

ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิในความเสมอภาค: ศึกษาเฉพาะกรณีสิทธิ
ในความเสมอภาคของผู้พิการในการศึกษาและทำงาน

ศรัณยา กลิ่นสุคนธ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2554

**Issues relating to the Rights to Equality: a case study on the Rights to
Education and Employment for Ex-Convicts**

SARUNYA KLINSUKHON

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws
Department of Law
Graduate School, Dhurakij Pundit University**

2011

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ เพราะความเมตตาในการให้ข้อคิด วิจารณ์ วิพากษ์วิจารณ์ ตลอดจนการให้คำปรึกษาแนะนำจาก รองศาสตราจารย์ ดร.วิระ โลจายะ โดยท่านได้กรุณาใช้เวลาอันมีค่ารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และกรรมการสอบให้กับผู้เขียน ซึ่งผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณศาสตราจารย์ ดร. ไพศิษฐ์ พิพัฒน์กุล ที่ได้กรุณารับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ กราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ตันศิริ และท่านอาจารย์นันทิ จิตสว่าง ที่กรุณารับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และให้คำแนะนำซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้

ผู้เขียนขอบพระคุณ คุณแม่อัจฉรา คุณพ่อวัฒนา กลิ่นสุคนธ์ ที่ได้ให้ชีวิตให้โอกาส และให้ทุกสิ่ง อันเปรียบเสมือนครูคนแรกของผู้เขียน ขอบคุณครอบครัวและผู้มีพระคุณทุกท่านที่เป็นทั้งกำลังใจและคอยให้โอกาส รวมทั้งผลักดันสนับสนุน ขอบคุณเพื่อนปริญญาโทกฎหมายมหาชน ปี 2550 ทุกท่านที่คอยช่วยเหลือสนับสนุนข้อมูลและเป็นกำลังใจให้ผู้เขียนเสมอมา

คุณค่าของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขออุทิศให้แก่ บิดามารดา ตลอดจนครู อาจารย์ ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ผู้เขียนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน หากมีข้อผิดพลาดประการใดในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

ศรัณยา กลิ่นสุคนธ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๖
กิตติกรรมประกาศ.....	๗
บทที่	
1. บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	4
1.3 สมมติฐานของการศึกษา	5
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	5
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา	5
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
2. แนวคิด ปรัชญา และหลักการพื้นฐานของหลักความเสมอภาค	
ต่อหน้ากฎหมาย.....	8
2.1 สิทธิมนุษยชนและหลักการที่ว่าด้วยความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย.....	9
2.1.1 ประวัติและแนวความคิดของสิทธิมนุษยชน.....	9
2.1.2 ความหมายและความสำคัญของหลักความเสมอภาค	
ต่อหน้ากฎหมาย.....	12
2.1.2.1 ความหมายของหลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย.....	12
2.1.2.2 ความสำคัญของหลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย.....	13
2.1.3 หลักการพื้นฐานของหลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย.....	16
2.1.3.1 หลักนิติรัฐ.....	16
2.1.3.2 หลักการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ.....	20
2.1.3.3 หลักการไม่เลือกปฏิบัติ.....	21
2.1.3.4 กฎหมายกับความยุติธรรม.....	23
2.2 ความหมายของสิทธิ.....	27
2.3 ความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ.....	31

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.3.1 หลักการพื้นฐานของรัฐธรรมนูญในระบอบประชาธิปไตย.....	33
2.3.2 หลักความคุ้มครองของรัฐธรรมนูญไทย.....	35
2.3.3 สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ.....	36
2.3.4 เจตนารมณ์ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ในส่วนของสิทธิเสรีภาพ.....	36
3. การคุ้มครองหลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย.....	40
3.1 การคุ้มครองหลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมายระหว่างประเทศ.....	40
3.1.1 ปณิญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ที่เกี่ยวข้องกับสิทธิผู้พิการไทย.....	40
3.1.2 กฎบัตรแมกนาคาตาร์.....	42
3.1.3 ปณิญาชะอำ-หัวหิน เนื่องในโอกาสการจัดตั้งคณะกรรมการ ระหว่างรัฐบาลอาเซียน ว่าด้วยสิทธิมนุษยชนอย่างเป็นทางการ.....	43
3.1.4 อนุสัญญาฉบับที่ 111 ว่าด้วยการเลือกปฏิบัติทางการ ประกอบอาชีพการงาน ค.ศ. 1958 (ILO111).....	45
3.2 การคุ้มครองหลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมายในต่างประเทศ.....	46
3.2.1 หลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมายของประเทศฝรั่งเศส.....	46
3.2.2 หลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมายของประเทศเยอรมัน.....	50
3.2.3 หลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมายของประเทศอิตาลี.....	53
3.2.4 หลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมายของประเทศออสเตรเลีย.....	53
3.2.5 หลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมายของประเทศเบลเยียม.....	53
3.3 การคุ้มครองหลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมายของประเทศไทย.....	53
3.3.1 หลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมายในประเทศไทย.....	53
3.3.2 รัฐธรรมนูญไทยที่บัญญัติถึงหลักความเสมอภาค.....	56
3.4 การคุ้มครองหลักความเสมอภาคเกี่ยวกับสิทธิการเข้ารับการศึกษาและ การทำงานในต่างประเทศ.....	56
3.4.1 การคุ้มครองหลักความเสมอภาคเกี่ยวกับสิทธิการเข้ารับการศึกษาและ การทำงานในประเทศออสเตรเลีย.....	57

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.4.2 การคุ้มครองหลักความเสมอภาคเกี่ยวกับสิทธิเข้ารับการศึกษา และการทำงานในประเทศญี่ปุ่น.....	62
3.5 ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และหลักความเสมอภาค ของผู้พันโทษในการศึกษาและการทำงาน.....	63
3.5.1 ความหมายของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์.....	63
3.5.2 สถานะทางกฎหมายของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์.....	64
3.6 กรณีปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการบัญญัติกฎหมายอันอาจเป็นการขัดกับ หลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมายของผู้พันโทษ.....	66
3.6.1 กรณีการสมัครงานของทั้งภาครัฐและเอกชน.....	67
3.6.2 การเข้ารับการศึกษาในสถาบันต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน.....	69
3.6.3 การจำกัดสิทธิต่างๆ.....	70
3.7 การสัมภาษณ์ประกอบแบบสอบถามเกี่ยวกับสิทธิในความเสมอภาค ของบุคลากรในสาขาวิชาชีพต่างๆ.....	71
4. วิเคราะห์ปัญหาหลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมายของผู้พันโทษ.....	74
4.1 หลักกฎหมายที่ส่งผลให้ผู้พันโทษยังคงถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพ ในการประกอบอาชีพและการศึกษา.....	74
4.2 การบัญญัติกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่ขัดต่อหลักความเสมอภาค ต่อหน้ากฎหมายของผู้พันโทษ.....	82
4.3 มาตรการที่เหมาะสมในการคุ้มครองหลักความเสมอภาค ต่อหน้ากฎหมายของผู้พันโทษ.....	86
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสิทธิในความเสมอภาค ต่อหน้ากฎหมายของผู้พันโทษ.....	90
5.1 บทสรุป.....	90
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	94
บรรณานุกรม.....	100

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ภาคผนวก.....	107
ผนวก ก.....	108
ผนวก ข.....	113
ผนวก ค.....	132
ผนวก ง.....	141
ประวัติผู้เขียน.....	166

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิในความเสมอภาค: ศึกษาเฉพาะกรณีสิทธิในความเสมอภาคของผู้พื้นโทษในการศึกษาและทำงาน
ชื่อผู้เขียน	ศรัณยา กลิ่นสุคนธ์
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.วิระ โลงายะ
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2554

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในความเสมอภาคของผู้พื้นโทษในประเทศไทย โดยได้ทำการศึกษารูปแบบ หลักเกณฑ์และบทกฎหมายที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติ และระเบียบต่างๆ ทั้งในประเทศและในต่างประเทศ เพื่อให้ทราบว่ามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับหลักความเสมอภาคของไทยนั้นมีความสอดคล้องกับมาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศหรือไม่ เพียงใด และเพื่อค้นหามาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสม มาปรับปรุง แก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับหลักความเสมอภาคดังกล่าว ซึ่งจะทำให้เป็นไปในแนวทางที่ถูกต้อง สามารถเป็นทางออกหนึ่งในการแก้ไขปัญหาหลักความเสมอภาคในสังคมได้

จากการศึกษาพบว่า รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550) ได้ให้ความสำคัญมากกับหลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมายและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ รวมทั้งยังบัญญัติหลักความคุ้มครองสิทธิผู้ด้อยโอกาสให้เกิดความเป็นธรรมไว้อย่างชัดเจน แต่เมื่อพิจารณาในทางปฏิบัติแล้ว การคุ้มครองสิทธิของผู้ด้อยโอกาสได้ดำเนินการต่อกลุ่มบุคคลเพียงบางกลุ่มเท่านั้น เช่น เด็ก คนพิการ ผู้สูงอายุ แต่กับผู้ด้อยโอกาสบางกลุ่มยังคงถูกรัฐและสังคมละเลยอยู่ นั่นคือ “กลุ่มผู้พื้นโทษ”

รัฐและสังคมมักมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อบุคคลผู้พื้นโทษ โดยตีตราให้บุคคลดังกล่าวเป็นคนชั่วคนแล้ว ไม่สมควรได้รับโอกาสที่ดีจากสังคม ถึงแม้บุคคลดังกล่าวจะได้รับโทษทัณฑ์ทางกฎหมายจนถึงที่สุดแล้วก็ตาม ดังนั้น แม้กรมราชทัณฑ์จะมีการเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้ต้องโทษเมื่อพ้นโทษออกมาอย่างมีประสิทธิภาพโดยการฝึกวิชาชีพ หรือให้โอกาสศึกษาในระดับต่างๆ แล้วก็ตาม การเตรียมการดังกล่าวก็ไม่ได้ก่อให้เกิดประโยชน์แต่อย่างใด

สำหรับภาครัฐในส่วนของกรมราชทัณฑ์ได้ดำเนินการดังกล่าวมาโดยตลอด แต่ในภาครัฐส่วนอื่นๆ ก็ยังมีการบัญญัติกฎหมายหรือระเบียบต่างๆ โดยกำหนดคุณสมบัติในการคัดเลือกบุคคลเข้าประกอบอาชีพหรือเข้ารับการศึกษา ว่าจะต้องไม่เป็นบุคคลผู้มีประวัติอาชญากรรม เช่น การกำหนดคุณสมบัติในการเข้ารับราชการ ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 การกำหนดคุณสมบัติในการเป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจ ตามพระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2518 พระราชบัญญัติทุนความ พ.ศ. 2528 หรือ ข้อบังคับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ว่าด้วยการศึกษาชั้นปริญญาตรี พ.ศ. 2540 อันมีลักษณะขัดแย้งกับหลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมายอย่างชัดเจน ดังจะเห็นได้ว่าในส่วนของภาครัฐนอกจากมีกฎหมายอันขัดต่อหลักความเสมอภาคแล้ว ยังขัดแย้งกันเองในทางปฏิบัติอีกด้วย

ดังนั้น ผู้เขียนจึงขอเสนอให้มีการแก้ไข ปรับปรุง ดัชนีบทกฎหมายอันขัดต่อหลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย ให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ และควรบัญญัติกฎหมายที่ไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติต่อบุคคล เพื่อให้เกิดความเสมอภาคและเป็นธรรมในสังคม รวมถึงผู้พ้นโทษด้วย เพราะเมื่อเริ่มปรับในส่วนของภาครัฐได้แล้ว ย่อมส่งผลให้ทัศนคติของภาคเอกชนเปลี่ยนและจะเป็นการเริ่มเปิดโอกาสอันแท้จริงให้แก่ผู้พ้นโทษให้เป็นไปตามหลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมายอย่างสมบูรณ์ต่อไป

Thesis Title	Issues relating to the Rights to Equality: a case study on the Rights to Education and Employment for Ex-Convicts
Author	Sarunya Klinsukhon
Thesis Advisor	Associate Professor Dr. Veera Lojaya
Department Law	Law
Academic Year	2010

ABSTRACT

The purpose of this thesis is to study the legal issue of equality for ex-convicts in Thailand. The study covered the systems, and provisions of constitution, acts as well as relevant rules and regulations both domestic and international in order to study the consistency of legal measures in regards to the principles of equality in Thailand in comparison to the international legal standards, and also to find appropriate legal measures to improve or amend the laws relating to the aforementioned principles of equality which eventually will help resolve the issue of equality in the society.

The study showed that the current constitution (Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2550) places importance on the principle of equality before the law and human dignity, and also clearly state the fair and just protection of the right of the under-privileged. However, in reality the practice of protection of the right of underprivileged only apply to some groups of people, for example, children, people with disabilities, and the elderly, but a certain group of people are still being ignored by the state and the public, the “ex-convicts”.

The state and the public usually have negative attitude towards the ex-convicts, branding these people as being evil or bad and shall not be receiving any good opportunity from the society even after they served their full sentences by law. Therefore, regardless of the preparation by the Department of Corrections for the convicts to be released as a good quality member of the society by providing occupation or job training as well as the opportunity for educations, the ex-convicts have not benefited from these preparations in any way.

The states by the Department of Corrections has always carried out the aforementioned measures. But for other state agencies, their rules or legal provisions specify the qualifications of the persons to be selected for works or study that the candidates shall not have criminal records, for example, the qualification of the person entering civil service under the provision of the Civil Service Act B.E. 2551, qualification of the person to be appointed as state enterprise officer under the Standard Qualifications for the Directors and Employee of State Enterprise B.E. 2518, Attorneys Act B.E. 2528, or the Rules of Thammasart University concerning the Undergraduate Study B.E. 2540, these of which clearly in contradictory with the principles of equality before the law. Evidently, in the part of state agencies, other than the laws which clearly in contradiction to the principles of equality, sometimes these laws also in conflict in practice.

The writer, therefore, wish to propose for amendment of the laws which are in contradictory with the principle of equality before the law to be in accordance with the provision of the constitution, and shall establish the laws prohibiting discriminations in order to achieve equality and fairness in the society, including for the ex-convicts, and once the changes apply to the state agencies, the private sectors should follow such steps and change the attitudes which will be the beginning of true opportunity for the ex-convicts according to the principle of equality before the law.

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้บัญญัติรับรองและคุ้มครองความเสมอภาคในสิทธิเสรีภาพมากขึ้น มีการเพิ่มสิทธิเสรีภาพในเรื่องต่างๆ ไว้มากมาย

มาตรา 26 “การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กรต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้”

มาตรา 30 “บุคคลย่อมเสมอภาคกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม”

นอกจากรัฐธรรมนูญจะบัญญัติรับรองและคุ้มครองหลักความเสมอภาคดังกล่าวมาข้างต้นแล้ว รัฐธรรมนูญยังได้บัญญัติไว้ในหมวดที่ 1 ซึ่งว่าด้วยแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐตามมาตรา 55¹

มาตรา 55 “บุคคลซึ่งไร้ที่อยู่อาศัยและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ ย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ”

มาตรา 80 “รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านสังคม การสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม ดังต่อไปนี้

---

¹แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ เป็นบทบัญญัติที่ไม่ได้รับรองและคุ้มครองความเสมอภาคในสิทธิเสรีภาพรวมตลอดถึงการให้สวัสดิการต่อประชาชนตามเนื้อหา เพราะเป็นเพียงบทบัญญัติที่กำหนดให้รัฐบาลทุกรัฐบาลที่เข้ามาบริหารราชการแผ่นดิน ต้องดำเนินมาตรการต่างๆ ให้สอดคล้องกับบทบัญญัติซึ่งเป็นแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ถ้ารัฐบาลไม่ปฏิบัติ อาจถูกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อลงมติไม่ไว้วางใจได้เท่านั้น.

1) ค้ำครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน สนับสนุนการอบรมเลี้ยงดู และให้การศึกษา ปฐมวัย ส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย เสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของ สถาบันครอบครัวและชุมชน รวมทั้งต้องสงเคราะห์และจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุ ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ และผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและพึ่งพาตนเองได้

2) ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาระบบสุขภาพที่เน้นการสร้างเสริมสุขภาพอันนำไปสู่ สุขภาวะที่ยั่งยืนของประชาชนรวมทั้งจัดและส่งเสริมให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุข ที่มี มาตรฐานอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้เอกชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา สุขภาพและการจัดบริการสาธารณสุข โดยผู้มีหน้าที่ให้บริการดังกล่าวซึ่งได้ปฏิบัติหน้าที่ตาม มาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณ ย่อมได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย”

กลุ่มผู้ต้องขังปัจจุบันมีสาเหตุมาจากหลายสาเหตุ ไม่ว่าจะเป็นการกระทำมาจากจิตใต้สำนึกที่เลวร้าย หรือการกระทำเพราะเหตุจำเป็น เช่น จากปัญหาเศรษฐกิจในปัจจุบัน ทำให้หลายหน่วยงานภาคเอกชนส่วนใหญ่จำเป็นต้องลดจำนวนพนักงาน จึงเกิดการว่างงานขึ้นกลุ่มหนึ่ง และรัฐก็ไม่สามารถช่วยเหลือบุคคลกลุ่มดังกล่าวได้อย่างเต็มที่ ส่วนหนึ่งจึงจำต้องกระทำผิดกฎหมาย เพื่อให้ตนและครอบครัวอยู่รอด เป็นต้น ทำให้ปริมาณนักโทษมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ ตามสถิติ ผู้ต้องราชทัณฑ์ในปี พ.ศ. 2550-2552 จึงสรุปได้ดังนี้

1) ในปี 2550 (ตรวจสอบเมื่อ 1 สิงหาคม 2550) มีนักโทษเด็ดขาด, ผู้ต้องขังระหว่าง อุทธรณ์-ฎีกา, ผู้ต้องขังระหว่างไต่สวน-พิจารณา, ผู้ต้องขังระหว่างสอบสวน, เยาวชนที่ฝากขัง, ผู้ถูก กักกัน, ผู้ต้องกักขังรวม 166,920 คน

2) ในปี 2551 (ตรวจสอบเมื่อ 1 สิงหาคม 2551) มีนักโทษเด็ดขาด, ผู้ต้องขังระหว่าง อุทธรณ์-ฎีกา, ผู้ต้องขังระหว่างไต่สวน-พิจารณา, ผู้ต้องขังระหว่างสอบสวน, เยาวชนที่ฝากขัง, ผู้ถูก กักกัน, ผู้ต้องกักขังรวม 182,032 คน

3) ในปี 2552 (ตรวจสอบเมื่อ 16 กรกฎาคม 2552) มีนักโทษเด็ดขาด, ผู้ต้องขังระหว่าง อุทธรณ์-ฎีกา, ผู้ต้องขังระหว่างไต่สวน-พิจารณา, ผู้ต้องขังระหว่างสอบสวน, เยาวชนที่ฝากขัง, ผู้ถูก กักกัน, ผู้ต้องกักขังรวม 198,303 คน²

กรมราชทัณฑ์มีเป้าหมายหลักโดยการจัดตั้งโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักโทษ ขึ้นเพทาอเสริมสร้างความรู้ความสามารถให้บุคคลดังกล่าว โดยผู้ต้องขังจะได้รับการแก้ไข ปรับ เปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมให้เป็นผู้ที่สังคมพึงปรารถนา เช่น อบรมศีลธรรม ให้คำแนะนำ ต่างๆ และให้สามารถเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาประเทศ โดยมีการพัฒนาทักษะ

² กรมราชทัณฑ์. (2552). สถิติผู้ต้องหาราชทัณฑ์. สืบค้นเมื่อ 1 สิงหาคม 2552, จาก

ทางวิชาการ เช่น การดำเนินการจัดการศึกษาผู้ต้องขังในเรือนจำและทัณฑสถาน มีการศึกษาสายสามัญ การศึกษาสายวิชาชีพ การให้มีการศึกษาตามอัธยาศัยโดยมีห้องสมุด หรือการศึกษาผ่านดาวเทียม และมีการศึกษาในระดับอุดมศึกษาซึ่งได้รับความร่วมมือจากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช นอกจากนี้ ยังมีการฝึกอาชีพ เช่น การฝึกสอนให้ทำเฟอร์นิเจอร์ เครื่องไม้ งานจักรสาน นวดแผนโบราณ ทำผม ศิลปะต่างๆ เช่น งานปั้น งานวาดเขียน รวมถึงงานช่าง เช่น การซ่อมแซมอุปกรณ์ไฟฟ้า รถยนต์ ฯลฯ อันเป็นพื้นฐานในการดำรงชีพในชีวิตประจำวัน เมื่อบุคคลดังกล่าวพ้นโทษออกมาแล้วจะได้เป็นส่วนหนึ่งที่จะทำประโยชน์ให้สังคมได้ต่อไป

แต่ถึงอย่างไรก็ตาม บุคคลดังกล่าว เมื่อได้รับการพ้นโทษหรือปลดปล่อยจากเรือนจำหรือทัณฑสถานแล้ว ยังคงไม่ได้รับโอกาสจากสังคม ถูกกีดกันทางสังคม ถูกกล่าวหา หรือตราหน้าว่าเป็นคนผิด คนจู้จุก และจะถูกขัดขวางในการใช้ชีวิตประจำวัน ทำให้บุคคลดังกล่าวไม่อาจมีชีวิตที่เป็นปกติ มีประสิทธิภาพ และไม่อาจใช้ชีวิตร่วมกับคนในสังคมได้ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ถูกจำกัด ไม่มีงาน ไม่มีรายได้ ทั้งที่ได้รับการอบรมศึกษาจากเรือนจำหรือทัณฑสถานแล้วก็ตาม ในที่สุดก็ต้องจบลงในทัณฑสถานเช่นเดิม วันเวียนไม่สิ้นสุด ทั้งนี้ยังมีบุคคลอีกจำนวนไม่น้อยที่ต้องกลายเป็นคนเร่ร่อนไม่มีที่อยู่อาศัย เนื่องจากเมื่อพ้นโทษออกมาแล้วสมาชิกในครอบครัวไม่ยอมรับหรือพ้นโทษตอนมีอายุมาก ไม่มีญาติพี่น้องเหลืออยู่ ไม่มีที่อยู่อาศัย ไม่มีเงิน รวมถึงมีสุขภาพอนามัยทรุดโทรมจึงต้องกลายเป็นคนเร่ร่อนโดยปริยาย

แม้รัฐธรรมนูญจะกำหนดให้สิทธิเสรีภาพของประชาชนทุกคนเท่าเทียมกัน รวมถึงมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการให้สวัสดิการของรัฐเอาไว้ แต่บุคคลผู้พ้นโทษยังถูกจำกัดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคลง รวมถึงถูกกีดกันแยกประเภทออกจากสังคม เห็นได้จากการตรากฎหมายที่จำกัดสิทธิของผู้พ้นโทษไว้ หรือบางคนนอกจากจะถูกดูถูกจากคนในสังคมทั่วไปแล้ว ญาติพี่น้องหรือคนในครอบครัวเดียวกันเองก็ยังดูถูกและไม่ยอมรับ ส่งผลให้นำไปสู่การหย่าร้าง ความแตกแยก ปัญหาครอบครัวและปัญหาคนเร่ร่อน สิทธิในความเสมอภาคของผู้พ้นโทษที่ถูกริดรอน นอกจากสิทธิที่จะมีชีวิตปกติในสังคมไทยแล้ว ยังถูกจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐาน เช่น การสมัครรับเลือกตั้ง สิทธิในการประกอบอาชีพ สิทธิในการศึกษา การจำกัดดังกล่าวนำไปสู่ปัญหาทั้งทางกฎหมาย ทางเศรษฐกิจ สังคม และประเทศชาติ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ควรทำให้เกิดความเข้าใจปรับปรุง แก้ไขทั้งทัศนคติและกฎหมาย ให้บุคคลดังกล่าวมีชีวิตเป็นปกติในสังคม

ปัจจุบันมีการตรากฎหมายอันเป็นการละเมิดสิทธิในความเสมอภาคของผู้พ้นโทษ เช่น

1) การถูกละเมิดสิทธิในความเสมอภาคในการเข้าทำงานของหน่วยงานรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือเอกชน โดยมีการบัญญัติไว้ในกฎหมายอย่างชัดเจน เช่น

- (1) พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528
- (2) พระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ พ.ศ. 2542
- (3) พระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2518

- (4) ข้อบังคับสภาวิศวกร พ.ศ. 2542
  - (5) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551
  - (6) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547
  - (7) พระราชบัญญัติผู้สอบบัญชี พ.ศ. 2505
- 2) การละเมิดสิทธิในความเสมอภาคในการศึกษาทั้งสถาบันของรัฐหรือเอกชน โดยมีระเบียบ ข้อบังคับกำหนดคุณสมบัติไว้อย่างชัดเจน
- 3) สิทธิขั้นพื้นฐานบางประการถูกจำกัด เช่น สิทธิการลงสมัครรับเลือกตั้งทั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ตามรัฐธรรมนูญมาตรา 102 และมาตรา 115 เป็นต้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาถึงความหมาย และตัวบทกฎหมายเกี่ยวกับ เรื่อง การบัญญัติกฎหมายหลักความเสมอภาค สิทธิของผู้พื้นโทษ การให้สวัสดิการต่างๆ อันเป็นหน้าที่ของรัฐตามรัฐธรรมนูญ และการละเมิดหลักความเสมอภาคดังกล่าว โดยการบัญญัติไว้ในกฎหมายทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ

1.2.2 เพื่อให้ทราบถึงกฎหมายต่างๆ ที่บัญญัติขึ้นมาขัดหลักความเสมอภาคอันเป็นการจำกัดสิทธิของผู้พื้นโทษไว้อย่างชัดเจน ซึ่งจะส่งผลให้เกิดปัญหาในระยะยาวได้คือ ผู้พื้นโทษจะไม่ได้รับการยอมรับทางสังคมและในที่สุดก็ต้องจบลงในทัศนสถานหรือต้องกลับไปกระทำผิดเช่นเดิม โดยศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายของต่างประเทศ

1.2.3 เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปที่ว่าประเทศไทยควรมีกฎหมายคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและส่งเสริมสวัสดิการทางสังคมให้กับผู้พื้นโทษอย่างชัดเจน เช่นเดียวกับกฎหมายคุ้มครองคนพิการ กฎหมายคุ้มครองเด็ก หรือกฎหมายคุ้มครองผู้ด้อยโอกาสอื่นๆ หรือไม่ หรือรัฐควรมีมาตรการอย่างไรในการช่วยเหลือผู้พื้นโทษ ขอบเขตควรเป็นอย่างไร รวมถึงการปรับกฎหมายที่ใช้อยู่จนถึงปัจจุบันที่มีลักษณะขัดกับหลักความเสมอภาคและเป็นการจำกัดสิทธิผู้พื้นโทษให้มีลักษณะเปิดกว้างขึ้น ตลอดจน ข้อดี-ข้อเสีย ของเรื่องดังกล่าว

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

การต้องโทษจำคุกในเรือนจำหรือทัณฑสถานไม่ได้เป็นตัวชี้วัดว่าบุคคลดังกล่าว เมื่อพ้นโทษออกมาจะเป็นภัยต่อสังคม หรือจะเป็นการนำภัยมาสู่สังคม การตั้งข้อรังเกียจกีดกันในการใช้ชีวิตร่วมกันของคนในสังคม เป็นการตั้งสมมติฐาน คาดเดาขึ้นเอง หรืออาจเป็นทัศนคติที่สั่งสมเรื่อยมา ทำให้บุคคลดังกล่าวไม่มีช่องทางเดินอันเป็นปกติในสังคมได้ การถูกกีดกันทางการศึกษา ถูกกีดกันในการประกอบอาชีพ ถูกกีดกันจากคนในครอบครัว แม้ผู้พ้นโทษจะมีความรู้ความสามารถ หรือแม้จะมีประสบการณ์มากเพียงใดก็ตาม ในที่สุดความกดดันต่างๆ จะเป็นตัวนำผู้พ้นโทษไปสู่ปัญหาสังคม ทั้งปัญหาคนเร่ร่อนหรือปัญหาอาชญากรรม หรือแม้กระทั่งการคิดสั้นฆ่าตัวตาย รัฐธรรมนูญให้บุคคลทุกคนมีความเสมอภาคเท่าเทียมกันแต่บุคคลผู้พ้นโทษยังคงถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพต่างๆ ตามกฎหมายเช่นเดิม รัฐจึงควรศึกษาและหามาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมในการให้สิทธิเสรีภาพและให้สวัสดิการแก่ผู้พ้นโทษ โดยควรมีมาตรการที่รัดกุม ชัดเจน เพื่อให้บุคคลดังกล่าวไม่ถูกกีดกันและปฏิบัติตนให้เป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาประเทศชาติได้ดียิ่งขึ้น

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

เอกสารฉบับนี้ เป็นการศึกษาเฉพาะการบัญญัติกฎหมายที่ขัดกับหลักความเสมอภาคและจำกัดสิทธิเสรีภาพของผู้พ้นโทษทั้งจากเรือนจำ ทัณฑสถาน และสถานพินิจ เพื่อให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิเสรีภาพ สวัสดิการทางสังคม และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกันกับบุคคลต่างๆ รวมถึงศึกษากฎหมายต่างประเทศ วิเคราะห์ถึงรัฐธรรมนูญและกฎหมายไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศ เพื่อนำไปสู่วิเคราะห์และข้อเสนอแนะว่าสมควรหรือไม่ที่จะบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพแก่ผู้พ้นโทษเป็นการเฉพาะ หรือทำการแก้ไข ปรับปรุง กฎหมายที่ขัดกับสิทธิในความเสมอภาคของผู้พ้นโทษ และรัฐควรมีมาตรการอย่างไรในการให้สวัสดิการบุคคลดังกล่าว

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการศึกษาข้อมูล โดยวิจัยเอกสาร กล่าวคือเป็นการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากกฎหมาย คำอธิบายกฎหมาย คำพิพากษาศาลฎีกา วารสาร บทความ และเอกสารอื่นๆ และการสัมภาษณ์บุคคลอันเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ รวมทั้งค้นคว้าวิเคราะห์กฎหมายต่างประเทศ เพื่อนำมาวิเคราะห์ในเชิงคุณภาพเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการบัญญัติกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับที่กระทบสิทธิในความเสมอภาคในการศึกษาและทำงานตามรัฐธรรมนูญของผู้พ้นโทษ

โดยการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการวิจัยอันเหมาะสมกับสถานะที่ต้องการระบุค้นหาตัวแปรที่ไม่สามารถทดสอบเชิงปริมาณได้ หรือในกรณีที่ผู้วิจัยได้กำหนดชัดเจนว่ามาตรวัดเชิงปริมาณไม่สามารถจะพรรณนาหรือตีความสถานะที่ศึกษาได้เพียงพอ ปัญหาการวิจัยยังอยู่ในลักษณะปลายเปิดที่สนับสนุนการค้นหาข้อค้นพบหรือสารสนเทศใหม่ๆ การวิจัยดังกล่าวต้องใช้คนเป็นเครื่องมือในการศึกษาเพราะสามารถตอบสนองสิ่งชี้แนะทางด้านสิ่งแวดล้อมและสามารถมีปฏิสัมพันธ์กับสถานะได้อย่างดี มีความสามารถในการรวบรวมข้อมูลระดับต่างๆ ได้พร้อมๆ กัน สามารถสังเกตเห็นสถานะรวมๆ ได้ และสามารถประมวลข้อมูลได้ทันที นอกจากนั้นยังสามารถไปศึกษาการตอบสนองที่ไม่คาดหวังหรือปกติได้³

ดังนั้น การวิจัยเชิงคุณภาพมีคุณสมบัติพิเศษที่แตกต่างจากการวิจัยเชิงปริมาณ โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่มีการกำหนดกรอบแนวคิด และระเบียบวิธีการศึกษาเป็นมาตรฐานไว้ล่วงหน้า และเน้นตัวผู้ถูกวิจัยในฐานะเป็นเครื่องมือมนุษย์ซึ่งมีความยืดหยุ่น และอ่อนไหว สามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสภาพความเป็นจริงที่อาจไม่ตรงกับกระบวนทัศน์หรือกรอบแนวคิดที่ผู้วิจัยมีอยู่ ความยืดหยุ่นดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสามารถได้มาซึ่งคำอธิบายเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่ศึกษาโดยอาศัยข้อเท็จจริงที่ขึ้นอยู่กับบริบทในพื้นที่ที่ทำการศึกษาคคุณสมบัติดังกล่าวเป็นเหตุผลสำคัญในการเลือกใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทำให้ทราบถึงความหมายของหลักความเสมอภาค ความหมายที่แท้จริงของผู้พันโทษ กฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิในความเสมอภาคของผู้พันโทษอันขัดต่อหลักความเสมอภาค และกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพในต่างประเทศ รวมถึงการให้สวัสดิการของรัฐแก่ผู้พันโทษ

1.6.2 ทำให้ทราบถึงหลักการเบื้องต้นว่าประเทศไทยสมควรนำหลักความเสมอภาคทางกฎหมายในเรื่องสิทธิเสรีภาพ โดยเฉพาะการบัญญัติกฎหมายที่ให้สิทธิในความเสมอภาคแก่ผู้พันโทษ มาปรับใช้หรือไม่ และที่สำคัญควรมีกฎหมายที่บัญญัติให้สิทธิเสรีภาพและสวัสดิการแก่ผู้พันโทษ เป็นการเฉพาะ หรือควรแก้ไข ปรับปรุงกฎหมายต่างๆ ที่ขัดต่อหลักความเสมอภาคโดยจำกัดสิทธิเสรีภาพของผู้พันโทษหรือไม่ มีขอบเขตเช่นไร ตลอดจนข้อดี-ข้อเสียของการใช้กฎหมายดังกล่าว

1.6.3 ทำให้ทราบและส่งเสริมให้มีการศึกษาวิจัยและวิเคราะห์ในเรื่องนี้อย่างต่อเนื่องต่อไปในอนาคต อันจะส่งผลให้มีการวิเคราะห์ และบัญญัติ หรือแก้ไข ปรับปรุงกฎหมายในรูปแบบต่างๆ

³ สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และ กรรณิการ์ สุขเกษม. (2547). วิธีวิทยาการวิจัยคุณภาพ: การวิจัยปัญหาปัจจุบันและการวิจัยอนาคตกาล. หน้า 3-15.

เพื่อไม่ให้เป็นการจำกัดสิทธิในหลักความเสมอภาคของผู้พันโทษ รวมถึงการจัดทำนโยบายในการให้สวัสดิการของรัฐแก่ผู้พันโทษเพื่อให้เกิดกลุ่มบุคคลผู้มีคุณภาพในสังคมเพิ่มขึ้นต่อไป

1.6.4 ทำให้สามารถนำมาตรการทางกฎหมายที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์ไปใช้เป็นแนวทางสำหรับการแก้ไขและปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวกับสิทธิในความเสมอภาคของผู้พันโทษ หรือบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวกับสิทธิในความเสมอภาคของผู้พันโทษเป็นการเฉพาะ เพื่อนำไปสู่ความสงบเรียบร้อยและการพัฒนาสังคมไทยในที่สุด

บทที่ 2

แนวคิด ปรัชญา และหลักการพื้นฐานของหลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย

เมื่อมนุษย์อยู่ร่วมกันเป็นสังคม นำไปสู่การมีผู้นำเพื่อคุ้มครองให้สังคมสงบสุข ไม่เกิดการทะเลาะวิวาทหรือเอาเปรียบกัน โดยผู้นำจะเกิดจากความสมัครใจของคนในสังคม ที่ยินยอมแต่งตั้งให้บุคคลที่ได้เลือกเป็นผู้นำมาดูแลปกครองตนซึ่งมักจะเป็นผู้ที่มีอำนาจหรือมีกำลังมาก ต่อมาเมื่ออำนาจมากมายตกอยู่กับผู้นำ เกิดการใช้อำนาจไปในทางไม่ถูกไม่ควร เกิดการกดขี่ผู้อ่อนแอกว่า สังคมเริ่มทนไม่ได้ จึงเกิดกลุ่มบุคคลที่เป็นนักคิดทางการเมือง เสนอให้มีการบัญญัติกฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิและความเสมอภาคของคนในสังคม เป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อจำกัดอำนาจของผู้มีอำนาจปกครอง โดยทั้งผู้มีอำนาจปกครองและประชาชนต้องยอมเสียสิทธิและความเสมอภาคบางส่วนของตน เพื่อให้เกิดความสงบสุขในสังคม คือ ยอมที่จะตกอยู่ภายใต้บังคับของบทกฎหมายดังกล่าว และเมื่อมีผู้ละเมิดกฎหมายก็จะถูกลงโทษ จนทำให้เกิดลัทธิรัฐธรรมนูญนิยม ที่มีการยอมรับนับถือให้รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐที่จัดทำเป็นลายลักษณ์อักษรและเป็นบทบัญญัติอันเป็นพื้นฐานที่สำคัญ อันได้แก่ บทบัญญัติที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและความเสมอภาค

เมื่อมีการจัดตั้งองค์การสหประชาชาติ ประเทศไทยก็ได้เข้าร่วมสมัครเป็นสมาชิกในอันดับที่ 55 ต่อมาเมื่อมีการประชุมสมัชชาจึงมีการพิจารณาร่างปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เมื่อ พ.ศ. 2491 และประเทศไทยได้มีมติเห็นชอบกับร่างดังกล่าว แต่ปฏิญญาฉบับนี้เป็นเพียงกรอบมาตรฐานกำหนดเกี่ยวกับสิทธิและความเสมอภาคของมนุษยชนและมาตรการคุ้มครองสิทธิและความเสมอภาคเท่านั้น ไม่ได้มีสภาพบังคับหรือกำหนดบทลงโทษกรณีที่มีการกระทำอันละเมิดสิทธิดังกล่าวไว้ โดยประเทศไทยได้นำสาระสำคัญตามปฏิญญาหลายประการมากำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญไทย และยังคงกำหนดไว้อยู่ต่อมาจนปัจจุบัน ด้วยความที่วาทปฏิญญาไม่มีผลในทางกฎหมาย จึงได้มีการทำความตกลงระหว่างประเทศขึ้นมาอีก เพื่อเป็นข้อผูกพันทางกฎหมายต่อรัฐสมาชิกที่จะต้องปฏิบัติตาม เช่น กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิในทางแพ่งและทางการเมือง กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิในทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม พิธีสารว่าด้วยการเลือกรับ กติการะหว่างประเทศเกี่ยวกับสิทธิในทางแพ่งและทางการเมือง เป็นต้น

สิทธิและเสรีภาพที่มีการรับรอง และรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ และสนธิสัญญาที่องค์การสหประชาชาติได้จัดทำขึ้น นิยมเรียกกันว่า “สิทธิมนุษยชน” ทั้งนี้ คำว่า “สิทธิมนุษยชน” อาจมีประวัติการใช้ไม่ยาวนานนัก แต่อุดมการณ์และความคิดที่จะคุ้มครองสิทธิในทำนองนี้เป็นที่รู้จักและปฏิบัติ

กันยาวนานหลายศตวรรษแล้ว ก่อนพุทธกาลด้วยซ้ำ แต่ใช้ชื่อและรูปแบบต่างๆ กัน โดยในประเทศไทย ลักษณะของสิทธิมนุษยชนปรากฏให้เราเห็นจากการมีชีวิตที่เรียบง่าย สงบและมีเสรีภาพพอสมควรมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย จนถึงปัจจุบันสิทธิมนุษยชนก็ยังคงได้รับอยู่เต็มที่ ทั้งนี้สิทธิมนุษยชนยังคงมีความเกี่ยวพัน เชื่อมโยงกับแนวคิดต่างๆ อีกด้วย เช่น หลักศีลธรรม ความเป็นธรรมชาติ ความเสมอภาค และเสรีภาพ

2.1 สิทธิมนุษยชนและหลักการที่ว่าด้วยความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย

2.1.1 ประวัติและแนวความคิดของสิทธิมนุษยชน

สิทธิมนุษยชน (Human right) เป็นหลักการพื้นฐานที่ถือว่ามนุษย์ทุกคนต้องมีสิทธิเท่าเทียมกัน สิทธิมนุษยชนในโลกสมัยใหม่ปรากฏชัดภายหลังจากเหตุการณ์ที่สำคัญ คือ การที่นาซีฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ประชากรเชื้อสายยิวด้วยวิธีการทารุณ โหดร้าย จึงเกิดความพยายามในระดับประเทศที่ตกลงกันดำเนินการเรื่องสิทธิมนุษยชน โดยได้พยายามสร้างวิธีการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในระบบกฎหมายระหว่างประเทศขึ้น ส่งผลให้เกิด “ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ (United Nations Universal Declaration of Human Rights - UDHR)” ซึ่งสมัชชาสหประชาชาติลงมติยอมรับ และประกาศใช้เมื่อ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1948 จวบจนถึงปี ค.ศ. 2002 ทั้งนี้ สองในสามของประเทศต่างๆ ในโลก ได้ให้การรับรองปฏิญญานี้แล้ว

การแบ่งประเภทของสิทธิมนุษยชนตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันโดยทั่วไป คือ

1) สิทธิพลเมือง (civil rights) หรือสิทธิทางการเมือง เช่น สิทธิที่จะมีชีวิตอันปราศจากการถูกทรมาน หรือ จากการถูกบังคับใช้แรงงาน หรือ จากการลงโทษที่เกินเหตุ และ โหดร้าย สิทธิที่จะได้รับการพิพากษาอย่างเป็นธรรม หรือการมีเสรีภาพที่จะแสดงความคิดเห็น เป็นต้น

2) สิทธิคุณภาพชีวิต ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เช่น สิทธิที่จะได้รับการบริการด้านสาธารณสุข และได้รับการศึกษาอย่างพอเพียง ตลอดจนมีมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดี เป็นต้น

สำหรับประเทศไทยนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ก็ได้บัญญัติเรื่องสิทธิมนุษยชนเอาไว้ด้วย ดังปรากฏในหมวด 3 ว่าด้วย สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย โดยอาจครอบคลุมถึงสิทธิ และเสรีภาพต่างๆ ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันอย่างเป็นสากล ตัวอย่างที่น่าสนใจ เช่น การบัญญัติถึงสิทธิและเสรีภาพในการประกอบอาชีพ มาตรา 43-44, สิทธิเสรีภาพในการศึกษา มาตรา 49-50 หรือสิทธิชุมชน การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น มาตรา 66-67 เท่ากับเป็นการยอมรับการมีอยู่ของสิทธิชุมชน (community right) โดยเฉพาะอย่างยิ่งตามบทบัญญัติเกี่ยวกับการส่งเสริมรับรอง และคุ้มครองศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ในมาตรา 4, มาตรา 26 และมาตรา 28

นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญ มาตรา 256-257 ยังได้กำหนดให้มีคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ขึ้นเพื่อตรวจสอบและรายงานการกระทำ หรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน ซึ่งนับเป็นการสร้างกลไกที่ให้การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนมีผลเป็นจริงมากขึ้นในสังคมไทยได้

สิทธิมนุษยชน เกิดจากกฎหมายธรรมชาติและสิทธิธรรมชาติ เนื่องมาจากนักคิดสมัยกรีก พยายามหาความจริงในเรื่องชีวิตอันเป็นสิ่งที่อยู่ในธรรมชาติ และเห็นว่าธรรมชาติ คือความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งในโลก

กฎหมายธรรมชาติ มีนักคิดที่สำคัญ คือ

- นักคิดกลุ่ม Stoics เป็นกลุ่มนักคิดที่เห็นว่าธรรมชาติเป็นเหตุผลของมนุษย์ที่มีอยู่ในตัวมนุษย์เอง
- Cicero นักคิดสมัยโรมัน กล่าวว่า กฎหมายธรรมชาติ คือ เหตุผลที่ถูกต้องและสอดคล้องกับธรรมชาติ เป็นกฎเกณฑ์ที่ทุกคนต้องปฏิบัติตามและเป็นกฎหมายที่มีลำดับศักดิ์สูงกว่ากฎหมายอื่น¹
- Hugo Grotius ขอมรับกฎหมายธรรมชาติและแสดงความเห็นว่ากฎหมายธรรมชาติเป็นกฎหมายเหตุผล มนุษย์เกิดมาจากพระเจ้าเป็นเจ้าของ แต่เหตุผลเบื้องหลังกฎหมายธรรมชาติมิใช่บัพัญญูติของพระเจ้า²
- Jean Jacques Rousseaus สร้างทฤษฎีสัญญาประชาคมที่อาศัยพื้นฐานจากกฎหมายธรรมชาติ คือ สัญญาประชาคมเป็นข้อตกลงของสมาชิกของสังคมในสภาวะธรรมชาติเดิมที่ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกัน อันเป็นการแสดงว่ามนุษย์ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันและตามความเห็นของ John Locke ที่เคารพสิทธิของปัจเจกชน กล่าวว่าในเรื่องสัญญาประชาคมนั้นเขาไม่ได้โอนสิทธิทั้งหมดให้กับรัฐ แต่เขามีสิทธิที่มีลักษณะเป็นนิจันรันดร์ (อมตะ) ที่ไม่สามารถโอนและจะถูกละเมิดมิได้

จากแนวความคิดของนักคิดที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้เห็นว่าสาระสำคัญของกฎหมายธรรมชาติ คือ เหตุผลของมนุษย์ที่ได้ใช้อธิบายความเห็นของสิ่งที่เกิดขึ้นในโลก เป็นกฎเกณฑ์ที่มีลักษณะทั่วไป และใช้บังคับได้ตลอดเวลาและทุกสถานที่อันเป็นสิ่งที่มนุษย์ต้องยอมรับ เพื่อควบคุมสังคมตลอดจนยอมรับว่ามนุษย์ทุกคนมีความเท่าเทียมกันเพราะมนุษย์ทุกคนล้วนมีสัญชาตญาณตลอดจนสามารถใช้เหตุผลของตนได้ นอกจากนี้กฎหมายธรรมชาติยังมีความสัมพันธ์ถึงสังคมที่มี

¹ จริฎ โฆษณานันท์. (2537). นิติปรัชญา. หน้า 30.

² กิตติศักดิ์ ปรกติ. (2552). นิติปรัชญาสมัยใหม่. สืบค้นเมื่อ 3 มกราคม 2554, จาก

ระบอบการปกครอง รัฐได้คุ้มครองประชาชนโดยได้มีการบัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษรอันถือเป็นการนำหลักกฎหมายธรรมชาติในฐานะกฎหมายสูงสุดมาบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร³

ส่วนสิทธิธรรมชาติ มีนักคิดที่สำคัญ คือ

- นักคิดกลุ่ม Stoics เห็นว่า สิทธิธรรมชาติเป็นสิทธิที่ตกอยู่กับบุคคลทุกคนและตลอดไป มิใช่สิทธิสำหรับประชาชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง โดยเฉพาะ มนุษย์ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับสิทธินี้ในฐานะที่เป็นมนุษย์

- John Locke กล่าวว่า ปัจเจกชนเป็นผู้มีสิทธิธรรมชาติในฐานะที่เกิดมาเป็นมนุษย์ สิทธิธรรมชาติเป็นสิทธิที่ไม่อาจจำหน่ายจ่ายโอนหรือยกเลิกเพิกถอนได้ สิทธิธรรมชาติจะใช้ได้ภายในขอบเขตของกฎหมายธรรมชาติ โดยกฎหมายธรรมชาติเป็นสิ่งที่ได้รับจากพระเจ้าเป็นเจ้าและกำหนดพันธะเกี่ยวกับมนุษย์ซึ่งเป็นหลักการที่เห็นได้ชัดเจนสำหรับเหตุผลของมนุษย์ที่มนุษย์ทุกคนมีความเท่าเทียมกันและเป็นอิสระ⁴

ดังนั้นสิทธิธรรมชาติจึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายธรรมชาติ และเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับมนุษย์มาตลอดไม่ว่าจะเป็นสิทธิในทางกฎหมายหรือทางจารีตประเพณี สิทธิธรรมชาติเป็นเรื่องทางปรัชญาและมีความสัมพันธ์กับศาสนา ทั้งนี้ยังเกี่ยวเนื่องกับสถานภาพของมนุษย์ทุกคน นอกจากนี้แนวความคิดเรื่องกฎหมายธรรมชาติและสิทธิธรรมชาตินักคิดไทยได้แสดงความคิดเห็นไว้ ดังนี้

- ป๋วย อึ๊งภากรณ์ แสดงแนวความคิดเห็นตามหลักพุทธธรรมว่า ธรรมเป็นพื้นฐานแห่งอุดมคติของบุคคลและการปกครองประชาชนด้วยความเป็นธรรม คือ ไม่เบียดเบียนผู้อื่นและทุกคนไม่มีความแตกต่างกันโดยฐานะ เพศ หรือแหล่งกำเนิด⁵

- จิตร ภูมิศักดิ์ เห็นว่ามนุษย์ทุกคนมีศักดิ์ศรี ไม่มีการแบ่งชั้นวรรณะเป็นไพร่หรือทาส มนุษย์มีความรู้สึกที่มีเหตุผล มีความสำนึกในความดี⁶

- เสน่ห์ จามริก แสดงความเห็นถึงคำสอนของศาสนาพุทธว่าเกิดขึ้นมาเพื่อบรรเทาความทุกข์ของมนุษย์ ศาสนาช่วยให้มนุษย์อยู่ร่วมกันได้โดยสันติและช่วยทำให้คนมีความพึงพอใจทุกคน มีความเท่าเทียมกัน คือคนทั้งปวงต่างอยู่ในอำนาจกฎธรรมชาติเดียวกัน ได้แก่ เกิด แก่ เจ็บ ตาย เหมือนกันทุกคน มนุษย์มีความสามารถทางปัญญาเหนือสัตว์อื่น ทำให้เข้าถึงชีวิตที่มีอิสระภาพความสุข โดยเข้าถึงด้วยการพัฒนาตนเอง ไม่มีการแบ่งชั้นวรรณะ⁷

³ ฉันทนา ไกรสถิตย์. (2543). การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนภายใต้กติการะหว่างประเทศ. หน้า 10-12.

⁴ จักรทิพย์ นาถสุภา. (2550). ลัทธิเศรษฐกิจการเมือง. หน้า 11-31.

⁵ ป๋วย อึ๊งภากรณ์. (2523). อุดมคติเพื่อสังคม รวมปาฐกถาโกมล คิมทอง 2517-2522. หน้า 12-13.

⁶ จิตร ภูมิศักดิ์. (2548). โฉมหน้าศักดินาไทย. หน้า 3.

⁷ เสน่ห์ จามริก. (2545). พุทธศาสนากับสิทธิมนุษยชน. หน้า 5.

จากแนวคิดของนักคิดไทยแสดงให้เห็นว่าในสังคมไทย ได้มีแนวความคิดเรื่องกฎหมายธรรมชาติและสิทธิธรรมชาติอยู่บ้างแล้วและแนวความคิดทั้งสองเรื่องดังกล่าวมีความสัมพันธ์ต่อกัน บุคคลทุกคนต่างมีเสรีภาพและความเสมอภาคในฐานะแห่งความเป็นมนุษย์อย่างเท่าเทียมกัน หากมนุษย์ทุกคนต่างเคารพและให้เกียรติกัน ไม่เบียดเบียนกันก็จะทำให้สังคมสงบสุข

2.1.2 ความหมายและความสำคัญของหลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย

2.1.2.1 ความหมายของหลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย

หลักความเสมอภาคถือเป็นหลักพื้นฐานของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อันเป็นคุณค่าที่ทุกคนติดตัวมาด้วยความเป็นมนุษย์ (อธิบายรายละเอียดไว้ในบทที่ 3) ซึ่งมนุษย์ย่อมได้รับการรับรองและคุ้มครองจากกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน โดยมีต้องคำนึงถึงคุณสมบัติอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง เชื้อชาติ ศาสนา ภาษา หรือถิ่นกำเนิด และขณะเดียวกันก็ถือได้ว่าหลักความเสมอภาคนี้เป็นหลักที่ควบคุมมิให้รัฐใช้อำนาจของตนตามอำเภอใจ โดยการใช้อำนาจของรัฐกับบุคคลใดบุคคลหนึ่งนั้น ต้องสามารถอธิบายได้ว่าเพราะเหตุใดรัฐจึงกระทำการอันก่อให้เกิดผลกระทบหรือเป็นการให้ประโยชน์แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นกรณีเฉพาะ หากการให้เหตุผลไม่อาจรับฟังได้แสดงว่าการใช้อำนาจของรัฐนั้นเป็นไปตามอำเภอใจ ดังนั้นหลักความเสมอภาคจึงเป็นหลักสำคัญในการรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนและสามารถนำมาตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐไม่ว่าจะเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการได้

หลักความเสมอภาคในปัจจุบันได้รับการรับรองในรัฐธรรมนูญอย่างชัดเจน โดยถือว่าบุคคลย่อมมีความเสมอภาคที่จะได้รับการรับรองและคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกันซึ่งหมายถึง “หลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย” (Egalité devant la loi) ที่เป็นการยอมรับสิทธิเสรีภาพอันเป็นสาระสำคัญของความเป็นมนุษย์ที่ติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่กำเนิดและไม่อาจพรากไปได้ จึงเป็นการย้ำให้เห็นถึงการยอมรับทฤษฎีสิทธิกฎหมายธรรมชาติ (Natural law) ต่อด้านลัทธิสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่ไม่ยอมให้กษัตริย์ใช้พระราชอำนาจมากเกินไป โดยอ้างถึงหลักกฎหมายที่ว่า “บุคคลทุกคนเกิดมาเสมอภาคกันและมีสิทธิบางประการ เช่น สิทธิในชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน ติดตัวมาแต่กำเนิด สิทธินี้ไม่สามารถจำหน่ายจ่ายโอนได้” และหลักกฎหมายดังกล่าวยังเป็นแนวความคิดที่สอดคล้องกับสิทธิปัจเจกชนนิยม (Individualism) ด้วย คือให้ความสำคัญกับปัจเจกชนและสิทธิทั้งหลายของปัจเจกชน โดยระบบลัทธิปัจเจกชนนิยมเกิดขึ้นจาก คำประกาศสิทธิมนุษยชนและพลเมืองฝรั่งเศส ลงวันที่ 26 สิงหาคม ค.ศ. 1789 (การปฏิวัติปีค.ศ. 1789) เป็นการยกเลิกระบบศักดินาที่ปกครองโดยกษัตริย์ ให้บุคคลขึ้นอยู่กับฐานันดรและชนชั้นที่ตนสังกัด โดยผู้ปฏิวัติได้ยกเอาความสำคัญของปัจเจกชนขึ้นมาแทนที่ คำประกาศดังกล่าวให้ความสำคัญกับบุคคลแต่ละคนรวมทั้งสิทธิเสรีภาพของบุคคลว่าเป็นหัวใจของสังคม (ตามทฤษฎีของลัทธิปัจเจกชนนิยม

นี่ถือว่าหัวใจของสังคมอยู่ที่การยอมรับคุณค่าของตัวบุคคลแต่ละคนในสังคม) รัฐหรือสังคมไม่สามารถก้าวท้าวสิทธิของบุคคลได้ เว้นแต่เพื่อประโยชน์ส่วนรวม อันจะเห็นได้จากเนื้อหาในประกาศฯ ซึ่งมีข้อความว่า “มนุษย์เกิดมาและมีชีวิตอยู่โดยอิสระและโดยเสมอภาคภายใต้กฎหมาย ความแตกต่างในสังคมจะมีได้ก็เพื่อประโยชน์อันร่วมกัน” ต่อมาความคิดที่ว่ามนุษย์เกิดมาย่อมเสมอภาคกันตามคำประกาศดังกล่าวยังได้รับการยืนยันและขยายความในอารัมภบทของรัฐธรรมนูญแห่งฝรั่งเศสปี ค.ศ.1946 ซึ่งปัจจุบันหลักการดังกล่าวได้ปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศสฉบับลงวันที่ 3 มิถุนายน ค.ศ.1958 อันเป็นการแสดงให้เห็นถึงความยึดมั่นในหลักสิทธิมนุษยชนและหลักอำนาจอธิปไตยว่าเป็นของชาติมาโดยตลอดจนปัจจุบัน

2.1.2.2 ความสำคัญของหลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย

กฎหมาย (law หรือ legislation) คือ กฎอันมีที่มาจากตราขึ้นโดยสถาบันหรือผู้มีอำนาจสูงสุดในรัฐ หรือจากจารีตประเพณีอันเป็นที่ยอมรับนับถือ มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ในการบริหารปกครองประเทศ ใช้บังคับบุคคลให้ปฏิบัติตาม หรือกำหนดระเบียบแห่งความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหรือระหว่างบุคคลกับรัฐ

กฎหมายมีความเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันเป็นอย่างยิ่ง จึงเป็นสิ่งที่บุคคลทั่วไปควรรู้ อย่างไรก็ตาม แม้จะไม่มีกฎหมายบังคับให้ทุกคนต้องรู้กฎหมาย แต่ก็มีหลักกฎหมายอยู่ว่า “ความไม่รู้กฎหมายไม่เป็นข้อแก้ตัว” เพราะหากมีคนกล่าวดังนั้นได้ การบังคับใช้กฎหมายก็ไม่ก่อให้เกิดผล คำนิยามต่างๆ ของกฎหมายมีอยู่มากมายตามทฤษฎีของสำนักกฎหมายต่างๆ ดังนี้

(1) สำนักกฎหมายธรรมชาติ

ให้ความหมายของกฎหมายว่า กฎเกณฑ์ทั่วไปเป็นจริงในทุกสถานที่ ทุกคน ทุกสถานการณ์ ตลอดกาล

กฎหมายธรรมชาติถือว่ากฎหมายเป็นเรื่องของเหตุผลซึ่งก็คือระบบที่เป็นระเบียบที่มีอยู่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับระบบจักรวาล ซึ่งเรียกว่า “เหตุผลสากล” ส่วนเหตุผลที่อยู่ในจิตใจมนุษย์ที่ทำให้รู้สึกชอบชั่วดีก็ถือเป็นส่วนหนึ่งของเหตุผลสากลที่มนุษย์ได้รับมา หลักการสำคัญของสำนักกฎหมายธรรมชาติ ดังนี้

ก. สำนักนี้ยืนยันว่าโลกหรือจักรวาลเป็นสิ่งที่มิระบบที่เป็นระเบียบทั้งทางกายภาพและทางศีลธรรมที่เรียกว่า กฎหมายธรรมชาติและมีอยู่โดยภาวะวิสัยไม่ขึ้นกับเจตจำนงหรือตามความพอใจของมนุษย์

ข. ยืนยันว่าธรรมชาติของมนุษย์มีเหตุผล คือ การรับรู้ระบบระเบียบศีลธรรม ผิดชอบชั่วดี

ค. เชื่อว่ากฎเกณฑ์ที่ใช้อยู่ในสังคมมนุษย์รวมทั้งกฎหมายบ้านเมืองมีบ่อเกิดมาจากเหตุผลของมนุษย์และเป็นส่วนหนึ่งของระบบกฎหมายธรรมชาติ

ง. ยืนยันว่าความเป็นธรรม ความยุติธรรมและศีลธรรมใกล้เคียงกันกับกฎหมายบ้านเมือง

สำนักกฎหมายธรรมชาติเกิดสมัยกรีก โดยเป็นผลพลอยได้จากแนวคิดเรื่องสิทธิโดยธรรมชาติ สำนักนี้เห็นว่ากฎหมาย คือ พลังแห่งธรรมชาติ เป็นจิตใจและเหตุผลของผู้ทรงภูมิปัญญา เป็นมาตรฐานซึ่งนำหน้าความยุติธรรมและอยุติธรรม กฎหมายมิใช่สิ่งอื่นใด นอกจากการสร้างสรรค์ความมีเหตุผลอันเป็นหนึ่งในกฎอันนิรันดร กฎหมายธรรมชาติเป็นบางสิ่งบางอย่างที่ก่อตัวขึ้นโดยเหตุผลและเป็นงานของเหตุผล⁸

สำนักนี้เชื่อว่า กฎหมายนั้นมนุษย์มิได้สร้างขึ้นมา แต่เกิดขึ้นจากธรรมชาติโดยตรงเสมอกับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติอื่นๆ หรือเกิดจากพระเจ้าสถาปนาขึ้น หรือเกิดจากความรู้สึกของมนุษย์ที่สามารถแยกผิดชอบชั่วดีได้ กับทั้งเห็นว่ากฎหมายมีลักษณะพิเศษคือใช้ได้ทุกที่ทุกเวลาไม่มีวันพ้นสมัย และอยู่เหนือรัฐอีกด้วย

แนวคิดของสำนักนี้มีอิทธิพลต่อประเทศฝรั่งเศสและประเทศอื่นๆ ในโลกตะวันตกมาก เห็นได้จากคำประกาศอิสรภาพจากอังกฤษของอเมริกาใน พ.ศ. 2319 ซึ่งมีความว่า "เมื่อปรากฏว่ามีความจำเป็นที่ประชาชาติหนึ่งจำเป็นต้องเลิกความสัมพันธ์ทางการเมืองที่เคยมีกับประชาชนอีกชาติหนึ่ง เพื่อที่จะแยกทางเดินเป็นอิสระเท่าเทียมกับชาติทั้งหลายในโลกตามสิทธิในกฎหมายธรรมชาติและกฎของพระเจ้าเป็นเจ้า ดังนั้น จึงจำเป็นต้องประกาศสาเหตุซึ่งทำให้ตัดสินใจประกาศเอกราช เพื่อให้มนุษยชาติทั้งหลายได้รับรู้ไว้"⁹

แนวคิดของสำนักนี้เสื่อมลงเพราะทันทต่อการพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ และแนวคิดทฤษฎีใหม่ๆ ที่มีเหตุผลกว่าแนวคิดอันอิงเทวนิยมไม่ไหว ทั้งนี้ทั้งนั้น ก็ยังคงตกค้างและมีอิทธิพลเหนือจิตใจนักกฎหมายในด้านอุดมคติและคุณธรรมอยู่มาก¹⁰

ดังนั้นตามความหมายของกฎหมายธรรมชาตินั้น เป็นการยอมรับให้ทุกคนมีความเท่าเทียมกันในกฎเกณฑ์หรือเหตุผลเท่าเทียมกันในทุกสถานที่ และทุกสถานการณ์ จึงมีลักษณะเป็นไปตามหลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย

⁸ วิชา มหาคุณ. (2534). การใช้เหตุผลทางกฎหมาย. หน้า 29.

⁹ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2538). กฎหมายมหาชน เล่ม 1. หน้า 66.

¹⁰ มานิตย์ จุมปา. เล่มเดิม. หน้า 22.

(2) สำนักกฎหมายบ้านเมือง

แนวคิดของสำนักกฎหมายบ้านเมือง เป็นแนวคิดที่ปฏิเสธกฎหมายที่สูงกว่าหรือกฎหมายธรรมชาติ โดยยอมรับว่ากฎหมายที่แท้จริง คือ กฎหมายบ้านเมืองที่ใช้บังคับอยู่เท่านั้น เนื่องจากถือว่ารัฐชาติมีอำนาจสูงสุดที่จะออกกฎหมายใดก็ได้ โดยจะโต้แย้งเรื่องความดีชั่ว ถูก ผิด หรือความยุติธรรมไม่ได้ เพราะถือว่ากฎหมายที่รัฐบัญญัติมีความสมบูรณ์ในตัวเองโดยไม่อยู่ในอาณัติหรือข้อจำกัดทางศีลธรรม ความยุติธรรมหรือสิ่งอื่นใด ซึ่งมีผู้กล่าวว่า “กฎหมายของรัฐชาติไม่อาจเป็นความยุติธรรมได้ เพราะกฎหมายของรัฐชาตินั้นเองเป็นผู้กำหนดความยุติธรรม ความอยุติธรรม ความถูก ความผิด ความดี ความชั่ว” ซึ่งเป็นการปฏิเสธความคิดเรื่องความเป็นธรรมอันเป็นรากฐานความคิดทางกฎหมาย ทำให้นักกฎหมายไม่สำนึกถึงหน้าที่ของตนว่าวิชานิติศาสตร์เป็นวิชาที่แสวงหาความเป็นธรรมอันเป็นอุดมคติทางกฎหมายที่มีมาแต่เดิมทุกชาติ ทุกภาษา ทุกวัฒนธรรม และไม่พยายามแสวงหาความเป็นธรรม เมื่อผลในทางกฎหมายหรือผลในการตัดสินใจของศาลขัดแย้งกับความรู้สึกในจิตใจก็มักจะเกิดคำแก้ตัวง่าย ๆ ว่า “มันเป็นเรื่องช่วยไม่ได้ เพราะกฎหมายเป็นอย่างนี้”

สำนักกฎหมายบ้านเมือง เกิดขึ้นในยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ โดยมีแนวคิดขัดแย้งกับสำนักกฎหมายธรรมชาติอย่างสิ้นเชิง สำนักนี้เห็นว่ากฎหมายคือระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับความประพฤติที่ประชาชนต้องปฏิบัติตาม มีตัวตนอยู่จริง และเป็นที่ยอมรับในสังคม ไม่ใช่แค่สิ่งที่ควรมีหรือเป็นนามธรรมตามที่สำนักกฎหมายธรรมชาตินำเสนอ

ศาสตราจารย์เฮอริเบิร์ต ลีโอเนล อาดอล์ฟ ฮาร์ต (Herbert Lionel Adolphus Hart) ปรัชญาเมธีทางนิติศาสตร์แห่งมหาวิทยาลัยออกซ์ฟอร์ด กล่าวว่า สำนักนี้เห็นว่ากฎหมายมีลักษณะเป็นคำสั่งของมนุษย์ การวิเคราะห์แนวคิดทางกฎหมายเป็นสิ่งที่ควรทำ แต่ควรแยกออกจากการสืบค้นหรือตรวจสอบทางประวัติศาสตร์และสังคมวิทยาโดยสิ้นเชิง ตลอดจนต้องไม่เป็นการประเมินคุณค่าเชิงวิพากษ์วิจารณ์ด้วย¹¹

ปรัชญาเมธีคนสำคัญของสำนักนี้ คือ จอห์น ออสติน (John Austin) ซึ่งว่ากฎหมายคือคำสั่งคำบัญชาของรัฐชาติในการกำหนดมาตรฐานความประพฤติของผู้อยู่ได้บังคับผู้ฝ่าฝืนย่อมมีโทษ¹²

เมื่อพิจารณาจากกฎหมายของทั้ง 2 สำนัก แม้จะมีแหล่งกำเนิดหรือแนวคิดที่ต่างกันอยู่มาก แต่ทั้ง 2 สำนัก ยังคงให้ความสำคัญกับหลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมายเหมือนกัน โดย

¹¹ จรัญ โฆษณานันท์. เล่มเดิม. หน้า 34.

¹² มานิตย์ จุมปา. เล่มเดิม. หน้า 30-39.

ก. ในสำนักกฎหมายธรรมชาติ แม้จะถือว่ากฎหมายเป็นเหตุผลสากล เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ แต่ในหลักการนั้น เห็นว่ากฎหมายต้องมีลักษณะเป็นจริงในทุกสถานที่ ทุกคนทุกสถานการณ์ เท่าเทียมกันตลอดเวลา

ข. ส่วนสำนักกฎหมายบ้านเมือง แม้จะถือว่ากฎหมายคือข้อบังคับที่รัฐกำหนด แต่ในหลักการสำคัญคือ ต้องใช้บังคับกับบุคคลทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน

2.1.3 หลักการพื้นฐานของหลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย

2.1.3.1 หลักนิติรัฐ (Rule of law) (ซึ่งมีองค์ประกอบหลัก คือ หลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย)

หลักนิติรัฐเกิดขึ้นครั้งแรกในประเทศเยอรมัน ช่วงศตวรรษที่ 17 ซึ่งเป็นเวลาใกล้เคียงกับการเกิดหลักนิติธรรมในอังกฤษ (หลักนิติธรรมคือการตรากฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับและกติกาต่างๆ ให้ทันสมัยและเป็นธรรม ตลอดจนเป็นที่ยอมรับของสังคม โดยมีการยินยอมพร้อมใจและให้ถือปฏิบัติร่วมกันอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม โดยรัฐปกครองภายใต้กฎหมาย ไม่กระทำการตามอำเภอใจ) โดยทั้งสองหลักมีความคล้ายกันคือ ไม่ต้องการให้มนุษย์ปกครองมนุษย์ด้วยกันเอง แต่ต้องการให้กฎหมายเป็นผู้ปกครองมนุษย์ ซึ่งหมายความว่า ผู้ที่ทรงอำนาจบริหารปกครองบ้านเมืองจะกระทำการใดๆ ก็ตาม การกระทำนั้นจะต้องสอดคล้องกับกฎหมาย จะกระทำการขัดต่อกฎหมายไม่ได้ โดยหลักนิติรัฐมีแนวคิดที่สำคัญ 3 ประการ คือ

- 1) กฎหมายไม่เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองใช้อำนาจตามอำเภอใจ
- 2) บุคคลทุกคนต้องเสมอภาคกันภายใต้กฎหมาย
- 3) บุคคลจะต้องสามารถทราบถึงจุดประสงค์ของกฎหมายที่จะใช้บังคับตน

และผลร้ายที่เกิดจากการฝ่าฝืนเพื่อให้สามารถปฏิบัติตามให้ถูกต้องสอดคล้องกับกฎหมายได้

หลักนิติรัฐมีพัฒนาการมาตั้งแต่ศตวรรษที่ 18 โดยมีการฟื้นตัวของความคิดสำนักกฎหมายธรรมชาติ ที่สำคัญคือ เรื่องสิทธิตามธรรมชาติ คือสิทธิที่มนุษย์แต่ละคนมีติดตัวมาตามธรรมชาติ เช่น สิทธิในชีวิต ร่างกาย สิทธิดังกล่าวนมนุษย์แต่ละคนมีอยู่โดยไม่ขึ้นกับรัฐและไม่ขึ้นกับกฎหมายบ้านเมือง ต่อมาสิทธิตามธรรมชาติได้กลายเป็นองค์ประกอบสำคัญของหลักนิติรัฐ

ช่วงปลายศตวรรษที่ 18 ถึงต้นศตวรรษที่ 19 ราษฎรเรียกร้องให้ปกป้องคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินตลอดจนเสรีภาพของตนมากขึ้น โดยเห็นว่าการจะปกป้องคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวได้ จะต้องมีรัฐธรรมนูญที่กำหนดให้อำนาจอรัฐผูกพันกับกฎหมาย กฎหมายต้องกำหนดขอบเขตของรัฐ และควบคุมการใช้อำนาจอรัฐ โดยต้องประกันสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคล

ปลายศตวรรษที่ 19 แนวความคิดของสำนักกฎหมายบ้านเมืองเฟื่องฟู จึงปฏิเสธคำสอนว่าด้วยกฎหมายธรรมชาติ เพราะเห็นว่าเป็นสิ่งที่เลื่อนลอย ไม่มีความแน่นอน แนวคิดกฎหมายบ้านเมืองต้องการสร้างความชัดเจน มันคงให้เกิดขึ้นในระบบกฎหมาย กฎหมายที่ตราขึ้นต้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับความถูกต้องเป็นธรรม จึงเรียกรัฐดังกล่าวว่า “รัฐตำรวจ”

ต่อมาเกิดการต่อต้านจากฝ่ายเสรีนิยม หลักนิติรัฐจึงได้รับการพัฒนาให้เป็นนิติรัฐแบบเสรีนิยม โดยคำนึงถึงความยุติธรรม ทำให้ปัจจุบันนิติรัฐจะต้องมีองค์ประกอบ 2 ด้าน คือ ทางรูปแบบ และทางเนื้อหา¹³

สรุปได้ว่า นิติรัฐไม่ได้มีความหมายเฉพาะเป็นการบังคับให้รัฐต้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลเท่านั้น แต่ยังเรียกร้องให้ต้องดำเนินการด้านต่างๆ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคมอย่างแท้จริงจึงจะบรรลุวัตถุประสงค์แห่งหลักนิติรัฐได้ โดยจะต้องมีการสร้างระบบการปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่มีประสิทธิภาพและการยอมรับให้มืองค์กรตุลาการขึ้นมา โดยเฉพาะ (ศาลรัฐธรรมนูญ) อันเป็นการปกป้องคุณค่าของรัฐธรรมนูญในฐานะที่เป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐ

(1) ความหมายและหลักความสำคัญของหลักนิติรัฐ

นิติรัฐ คือ รัฐหรือประเทศที่ปกครองด้วยกฎหมาย หมายถึงรัฐและองค์กรของรัฐทั้งหมดต้องอยู่ภายใต้กฎหมายที่รัฐหรือองค์กรของรัฐนั้นตราขึ้น นิติรัฐมาจากคำ 2 คำ คือ คำว่า “นิติ” หมายถึง กฎหมาย และคำว่า “รัฐ” หมายถึง ประเทศซึ่งมีองค์ประกอบ 4 ประการ ได้แก่ ดินแดน ประชากร รัฐบาล และอำนาจอธิปไตย เมื่อคำว่า นิติร่วมกับรัฐแล้ว จึงหมายถึง ประเทศที่อยู่ภายใต้ข้อบังคับของกฎหมายและการเคารพซึ่งกฎหมาย การไม่ใช้กฎหมายเกินกว่าที่บัญญัติไว้หรือบังคับใช้เฉพาะกรณี ฯลฯ¹⁴

ในโครงการสัมมนาประจำปี พ.ศ. 2551 ของสถาบันสัญญา ธรรมศักดิ์ เพื่อประชาธิปไตย เรื่อง “นิติรัฐ” ในสังคมไทย เมื่อวันที่ 16-17 ธันวาคม พ.ศ. 2551 มีท่านนักวิชาการได้ให้ความหมายเกี่ยวกับนิติรัฐไว้ เช่น

ศาสตราจารย์ ดร.อมร จันทรมบูรณ์ (อดีตเลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา) กล่าวไว้ว่า นิติรัฐไม่มีขอบเขตที่แน่นอนแล้วแต่ประเทศใดจะกำหนดว่าสิ่งเหล่านั้นเป็นนิติรัฐ โดยอาจจะมีหลักเกณฑ์บางข้อที่ยอมรับกันทั่วไป เช่น ถ้าไม่มีกฎหมายกำหนดความผิดก็ไม่มี ความผิดหรือหลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย

¹³ วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. (2540). ข้อความคิดและหลักการพื้นฐานในกฎหมายมหาชน. หน้า 45-46.

¹⁴ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. เล่มเดิม. หน้า 52-53.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติศักดิ์ ปรกติ อธิบายหลักการของนิติรัฐว่า มีองค์ประกอบ ดังนี้

ก. มนุษย์ทุกคนมีศักดิ์ศรี มีความสำคัญเหนือสิ่งใด กฎหมายในสมัยรัชกาลที่ 4 ที่ตัดสินคดีอ้าแดงเหมือน ที่ว่า กฎหมายถือว่าหญิงเป็นควาย ชายเป็นคนนั้น ไม่ยุติธรรม

ข. สิทธิเสรีภาพ เป็นเรื่องแดนอิสระของมนุษย์ที่กฎหมายจะเข้าไปแทรกแซงไม่ได้ เช่น เสรีภาพในชีวิตร่างกาย

ค. หลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย คือ ต้องปฏิบัติต่อทุกสิ่งเหมือนกันเท่ากัน

ง. อำนาจอธิปไตย แต่ต้องมีเฉพาะที่กฎหมายให้เท่านั้น ต่างกับประชาชนที่มีเสรีภาพเสมอ ถ้าไม่มีกฎหมายห้ามไว้

จ. การยอมรับหลักเรื่องอำนาจนั้น จะต้องได้มาโดยชอบ และเอาไปใช้โดยชอบด้วย เป็นกรณีการแบ่งแยกอำนาจ

ศาสตราจารย์ ดร.สุพล นิธิไกรพนธ์ กล่าวว่า กรอบความคิดที่โลกยึดถือ เกี่ยวกับนิติรัฐ มี 3 ประการ คือ

(ก) มีกฎหมายเป็นใหญ่โดยทุกคนเสมอภาคกัน

(ข) มีกฎหมายลายลักษณ์อักษรที่คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน

(ค) การมีผู้พิพากษาที่เป็นอิสระ

ดังนั้น หลักนิติรัฐจึงเป็นหัวใจของกฎหมายและเป็นเรื่องที่ทำให้ความคิดเรื่องรัฐชาติหรือ Nation State เห็นชัดเจนขึ้น

จากแนวคิดดังกล่าว ก่อให้เกิดหลักการต่างๆ เช่น หลักไม่มีความผิดไม่มีโทษโดยปราศจากกฎหมาย หลักการห้ามลงโทษซ้ำซ้อน หรือหลักห้ามตรากฎหมายย้อนหลัง เป็นต้น¹⁵

(2) องค์ประกอบของหลักนิติรัฐ

นิติรัฐมีองค์ประกอบหลัก 2 ประการ คือ องค์ประกอบในทางรูปแบบ และในทางเนื้อหา¹⁶

¹⁵ นันทวัฒน์ บรมานันท์. (2553). รวมบทความกฎหมายมหาชน จากเว็บไซต์ www.pub-law.net. หน้า 426-427.

¹⁶ วรเจตน์ ภาศิริรัตน์. (2553). รวมบทความกฎหมายมหาชนจากเว็บไซต์ www.pub-law.net. หน้า 434- 437.

ก. องค์ประกอบในทางรูปแบบ การที่รัฐผูกพันตนไว้กับกฎหมายที่องค์กรของรัฐตราขึ้นตามกระบวนการที่รัฐธรรมนูญกำหนด ทั้งนี้เพื่อจำกัดอำนาจรัฐอันเป็นการประกันความมั่นคงแห่งนิติฐานะของบุคคล ประกอบด้วยหลักย่อยๆ ที่สำคัญ คือ

(ก) หลักการแบ่งแยกอำนาจ คือ การไม่ให้อำนาจรวมศูนย์อยู่ที่องค์กรใดองค์กรหนึ่ง แต่เป็นการกระจายการใช้อำนาจให้ดุลและคานกัน

(ข) หลักความชอบด้วยกฎหมาย คือ องค์กรนิติบัญญัติ บริหาร ตุลาการ ต้องกระทำการโดยไม่ขัดต่อกฎหมาย ด้านบริหารจะต้องมีกฎหมายให้อำนาจฝ่ายปกครองกระทำการ หากไม่มีกฎหมายให้อำนาจแล้ว การกระทำย่อมไม่ชอบด้วยกฎหมาย

(ค) หลักประกันสิทธิในกระบวนการพิจารณาในชั้นเจ้าหน้าที่และศาลราษฎรสามารถต่อสู้ป้องกันสิทธิของตนในกระบวนการต่างๆ ของรัฐได้อย่างเต็มที่

(ง) หลักประกันสิทธิของปัจเจกบุคคลในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม รัฐต้องกำหนดกระบวนการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทระหว่างเอกชนด้วยกันอย่างมีประสิทธิภาพ

ข. องค์ประกอบในทางเนื้อหา มีหลักการสำคัญหลายประการ เช่น

- การที่รัฐประกันสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐาน โดยบัญญัติไว้เป็นค่าบังคับในรัฐธรรมนูญ เรียกร้องให้รัฐกระทำการโดยยุติธรรม ถูกต้อง ชัดเจน และการตรากฎหมายต้องไม่มีผลย้อนหลังให้เป็นผลร้ายแก่บุคคล นอกจากนี้นิติรัฐในทางเนื้อหา ยังกำหนดให้สิทธิขั้นพื้นฐานเป็นกฎหมายโดยตรงด้วย ดังนั้น บทบัญญัติว่าด้วยสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลตามหลักนิติรัฐที่ปรากฏในเยอรมัน จึงมี 2 มิติ คือ

(ก) สิทธิขั้นพื้นฐานมีลักษณะเป็นสิทธิที่ปัจเจกบุคคลสามารถยกขึ้นใช้ยื่นรัฐได้ และสามารถเรียกร้องให้รัฐกระทำการที่เป็นประโยชน์แก่ตนด้วย

(ข) สิทธิขั้นพื้นฐานย่อมมีฐานะเป็นกฎหมายที่ผูกพันรัฐทุกองค์กรโดยตรง

- หลักความพอสมควรแก่เหตุ เรียกร้องให้การใช้อำนาจรัฐเป็นไปอย่างพอเหมาะพอประมาณเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ชอบธรรม โดยใช้เครื่องมือหรือมาตรการทางกฎหมายที่พอเหมาะพอประมาณด้วย

- หลักห้ามกระทำการตามอำเภอใจของรัฐ รัฐต้องกระทำการโดยเคารพต่อหลักความเสมอภาค ปฏิบัติต่อสิ่งที่มีสาระสำคัญเหมือนกันให้เหมือนกัน และปฏิบัติต่อสิ่งที่มีสาระสำคัญต่างกันให้ต่างกันออกไปตามสภาพของสิ่งนั้น

ในแง่ของระบบกฎหมายไทยนั้น พยายามจะพัฒนาตามแนวทางหลักนิติรัฐในภาคพื้นยุโรป โดยยอมรับหลักการแบ่งแยกอำนาจ หลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ และหลักการประกันสิทธิเสรีภาพของราษฎร รวมถึงหลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมายด้วย

2.1.3.2 หลักการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ

สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิประจำตัวที่ไม่อาจพรากหรือแยกออกจากบุคคลผู้เป็นเจ้าของได้แต่ก็มีสิทธิหลายๆ ด้านที่อาจถูกจำกัดการใช้โดยรัฐ เพราะตามความเป็นจริง สิทธิเป็นสิ่งที่มิชอบเขต คือจะใช้สิทธิกระทบถึงบุคคลอื่นหรือสังคมโดยรวมไม่ได้ ดังนั้น กฎหมายระหว่างประเทศจึงยอมรับการจำกัดสิทธิบางประเภทได้

สาเหตุที่จำต้องมีการจำกัดเสรีภาพของมนุษย์บางประเภท เช่น ทฤษฎีสัญญาประชาคมของ ฌอง ฌาร์ค รูสโซ อธิบายถึงการพึงพาระหว่างปัจเจกชนกับรัฐ ในขณะที่พลเมืองยอมอยู่ภายใต้อำណิธิของรัฐก็เพื่อให้รัฐเป็นผู้ปกครองจึงยอมจำกัดสิทธิอิสรภาพของตนลงโดยรัฐมีหน้าที่คุ้มครองสิทธิของบุคคล และในการปกครองนั้นรัฐจำเป็นต้องจัดการทุกอย่างเพื่อให้ทุกคนในสังคมได้รับประโยชน์สูงสุด ดังนั้นจึงอาจมีการจำกัดสิทธิบางประการเพื่อประโยชน์อื่น ๆ ของสังคมโดยรวม เช่น ความมั่นคงของรัฐ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของสังคม

การจำกัดสิทธิมนุษยชนเกิดจากความจำเป็นสองประการ ประการแรก คือ ความจำเป็นทางด้านกฎหมาย เพื่อให้บรรลุถึงการบังคับตามสิทธิ ประการที่สอง ความจำเป็นด้านการเมือง เพื่อให้บรรลุถึงประโยชน์ของสังคมโดยรวม

อย่างไรก็ตามมิใช่ว่ารัฐจะจำกัดสิทธิมนุษยชนอันเป็นสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานได้ตามอำเภอใจหรืออ้างเพียงว่ากฎหมายให้อำนาจไว้ แต่ควรจะมีหลักเกณฑ์ที่ชอบธรรม ในการจำกัดสิทธิดังกล่าว ซึ่งก็คือหลักนิติรัฐ โดยจะต้องมีวัตถุประสงค์ที่ยอมรับได้ในสังคมประชาธิปไตย และต้องสอดคล้องกับข้อกำหนดอันยุติธรรมของศีลธรรม ความสงบเรียบร้อยของประชาชาติและสวัสดิการโดยทั่วไปด้วย

เกณฑ์การพิจารณาการจำกัดสิทธิของบุคคลที่ถือว่ามีความชอบธรรมไม่ขัดกับหลักความเสมอภาคตามแนวของศาลยุโรป มีดังนี้

(1) การจำกัดสิทธิเสรีภาพต้องกระทำโดยกฎหมายหรือสอดคล้องกับกฎหมาย เพื่อให้บุคคลรู้ขอบเขตในสิทธิของตน

(2) กฎหมายที่จำกัดสิทธิต้องมีความจำเป็นเพื่อที่จะให้บรรลุถึงเป้าหมายในการปกครอง คือ เพื่อการดำรงอยู่ร่วมกันของบุคคลที่มีความหลากหลายในสังคม ไม่ใช่เป็นการ

บังคับใช้กฎหมายให้มีผลในทางปฏิบัติเท่านั้นและเป้าหมายดังกล่าวต้องเป็นที่ยอมรับในสังคม ประชาธิปไตยด้วย เช่น เพื่อป้องกันสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น หรือเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เป็นต้น

(3) มีความสมเหตุสมผลต่อวัตถุประสงค์ แม้จำเป็นต้องจำกัดสิทธิแต่ก็ต้องไม่ ลิดรอนสิทธิเสรีภาพของบุคคลจนเกินความจำเป็น¹⁷

แนวทางในการบัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคในรัฐธรรมนูญ ของหลายๆ ประเทศรวมถึงประเทศไทยนั้นอาจทำให้เกิดการใช้อำนาจรัฐเกินขอบเขตได้อย่าง สะดวก โดยเฉพาะในประเทศที่ไม่มีการควบคุมการออกกฎหมายและระบบตรวจสอบทบทวน กฎหมาย เพราะรัฐมักจะอ้างว่ารัฐธรรมนูญให้อำนาจไว้ แม้แนวคิดในเรื่องสิทธิมนุษยชนจะยอมรับ ในการจำกัดสิทธิเสรีภาพแต่กฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายรัฐธรรมนูญของประเทศที่ใช้ ระบบนิติรัฐตามระบอบประชาธิปไตยได้มีการถ่วงดุลระหว่างการรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิมิ ให้รัฐออกกฎหมายจำกัดสิทธิตามอำเภอใจไว้ เพราะถือว่าการรับรองสิทธิเป็นหลักทั่วไป ส่วนการ จำกัดสิทธิเป็นข้อยกเว้นใช้ได้กรณีจำเป็นจริงๆ เท่านั้น

2.1.3.3 หลักการไม่เลือกปฏิบัติ

หลักการไม่เลือกปฏิบัติ เป็นหลักการพื้นฐานในกฎหมายสิทธิมนุษยชน เกิดขึ้นครั้งแรกในกฎบัตรสหประชาชาติโดยกำหนดให้รัฐต้องส่งเสริมการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ เนื่องจากเหตุผลทางด้านเผ่าพันธุ์ เพศ ภาษา และศาสนา ต่อมาหลักการนี้ ได้บรรจุในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 2 โดยได้ทำให้ชัดเจนขึ้นว่า บุคคลย่อมมีสิทธิ และเสรีภาพบรรดาที่ระบุไว้ในปฏิญญาสากลนี้ ทั้งนี้โดยไม่มีการจำแนกความแตกต่างเรื่องใดๆ ต่อมา ตราสารสิทธิมนุษยชนเกือบทุกเรื่องได้บรรจุหลักการนี้ไว้ในบทบัญญัติทั่วไปของอนุสัญญา หรือกติกาอื่นๆ เช่น กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง และกติกา ระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม บัญญัติหลักการไม่เลือกปฏิบัติไว้ ในข้อ 2 , อนุสัญญาขององค์การเพื่อการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรม (UNESCO) ว่าด้วยการห้าม เลือกปฏิบัติในด้านการศึกษา และอนุสัญญาสิทธิมนุษยชนยุโรปและอเมริกาบัญญัติไว้ในข้อ 1 เป็นต้น

หลักการไม่เลือกปฏิบัติมี 2 ประการ คือ

(1) ความเท่าเทียมกัน คือ ห้ามมิให้มีการปฏิบัติที่แตกต่างในการดำเนินการ ใดๆ ของรัฐ การให้สิทธิหรือประโยชน์ใดๆ แก่บุคคลต้องให้โดยอยู่บนพื้นฐานแห่งความเท่าเทียมกัน โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติหรือให้สิทธิพิเศษแก่บุคคลใดๆ

¹⁷ บรรเจิด สิงคะเนติ และ สมศักดิ์ นวตระกูลพิสุทธิ. (2542, พฤษภาคม-สิงหาคม). "หลักความได้ สัดส่วนตามหลักกฎหมายของเยอรมันและฝรั่งเศส." ศาลรัฐธรรมนูญ, 1, 2. หน้า 40-70.

(2) โอกาสเท่าเทียมกัน คือ การทำให้บุคคลที่อยู่ในฐานะที่มีโอกาสในการใช้สิทธิดีกว่าคนอื่น ได้มีโอกาสใช้สิทธินั้นอย่างเท่าเทียมกัน รัฐต้องมีมาตรการพิเศษต่อบุคคลเหล่านั้น

เพราะฉะนั้น กฎหมายที่เป็นธรรมจึงต้องยอมให้ปฏิบัติต่อบุคคลให้แตกต่างกันได้ตามสภาพแห่งบุคคลที่ไม่เหมือนกัน เช่น คนพิการ เด็ก คนกลุ่มที่ขาดโอกาส เนื่องจากปัจจัยบางอย่างที่ไม่สามารถอุปโภคสิทธิได้อย่างเต็มความสามารถ ทั้งนี้เพื่อให้บุคคลเหล่านั้นได้บรรลุถึงการมีสิทธิมนุษยชนที่เท่าเทียมกันกับคนอื่น

สำหรับรัฐธรรมนูญของไทยได้มีบทบัญญัติห้ามเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมอันเนื่องมาจากความแตกต่างในเรื่องต่างๆ ไว้อย่างชัดเจน เช่น สภาพร่างกายหรือสุขภาพ ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ดังนั้นการตีความเรื่องการเลือกปฏิบัติจึงขึ้นอยู่กับความรู้ ความเข้าใจ ตระหนักถึงสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ที่มีความด้อย เช่น คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 16/2545 ที่วินิจฉัยว่าพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการตุลาการฯ กำหนดให้ผู้สมัครสอบคัดเลือกต้องผ่านการตรวจร่างกายโดยคณะกรรมการแพทย์ ซึ่ง กต.กำหนด อันเป็นผลให้ผู้พิการทางร่างกายที่เป็น โปლიโอไม่มีสิทธิสอบ ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า “เป็นไปตามความจำเป็นเหมาะสมของฝ่ายตุลาการ มีลักษณะเข้าข้อยกเว้นของรัฐธรรมนูญ ไม่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมแต่อย่างใด”

รองศาสตราจารย์ จรัญ โฆษณานันท์ นักกฎหมายสิทธิมนุษยชนได้ตั้งข้อสังเกต คำวินิจฉัยคดีนี้ไว้อย่างน่าคิดว่า แทนที่ศาลรัฐธรรมนูญจะกล่าวถึงความสามารถหรือไม่สามารถของบุคคลพิการในการปฏิบัติหน้าที่พื้นฐานของผู้พิพากษาอันเป็นเนื้อหาที่สำคัญจำเป็นในการพิจารณาตัดสินคดีซึ่งเป็นเรื่องการใช้ความรู้ความสามารถตลอดจนคุณธรรมในตัวบุคคลเป็นสำคัญ ศาลรัฐธรรมนูญกลับเลียงไปหยิบยกประเด็นปลีกย่อยในการปฏิบัติหน้าที่ผู้พิพากษาคือเรื่องการเดินทางเผด็จศึกที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปปฏิบัติหน้าที่นอกศาล ทั้งที่แท้จริงในการปฏิบัติการเดินทางเผด็จศึกเป็นกรณีทีนานๆ ครั้งจึงจะปรากฏ และศาลก็มีสิทธิที่จะปฏิเสธการเดินทางเผด็จศึกตามที่คู่ความร้องขอได้ หากเห็นว่าไม่มีเหตุอันควรยั้งหันมาพิจารณาเรื่องบุคลิกลักษณะที่ดีของผู้พิพากษาอันมีข้อพิจารณาในเชิงอัตวิสัยอยู่มาก ก็ยิ่งมองเห็นข้ออ่อนในโลกทัศน์ที่คำนึงเพียงลักษณะภายนอกของบุคคล แทนที่จะเน้นความสำคัญของความรู้ความสามารถและคุณธรรมภายในตัวบุคคล ซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจประสิทธิประสาทความยุติธรรมแก่แผ่นดิน¹⁸

¹⁸ จรัญ โฆษณานันท์. (2546). "ความพิการของกฎหมายและผู้บังคับใช้กฎหมายกรณีสองทนายความ โปลิโอ." วารสารนิติสังคมศาสตร์, 1, 1. หน้า 33.

เรื่องของค่านิยมสังคมไทยที่เป็นเสมือนเชิงบรรทัดฐานเพิ่มเติมของคำวินิจฉัยชี้ให้เห็นถึงความเป็นกฎหมาย (ในคำวินิจฉัย) ที่ไม่ได้เคารพผูกพันต่อหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือหลักการไม่เลือกปฏิบัติอันเป็นหลักการสากลที่เป็นฐานทางปรัชญาของรัฐธรรมนูญ ค่านิยมความเชื่ออัตวิสัยในตัวบุคคลผู้ใช้อำนาจจึงกลายเป็นปัจจัยชี้ขาดการตีความหรือการสถาปนาความเป็นกฎหมายที่แท้จริง โดยปิดทับบดบังการดำรงอยู่และความมั่งคั่งของหลักการอุดมคติในรัฐธรรมนูญ¹⁹

2.1.3.4 กฎหมายกับความยุติธรรม

ความยุติธรรม เป็นคำที่นักกฎหมายนิยมอ้างถึงมาก แต่ก็เป็นปัญหาเหมือนกัน พระเจ้าฟ้าง่างทรงกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ บิดาแห่งกฎหมายไทย ทรงสอนนักกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องความยุติธรรมว่า “คำที่เกี่ยวกับยุติธรรมเป็นคำไม่ดี เพราะเป็นการที่ทุกคนเห็นต่างกันตามนิสัย ซึ่งไม่เป็นกิจของกฎหมาย กฎหมายต้องเป็นยุติ จะเถียงแปลกออกไปไม่ได้ แต่เราเถียงได้ว่าอย่างไรเป็นยุติธรรมไม่ยุติธรรมทุกเมื่อทุกเรื่อง”

นอกจากนี้ยังมีปรากฏในการพิจารณาคดีในคำพิพากษาฎีกาที่ 144//2455 วินิจฉัยว่า “ความยุติธรรมแปลว่าความประพฤติอันชอบด้วยพระราชกำหนดกฎหมายเท่านั้น ความเห็นส่วนบุคคลย่อมแปรปรวนไปต่างๆ ไม่มียุติ เป็นยุติธรรมไม่ได้เลย”

ต่อมามีการกล่าวถึงความยุติธรรม เช่น ศาสตราจารย์ ดร.หยุด แสงอุทัย กล่าวว่า “การใช้กฎหมายตามถ้อยคำและตามเจตนารมณ์ของกฎหมายนั้นแหละคือความยุติธรรม” และศาสตราจารย์ จิตติ ดิงศกัทธิย์ ยังเน้นว่า ต้องเป็นความยุติธรรมตามกฎหมายเท่านั้น²⁰

พระบรมราชาโฆวาทในพิธีพระราชทานประกาศนียบัตรแก่นักศึกษาของสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา เมื่อ 7 สิงหาคม พ.ศ.2515

“กฎหมายทั้งปวงนั้น เราบัญญัติขึ้นเพื่อใช้เป็นปัจจัยสำหรับรักษาความยุติธรรม กล่าวโดยสรุปคือ ใช้เป็นแบบแผนแห่งความประพฤติปฏิบัติของมหาชนสถานหนึ่งกับใช้เป็นแม่บทในการพิจารณาตัดสินความประพฤติปฏิบัติอื่นๆ ให้เป็นไปโดยถูกต้องเที่ยงตรงอีกสถานหนึ่ง

โดยที่กฎหมายเป็นแค่เครื่องมือในการรักษาความยุติธรรมดังกล่าว จึงไม่ควรที่จะถือว่ามีความสำคัญยิ่งไปกว่าความยุติธรรม หากควรจะต้องถือว่าความยุติธรรมมาก่อนกฎหมาย

¹⁹ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช. (2548). เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายสิทธิมนุษยชน หน่วยที่ 1-4. หน้า 29-31.

²⁰ จุลกิจ รัตนมาศทิพย์. (2552). วิธีฎีกามหาชน วาทกรรมว่าด้วยสังคม, กฎหมายและความยุติธรรม ในประเทศไทย เล่ม 3 หลักการสำคัญแห่งกฎหมาย. หน้า 215-216.

และอยู่เหนือกฎหมาย การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีใดๆ โดยคำนึงถึงแต่ความถูกต้องตามกฎหมายเท่านั้น คู่จะไม่เป็นการเพียงพอ จำต้องคำนึงถึงความยุติธรรมซึ่งเป็นจุดประสงค์ด้วยเสมอ .....

จากพระบรมราโชวาทดังกล่าว ศาสตราจารย์ ธานีทร์ กรัยวิเชียรได้กล่าวว่า ไม่มีสิ่งใดสำคัญยิ่งไปกว่าความยุติธรรม การบัญญัติกฎหมายที่ดี การบังคับใช้กฎหมายที่ดี การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีที่ดี พวกนักกฎหมายทั้งปวงได้กระทำโดยคำนึงถึงความยุติธรรมเพียงพอหรือไม่ หรือเราเพียงยึดถือตัวบทกฎหมายและแนวปฏิบัติเดิมๆ จนได้ละเลยความยุติธรรมที่แท้จริงไปเสียแล้ว

ความยุติธรรม ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ให้ความหมายของความยุติธรรม คือ ความเที่ยงธรรม ชอบธรรม ชอบด้วยเหตุผล

ประมวลกฎหมายของพระเจ้าจักรพรรดิจัสติเนียน กล่าวถึงความยุติธรรมไว้ว่า ความยุติธรรมคือเจตจำนงอันแน่วแน่ตลอดกาลที่จะให้แก่ทุกคนตามส่วนที่เขาควรจะได้ ซึ่งศาสตราจารย์ปรีดี เกษมทรัพย์ ได้ตั้งข้อสังเกตว่า คำนิยามดังกล่าวก่อให้เกิดจิตสำนึกขึ้นในใจของนักกฎหมายและเป็นหลักยึดเหนี่ยวเสมอมา ถือกันว่าเป็นคุณธรรมของนักกฎหมายที่สำคัญยิ่งในวัฒนธรรมตะวันตก และการปลูกฝังว่านักนิติศาสตร์หรือตุลาการผู้วินิจฉัยคดีจะต้องตั้งใจมั่นฝึกตนฝึกจิตใจให้ตั้งมั่นอยู่ในเจตจำนงเช่นนั้นจึงจะได้ชื่อว่าเป็นผู้อำนวยความยุติธรรมอย่างแท้จริงและการปฏิบัติตนเช่นนั้นส่งต่อกันมาหลายร้อยปี นับเป็นเสาเอกค้ำสถาบันยุติธรรมให้ได้รับการยกย่องและการยอมรับนับถือให้เป็นสถาบันสำหรับชี้ขาดกรณีพิพาทจากคู่กรณีอย่างเต็มใจตลอดมา²¹

จอห์น ไรลส์ ศาสตราจารย์วิชาปรัชญาชาวอเมริกัน กล่าวว่า ความยุติธรรมได้แก่ เรื่องที่บุคคลซึ่งมีเหตุผลถือว่าเป็นเรื่องที่ชอบธรรม ถ้าหากบุคคลเหล่านั้นต้องวินิจฉัยในเรื่องนั้น ทั้งนี้ โดยที่ตนเองไม่มีทางล่วงรู้เลยว่าตนเองจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นอย่างไรบ้าง²²

ลอร์ดเคนนิง อดีตอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ของอังกฤษที่มีความสามารถสูงยิ่ง กล่าวว่า ความยุติธรรม ได้แก่ เรื่องที่บุคคลในสังคมซึ่งเป็นบุคคลที่มีเหตุผล มีความรู้สึกผิดชอบ เชื่อมั่นว่าเป็นเรื่องที่ชอบธรรม²³

²¹ พัทธ์ นิยมศิลป์. (2553). ความยุติธรรมกับการปฏิวัติรัฐประหาร: เมื่อแนวคิดสำนักกฎหมายบ้านเมืองกำลังถูกท้าทาย. สืบค้นเมื่อ 12 มีนาคม 2554, จาก <http://www.pub-law.net/publaw/view.aspx?id=1420>

²² ลม เปลียนทิส. (2548). กฎหมายกับความยุติธรรม. หน้า 5.

²³ ภูริชญา วัฒนรุ่ง. (2551). ศาลรัฐธรรมนูญ กฎหมายและความยุติธรรม. สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2554, จาก http://www.archanpoo.net/index.php?option=com_content&view=article&id=29:2008-12-01-17-02-55&catid=1:article&Itemid=3

จะเห็นได้ว่าการที่จะพิจารณาว่าเรื่องใดยุติธรรมหรือไม่ ไม่ควรจะถือเอาความเห็นของผู้วินิจฉัยหรือผู้พิพากษาผู้ใดผู้หนึ่งเป็นสำคัญ หากแต่ถือเอาความเห็นของบุคคลธรรมดาที่มีเหตุผล มีความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบ เชื่อว่าเป็นเรื่องที่ชอบธรรม เรียกได้ว่าเป็นข้อทดสอบแบบภาวะวิสัย มิใช่แบบอัตตวิสัย ซึ่งถือตามความคิดเห็นของผู้พิพากษาหรือปัจเจกชนคนใดคนหนึ่งเป็นสำคัญ

ศาสตราจารย์ธานินทร์ กรัยวิเชียร เห็นด้วยกับวิธีการพิจารณาแบบภาวะวิสัยนี้ เพราะในการพิจารณารรคคีธรรมมีความยุติธรรมเพียงหนึ่งเดียว หากใช้วิธีพิจารณาว่าสิ่งใดเป็นธรรมตามแบบอัตตวิสัย ความยุติธรรมในอรรถคดีก็จะไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับความคิดเห็นส่วนตัวของผู้พิพากษาที่ทำการพิจารณาพิพากษาคดีนั้น แต่หากยึดถือว่าจะต้องพิจารณาตามความเห็นของบุคคลธรรมดาที่มีเหตุผล ความยุติธรรมในอรรถคดีก็จะมีเพียงประการเดียว คือความยุติธรรมที่คนส่วนใหญ่ในสังคมเห็นชอบ ผู้พิพากษาจะนำความคิดเห็นหรือความเชื่อส่วนตัวของตนมาปะปนมิได้²⁴

สำนักกฎหมายธรรมชาติ เห็นว่า ความยุติธรรมกับกฎหมายคือสิ่งเดียวกัน กฎหมายจะขัดแย้งกับกฎธรรมชาติ ซึ่งอีกนัยหนึ่งคือความเสมอภาคไม่ได้ หากขัดก็ไม่อาจเรียกว่าเป็นกฎหมาย

สำนักกฎหมายบ้านเมือง เห็นว่า กฎหมายกับความยุติธรรมสามารถแยกจากกันได้โดยสิ้นเชิง เมื่อเป็นกฎหมายทุกคนต้องปฏิบัติตามโดยไม่ต้องคำนึงถึงความยุติธรรม

สำหรับประเทศไทย เดิมใช้คัมภีร์พระธรรมศาสตร์อันมีลักษณะใกล้เคียงกับกฎหมายธรรมชาติ คือถือว่ากฎหมายคือความยุติธรรมที่พระเจ้าสร้างขึ้นและไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ และมีพระราชศาสตร์ ซึ่งเป็นพระบรมราชวินิจฉัยอรรถคดีของพระมหากษัตริย์ที่กลายมาเป็นกฎหมายและใช้บังคับต่อมา แต่จะต้องไม่ขัดแย้งกับพระธรรมศาสตร์และความยุติธรรมด้วย ต่อมาสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีการปฏิรูประบบกฎหมายให้เป็นตามหลักกฎหมายตะวันตก โดยยึดถือตามแนวกฎหมายบ้านเมือง และได้ยึดถือมาตลอดจนปัจจุบัน คือ เมื่อมีกฎหมายบัญญัติในเรื่องใดแล้ว ศาลมีหน้าที่เพียงปรับบทให้เข้ากับคดีความที่พิพาทเท่านั้น ไม่มีอำนาจแก้ไขหรือบัญญัติกฎหมายขึ้นเอง หากเห็นว่ากฎหมายไม่ยุติธรรมต้องแก้ไขตั้งแต่ฝ่ายนิติบัญญัติ ศาลไม่มีสิทธิแก้ไขกฎหมายได้ตามอำเภอใจ อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี เพื่อแก้ไขคุณลักษณะที่ตายตัวและทำให้ความยุติธรรมตามกฎหมายมีความใกล้เคียงกับความยุติธรรมตามธรรมชาติมากขึ้นจึงมีกฎหมายจำนวนมากเปิดโอกาสให้ศาลใช้ดุลพินิจในการตัดสินคดี ศาลก็ย่อมถือเอาความยุติธรรมตามธรรมชาติเป็นแนวทางได้

²⁴ ธานินทร์ กรัยวิเชียร. (2547). กฎหมายกับความยุติธรรม. หน้า 1-10.

หลักแห่งความยุติธรรมเป็นหลักการสำคัญดั้งเดิมที่เกิดขึ้นนับตั้งแต่กฎหมายเกิดขึ้นในโลกนี้ แต่ก็ยังคงถกเถียงถึงความหมายของความยุติธรรมจนเกิดเป็นแนวความคิดที่หลากหลาย แต่แนวความคิดหลักที่เป็นที่ยอมรับ คือ ความเท่าเทียมตามสถานะเดิมที่เป็นอยู่ของแต่ละคน เป็นการชดเชยให้เขากลับไปอยู่ในฐานะก่อนที่เขาจะเสียหายหรือถูกละเมิดให้เกิดความไม่ยุติธรรม โดยหลักความยุติธรรมจะสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องกับหลักความสุจริตและความถูกต้อง

1) ความยุติธรรมโดยเสมอภาค

บุคคลย่อมแตกต่างกันบ้างในรายละเอียด ความยุติธรรมโดยเสมอภาคจึงมิใช่ความเท่าเทียมกันทางปริมาณแต่เป็นความเสมอภาคโดยหลักการตามกฎหมายเพื่อสิทธิหน้าที่และผลประโยชน์ของบุคคล ได้แก่ การรับรอง ค้ำครอง และป้องกัน รวมถึงการไม่เลือกปฏิบัติตามอำเภอใจ เป็นต้น หลักความเสมอภาคเป็นหลักทั่วไปที่รัฐธรรมนูญทุกประเทศให้การรับรอง รวมถึงรัฐธรรมนูญของไทยก็รับรองไว้เช่นกัน ในมาตรา 30 และมาตรา 31 ทั้งนี้หลักความยุติธรรมโดยเสมอภาคได้ถูกจำแนกออกเป็น 3 ด้าน

(1) ความเสมอภาคด้านปัจจัยพื้นฐาน ซึ่งได้รับการรับรองตามกฎหมาย ได้แก่ ความเสมอภาคในสิทธิ, ความเสมอภาคในผลประโยชน์อันพึงมีพึงได้และความเสมอภาคในหน้าที่การงานหรือความรับผิดชอบอย่างเท่าเทียมกัน โดยกฎหมายให้ปัจจัยทั้งสามดังกล่าวมีความเสมอภาคเท่าเทียมกันเพราะเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเสมอ

(2) ความเสมอภาคด้านโอกาส ได้แก่ โอกาสที่จะใช้สิทธิของตนที่พึงมีพึงได้, โอกาสที่จะได้รับความเสมอภาคในผลประโยชน์ที่พึงได้ตามกฎหมายและโอกาสที่จะได้รับการปฏิบัติอย่างเสมอภาคในหน้าที่การงานอย่างเท่าเทียมกันตามกฎหมาย ทั้งนี้ได้มีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ในมาตรา 50 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ส่วนที่ 6 มาตรา 43 และ มาตรา 44

(3) ความเสมอภาคด้านการคุ้มครองของกฎหมาย ได้แก่ การได้รับความคุ้มครองอย่างเสมอภาคในสิทธิของตน, การรับรองอย่างเสมอภาคในผลประโยชน์ที่พึงได้และการรับรองอย่างเสมอภาคในหน้าที่การงานอย่างเท่าเทียมตามกฎหมาย

เมื่อมีการละเมิดสิทธิเสรีภาพในรัฐธรรมนูญ ย่อมทำให้ความยุติธรรมเสียไป ผู้ถูกละเมิดสามารถยกบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญมาใช้สิทธิทางศาลหรือเป็นข้อต่อสู้ในศาลได้ กรณีเกิดปัญหาขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญจนทำให้กระทบสิทธิเสรีภาพของบุคคลตามที่รัฐธรรมนูญคุ้มครอง ผู้ถูกละเมิดหรือเสียสิทธิเสรีภาพอาจฟ้องศาลรัฐธรรมนูญให้ชี้ขาดตัดสินได้โดยตรง

2) ความยุติธรรมโดยกระบวนการนิตินัย

คือ ความยุติธรรมที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติจากวิธีการหรือกระบวนการทางกฎหมาย โดยมีสาระสำคัญ คือ ความยุติธรรมในการใช้กฎหมายและความยุติธรรมของการกระทำทางปกครอง, ความยุติธรรมตามวิถีทางที่ถูกต้องแห่งกฎหมาย และความยุติธรรมตามหลักนิติรัฐ

ความยุติธรรมตามกฎหมายจึงมิใช่การเลือกใช้กฎหมายเพียงบางส่วนหรือวินิจฉัยเฉพาะความถูกต้องตามตัวบทกฎหมายเท่านั้นจะต้องสามารถเยียวยาแก้ไขปัญหาจนยุติได้

3) ปัญหาและการแก้ปัญหาเรื่องความยุติธรรมในกฎหมาย

ปัญหาเรื่องความยุติธรรมในกฎหมายมี 2 ประเภท ดังนี้

(1) ตัวบทกฎหมายไม่ยุติธรรม กฎหมายบางฉบับมุ่งลงโทษผู้กระทำผิดเพื่อความสะใจหรือเอื้อประโยชน์ให้บุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยไม่เป็นธรรม บางฉบับก็ขาดความพอดีกำหนดโทษผู้กระทำผิดอย่างรุนแรงและไม่เปิดโอกาสให้ตุลาการใช้ดุลพินิจพิจารณาลงโทษ

(2) การใช้ตัวบทกฎหมายที่มีความยุติธรรมอย่างไม่ยุติธรรม เป็นการขาดทัศนคติและความเคารพในตัวบทกฎหมายของผู้เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะฝ่ายบริหารผู้มีอำนาจใช้กฎหมายบางครั้งก็กระทำผิดเสียเอง

การแก้ปัญหาดังกล่าว คือ

1) ฝ่ายนิติบัญญัติ ต้องตรากฎหมายโดยไตร่ตรองอย่างถี่ถ้วนว่าทำอะไรให้บทกฎหมายเป็นธรรม และไม่ควรมบัญญัติกฎหมายตายตัวเพราะจะก่อให้เกิดความอยุติธรรมอย่างแน่นอน ควรให้ผู้ซึ่งกฎหมายมีโอกาสใช้ดุลพินิจตามสมควร

2) ฝ่ายบริหาร ควรใช้กฎหมายให้เกิดความเป็นธรรมตามเจตนารมณ์ของฝ่ายนิติบัญญัติ

3) ฝ่ายตุลาการ ต้องตัดสินคดีตามกฎหมายและตามเจตนารมณ์ของฝ่ายนิติบัญญัติแต่หากกฎหมายที่ฝ่ายนิติบัญญัติตราขึ้นใช้บังคับนั้นไม่ยุติธรรมตามแนวปฏิบัติในปัจจุบันศาลก็ต้องตัดสินคดีตามกฎหมาย จะตัดสินคดีตามความยุติธรรมในทัศนะของศาลไม่ได้ หากศาลตัดสินคดีความโดยฝ่าฝืนกฎหมาย ก็เท่ากับว่าศาลกระทำผิดกฎหมายเสียเอง และก้าวล่วงเข้าไปในอำนาจหน้าที่ของฝ่ายนิติบัญญัติ

2.2 ความหมายของสิทธิ

สิทธิมีหลากหลายความหมาย และนักกฎหมายหรือนักคิดหลายท่านที่ให้คำจำกัดความไว้ เช่น

Thomas Hobbes กล่าวว่า สิทธิเป็นเรื่องธรรมชาติของมนุษย์ที่มนุษย์ทุกคนพึงมีสิทธิในการกระทำทุกเรื่องและเห็นว่าสิทธินั้นมีความใกล้เคียงกับเสรีภาพ

Aquinas อธิบายว่า สิทธิ เป็นบางสิ่งที่เป็นผลประโยชน์ที่บุคคลพึงมีและเป็นคุณค่าในทางศีลธรรม สิทธิมีความเป็นพิเศษในตัวเอง

นอกจากนี้ยังมีความเห็นจากในส่วนของหน่วยราชการและนักวิชาการอีกมากมาย เช่น ความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ให้คำจำกัดความสิทธิ หมายถึง ความสำเร็จ (กฎ) อำนาจที่จะกระทำการใดๆ ได้อย่างอิสระ โดยได้รับการรับรองจากกฎหมาย²⁵

ศาสตราจารย์ ดร.หยุด แสงอุทัย ให้ความหมายของสิทธิไว้ สิทธิเป็นอำนาจที่กฎหมายให้ไว้โดยมีเจตจำนงของตนเอง เป็นการมองในแง่ของเนื้อหา ส่วนการถือว่าสิทธิคือประโยชน์ที่กฎหมายคุ้มครองเป็นการมองในแง่จุดประสงค์ของสิทธิ ปัจจุบันถือว่าสิทธิเป็นประโยชน์และควรถือว่าสิทธิ คือ อำนาจที่กฎหมายให้เพื่อสำเร็จประโยชน์ที่กฎหมายคุ้มครอง อย่างไรก็ตาม มีความเห็นว่าความหมายของคำว่าสิทธิ ได้แก่ ประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้ หมายถึง เป็นประโยชน์ที่กฎหมายรับรองว่ามีอยู่และเป็นประโยชน์ที่กฎหมายคุ้มครอง คือ คุ้มครองมิให้มีการละเมิดสิทธิรวมทั้งบังคับให้เป็นไปตามสิทธิในกรณีที่เป็นละเมิดด้วย²⁶

สตีลส์ เล็งไธสง อธิบายว่า สิทธิสืบความหมายมาจากอำนาจและอำนาจมาจากพลหรือกำลังซึ่งเกิดจากร่างกายตามที่ธรรมชาติให้มา อย่างไรก็ตามการใช้อำนาจหรือพลกำลังนี้จะใช้ได้เท่าที่กฎหมายรับรองเท่านั้น²⁷

นพนิต สุริยะ ยังอธิบายว่า สิทธิเป็นสิ่งที่กฎหมายคุ้มครองให้ นั่นเป็นการมองในความหมายที่แคบเพราะสิทธิอาจได้รับการคุ้มครองจากปัจจัยอื่นๆ ที่มีใช้กฎหมาย เช่น อาจเกิดจากจารีตประเพณีหรือศีลธรรม²⁸

Paton G.W. อธิบายว่า สิทธิ คือ ความสามารถของบุคคลที่จะทำอะไรได้ตามที่กฎหมายรับรอง²⁹

²⁵ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525. หน้า 838.

²⁶ หยุด แสงอุทัย. (2530). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป. หน้า 205-206.

²⁷ สตีลส์ เล็งไธสง. (2537). การแก้กฎหมายวิธีสบัญญัติที่ไม่เป็นธรรมเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชน. หน้า 1.

²⁸ นพนิต สุริยะ. (2537). สิทธิมนุษยชน. หน้า 18.

²⁹ วินิจ เจริญชัยขง. (2539). กฎหมายเกี่ยวกับเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ. หน้า 6.

Black Law Dictionary ให้ความหมายของสิทธิ คือ อำนาจในการกระทำใดๆ ภายใต้กฎหมาย

สิทธิ หมายถึงอำนาจหรือประโยชน์ที่กฎหมายให้ความคุ้มครองไว้ เช่น หากเรามีสิทธิในการซื้อสินค้าจากตลาดเมื่อชำระเงินให้แม่ค้าแล้ว ผู้ใดจะบังคับให้เราไม่ซื้อไม่ได้ หากบังคับกฎหมายย่อมคุ้มครอง การได้รับสิทธิตามกฎหมายนั้นย่อมไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งกับผู้มีส่วนได้เสียอื่นๆ หรือไม่ทำบางอย่าง หรือที่จะได้รับหรือไม่ได้รับบางอย่างในสังคมอารยะ (civil society) สิทธิทำหน้าที่เหมือนกฎในการปฏิสัมพันธ์ในทางนิติศาสตร์และกฎหมาย สิทธิ หมายถึง สิทธิตามกฎหมายหรือศีลธรรม ที่จะทำระหว่างบุคคล³⁰

สิทธิ (Right) หมายถึง อำนาจ หรือประโยชน์อันมีกฎหมายรับรอง และคุ้มครองไว้แต่ความหมายนี้ เป็นความหมายโดยทั่วไปของสิทธิ สำหรับกลุ่มประเทศเสรี ยกเว้น กลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์ ซึ่งได้ตีความคำว่า สิทธิ หมายถึง การที่บุคคลกระทำการใดๆ ได้ทั้งสิ้นเพื่อประโยชน์ของชนชั้นกรรมาชีพ คำว่า สิทธิ มีความเป็น 2 นัย คือ

1) สิทธิทางกฎหมาย (Positive Rights) ได้แก่ อำนาจ หรือประโยชน์ที่กฎหมายสามารถรับรองและคุ้มครอง เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติรับรองสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลไว้เป็นสิทธิที่บุคคลอื่นมีหน้าที่ต้องเคารพต่อสิทธิของเรา หากมีบุคคลอื่นมาเอาทรัพย์สินนั้นไปเสียจากการครอบครองของเจ้าของกรรมสิทธิ เจ้าของทรัพย์สินนั้นมีสิทธิฟ้องศาลเพื่อให้คุ้มครองสิทธิของตนได้

2) สิทธิทางศีลธรรม (Moral Rights) ได้แก่ สิทธิที่เกิดจากความรู้สึกนึกคิดของคนทั่วไปว่า วิธีทางที่ถูกต้อง และเป็นธรรมในกรณีหนึ่งกรณีใดควรเป็นอย่างไรอย่างนั้น แต่วิธีทางที่ถูกต้องและเป็นธรรมในกรณีนั้นๆ อาจยังไม่มีการรับรองคุ้มครอง หรือบังคับให้การเป็นไปตามสิทธิดังกล่าวนั้น

ดังนั้นสิทธิและเสรีภาพจึงมีความหมายต่างกัน ถ้าเสรีภาพใดมีกฎหมายรับรองเสรีภาพนั้นก็อาจเป็นสิทธิด้วยแต่โดยทั่วไปมักจะมีการใช้คำว่าสิทธิกับเสรีภาพปะปนกัน โดย ดร.กมล สมวิเชียร เห็นว่า คำสองคำนี้จะใช้แลกเปลี่ยนกันได้ แม้จะมีได้มีความหมายถึงสิ่งเดียวกันนัก เปรียบเหมือนคนเราเรียกด้านสองด้านของเหรียญคนละอย่างแต่ก็หมายถึงเหรียญอันเดียวกัน³¹

แนวความคิดที่ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของมนุษย์มาจากเรื่องสิทธิตามธรรมชาติที่ว่ามนุษย์ทั้งหลายเกิดมาเท่าเทียมกัน โดยมีสิทธิบางประการติดตัวมาแต่กำเนิดจนกระทั่งตาย ได้แก่

³⁰ วิกีพีเดียสารานุกรมเสรี. (2552). สิทธิ. สืบค้นเมื่อ 31 กรกฎาคม 2552,

จาก <http://th.wikipedia.org/wiki/สิทธิ>

³¹ กมล สมวิเชียร. (2520). ประชาธิปไตยกับสังคมไทย. หน้า 8.

สิทธิในร่างกาย ชีวิต ทรัพย์สินและความเสมอภาค ซึ่งเป็นสิทธิที่โอนให้แก่กันไม่ได้ และจะถูกล่วงละเมิดไม่ได้ หากมีการล่วงละเมิดจะกระทบต่อสภาพความเป็นมนุษย์

ในแต่ละประเทศได้มีการบัญญัติกฎหมายที่รับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชน เช่น ประเทศอังกฤษ คือ กฎบัตรแมกนา คาร์ตา สำคัญ คือ บุคคลใดจะถูกจับกุมคุมขัง ริบทรัพย์สิน เนรเทศ หรือถูกประกาศว่าเป็นคนนอกกฎหมายหรือถูกลงโทษไม่ว่าด้วยวิธีการใดไม่ได้ เว้นแต่จะได้รับการพิจารณาจากชนชั้นเดียวกันอย่างเที่ยงธรรม และตามกฎหมายยังได้รับรองสิทธิของประชาชนในการเดินทางอย่างเสรีอีกด้วย

สหรัฐอเมริกา มีการยืนยันสิทธิเสรีภาพไว้อย่างชัดเจนในคำประกาศอิสรภาพ เมื่อ 4 กรกฎาคม ค.ศ.1776 ซึ่งได้ฝังรากลึกในจิตใจประชาชนชาวอเมริกาตลอดมา เห็นได้จากรัฐธรรมนูญของมลรัฐต่างๆ เช่น รัฐธรรมนูญของมลรัฐเวอร์จิเนียที่ว่า โดยธรรมชาติแล้วมนุษย์เป็นอิสระ ไม่ได้อยู่ใต้บังคับบัญชาของผู้อื่น นอกจากนี้ยังมีรัฐธรรมนูญบางฉบับที่มีการจัดตั้งองค์กรพิจารณากฎหมายและการปฏิบัติของฝ่ายบริหารที่ขัดกับหลักสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ

ประเทศฝรั่งเศส มีคำประกาศสิทธิของมนุษย์และพลเมือง ค.ศ.1789 โดยมีหลักการสำคัญ เช่น

มาตรา 1 ที่ว่า มนุษย์ทั้งหลายเกิดและดำรงชีวิตอย่างอิสระและเสมอภาคในสิทธิต่างๆ

มาตรา 4 ที่ว่า เสรีภาพคือ อำนาจที่จะทำอะไรก็ได้โดยไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้อื่น เสรีภาพเป็นการเสพสุขในสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ การจำกัดสิทธิดังกล่าวจะกระทำได้อีกแต่โดยกฎหมาย

มาตรา 5 ที่ว่า กฎหมายมีสิทธิห้ามแต่เพียงการกระทำที่เป็นอันตรายต่อสังคม สิ่งใดที่กฎหมายไม่ได้ห้ามไว้ บุคคลย่อมมีสิทธิกระทำได้ และจะบังคับให้กระทำได้ซึ่งกฎหมายไม่ได้กำหนดไว้ไม่ได้

มาตรา 6 ที่ว่า กฎหมายจะต้องบังคับใช้กับทุกคนไม่ว่าจะเป็นการป้องกันมิให้กระทำความผิดหรือลงโทษบุคคลผู้กระทำความผิด หรือในความเท่าเทียมกันตามกฎหมาย กล่าวคือ บุคคลมีความเสมอภาคที่จะเข้ารับราชการ มีตำแหน่งและหน้าที่การงานตามความสามารถและไม่มีแบ่งแยกอย่างอื่น นอกจากความดีและความสามารถของแต่ละคน

มาตรา 16 ที่ว่า สังคมทุกสังคมที่ไม่มีการคุ้มครองสิทธิของพลเมืองหรือไม่มีหลักการแบ่งแยกอำนาจ สังคมนั้นไม่มีรัฐธรรมนูญ³²

³² วีระ โลจายะ. (2526). เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายมหาชน หน่วยที่ 8-15. หน้า 483-487.

รัฐธรรมนูญว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ หรือ Bill of rights คือ ข้อกำหนดเกี่ยวกับสิทธิที่จะกระทำการต่อพลเมืองของรัฐหนึ่งรัฐใดโดยอาจอ้างได้ว่าเป็นกฎหมายที่มีเหตุผล และเป็นมาตรฐานของการประพฤติปฏิบัติ ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันในสังคม

โดยทั่วไป Bill of rights จะประกอบด้วยข้อกำหนดเพื่อประกันสิทธิตามธรรมชาติขั้นพื้นฐาน เช่น เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ในการนับถือศาสนา ในการรวมตัวกัน และสิทธิที่จะมีทรัพย์สิน เป็นต้น ในขณะที่ Bill of rights ที่สมัยใหม่กว่า อาจพยายามที่จะประกันสิทธิเชิงบวกยิ่งขึ้น เช่น สิทธิที่จะมีงานทำ สิทธิที่จะได้รับการศึกษา และการรักษาพยาบาลโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย (ฟรี) เป็นต้น โดยรัฐธรรมนูญกำหนดให้รัฐมีพันธะที่จะจัดให้มีขึ้น แต่อาจไม่มีผลเป็นการปฏิบัติจริง เพราะขึ้นอยู่กับรัฐและสังคมนั้นๆ ว่ามีทรัพยากรเพียงพอที่จะดำเนินการตามพันธะดังกล่าวหรือไม่ รัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษรที่สมบูรณ์ และเป็นประชาธิปไตยได้จะต้องมีมาตราต่างๆ ซึ่งมุ่งปกป้อง และคุ้มครองสิทธิมนุษยชนพื้นฐาน (Fundamental human rights) ของราษฎร ซึ่งรัฐจะละเมิดมิได้เลย ตามปกติ Bill of rights เป็นสิ่งที่แก้ไขไม่ได้ด้วยการออกกฎหมายธรรมดา เพราะถือเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายที่เหนือขึ้นไป (Higher law) ต้องใช้วิธีการพิจารณาแก้ไขที่ยากขึ้นไปแบบการพิจารณาแก้ไขรัฐธรรมนูญ

สำหรับประเทศไทย Bill of rights กำหนดไว้ในหมวด 3 ว่าด้วยสิทธิ และเสรีภาพของชนชาวไทย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 จำนวน 43 มาตรา ระหว่างมาตรา 26 ถึง 69 และในมาตราอื่นๆ อีกหลายมาตรา อาทิ การห้ามจับโดยไม่มีหมายศาล และต้องนำตัวไปศาลใน 48 ชั่วโมง เป็นต้น

ส่วนสิทธิพลเมือง คือ ความคุ้มครองและสิทธิประโยชน์ที่มอบให้พลเมืองทุกคนตามกฎหมาย สิทธิพลเมืองนั้นเป็นสิทธิที่แยกออกจาก สิทธิมนุษยชน และสิทธิโดยธรรมชาติ กล่าวคือ สิทธิพลเมืองเป็นสิทธิที่มอบให้โดยชาติและมีอยู่ภายในเขตแดนนั้น ในขณะที่สิทธิโดยธรรมชาติ หรือสิทธิมนุษยชนนั้น เป็นสิทธิที่นักวิชาการจำนวนมากอ้างว่าปัจเจกบุคคลมีอยู่แต่กำเนิดโดยธรรมชาติ

2.3 ความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 บัญญัติไว้ในมาตรา 6 ที่ว่า “รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎหรือข้อบังคับ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้”

จึงเป็นที่ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษรว่าไม่สามารถบัญญัติกฎหมายที่ขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญได้

John Marshall ผู้พิพากษาศาลสูงของสหรัฐอเมริกา ได้กล่าวไว้ในคดี Marbury V. Madison ซึ่งเป็นคดีประวัติศาสตร์ในทางรัฐธรรมนูญว่า “... เป็นที่เห็นได้ชัดว่าในระหว่างทางเลือกสองทางด้วยกัน คือการกำหนดให้รัฐธรรมนูญมีค่าบังคับสูงกว่ากฎหมายธรรมดาซึ่งตราขึ้นโดยองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติกับการยินยอมให้ฝ่ายนิติบัญญัติมีอำนาจตรากฎหมายขึ้นมาเพื่อให้ผลเป็นการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญโดยอาศัยกระบวนการนิติบัญญัติธรรมดาได้ตลอดเวลาเท่าที่คนประสงค์ก็จะกระทำเช่นนั้น เราจะต้องเลือกเอาทางใดทางหนึ่งเสมอ ไม่มีทางสายกลางให้เลือกเดิน กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ เราจะถือว่ารัฐธรรมนูญเป็นรากฐานของกฎหมายอื่นทั้งหลาย มีค่าบังคับสูงกว่ากฎหมายทั้งหลายและไม่อาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้โดยอาศัยกระบวนการเดียวกันกับกระบวนการในการตรากฎหมายธรรมดาหรือเราจะถือว่ารัฐธรรมนูญมีค่าบังคับเสมอกันกับกฎหมายธรรมดาที่ตราขึ้นโดยอาศัยฝ่ายนิติบัญญัติ ซึ่งผลก็คือหากฝ่ายนิติบัญญัติมีเจตจำนงที่จะแก้ไขเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญแล้วก็สามารถทำได้ตามอำเภอใจของตนทุกเวลา ถ้ายอมรับทางแรก ข้อสรุปก็คือกฎหมายธรรมดาที่ตราขึ้นโดยฝ่ายนิติบัญญัติซึ่งขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ ไม่มีค่าบังคับเป็นกฎหมาย แต่ถ้าเลือกทางที่สองก็เท่ากับว่า การจัดทำรัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษรขึ้นมา นั้นไม่มีความหมายอะไรมากไปกว่าความพยายามที่ไร้ค่าของมนุษยชาติในการที่จะจำกัดอำนาจของผู้ปกครอง ซึ่งโดยธรรมชาติไม่อาจจำกัดได้ ...” เห็นได้ว่าการยอมรับให้รัฐธรรมนูญเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีค่าบังคับสูงกว่ากฎหมายธรรมดาทั่วไปนั้นเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมากโดยเฉพาะในรัฐที่ยอมรับหลักระบบนิติรัฐเข้ามาในรัฐธรรมนูญของตน³³

เหตุที่รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด มีทฤษฎีที่อธิบายเหตุผลไว้ดังต่อไปนี้

1) คำอธิบายเชิงอุดมการณ์ทางการเมืองแบบเสรีนิยมประชาธิปไตย รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด เพราะรัฐธรรมนูญเป็นสัญญาประชาคม (social contract) ที่สมาชิกในสังคมทุกคนร่วมตกลงกันสร้างขึ้นเป็นกฎเกณฑ์ในการปกครองสังคมนั้น

2) คำอธิบายเชิงกระบวนการในการตรารัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด เพราะกระบวนการในการจัดทำรัฐธรรมนูญนั้นมีข้อแตกต่างไปจากกฎหมายอื่นๆ กล่าวคือกฎหมายทั่วไปอาจตราขึ้นโดยรัฐสภา แต่การจัดทำรัฐธรรมนูญต้องระดมความคิดมากโดยจะเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งไม่ปรากฏในการตรากฎหมายธรรมดา เช่น ประชาชนมีส่วนในการเลือกตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญมาทำหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญ โดยในการร่างรัฐธรรมนูญสภาร่างรัฐธรรมนูญจะต้องรับฟังความคิดเห็นของประชาชน เพื่อใช้ในการร่างรัฐธรรมนูญ เมื่อกระบวนการในการจัดทำรัฐธรรมนูญมีกระบวนการพิเศษเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมต่างจากกฎหมายอื่นๆ รัฐธรรมนูญย่อมเป็นกฎหมายสูงสุด

³³ สมยศ เชื้อไทย. (2535). คำอธิบายหลักรัฐธรรมนูญทั่วไป. หน้า 48-49.

3) คำอธิบายเชิงที่มาของอำนาจในการจัดทำรัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญถือเป็นกฎหมายสูงสุดเพราะอำนาจในการก่อตั้งองค์กรทางการเมือง (pouvoir constituant) จัดให้มีรัฐธรรมนูญนั้น สูงสุดก่อน มีรัฐธรรมนูญไม่มีเกณฑ์ทางกฎหมายใดๆ อันอยู่เหนือ และผูกมัดอำนาจในการก่อตั้งระบบกฎหมายและระบบองค์กรอยู่เลย อำนาจในการก่อตั้งองค์กรทางการเมืองและให้กำเนิดรัฐธรรมนูญจึงเป็นที่มาโดยตรงของรัฐธรรมนูญในฐานะผู้สร้างรัฐธรรมนูญ เมื่อรัฐธรรมนูญเกิดขึ้น รัฐธรรมนูญจะสร้างองค์กรทางการเมือง (รัฐสภา/คณะรัฐมนตรี/ศาล) โดยมอบให้ใช้อำนาจต่างๆ (อำนาจนิติบัญญัติ/อำนาจบริหาร)

4) คำอธิบายเชิงเนื้อหาของรัฐธรรมนูญ การที่รัฐธรรมนูญสำคัญที่สุด เพราะรัฐธรรมนูญจัดตั้งองค์กรทางการเมืองขึ้นและจัดแบ่งแยกการใช้อำนาจอธิปไตยทำให้เกิดดุลยภาพของอำนาจ เพื่อจำกัดอำนาจรัฐไม่ให้มีมากเกินไปประการหนึ่ง เพื่อรับรองคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคล

5) คำอธิบายเชิงรูปแบบ (ปรากฏมากมายในประเทศไทย) การที่รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดเพราะรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายที่ก่อตั้งองค์กรผู้ใช้อำนาจอธิปไตยและแบ่งสรรอำนาจระหว่างองค์กรเหล่านั้นขึ้น ดังนั้นรัฐธรรมนูญจึงเป็นกฎหมายสำคัญที่สุด และสูงสุดตามไปด้วย³⁴

ผลของการยอมรับให้รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายที่มีค่าบังคับสูงสุดในลำดับชั้นของกฎหมาย คือ

1) รัฐธรรมนูญจะต้องกำหนดวิธีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงไว้เป็นพิเศษต่างจากกฎหมายธรรมดาเพราะถ้ารัฐธรรมนูญสามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้ด้วยวิธีการเดียวกับกฎหมายธรรมดาเมื่อใดที่ฝ่ายนิติบัญญัติต้องการตรากฎหมายให้ขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญก็จะทำได้ง่ายดายโดยการแก้ไขเนื้อหารัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามที่ประสงค์เสียก่อน

2) จะต้องกำหนดให้มีวิธีการพิจารณาตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายธรรมดาทั่วไปที่ตราโดยฝ่ายนิติบัญญัติ โดยเปิดโอกาสให้ผู้มีสิทธิตามรัฐธรรมนูญและถูกล่วงละเมิดโดยบทบัญญัติของฝ่ายนิติบัญญัติสามารถโต้แย้งความไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติดังกล่าวได้และหากพิจารณาแล้วบทบัญญัติที่ถูกละเมิดนั้นเป็นการละเมิดรัฐธรรมนูญจริง จะต้องทำการเพิกถอนบทบัญญัตินั้น

2.3.1 หลักการพื้นฐานของรัฐธรรมนูญในระบอบประชาธิปไตย

รัฐธรรมนูญเกิดขึ้นในศตวรรษที่ 18 โดยมีรากฐานความคิดมาจากลัทธิปัจเจกนิยมและเสรีนิยม รัฐธรรมนูญตามแนวความคิดนี้จึงมีบทบัญญัติรับรองสิทธิมนุษยชนหรือสิทธิเสรีภาพขึ้น

³⁴ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2538). กฎหมายมหาชนเล่ม 3 ที่มาและนิติวิธี. หน้า 18-19.

พื้นฐานของพลเมืองไว้ในรัฐธรรมนูญ เช่น สิทธิเสรีภาพในชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ในการทำสัญญา และในการประกอบอาชีพ ดังนั้นลักษณะของรัฐธรรมนูญจะต้องมีหลักนิติรัฐคือ หลักการที่รัฐจะต้องเคารพต่อสิทธิขั้นพื้นฐานของพลเมืองอันเป็นองค์ประกอบของรัฐธรรมนูญด้วย ซึ่งทำให้รัฐมีอำนาจจำกัด โดยต้องยอมตนอยู่ภายใต้กฎหมายอย่างเคร่งครัด

ในเรื่องของเสรีภาพนั้น ศาสตราจารย์ ดร.ชัยอนันต์ สมุทวณิช กล่าวไว้ว่า “เสรีภาพเป็นอิสรภาพที่มีเงื่อนไข แต่เงื่อนไข (กฎหมาย) นั้นจะต้องเป็นสิ่งที่ทุกคนยอมรับและปฏิบัติตาม... การที่เรายอมเชื่อฟังกฎหมายก็เพราะเราเชื่อว่าทุกๆ คนยอมอยู่ภายใต้การบังคับลงโทษของกฎหมายนั้น จะไม่มีการเลือกปฏิบัติ... เสรีภาพนั้นจะต้องอยู่ภายใต้กฎหมายแต่กฎหมายต่างๆ ที่จะจำกัดหรือกำหนดขอบเขตเสรีภาพนั้นจะต้องไม่ขัดกับเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญเพราะรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดเหนือกฎหมายอื่นๆ และรัฐธรรมนูญมีขึ้นเพื่อประกันและคุ้มครองเสรีภาพของประชาชน กฎหมายใดที่ขัดกับเจตนาดังกล่าวก็เท่ากับขัดกับกฎหมายสูงสุด”³⁵

ด้วยรากฐานความคิดเกี่ยวกับหลักสิทธิขั้นพื้นฐานหรือสิทธิมนุษยชนของพลเมืองทำให้รัฐธรรมนูญในระบบประชาธิปไตยต่างจากรัฐธรรมนูญในระบบอื่น กล่าวคือ รัฐธรรมนูญประเภทนี้จะประกอบด้วยองค์ประกอบที่เป็นสาระสำคัญ 2 ประการ คือ

2.3.1.1 องค์ประกอบทางการเมือง คือ รูปแบบการปกครองที่เป็นประชาธิปไตยหรือรูปแบบของกระบวนการสร้างเจตนารมณ์ทางการเมืองคือ รูปแบบการปกครองที่เป็นประชาธิปไตยหรือรูปแบบการสร้างเจตนารมณ์ทางการเมืองขึ้นในรัฐโดยอาศัยเสียงของประชาชนข้างมาก โดยเคารพสิทธิของประชาชนฝ่ายข้างน้อย

2.3.1.2 องค์ประกอบของหลักนิติรัฐที่มุ่งคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานให้พ้นจากการใช้อำนาจตามอำเภอใจของเจ้าหน้าที่รัฐ หลักนิติรัฐจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการปกครองระบอบประชาธิปไตย

หลักการพื้นฐานระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยนั้น จะต้องคุ้มครองในเรื่องหลักความเสมอภาค คือ กฎหมายจะไม่ยอมรับความแตกต่างทางสังคมและรักษาไว้ซึ่งความร่วมมือของชาติและการดำเนินการอย่างมีความสามัคคี โดยยืนยันถึงความเสมอภาคของบุคคลตามกฎหมายมากกว่าเสรีภาพของบุคคล แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าในช่วงปีหลังๆ ที่ผ่านมากฎหมายไม่ได้มุ่งใช้ไปกับทุกๆ คนอย่างเท่าเทียมกัน โดยจะกำหนดกฎเกณฑ์ไว้ค่อนข้างจำกัดและผลจากการดังกล่าวลักษณะความเป็นทั่วไปของกฎหมายนั้นก็เพียงแต่ภาพลวงตาเท่านั้น แนวความคิดในเรื่องความ

³⁵ ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2516). รัฐธรรมนูญสำหรับชาวบ้าน. หน้า 124-126.

เสมอภาคที่ถูกจัดอยู่ในกรอบของกฎหมายนั้นดูเหมือนจะเป็นการแสดงออกที่ค่อนข้างลึกลับ เมื่อมาตรการของความแตกต่างทางสังคมนั้นได้แทรกเข้ามาในกรอบดังกล่าว

ในความเป็นจริงความเสมอภาคตามกฎหมายที่อยู่บนความไม่เสมอภาคและไม่มีเสรีภาพตามฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ทำให้คนที่มิมีฐานะทางเศรษฐกิจและทางสังคมดีเป็นผู้ได้รับประโยชน์จากกฎหมายอย่างแท้จริง ในขณะที่คนที่มิมีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมดีน้อยกว่าหรือแย่กว่าย่อมถูกเอาเปรียบและถูกกดขี่ ดังนั้นปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม การเอารัดเอาเปรียบกันนั้นเกิดขึ้นจากหลักความเสมอภาค เสรีภาพ และกรรมสิทธิ์ตามกฎหมายนั่นเอง เพราะฉะนั้นในความเป็นจริงของสังคม ความเสมอภาค เสรีภาพ กรรมสิทธิ์ของคนที่ดีน้อยกว่าในสังคม จึงเป็นเพียงรูปแบบตามกฎหมายเท่านั้น ดังนั้นความเสมอภาคตามกฎหมายควรจะแปรเปลี่ยนเป็นความเสมอภาคทางสังคมและเศรษฐกิจ

นิติกรรมองปัญหาและการแก้ปัญหาได้หยุดที่สิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคของมนุษย์แต่ละคนตามรูปแบบที่กฎหมายรับรองอีกต่อไป แต่รัฐ รัฐบาลและกฎหมายต้องลงไปสร้างสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค และความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นจริงในสังคม อันเป็นกระบวนการคุ้มครองสิทธิของคนที่ดีกว่าในสังคมให้เกิดขึ้น กล่าวคือ เชื่อมโยงบุคคลที่ดีมีโอกาสในสังคมให้เข้ามามีส่วนในสังคมมากยิ่งขึ้น โดยมีการตรากฎหมายเป็นพิเศษเพื่อคุ้มครองบุคคลเหล่านี้และให้ความช่วยเหลือเท่าที่จำเป็น³⁶

2.3.2 หลักความคุ้มครองของรัฐธรรมนูญไทย

รัฐธรรมนูญจะคุ้มครองกรณีต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

2.3.2.1 คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยอันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน โดยจะต้องถือว่าประชาชนมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน แบ่งแยกไม่ได้

2.3.2.2 คุ้มครองสิทธิทางการเมือง เช่น สิทธิเลือกตั้ง สิทธิการออกเสียงลงประชามติ ฯลฯ

2.3.2.3 คุ้มครองประโยชน์ที่ชนชาวไทยจะได้รับจากการดำเนินการให้เป็นไปตามแนวนโยบายแห่งรัฐ โดยจะต้องได้รับอย่างเท่าเทียมกัน

2.3.2.4 การตรากฎหมาย การบริหารราชการแผ่นดินและการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลจะต้องคำนึงถึงความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญด้วย ดังนั้นการตรากฎหมายของฝ่ายนิติบัญญัติจะถูกผูกมัดด้วยหลักความเสมอภาคเสมอ คือ ห้ามไม่ให้ฝ่ายนิติบัญญัติออกกฎหมายให้มีผลปฏิบัติ

³⁶ เกรียงไกร เจริญชนาวัดน์. (2550). *หลักพื้นฐานกฎหมายมหาชน ว่าด้วยรัฐ รัฐธรรมนูญ และกฎหมาย*. หน้า 247-249.

ไม่เสมอภาคแก่บุคคลหรือเหตุการณ์ที่เหมือนกันและฝ่ายนิติบัญญัติก็ต้องบัญญัติกฎหมายให้มีผลบังคับที่ไม่เหมือนกันแก่บุคคลหรือเหตุการณ์ที่ไม่เหมือนกันด้วย

ดังนั้น การบัญญัติกฎหมายต้องไม่บัญญัติให้ผลปฏิบัติต่างกัน โดยอ้างเหตุอันเนื่องมา จากฐานันดรศักดิ์โดยกำเนิด, โดยการแต่งตั้งหรือโดยประการอื่นใดก็ตาม

2.3.3 สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ

สิทธิเสรีภาพซึ่งรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญเป็นสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่ติดตัวมนุษย์มาแต่กำเนิดหรือที่เรียกว่า สิทธิมนุษยชน ดังนั้นรัฐหรือเจ้าหน้าที่รัฐไม่อาจเข้าทำการยกเลิกเพิกถอนจำกัด หรือล่วงละเมิดสิทธิดังกล่าวได้ตามอำเภอใจ เว้นแต่มีกฎหมายให้อำนาจกระทำได้ สำหรับกฎหมายที่ฝ่ายนิติบัญญัติออกมาเพื่อจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนนั้นจะต้องไม่ขัดหรือแย้งกับสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ดังนั้นกฎหมายที่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญจะต้องมีลักษณะ ดังนี้

2.3.3.1 ต้องเป็นกฎหมายที่บังคับโดยทั่วไป ไม่เป็นคำสั่งเฉพาะบุคคล

2.3.3.2 ต้องบัญญัติไว้ล่วงหน้า จะบัญญัติเพื่อกำหนดให้มีผลย้อนหลังเพื่อไปลงโทษหรือเพิ่มโทษบุคคลไม่ได้

2.3.3.3 ต้องบัญญัติไว้อย่างชัดเจน ไม่เคลือบคลุม

2.3.3.4 ต้องบัญญัติให้อำนาจของเจ้าหน้าที่ไว้เท่าที่กฎหมายกำหนด ไม่ให้อำนาจเกินสมควรจนสามารถล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้ตามอำเภอใจ

2.3.4 เจตนารมณ์ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ในส่วนของสิทธิเสรีภาพ

มาตรา 4 “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง”

เจตนารมณ์เพื่อเป็นการวางหลักทั่วไปว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพอื่น และความเสมอภาคของบุคคล อันเป็นไปตามหลักการรับรองและคุ้มครองสิทธิขั้นต่ำสุดของบุคคลที่สอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ค.ศ.1948

มาตรา 5 “ประชาชนชาวไทยไม่ว่าเหล่ากำเนิด เพศ หรือศาสนาใด ย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอ”

เจตนารมณ์เพื่อเป็นการกำหนดตามหลักความเสมอภาคของประชาชนอันเป็นหลักสากลที่ต้องได้รับความคุ้มครอง เนื่องจากอยู่ภายใต้กฎหมายเดียวกัน

มาตรา 6 “รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้”

เจตนารมณ์เพื่อเป็นการแสดงหลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ ลำดับความสำคัญของรัฐธรรมนูญว่าบทบัญญัติใดๆ จะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญไม่ได้ อันเป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชน

มาตรา 30 “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม”

เจตนารมณ์เพื่อเป็นการกำหนดหลักความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติแก่บุคคลที่มีความแตกต่างกันอันเป็นหลักการสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 แต่เพิ่มเติมความคุ้มครองรวมถึงการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมต่อบุคคลที่มีความพิการไว้ด้วย

มาตรา 43 “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐหรือเศรษฐกิจของประเทศ การคุ้มครองประชาชนในด้านสาธารณสุข โภค การรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การจัดระเบียบการประกอบอาชีพ การคุ้มครองผู้บริโภค การผังเมือง การรักษาทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม สวัสดิภาพของประชาชน หรือเพื่อป้องกันการผูกขาดหรือจำกัดความไม่เป็นธรรมในการแข่งขัน”

เจตนารมณ์เพื่อเป็นการบัญญัติไว้อย่างชัดเจนเพื่อประกันเสรีภาพในการประกอบวิชาชีพ

มาตรา 49 “บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน

ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ต้องได้รับสิทธิตามวรรคหนึ่งและการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่น

การจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพหรือเอกชน การศึกษาทางเลือกของประชาชน การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ย่อมได้รับความคุ้มครองและส่งเสริมที่เหมาะสมจากรัฐ”

เจตนารมณ์เพื่อเป็นการคุ้มครองบุคคลให้มีความเสมอภาคในการได้รับการศึกษา บุคคลมีความเสมอภาคและมีอิสระในการเลือกรับการศึกษาได้ทุกรูปแบบ กลุ่มบุคคลที่รัฐต้องให้ความคุ้มครองเป็นพิเศษเพื่อให้เกิดความเสมอภาคในการศึกษาอย่างแท้จริง เช่น ผู้ยากไร้ ผู้พิการ หรือทุพพลภาพ หรืออยู่ในภาวะยากลำบากอื่นๆ รัฐต้องจัดหรือส่งเสริมให้ได้รับความเสมอภาคทางการศึกษาอย่างมีคุณภาพ ทัวถึง และเหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียนที่มีลักษณะต่างกัน

มาตรา 102 “บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

5) เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกโดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึงห้าปีในวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ”

มาตรา 115 “บุคคลผู้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้เป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือได้รับการเสนอชื่อเพื่อเข้ารับการสรรหาเป็นสมาชิกวุฒิสภา

(8) บุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งตามมาตรา 102 (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (11) (12) (13) หรือ (14)”

เจตนารมณ์เพื่อเป็นการกำหนดลักษณะของบุคคลที่ต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา³⁷

ดังนั้นเมื่อพิจารณาโดยหลักการแล้วตามรัฐธรรมนูญดังกล่าวจะบัญญัติคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ โดยอาศัยหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติ โดยกระทำการตามหลักความเสมอภาค

ตามรัฐธรรมนูญมาตรา 29 นายสุรชัย เลี้ยงบุญเลิศชัย ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ในรายงานการประชุมสภาฯ รัฐธรรมนูญ ครั้งที่ 4/2550 ว่า “การจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ นี่คือหลัก แต่ที่น่าตกใจ ตรงที่ว่า เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เมื่อเป็นแบบนี้ เท่ากับรัฐมีสิทธิที่จะไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้โดยอาศัยบทบัญญัติของกฎหมาย เพราะฉะนั้นเราจึงได้ผลผลิตออกมาเป็นว่า เมื่อเราร่างกฎหมายและกฎหมายใดกระทบสิทธิเสรีภาพของประชาชน เราจะเห็นบทนำของกฎหมายฉบับนั้นว่า เนื่องจากบทบัญญัติของกฎหมายฉบับนี้มีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน ซึ่งมาตรา 29 แห่ง

³⁷ คณะกรรมาธิการวิสามัญฯ บันทึกเจตนารมณ์ จดหมายเหตุ และตรวจรายงานการประชุมสภาฯ รัฐธรรมนูญ. (2550). เจตนารมณ์รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. หน้า 3-6.

รัฐธรรมนูญบัญญัติว่า ต้องอาศัยอำนาจตามกฎหมาย จึงตราพระราชบัญญัติฉบับนี้ขึ้น เขียนอย่างนี้จนเป็นรูปแบบ และหน่วยงานของรัฐก็ไม่มีหน่วยงานใดให้ความสำคัญถึงมาตรา 29 เลยกว่าที่มาตรา 29 บัญญัติไว้ให้รัฐมีอำนาจในการออกกฎหมายมาบัญญัติเพื่อยกเว้นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนนั้น หลักคือต้องไม่กระทบสิทธิเสรีภาพของประชาชน ส่วนข้อยกเว้นนั้นต้องใช้เท่าที่จำเป็น แต่เมื่อไปตรวจสอบแล้วบทบัญญัติของกฎหมายทุกฉบับที่ออกมาโดยละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนโดยอ้างมาตรา 29 แล้วนั้น เข้าใจว่าพอใส่มาตรานี้ลงไปแล้วจะละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างไรก็ได้ โดยไม่พิจารณาเลยว่าได้ใช้เท่าที่จำเป็นหรือไม่”³⁸

---

³⁸ กลุ่มงานบรรณาธิการและเทคโนโลยีการจัดพิมพ์. (2550). รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญครั้งที่ 1/2550 -13/2550. หน้า 436.

บทที่ 3

การคุ้มครองหลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย

หลักความเสมอภาค เป็นหลักการที่สำคัญที่สุดหลักหนึ่งของนิติรัฐ หรือประเทศที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตย ดังนั้น เพื่อให้เกิดความชัดเจนและเป็นธรรมในการบังคับใช้หลักการดังกล่าว จึงสมควรต้องมีการคุ้มครองอย่างถูกต้องและเหมาะสม โดยจะกำหนดเป็นลายลักษณ์อักษรในลักษณะต่างๆ เช่น รัฐธรรมนูญ ปฎิญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชน กติกา ระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง หรือกฎบัตรต่างๆ เช่น กฎบัตรแอฟริกา กฎบัตรแมกนาคาร์ เป็นต้น ดังนั้น ในบทนี้จึงขอแยกประเภทของการคุ้มครองหลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมายออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

- 3.1 การคุ้มครองหลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมายระหว่างประเทศ
- 3.2 การคุ้มครองหลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมายในต่างประเทศ
- 3.3 การคุ้มครองหลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมายในประเทศไทย

3.1 การคุ้มครองหลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมายระหว่างประเทศ

3.1.1 ปฎิญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ที่เกี่ยวข้องกับสิทธิผู้พ้นโทษ

ปฎิญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชน เป็นกรอบหรือมาตรฐานในหลักการเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่สำคัญ 30 ประการ ในประการที่เกี่ยวข้องกับกรณีสิทธิของผู้พ้นโทษ มีดังนี้

ข้อ 1 มนุษย์ทั้งหลายเกิดมาอิสระและเท่าเทียมกันทั้งศักดิ์ศรีและสิทธิ ทุกคนได้รับการประสิทธิประสาทเหตุผลและมโนธรรม และควรปฏิบัติต่อกันอย่างฉันพี่น้อง

ข้อ 2 มีความเสมอภาคในสิทธิและเสรีภาพตามที่กำหนดไว้ในปฎิญาฯ โดยปราศจากความแตกต่างไม่ว่าชนิดใด

ข้อ 3 บุคคลมีสิทธิในการดำรงชีวิตในเสรีธรรม และในความมั่นคงแห่งร่างกาย

ข้อ 6 ทุกๆ คนมีสิทธิที่จะได้รับการยอมรับว่าเป็นบุคคลตามกฎหมายไม่ว่า ณ ที่ใด

ข้อ 7 ทุกๆ คนต่างเสมอกันในกฎหมายและชอบที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกันโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใดๆ ทุกๆ คนชอบที่จะได้รับความคุ้มครองอย่างเสมอหน้า จากการเลือกปฏิบัติใดๆ อันเป็นการล่วงละเมิดปฎิญาฯ และต่อการยุยงส่งเสริมให้เกิดการเลือกปฏิบัติเช่นนั้น

ข้อ 13 (1) บุคคลมีสิทธิที่จะมีเสรีภาพในการเคลื่อนย้ายและในถิ่นที่อยู่ภายในขอบเขตดินแดนของแต่ละรัฐ

ข้อ 21 (1) บุคคลมีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศของตนไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือโดยผ่านทางผู้แทนซึ่งได้รับการเลือกตั้งอย่างอิสระ

ข้อ 21 (2) บุคคลมีสิทธิเข้าถึงเท่ากันในบริการสาธารณะในประเทศของตน

ข้อ 23 (1) บุคคลมีสิทธิที่จะทำงานและเลือกงานโดยเสรี ในเงื่อนไขอันยุติธรรมและพอใจ โดยจะได้รับการคุ้มครองจากการว่างงาน

ข้อ 23 (2) ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับค่าตอบแทนอันเท่าเทียมกันสำหรับการทำงานที่เท่ากันโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติใดๆ

ข้อ 25 (1) ทุกคนมีสิทธิในมาตรฐานการครองชีพอันเพียงพอสำหรับสุขภาพและความอยู่ดีของตนและครอบครัว รวมทั้งอาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย การรักษาพยาบาล และบริการสังคมที่จำเป็นและสิทธิในความมั่นคงในกรณีว่างงาน เจ็บป่วย ทูพพลภาพ เป็นหม้าย วยชรา หรือการขาดปัจจัยในการเลี้ยงชีพอื่นใดในพฤติการณ์อันเกินจากที่ตนจะควบคุมได้

ข้อ 26 (1) บุคคลมีสิทธิในการศึกษา การศึกษาจะเป็นสิ่งที่ให้เปล่าโดยไม่คิดมูลค่า อย่างน้อยที่สุดในขั้นประถมศึกษา ให้เป็นการศึกษาภาคบังคับ ขั้นเทคนิคและขั้นประกอบอาชีพเป็นการศึกษาที่จะต้องจัดมีขึ้น โดยทั่วๆ ไปและขั้นสูงเป็นขั้นที่จะเปิดให้ทุกคนเท่ากันตามความสามารถ¹

จึงอาจสรุปได้ว่า สิทธิต่างๆ ที่ได้รับความคุ้มครองตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนมี 2 ประเภท

1) สิทธิทางการเมืองหรือทางแพ่ง เป็นสิทธิตามธรรมชาติที่มีมาแต่ดั้งเดิม ปรากฏอยู่ในข้อ 1-21 โดยเฉพาะข้อ 7 ที่ว่าบุคคลทุกคนต่างเสมอกันในกฎหมายและย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใดๆ

2) สิทธิทางเศรษฐกิจและทางสังคม เป็นสิทธิที่เกิดจากแรงกดดันของประเทศกลุ่มสังคมนิยม ปรากฏในข้อ 22 เป็นต้นไป โดยเฉพาะข้อ 23 กล่าวถึงสิทธิในการทำงานได้อย่างอิสระและในเงื่อนไขยุติธรรม และข้อ 26 กล่าวถึงสิทธิที่จะได้รับการศึกษา

ทั้งนี้ มีข้อสังเกตว่า ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนมิได้ก่อให้เกิดผลบังคับทางกฎหมายแก่รัฐภาคีสมาชิกสหประชาชาติ เพราะเหตุบางประการ คือ ปฏิญญาสากลฯ ไม่มีลักษณะเป็นสนธิสัญญา เนื่องจากไม่ได้ดำเนินการจัดทำตามหลักทั่วไปของสนธิสัญญา โดยปราศจากการเจรจา, ลงนาม, ให้สัตยาบัน และลงทะเบียนตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยการทำ

¹ กุลพล พลวัน. หน้าเดิม.

สนธิสัญญา และปฏิญญาสากลฯ ก็มีจุดประสงค์มุ่งเพียงให้เป็นบรรทัดฐานร่วมกันของประชาชาติ โดยปราศจากข้อกำหนดให้รัฐภาคีรับเอาปฏิญญาฯ เข้าไปเป็นกฎหมายบังคับใช้ และในปฏิญญาสากลฯ มิได้กำหนดมาตรการบังคับหรือเครื่องมือที่ใช้คุ้มครองสิทธิมนุษยชนไว้ โดย Mrs. Eleanor Roosevelt ประธานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ซึ่งรับผิดชอบในการจัดทำร่างปฏิญญาฯ ยังได้กล่าวว่า “ปฏิญญาฯ ไม่ใช่สนธิสัญญาหรือข้อตกลงระหว่างประเทศและไม่ก่อให้เกิดพันธะทางกฎหมาย หากแต่มันมีลักษณะเป็นเอกสารที่แสดงถึงหลักการของสิทธิมนุษยชนอันไม่ชอบให้กันไว้ ซึ่งได้ก่อตั้งมาตรฐานสากลเพื่อบรรลุผลสำหรับประชาชนและประเทศทั้งหมด”²

ผลที่ตามมา คือ เกิดความพยายามของสหประชาชาติเพื่อแก้ไขจุดบกพร่อง ในรูปของการทำสนธิสัญญาหรือข้อตกลงระหว่างประเทศที่สำคัญ คือ

1) International Covenant on Economic Social and Cultural Rights 1966 หรือ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม คุ้มครองสิทธิในการตัดสินใจ สถานะทางการเมือง ทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การคุ้มครองสิทธิในการทำงาน การอยู่อาศัย ฯลฯ

2) International Covenant on Civil and Political Rights 1966 หรือ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ได้ประกันสิทธิในการได้รับความคุ้มครองตามกติกาโดยไม่มีความแตกต่างเรื่อง เชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา การเมืองหรือความคิดเห็นอื่น สัญชาติ พื้นฐานทางสังคม ทรัพย์สิน กำเนิดหรือสถานะอื่นๆ และกรณีที่ยังไม่มีกฎหมายบัญญัติ รัฐภาคีจะต้องออกกฎหมายตามกระบวนการทางรัฐธรรมนูญของตนและตามกติกาลฉบับนี้ เพื่อให้มีผลต่อสิทธิเหล่านี้

3) Optional Protocol to the International Covenant on Civil and Political Rights เป็นการจัดให้มีคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน มีอำนาจรับและพิจารณาเรื่องราวจากเอกชนที่ร้องเรียนว่าถูกละเมิดสิทธิตามที่ได้รับการคุ้มครองตามวิธีการที่ได้กำหนดไว้ในโปรโตคอลฉบับนี้

3.1.2 กฎบัตรแมกนาคาตาร์

กฎบัตรแมกนาคาตาร์ (Magna Carta) จากภาษาละตินแปลว่า “กฎบัตรใหญ่” (Great Charter) บางครั้งก็เรียกว่า “กฎบัตรใหญ่แห่งอิสรภาพ” (Magna Carta Libertatum) เป็นกฎบัตรของอังกฤษที่ตราขึ้นเมื่อ พ.ศ. 1758 (ค.ศ. 1215) โดยถือกันว่ามีรากฐานที่ลึกซึ้งยิ่งใหญ่อีกที่มีต่อประวัติศาสตร์อันยาวนานของกระบวนการที่นำมาสู่รัฐธรรมนูญในปัจจุบัน³

² อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์. (2548). สิทธิมนุษยชน. หน้า 92.

³ นันทนา กปิตกาญจน์. (2542). ประวัติศาสตร์และอารยธรรมโลก ฉบับปรับปรุง. หน้า 378.

การที่กฎบัตรแมกนาคาร์เกิดขึ้นมาได้นั้น เนื่องมาจากข้อขัดแย้งระหว่างพระสันตปาปา พระเจ้าจอห์นและคณะขุนนางอังกฤษของพระองค์เกี่ยวกับสิทธิของพระมหากษัตริย์ กฎบัตรดังกล่าวบังคับให้พระมหากษัตริย์ทรงสละสิทธิบางอย่าง และยอมรับกระบวนการทางกฎหมายบางอย่าง และยังให้รับว่าพันธกรรมของพระมหากษัตริย์ต้องอยู่ภายใต้กฎหมาย มีความเข้าใจผิดที่แพร่หลายหลายประการเกี่ยวกับกฎบัตรนี้ เช่นว่าเป็นเอกสารชิ้นแรกสุดที่จำกัดสิทธิของพระมหากษัตริย์โดยกฎหมายบ้าง ซึ่งในความจริงไม่ใช่กฎบัตรแรกที่จำกัดสิทธิกษัตริย์⁴

กฎบัตรแมกนาคาร์ถูกปรับปรุงแก้ไขมาโดยตลอดยุคมีด และแก้ไขต่อในสมัยราชวงศ์ทิวดอร์และราชวงศ์สจวต และต่อมาในสมัยคริสต์ศตวรรษที่ 17 และ 18 (พ.ศ. 2144-2343) ล่วงมาถึงช่วงแรกของคริสต์ศตวรรษที่ 19 ซึ่งมีอยู่เดิมในกฎหมายอังกฤษถูกยกเลิกหรือปรับปรุงไปเกือบหมด

อิทธิพลของกฎบัตรนี้ นอกประเทศอังกฤษแล้ว ยังอาจเห็นได้ในรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกาและในกฎหมายว่าด้วยสิทธิ นอกจากนี้ ประเทศต่างๆ ที่ใช้กฎหมายจารีตแต่มีรัฐธรรมนูญจะมีอิทธิพลของมหากฎบัตรอยู่ ทำให้กฎบัตรนี้กลายเป็นเอกสารทางกฎหมายที่มีความสำคัญที่สุดในประวัติศาสตร์แห่งประชาธิปไตย⁵

เนื้อหาหลักในกฎบัตร กล่าวถึง สิทธิในการได้รับความคุ้มครองอย่างเท่าเทียมกันตามกฎหมายของเสรีชน ไม่ว่าบุคคลนั้นจะอยู่ในชนชั้นหรือวรรณะใดก็ตาม และพระเจ้าแผ่นดินจะต้องมอบสิทธินี้ให้กับขุนนางหรือผู้ครอบครองที่ดิน (Vassal) และขุนนางนั้นจะต้องมอบสิทธิให้กับพลเมืองหรือไพร่ในสังกัด โดยพลเมืองทุกคนจะไม่ถูกกดขี่ พ่อค้าและชาวนาไม่จำเป็นต้องมอบสินค้าบางส่วนหรือผลิตผลทางเกษตรให้กับขุนนางหรือพระเจ้าแผ่นดิน เพื่อเป็นค่าคุ้มครอง ดังนั้นความในส่วนของกฎบัตร ที่กล่าวว่า “จะไม่มีบุคคลที่ถูกกักขัง หน่วงเหนี่ยว โดยปราศจากอิสรภาพ หรือถูกยึด ชูกรร โขก ทรัพย์สินโดยปราศจากคำตัดสินของศาล” นอกจากนี้มีในกฎบัตรยังได้กล่าวถึงการเรียกเก็บภาษีของพระเจ้าแผ่นดินซึ่งพระเจ้าแผ่นดินจะทรงเรียกเก็บภาษีตามพระราชหฤทัย โดยไม่ผ่านการเห็นชอบจากสภาบริหารราชการแผ่นดิน (The Great Council of the Nation) ก่อนไม่ได้

3.1.3 ปฎิญาจะอำ-หัวหิน เนื่องในโอกาสการจัดตั้งคณะกรรมการระหว่างรัฐบาลอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชนอย่างเป็นทางการ

⁴ นันทวัฒน์ บรมานันท์. (2553). เล่มเดิม. หน้า 438.

⁵ วิกีพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2554). **มหากฎบัตร**. สืบค้นเมื่อ 28 มีนาคม 2554, จาก

เมื่อ 23 ตุลาคม 2552 ผู้นำอาเซียนได้ทำพิธีจัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนระหว่างรัฐบาลอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชนหรือ AICHR อย่างเป็นทางการ โดยมีการประกาศ “ปฏิญญาชะอำ-หัวหิน” ในโอกาสการจัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนระหว่างรัฐบาลอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชนอย่างเป็นทางการ” เพื่อย้ำความมุ่งมั่นของรัฐสมาชิกที่จะสนับสนุนการทำงานขององค์กรดังกล่าวและพัฒนาความร่วมมือด้านการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในอาเซียนให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป

อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนระหว่างรัฐบาลอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน คือ เป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ให้คำแนะนำปรึกษาและจัดกิจกรรมส่งเสริมเรื่องสิทธิมนุษยชนเท่านั้น ไม่มีอำนาจไปก้าวล่วงปัญหาสิทธิมนุษยชนในประเทศสมาชิก มีหน้าที่เพียงให้ความเห็นและส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ ดังนั้นการปกป้องสิทธิมนุษยชนโดยตรงต่อประชาชนจึงยังเป็นอำนาจหน้าที่เดิมของรัฐบาลแต่ละประเทศ ซึ่งก็เป็นปกติที่จะไม่มีองค์กรระหว่างประเทศใดจะสามารถมีอำนาจเหนือรัฐและรัฐบาลของประเทศใดได้ ไม่ว่าจะในสมาคมระดับภูมิภาคใด รวมทั้งองค์การสหประชาชาติ การร้องเรียนเรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยภาคประชาสังคมที่อาจสังกัดต่างประเทศกับประเทศที่ถูกร้องเรียน ยังคงทำได้เป็นปกติเหมือนที่อาจร้องเรียนต่อสหประชาชาติ เพราะหลักการเคารพในอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดนของแต่ละประเทศยังเป็นหลักการสำคัญของอาเซียนและของรัฐในโลกเช่นกัน การที่อาเซียนพร้อมจะให้มืองค์กรกลางที่ทำหน้าที่ส่งเสริมและปกป้องเรื่องสิทธิมนุษยชนในภูมิภาคของตนจึงเป็นเรื่องที่ตีเพิ่มขึ้นมาอีกเรื่องหนึ่ง ทำให้การพัฒนาเรื่องการเคารพสิทธิมนุษยชนในประเทศที่พัฒนาช้ากว่าหรือยังไม่เคารพในสิทธิมนุษยชนตามมาตรฐานสากลได้ปรับตัวเร็วขึ้นกว่าปกติ

ประเทศฟิลิปปินส์เป็นประเทศต้นคิดในการผลักดันให้อาเซียนมืองค์กรสิทธิมนุษยชนขึ้น แต่ทั้งนี้อำนาจหน้าที่ของ AICHR เป็นเพียงการให้คำปรึกษาและทำกิจกรรมส่งเสริมเรื่องสิทธิมนุษยชนเท่านั้น ไม่สามารถเข้าไปก้าวล่วงในเรื่องภายในของแต่ละประเทศได้ ส่วนประเทศที่มีคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนในระดับประเทศของตนอยู่แล้วก็จะเป็นการเสริมงานที่มีอยู่ให้ดีขึ้น โปร่งใสขึ้น และน่าเชื่อถือใสมากยิ่งขึ้น

จุดประสงค์ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนระหว่างรัฐบาลอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เช่น

- 1) ส่งเสริมและปกป้องสิทธิมนุษยชนและอิสรภาพพื้นฐานของประชาชนในอาเซียนทั้งหมด
- 2) คุ้มครองให้ประชาชนในอาเซียนได้ดำรงชีวิตอยู่อย่างมีสันติภาพ เกียรติภูมิ และความรุ่งเรืองมั่นคง

3) ให้ประชาชนอาเซียนมีส่วนร่วมส่งเสริมให้อาเซียนบรรลุเป้าหมายตามบทบัญญัติในกฎบัตรอาเซียนในอันที่จะสร้างความมั่นคง มิตรภาพ และความร่วมมือในภูมิภาค เพื่อร่วมกันสร้างประชาคมอาเซียน

4) ส่งเสริมการเคารพในสิทธิมนุษยชนในภูมิภาค โดยเคารพความแตกต่างระหว่างกันในเรื่องประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และศาสนา

5) ร่วมมือกันในความพยายามที่จะปกป้องสิทธิมนุษยชนในภูมิภาค

6) สนับสนุนให้มีมาตรฐานด้านสิทธิมนุษยชนเสมอเหมือนับปฏิญญาสากลขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยเรื่องสิทธิมนุษยชน

หลักการของคณะกรรมการระหว่างรัฐบาลอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน คือ

1) เคารพในหลักการเอกราช อธิปไตย ความเสมอภาค บุรณภาพแห่งดินแดน และเอกลักษณ์แห่งชาติของรัฐสมาชิกและไม่แทรกแซงในกิจการภายในของกันและกัน และเคารพในความแตกต่างที่หลากหลาย

2) เคารพในหลักการสากลว่าด้วยเรื่องสิทธิมนุษยชน รวมทั้งเรื่องความเป็นกลางและไม่เลือกปฏิบัติ ไม่มีสองมาตรฐาน และไม่ให้การเมืองแทรกแซง

3) การทำงานให้ยึดแนวทางวิวัฒนาการ ค่อยปรับเปลี่ยนทำไปตามที่รัฐบาลของแต่ละรัฐสมาชิกจะพึงปฏิบัติได้

4) รัฐสมาชิกมีหน้าที่หลักในการปฏิบัติตามข้อกำหนดทั้งหลาย เพราะ AICHR เป็นองค์กรระหว่างรัฐบาลที่ทำหน้าที่ในลักษณะให้คำปรึกษาหารือ มิได้มีหน้าที่เข้าไปทำงานโดยตรงแทนรัฐบาลของรัฐสมาชิก⁶

3.1.4 อนุสัญญาฉบับที่ 111 ว่าด้วยการเลือกปฏิบัติทางการประกอบอาชีพการงาน ค.ศ. 1958 (ILO 111)

ปัญหาการเลือกปฏิบัติในการทำงานถูกหยิบยกขึ้นมาพิจารณาเมื่อสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งเกิดขึ้นมาจากปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ เกิดการว่างงาน ดังนั้นนายจ้างจึงใช้ช่วงเวลาดังกล่าวกดขี่ข่มเหงลูกจ้าง จึงส่งผลให้เกิดสภาพการทำงานที่ไม่เหมาะสม คือ การจ้างงานที่ไม่ยุติธรรมทั้งเรื่องค่าแรง ค่าจ้าง สวัสดิการและสวัสดิภาพในการทำงาน เมื่อเป็นเช่นนี้จึงเกิดกลุ่มแนวคิดที่จะเข้าร่วมกับองค์การสหประชาชาติก่อตั้งทบวงชำนาญพิเศษ เรียกว่า องค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization) ขึ้น มีหน้าที่หลักคือ กำหนดมาตรฐานแรงงานระหว่างประเทศอันเป็นมาตรฐานสากล ให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวกับเรื่องแรงงาน

⁶ เกลินิวส์. (2552). คณะกรรมการระหว่างรัฐบาลอาเซียนว่าด้วยเรื่องสิทธิมนุษยชน. สืบค้นเมื่อ 22 กรกฎาคม 2552, จาก <http://www.dailynews.co.th/newstartpage/printmode.cfm?categoryid=425&contentid=9634>

ในปี ค.ศ. 1944 มีการประชุมแรงงานระหว่างประเทศและได้มีมติรับหลักการสำคัญและออกเป็นคำประกาศฟิลาเดเฟีย (The Declaration of Philadelphia) ซึ่งกล่าวถึง การคุ้มครองแรงงานตามหลักสิทธิมนุษยชน โดยไม่มีการคำนึงถึงเชื้อชาติ เพศ และกล่าวถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจและโอกาสที่เท่าเทียมกันอันมีสาระสำคัญ ดังนี้

- 1) แรงงานไม่ใช่สินค้า
- 2) เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการตั้งสมาคมเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับความก้าวหน้าอันยั่งยืน
- 3) ความยากจนในที่ใดที่หนึ่งย่อมเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญรุ่งเรืองในทุกหนทุกแห่ง
- 4) มนุษย์ทุกคนมีสิทธิที่จะแสวงหาทั้งสวัสดิการทางวัตถุและพัฒนาการด้านจิตใจภายใต้เงื่อนไขของเสรีภาพและความภาคภูมิใจ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจและโอกาสอันทัดเทียมกัน โดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ ความเชื่อ หรือเพศ หรือเรื่องใด ๆ ทั้งสิ้น

ตามอนุสัญญาฉบับที่ 111 ว่าด้วยการเลือกปฏิบัติในการจ้างแรงงานและอาชีพได้ถูกบัญญัติขึ้นเพื่อเป็นมาตรฐานสากลร่วมกันในการห้ามเลือกปฏิบัติทางการประกอบอาชีพโดยกล่าวถึงการห้ามเลือกปฏิบัติในการทำงานและสร้างโอกาสแห่งความเสมอภาคให้แก่คนงานและลูกจ้างทุกคน⁷

ประเทศไทยแม้จะได้ให้สัตยาบันและรับรองในอนุสัญญาเกี่ยวกับการคุ้มครองแรงงานอยู่หลายฉบับด้วยกัน แต่ก็ไม่ได้ให้สัตยาบันในอนุสัญญาฉบับที่ 111 ทั้งที่อนุสัญญาดังกล่าวมีความสำคัญค่อนข้างมากต่อประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศไทย

3.2 การคุ้มครองหลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมายในต่างประเทศ

3.2.1 หลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมายของประเทศฝรั่งเศส

หลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย ไม่ยอมรับ 2 กรณี คือ การใช้ตัวบทกฎหมายที่ไม่ได้มาตรฐานหรือไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย และการปฏิบัติที่ไม่ได้มาตรฐานหรือไม่สอดคล้องกับหลักความได้สัดส่วน

กรณีที่รัฐจะปฏิบัติอย่างไม่เท่าเทียมกันได้ ต้องมีกฎหมายของประเทศนั้นๆ ให้อำนาจไว้ ซึ่งแต่ละท้องที่อาจจะมีกฎหมายที่แตกต่างกันได้แล้วแต่ข้อเท็จจริง เช่น การเก็บภาษีอากร ฝ่ายนิติบัญญัติสามารถกำหนดอัตราภาษีหรืออัตรารายกเว้นภาษีได้เอง โดยจะคำนึงถึงข้อเท็จจริงต่างๆ ที่เป็นลักษณะพิเศษของกิจการของผู้ใช้แรงงานหรือคำนึงถึงผลประโยชน์ที่ได้รับ กรณีจึงไม่ขัดต่อหลักความเสมอภาคเนื่องจากเป็นไปเพื่อประโยชน์ส่วนรวม แต่หากปฏิบัติแตกต่างกันใน

⁷ International Labour Office. (1990). *International Labour Standard*. p. 23.

สถานการณ์หรือข้อเท็จจริงเดียวกัน โดยไม่มีเหตุผลอันสมควรหรือไม่มีความหมายให้อำนาจไว้ ย่อมถือว่าเป็นการขัดต่อหลักความเสมอภาค

กรณีที่มีการปฏิบัติแตกต่างกัน แต่ไม่ขัดกับหลักความเสมอภาค เช่น ในฝรั่งเศสมีการเก็บภาษีที่ดินประจำปี สิ่งปลูกสร้างหรือการใช้สำนักงานในอัตราที่แตกต่างกันในเขต Ile-de-France ซึ่งเป็นย่านธุรกิจ จะถูกเก็บภาษีในอัตราสูงกว่าเขตอื่น หรือการกำหนดเส้นทางการจราจรอันเป็นเส้นทางหลักในกรุงปารีสที่แตกต่างจากเส้นทางทั่วไป

เคยมีกรณีการเลือกปฏิบัติขึ้นพิจารณาในศาลปารีส โดยพิจารณากรณีการเลือกปฏิบัติของรัฐที่แตกต่างกันระหว่างครอบครัวชาวฝรั่งเศสกับครอบครัวต่างชาติ คือ มีการจัดสรรผลประโยชน์ทางการศึกษาบุตรให้เฉพาะครอบครัวชาวฝรั่งเศส ไม่ให้ครอบครัวต่างชาติที่อาศัยอยู่ในฝรั่งเศส โดยการจัดสรรผลประโยชน์ดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อแบ่งเบาภาระในเรื่องการศึกษาของบุตรให้แก่บิดามารดา กรณีดังกล่าวจึงเป็นการขัดต่อหลักความเสมอภาค

หลักความเสมอภาคต้องถูกบังคับใช้อย่างเท่าเทียมกัน หากต้องปฏิบัติแตกต่างกันรัฐต้องพิจารณาว่าเป็นไปตามกฎหมายการบริหารงานของรัฐหรือเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะหรือไม่ โดยรัฐควรกำหนดจุดมุ่งหมายทั่วไปไว้ก่อน เช่น กรณีที่รัฐกำหนดให้มี “สินเชื่อเกษตรกรรม” ขึ้นเพื่อรวบรวมสมาชิกในกลุ่มให้ดำเนินการบริหารกองทุนส่วนภูมิภาคในสินเชื่อเกษตรกรรมได้ ไม่เป็นการขัดต่อหลักความเสมอภาค

หลักความเสมอภาคที่มีผลต่อรัฐ แบ่งออกเป็น 3 ฝ่าย ดังนี้

1) ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝรั่งเศสมีการประกาศอิสรภาพในปี ค.ศ. 1789 นับตั้งแต่นั้น หลักความเสมอภาคได้ถูกกำหนดขึ้น ได้มีการโต้แย้งทางความคิดและมีการศึกษาเรื่อยมาถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและความคิดของแต่ละบุคคลในสถานการณ์เดียวกันและในสังคมเดียวกัน จนเกิดเป็นหลักการมาตรฐานที่ทุกคนยอมรับ หลักความเสมอภาคจึงเกิดเป็นรูปธรรมขึ้น

2) ฝ่ายบริหาร เมื่อมีหลักการที่ชัดเจนของฝ่ายนิติบัญญัติแล้ว สิ่งก็ตามมา คือ มีการพัฒนาทัศนคติทางการเมืองการปกครองของรัฐอย่างค่อยเป็นค่อยไปโดยจะคำนึงถึงหลักความเสมอภาคเป็นสำคัญ

3) ฝ่ายตุลาการ ผู้พิพากษามีหน้าที่ทำให้ประชาชนเกิดความเคารพและเชื่อมั่นในหลักความเสมอภาคมากกว่าที่จะเป็นเพียงทฤษฎีที่เป็นนามธรรม

อริสโตเติล ยอมรับว่าเราสามารถจัดการกับสิ่งที่ไม่เท่าเทียมกันให้เท่าเทียมกันได้ และความไม่เท่าเทียมกันก็คือ ความเท่าเทียมในความไม่เท่าเทียม ศาลจะต้องพิจารณาบรรทัดดีโดยยึดหลักความเสมอภาคเพื่อให้สอดคล้องและเป็นไปตามกฎเดียวกันในการบังคับใช้กับทุกคน โดยกฎ

ดังกล่าวต้องชัดเจนเข้าใจง่ายเพราะถือเป็นเรื่องพื้นฐานทั่วไปที่บังคับใช้ตามหลักทฤษฎีความเสมอภาค

หลักกฎหมายทั่วไปจะขัดหรือแย้งกับหลักความเสมอภาคไม่ได้ ทั้งนี้หลักความเสมอภาคเป็นกฎหมายเพียงพที่จะกำหนดเป็นองค์ประกอบสำคัญตามรัฐธรรมนูญ เหมือนดังที่ Anatole France นักเขียนฝรั่งเศส กล่าวว่า ความงดงามของหลักความเสมอภาค คือ การกำหนดให้เสรีฐิตีเทียบเท่ากับยาก ขอทานหรือคนที่นอนใต้สะพาน

คำประกาศสิทธิมนุษยชนและพลเมืองฝรั่งเศส ลงวันที่ 26 สิงหาคม ปี ค.ศ.1789 โดยบัญญัติรับรองไว้ถึง 3 มาตราได้แก่

มาตรา 1 “ มนุษย์กำเนิดและดำรงชีวิตอย่างมีอิสระและเสมอภาคกันตามกฎหมาย”

มาตรา 6 “ กฎหมายคือการแสดงออกของเจตนารมณ์ร่วมกัน.....กฎหมายจะต้องเหมือนกันสำหรับทุกคน”

มาตรา 13 “ เพื่อทำนุบำรุงกองทัพและเพื่อรายจ่ายในการดำเนินงานของรัฐ จำเป็นที่จะต้องเก็บภาษี ซึ่งจะต้องมีการกระจายภาระภาษีอย่างเท่าเทียมกันสำหรับพลเมืองทุกคนโดยคำนึงถึงความสามารถของแต่ละคน”

รัฐธรรมนูญฝรั่งเศส ลงวันที่ 4 ตุลาคม ค.ศ.1958 บัญญัติถึงหลักความเสมอภาคไว้ในมาตราแรกว่า ”ฝรั่งเศสเป็นสาธารณรัฐที่แบ่งแยกมิได้ เป็นของประชาชน เป็นประชาธิปไตยและเป็นของสังคม สาธารณรัฐรับรองถึงความเสมอภาคตามกฎหมายของประชาชนโดยไม่แบ่งแยกแหล่งกำเนิดเชื้อชาติหรือศาสนา สาธารณรัฐเคารพต่อความเชื่อของทุกนิกาย”

เพราะฉะนั้น หลักความเสมอภาคมีหลักการพื้นฐานที่ผู้พิพากษาฝรั่งเศสยึดถือ คือ ทุกคนมีความเท่าเทียมกันทางกฎหมาย

อย่างไรก็ตาม ความเสมอภาคในสถานการณ์ที่แตกต่างกันก็ยังคงถูกล่วงละเมิดอย่างสม่ำเสมอซึ่งแสดงให้เห็นว่า หลักการที่ปรากฏในกฎหมายลายลักษณ์อักษรนั้นไปด้วยกันได้ไม่ดีนักกับความเป็นจริงที่ปรากฏ ดังนั้น ศาลสิทธิมนุษยชนยุโรปจึงพยายามรักษาความแตกต่างดังกล่าวโดยดำเนินการให้ถูกต้องเป็นไปตามเหตุผลของกฎหมายที่กำหนด

เดิม ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญของประเทศฝรั่งเศสจะเป็นผู้ตัดสินกรณีที่มีการละเมิดหลักความเสมอภาค แต่ในความเป็นจริงแล้วการตัดสินของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญของประเทศฝรั่งเศสบางครั้งก็มีความเอนเอียงบ้าง แต่ก็มีกรณีที่อยู่นอกเหนือการควบคุมของศาล เช่น กรณีการกำหนดอัตราภาษีที่นาของแต่ละท้องถิ่น มีลักษณะไม่เท่าเทียมกันเนื่องจากผลในการเจริญเติบโตในแต่ละท้องถิ่นซึ่งไม่อยู่ในอำนาจศาลและไม่เป็นการละเมิดหลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมายด้วยต่อมาคณะกรรมการกฤษฎีกาจะเป็นผู้ควบคุมกฎหมายไม่ให้เกิดการละเมิดต่อหลักความเสมอภาค

โดยจะเริ่มควบคุมจากสมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญ ดังนั้น เมื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาพิพากษา ตัดสินคดีจึงยึดหลักการปฏิบัติตามตัวบทกฎหมายได้อย่างไม่มีข้อกล่าวหาได้ว่าขัดหรือแย้งต่อหลัก ความเสมอภาค หรือหากตัวบทกฎหมายเดิมมีช่องโหว่ในเรื่องหลักความเสมอภาค ศาลจะนำมา ประยุกต์เข้ากับกฎหมายที่มีการตีความเรื่องความเสมอภาคแล้ว เพื่อลดช่องโหว่ดังกล่าว เช่น มีการ เพิ่มเติมรายละเอียดบางอย่างลงในตัวกฎหมายเพื่อให้เหมาะสมกับการเลือกตั้งทั่วไปในรัฐ Corsica ของฝรั่งเศส เนื่องจากรัฐดังกล่าวเป็นเกาะแยกออกทางใต้ของฝรั่งเศสติดกับอิตาลี ประชากรจึงมี ความหลากหลายทางเชื้อชาติ ทำให้รัฐธรรมนูญฝรั่งเศสไม่เหมาะสมในการบังคับใช้ จึงมีการออก พระราชบัญญัติเพื่อปกครองท้องถิ่นในแบบเฉพาะกาลซึ่งมีอำนาจเหนือกฎหมายหลักของฝรั่งเศส ขึ้นมาบังคับใช้เพื่อให้เกิดความเหมาะสมและเป็นไปตามหลักความเสมอภาค แต่ในเรื่องอื่นๆ ก็ ยังคงยึดถือตามรัฐธรรมนูญฝรั่งเศสเป็นหลัก เพราะฉะนั้น กรณีดังกล่าวจึงสรุปได้ว่า รัฐธรรมนูญ เป็นกฎหมายหลักที่ต้องยึดถือ แต่หากมีกรณีที่ต้องพิจารณาจากความเป็นจริงในสังคมและหลัก ความเสมอภาคแล้วมีความไม่เหมาะสมก็สามารถออกกฎหมายที่เหมาะสมมาบังคับใช้ได้

ในทางทฤษฎีทั้งด้านกฎหมายและรัฐ ในเรื่อง “หลักนิติรัฐ” นั้น ในภาคพื้นยุโรปมีความ แตกต่างในสาระสำคัญทางทัศนคติเรื่อง “นิติธรรม (Rule of law)” ในระบบกฎหมายเอง โกลแซก ซอน หลักนิติรัฐของยุโรปเรียกร่องให้องค์กรผู้ใช้อำนาจมหาชนใช้อำนาจได้เมื่อมีกฎหมายกำหนด เรียกว่า “ไม่มีกฎหมาย ไม่มีอำนาจ” และเมื่อใช้อำนาจก็ต้องใช้โดยไม่ขัดต่อกฎหมาย เป็นการแปร สภาพจาก “อำนาจดั้งเดิมที่ไม่มีข้อจำกัด” (Puisance) กลายเป็น “อำนาจตามกฎหมาย” (Competen- ces) โดยเฉพาะผู้ใช้อำนาจมหาชนจะต้องใช้กฎหมายอย่างเหมาะสม ไม่ละเมิดต่อหลักความเสมอ ภาค แต่ในกฎเดียวกันนี้บางครั้งอาจไม่ได้นำไปใช้ในสถานการณ์เดียวกัน ทำให้เกิดความขัดแย้งต่อ หลักความเสมอภาคได้ เพราะการที่สนับสนุนให้ผู้ใช้อำนาจใช้อำนาจได้อย่างเต็มที่และให้เป็นไป ตามสภาพแวดล้อมแห่งกรณีนั้นๆ (คือ การพิจารณาหรือเลือกปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์ใน กระบวนการที่คิดว่าดีที่สุดหรือเหมาะสมที่สุด) ก็อาจจะขัดกับหลักความเสมอภาคได้ นอกจากนี้ การประเมินและวินิจฉัยในความผิดโดยไม่มีวิสัยทัศน์และไม่มีจุดประสงค์ อาจเป็นการใช้อำนาจ ในทางที่ผิดเนื่องจากการยึดถือตามข้อเท็จจริง ไม่ได้ยึดถือตามหลักกฎหมาย

หลักของความถูกต้องตามกฎหมายมีอำนาจเหนือกว่าความเสมอภาค: ทุกสิ่งที่เกิดขึ้น โดยเหตุที่คล้ายคลึงกัน และสถานการณ์ทำนองเดียวกัน ต้องวินิจฉัยโดยกฎเดียวกัน เป็นหลักการ มาตรฐานโดยทั่วไปสำหรับทุกคน ส่วนในเรื่องของระบบภาษี กฎหมายพยายามกำหนดเพื่อให้เกิด ประโยชน์แก่ผู้เสียภาษีมากที่สุด แต่ในระบบการพิจารณาของศาลมีเพียงไม่กี่ครั้งที่ศาลจะพิพากษา ในเรื่องภาษีแล้วเกิดความพึงพอใจต่อผู้เสียภาษี แต่คำตัดสินของศาลย่อมถือเป็นที่สุด เพราะฉะนั้น ความไม่พึงพอใจต่อการเลือกปฏิบัติดังกล่าวจะไม่ถูกพิจารณาว่าเป็นการไม่ชอบด้วยกฎหมาย

เพราะกฎหมายภาษีเป็นกฎหมายที่มีตัวบทกำหนดไว้อย่างชัดเจนแล้ว และแม้ไม่ได้เก็บภาษีอย่างเท่าเทียมกันทุกคน แต่กฎหมายก็มีเหตุผลที่ชัดเจนในการเลือกปฏิบัติดังกล่าว

โดยหลักแล้ว กฎหมายบ้านเมืองจะกำหนดไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติ ยกเว้นจะมีการกำหนดไว้เป็นกรณีพิเศษในกฎหมายต่างๆ เช่น กฎหมายอาญา กฎหมายแรงงาน กฎหมายธุรกิจ ฯลฯ ไม่ว่าจะเกี่ยวกับการอยู่อาศัย การบริการ การจ้างงาน กิจกรรมทางธุรกิจ โดยการเลือกปฏิบัติจะต้องมีเหตุผลเหมาะสม

ในประเทศฝรั่งเศส เริ่มต้นจากแนวคิดของหลักความเสมอภาคเป็นแรงกระตุ้นอันยิ่งใหญ่ให้มีการปฏิรูปกฎหมายให้มีความเป็นสากล ทำความโน้มเอียงให้ถูกต้อง ดังเห็นได้จากกรรมาธิการโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่ผ่านมา ได้มีการปฏิรูปกฎหมายไปแล้วจำนวนมาก และยังคงกระทำอยู่อย่างไม่มีที่สิ้นสุด ทั้งนี้เกิดจากการเจริญเติบโตทางจิตสำนึกและหลักจริยธรรมสาธารณะของประชาชนเพื่อสร้างความเสมอภาคในสภาวะที่แตกต่างให้เกิดเป็นรูปธรรม และยังคงความยุติธรรมภายใต้กรอบของเสรีภาพตามกฎหมายพื้นฐานและลดช่องว่างระหว่างกฎหมายอำนาจและความเป็นปัจเจกชน โดยคงไว้ซึ่งเจตนารมณ์ของหลักพื้นฐาน เป้าหมายคือ ความมีเสถียรภาพของกฎหมาย

ในความเป็นจริงการคัดค้านและการเรียกร้องต่อกฎหมายของประชาชนในสังคมนั้น ส่งผลให้เกิดการพัฒนาทางกฎหมาย “ข้อโต้แย้งทางกฎหมายควรถูกพิจารณาอย่างเป็นกรณีๆ ไป” โดยคำนึงถึงลักษณะเฉพาะรูปแบบวัฒนธรรมในท้องถิ่นนั้นๆ ในการจำกัดขอบเขตทางกฎหมาย และการละเลยปัจจัยพื้นฐานในท้องถิ่นจะเป็นอุปสรรคโดยตรงที่ทำให้เกิดความไม่เสมอภาค

3.2.2 หลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมายของประเทศเยอรมัน

เยอรมันแบ่งหลักความเสมอภาคไว้ 2 ประเภท คือ

1) หลักความเสมอภาคทั่วไป ตามรัฐธรรมนูญเยอรมัน มาตรา 3 (1) ที่ว่า “บุคคลย่อมเสมอภาคกันต่อหน้ากฎหมาย เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของปัจเจกบุคคล ลักษณะเป็นสิทธิเรียกร้องของปัจเจกบุคคล โดยถือว่าหลักความเสมอภาคนั้นเป็นพื้นฐานของหลักความยุติธรรม เป็นข้อห้ามเพื่อให้ใช้อำนาจตามอำเภอใจและมุ่งหมายมิให้ปฏิบัติต่อสิ่งที่เหมือนกันในสาระสำคัญให้แตกต่างกันตามอำเภอใจ เป็นหลักการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันแต่ไม่ได้หมายความว่าปฏิบัติอย่างเท่าเทียมโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างใดๆ เลย เช่น บุคคลทุกคนต้องเสียภาษีแต่มิใช่ต้องเสียเท่ากันหมด แต่ต้องเสียในอัตราที่ได้รับการพิจารณาเรื่องรายได้ของแต่ละบุคคลแล้ว”

Gerhard Leibholz นักคิดเยอรมัน กล่าวว่า หลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย มีหลักว่าต้องปฏิบัติต่อสิ่งที่มีสาระสำคัญเหมือนกันไม่ให้แตกต่างกัน และจะต้องปฏิบัติต่อสิ่งที่มีสาระสำคัญไม่เหมือนกันไม่ให้เท่าเทียมกัน

ดังนั้น การปฏิบัติให้แตกต่างหรือเท่าเทียมกัน ต้องพิจารณาจาก

1. การปฏิบัติอย่างไม่เท่าเทียมต้องมีกฎหมายให้อำนาจไว้ชัดเจน
2. การกำหนดกฎหมายให้แตกต่างกันจะต้องพิจารณาโดยรวมในเรื่องนั้นๆ ด้วย
3. การปฏิบัติให้แตกต่างกันได้เนื่องมาจากผลประโยชน์มหาชน
4. การปฏิบัติให้แตกต่างกันได้เนื่องมาจากระบบที่แตกต่างกัน ซึ่งแต่ละระบบกฎหมายย่อมมีวัตถุประสงค์ต่างกัน
5. การปฏิบัติให้แตกต่างกันได้เนื่องมาจากประเพณี วัฒนธรรม แต่ศาลเยอรมันมิได้ยึดความถูกต้องที่ปฏิบัติมายาวนานของขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา หากแต่ใช้หลักความยุติธรรมในขณะปัจจุบันเป็นเกณฑ์
6. ความสอดคล้องกับระบบกฎหมาย เป็นหลักห้ามมิให้ฝ่ายนิติบัญญัติออกกฎหมายขัดแย้งกันเอง บทบัญญัติพิเศษเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ไม่อาจจะละเมิดต่อหลักความเสมอภาคทั่วไปได้ แต่ไม่ได้ห้ามให้ฝ่ายนิติบัญญัติบัญญัติกฎหมายให้แตกต่างกัน แต่จะต้องสามารถอธิบายได้อย่างสมเหตุสมผลถึงความแตกต่างนั้น

2) หลักความเสมอภาคเฉพาะเรื่อง ในรัฐธรรมนูญเยอรมันบัญญัติไว้เป็นมาตราเฉพาะ เช่น มาตรา 3 (2) ความมีสิทธิเท่าเทียมกันระหว่างหญิงและชาย, มาตรา 3 (3) ข้อห้ามมิให้เลือกปฏิบัติอันเนื่องมาจาก เพศ เชื้อชาติ ศาสนา ภาษา, มาตรา 19 วรรคแรก ข้อห้ามมิให้จำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานเพื่อบังคับใช้กับกรณีใดกรณีหนึ่งหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเฉพาะ, มาตรา 33 (1)-(3) ความเสมอภาคของชาวเยอรมันในการเข้ารับราชการ เป็นต้น

3) หลักข้อห้ามมิให้เลือกปฏิบัติ มาตรา 3 (3) เป็นข้อห้ามมิให้เลือกปฏิบัติ

การควบคุมอำนาจรัฐมิให้เลือกกระทำการโดยไม่มีเหตุผล

หลักมาตรา 3 ที่ว่า บุคคลย่อมเสมอภาคกันต่อหน้ากฎหมาย เป็นหลักความเสมอภาคที่ใช้ได้กับฝ่ายบริหารและตุลาการเท่านั้น

1) ความผูกพันของฝ่ายนิติบัญญัติต่อหลักความเสมอภาค เป็นความเสมอภาคของกฎหมาย คือ การบัญญัติกฎหมายฉบับใดต้องมีผลบังคับใช้เป็นการทั่วไป รัฐธรรมนูญก็เช่นกัน จะจำกัดสิทธิและเสรีภาพได้ต้องมีผลเป็นการทั่วไป ห้ามใช้บังคับกับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง กรณีจะละเมิดต่อหลักความเสมอภาคได้เมื่อฝ่ายนิติบัญญัติ บัญญัติให้ปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันต่อสิ่งที่แตกต่างกันในสาระสำคัญหรือบัญญัติให้ปฏิบัติต่างกันในเรื่องที่มีสาระสำคัญเหมือนกัน

กรณีที่มีการละเมิดหลักความเสมอภาคโดยฝ่ายนิติบัญญัติ ดังนี้

การปฏิบัติอย่างไม่เท่าเทียมกันต่อกลุ่มบุคคลที่มีการเปรียบเทียบระหว่าง 2 กลุ่ม คือ ก่อให้เกิดประโยชน์แก่กลุ่มหนึ่งและเกิดภาระแก่อีกกลุ่มหนึ่ง แก้ปัญหาได้โดยทำประโยชน์และภาระให้เท่าเทียมกันระหว่าง 2 กลุ่ม

การให้ประโยชน์อย่างไม่เท่าเทียมกันและการก่อให้เกิดภาระโดยไม่เท่าเทียมกันโดยทั่วไปแล้วบทบัญญัติดังกล่าวจะเป็นโมฆะอาจจะทั้งหมดหรือบางส่วนก็ได้

2) ความผูกพันของฝ่ายปกครองต่อหลักความเสมอภาค ฝ่ายปกครองจะกระทำการใดๆ ที่เป็นการละเมิดต่อสิทธิขั้นพื้นฐานได้ก็แต่เฉพาะกรณีที่ถูกกฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น ในกรณีหากฝ่ายปกครองจะใช้ดุลพินิจให้แตกต่างจากแนวปฏิบัติที่ผ่านมา ฝ่ายปกครองจะต้องคำนึงถึงหลักความเสมอภาคและเหตุผลอันจำเป็นด้วย

3) ความผูกพันของฝ่ายตุลาการต่อหลักความเสมอภาค ความเสมอภาคของประชาชนต่อการเข้าถึงศาลต่อกระบวนการพิจารณาของศาลและความเสมอภาคในการใช้กฎหมายโดยตุลาการต่อประชาชน

ดังนั้น รัฐธรรมนูญเยอรมันในปี ค.ศ.1919 เช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2534 ของไทยที่กำหนดให้สิทธิและเสรีภาพเป็นเพียงสิทธิที่ไม่มีผลผูกพันองค์กรใช้อำนาจรัฐอย่างแท้จริง แต่เมื่อมีรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันของเยอรมันจึงมีการแก้ปัญหาโดยกำหนดให้สิทธิขั้นพื้นฐานในรัฐธรรมนูญมีผลผูกพันองค์กรใช้อำนาจรัฐโดยตรง และกำหนดหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพไว้หลายประการ ทำให้หลักความเสมอภาคมีผลเป็นจริงในทางปฏิบัติ

รัฐธรรมนูญสหพันธ์รัฐเยอรมัน ฉบับลงวันที่ 23 พฤษภาคม ค.ศ.1949 บัญญัติไว้ในมาตรา 3 “ข้อ 1 พลเมืองของสหพันธ์ทุกคนมีความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย

ข้อ 2 สหพันธ์รัฐ มลรัฐ และเทศบาลรับรองหลักความเสมอภาคระหว่างชายและหญิง

ข้อ 3 บุคคลย่อมไม่ถูกเลือกปฏิบัติหรือมีอภิสิทธิ์เพราะเหตุในเรื่องเพศ ชาติกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา ชาติ ถิ่นกำเนิด ความเชื่อ หรือความคิดเห็นในทางศาสนาหรือในทางการเมือง บุคคลย่อมไม่ถูกแบ่งแยกด้วยเหตุเพราะความพิการ”

รัฐธรรมนูญของเยอรมันได้บัญญัติถึงหลักความเสมอภาคไว้ในมาตรา 3 โดยได้วางหลักการพื้นฐานไว้ ดังนี้ กล่าวคือ มาตรา 3 (1) เป็นการบัญญัติถึงหลักความเสมอภาคทั่วไป หรือที่เรียกว่า “ความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย” กับหลักความเสมอภาคในการบัญญัติกฎหมาย หรือที่เรียกว่า “ความเสมอภาคของกฎหมาย” อันเป็นหลักที่ผูกพันฝ่ายนิติบัญญัติต่อหลักความเสมอภาคซึ่งมีผลมาจากมาตรา 1 (3) ที่บัญญัติให้ฝ่ายนิติบัญญัติต้องผูกพันต่อสิทธิขั้นพื้นฐานและความสำคัญของมาตรา 3 (1) ได้ขยายผลไปเกือบทุกๆ เรื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับการกระทำของฝ่ายปกครอง

ที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่เอกชน เช่น มาตรการในการให้เงินสนับสนุนแก่กิจการของเอกชน เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจ นอกจากนี้หลักความเสมอภาคยังมีบทบาทสำคัญในกฎหมายเกี่ยวกับการประกันสังคม กฎหมายภาษี และกฎหมายแรงงาน เป็นต้น

3.2.3 หลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมายของประเทศอิตาลี

รัฐธรรมนูญอิตาลี ฉบับปัจจุบันลงวันที่ 27 ธันวาคม ค.ศ.1947 บัญญัติไว้ในมาตรา 3 ว่า “พลเมืองทุกคนมีศักดิ์ศรีทางสังคมอย่างเดียวกันและเท่าเทียมกันเบื้องหน้ากฎหมายโดยปราศจากการแบ่งแยกเพราะเพศ เชื้อชาติ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง สภาพร่างกายหรือสภาพทางสังคม เป็นหน้าที่ของสาธารณรัฐที่จะต้องจัดอุปสรรคทั้งในทางเศรษฐกิจและสังคมที่ขัดขวางต่อการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของผู้ใช้แรงงานในองค์กรทางการเมือง เศรษฐกิจหรือสังคมของประเทศ ทั้งนี้ภายใต้ข้อจำกัดที่ไม่กระทบต่อเสรีภาพและความเสมอภาคของพลเมือง”

ศาลรัฐธรรมนูญอิตาลี มีหลักว่า ในสถานการณ์เหมือนกันจะต้องถูกปฏิบัติด้วยวิธีการเหมือนกันและในสถานการณ์ที่แตกต่างกันก็ต้องถูกปฏิบัติด้วยวิธีการที่แตกต่างกันด้วย โดยศาลรัฐธรรมนูญอิตาลี เห็นว่า กฎหมายต้องมีเหตุผลในตัวเองเมื่อเปรียบเทียบกับสถานการณ์รายงาน

3.2.4 หลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมายของประเทศออสเตรีย

รัฐธรรมนูญของสหพันธรัฐออสเตรีย ฉบับปัจจุบันลงวันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ.1920 บัญญัติไว้ในมาตรา 7 ว่า

“1) พลเมืองของสหพันธ์ทุกคนมีความเสมอภาคเบื้องหน้ากฎหมาย

2) สหพันธรัฐ มลรัฐและเทศบาลรับรองหลักความเสมอภาคระหว่างชายและหญิง มาตรการความคิดเห็นในทางศาสนาหรือในทางการเมือง บุคคลย่อมไม่ถูกแบ่งแยกด้วยเหตุเพราะความพิการ”

ศาลรัฐธรรมนูญออสเตรีย ยืนยันตามศาลรัฐธรรมนูญอิตาลีว่า ความยุติธรรมทางกฎหมายขึ้นอยู่กับทางเลือกใช้กฎหมายให้เหมาะสมกับข้อเท็จจริงทางสังคม

3.2.5 หลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมายของประเทศเบลเยียม

ศาลอนุญาโตตุลาการของเบลเยียม กำหนดว่าบรรทัดฐานของการบังคับใช้กฎหมาย คือสามารถนำกฎหมายไปใช้ได้ต้องมีเหตุผลและยุติธรรม

3.3 การคุ้มครองหลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมายของประเทศไทย

3.3.1 หลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมายของประเทศไทย ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน มาตรา 30 วรรคแรก เป็นหลักความเสมอภาคเบื้องหน้ากฎหมาย, วรรคสอง เป็นการรับรองความเสมอภาคระหว่างเพศ, วรรคสาม กำหนดห้ามเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม นอกจากนี้ในวรรคท้าย

ยังได้บัญญัติรับรองให้รัฐสามารถเลือกปฏิบัติได้ ในกรณีเป็นการมุ่งลดความเหลื่อมล้ำที่ดำรงอยู่ เช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญอิตาลีและออสเตรเลีย

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าว หลักความเสมอภาคไม่ได้เรียกร้องให้ทุกคนต้องเท่าเทียมกันในทุกกรณี แต่กำหนดว่ารัฐต้องปฏิบัติต่อสิ่งที่มีสาระสำคัญอย่างเดียวกันให้เหมือนกันและสิ่งที่มีสาระสำคัญต่างกันให้ต่างกัน หากไม่เป็นตามนี้ถือว่าขัดต่อหลักความเสมอภาคอันก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องแก่บุคคลที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำนั้น หลักความเสมอกาคนำมาใช้ในประเทศไทยครั้งแรกหลังจากมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 และบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญจนถึงปัจจุบัน

หลักความเสมอภาคของไทย มี 2 ประเภท คือ

1) หลักความเสมอภาคทั่วไป ความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย คือ บุคคลไม่ว่าจะมีฐานะทางกฎหมายอย่างไรต้องอยู่ภายใต้กฎหมายเดียวกัน สถานะทางกฎหมายไม่ก่อให้เกิดเอกสิทธิ์แก่บุคคลใด

2) หลักความเสมอภาคเฉพาะเรื่อง เช่น

ความเสมอภาคในกระบวนการยุติธรรม เมื่อใช้สิทธิทางศาล ทุกคนที่ถูกโต้แย้งสิทธิสามารถนำคดีขึ้นสู่ศาลได้อย่างเท่าเทียมกันในกระบวนการพิจารณาเดียวกัน

ความเสมอภาคในการเข้าทำงานในภาครัฐ บุคคลที่เป็นคนไทยมีคุณสมบัติครบตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนฯ หรือตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมฯ หรือกฎหมายอื่น บุคคลย่อมมีความเสมอภาคที่จะสมัครเข้ารับราชการได้ เพราะฉะนั้น การที่หน่วยงานรัฐกำหนดคุณสมบัติบุคคลที่มีสิทธิสมัครเข้าเป็นเจ้าหน้าที่รัฐจะต้องจบปริญญาเกียรตินิยม ถือว่าขัดต่อหลักความเสมอภาค เพราะเป็นการปฏิบัติต่อบุคคลที่มีสาระสำคัญเหมือนกันให้แตกต่างกัน แต่ก็มีกรณีที่ไม่ถือว่าขัดกับหลักความเสมอภาค เช่น กรณีบุคคลซึ่งสมัครสอบเป็นผู้ช่วยผู้พิพากษาแต่ร่างกายไม่สมบูรณ์ (โพลีโอ) ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยในคำวินิจฉัยที่ 16/2545 เรื่องผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามมาตรา 198 ของรัฐธรรมนูญ กรณีพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 มาตรา 26 (10) มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ศาลวินิจฉัยว่าบทบัญญัติดังกล่าวไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 จึงไม่มีเรื่องความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ โดยให้เหตุผลว่าเนื่องจากอาชีพผู้พิพากษาเป็นตำแหน่งที่มีเกียรติโดยปฏิบัติหน้าที่ในพระปรมาภิไธย พระมหากษัตริย์ การพิจารณารับสมัครสอบจึงต้องมีมาตรการที่แตกต่างและเข้มงวดกว่าตำแหน่งอื่นบ้าง นอกจากพิจารณาความรู้

ความสามารถและความเหมาะสมแล้ว ยังต้องพิจารณาสุขภาพร่างกาย จิตใจและบุคลิกภาพที่ดีพอจะเป็นผู้พิพากษาด้วย⁸

ความเสมอภาคในการเลือกตั้ง หากมีคุณสมบัติครบตามรัฐธรรมนูญกำหนดก็มีสิทธิเลือกตั้ง หรือลงสมัครรับเลือกตั้งได้

ความเสมอภาคในการรับภาระของรัฐ เช่น ความเสมอภาคในการชำระภาษีให้รัฐมากน้อยตามความสามารถหรือความเสมอภาคในการรับราชการทหาร

ความเสมอภาคในการรับบริการสาธารณะ เช่น มีสิทธิรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือรับบริการสาธารณสุขที่ได้มาตรฐาน เป็นต้น

การกระทำที่ไม่ขัดต่อหลักความเสมอภาค หลักความเสมอภาคไม่ได้เรียกร้องให้รัฐต้องปฏิบัติต่อบุคคลทุกคนอย่างเดียวกันในทุกกรณี แต่ในทางตรงข้ามกลับเรียกร้องให้รัฐปฏิบัติต่อบุคคลที่แตกต่างในสาระสำคัญให้แตกต่างออกไปตามลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล เฉพาะบุคคลที่เหมือนกันในสาระสำคัญเท่านั้นที่รัฐต้องปฏิบัติอย่างเดียวกัน และการปฏิบัติที่เหมือนกันหรือแตกต่างกันดังกล่าวจะต้องมีเหตุผลรับฟังได้ จึงจะทำให้การเลือกปฏิบัตินั้นเป็นธรรม

1) ในสถานการณ์เดียวกัน บุคคลทุกคนต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเดียวกัน หากไม่ใช่สถานการณ์เดียวกันรัฐก็อาจปฏิบัติแตกต่างกันได้ บุคคลอีกประเภทที่อาจถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพเพราะสถานะทางกฎหมายของบุคคลได้ คือ ผู้ต้องขัง ซึ่งบุคคลเหล่านั้นถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพมากกว่าบุคคลโดยทั่วไป เช่น เสรีภาพในการเคลื่อนไหว สิทธิส่วนตัว เสรีภาพในการติดต่อสื่อสาร กรณีไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมเพราะสถานะทางกฎหมายของบุคคลเหล่านี้ต่างจากบุคคลทั่วไป จึงไม่ขัดต่อหลักความเสมอภาค แต่หากเมื่อบุคคลดังกล่าวพ้นโทษออกมาแล้วจะต้องถือเสมือนเป็นบุคคลทั่วไป การจำกัดสิทธิเสรีภาพต้องถูกยกเลิกและปฏิบัติอย่างเท่าเทียมเสมอภาคแบบบุคคลทั่วไป

2) เมื่อประโยชน์สาธารณะขัดแย้งกับประโยชน์ของปัจเจกบุคคล ประโยชน์สาธารณะย่อมเหนือกว่าประโยชน์ของปัจเจกบุคคล

3) รัฐธรรมนูญสามารถบัญญัติยอมให้รัฐกำหนดมาตรการบางอย่างเพื่อขจัดอุปสรรคหรือเป็นการส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น การปฏิบัติดังกล่าวจึงไม่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมอันเป็นหลักเกณฑ์ในมาตรา 30 วรรคท้ายของรัฐธรรมนูญ

⁸ ตูลาการศาลรัฐธรรมนูญ. (2545). คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 16/2545. สืบค้นเมื่อ 20 กันยายน

3.3.2 รัฐธรรมนูญไทยที่บัญญัติถึงหลักความเสมอภาค

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. 2475 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2489 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2490 ได้บัญญัติว่า “ภายในบังคับแห่งบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญนี้ บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย ฐานันดรศักดิ์โดยกำเนิดก็ดี โดยแต่งตั้งก็ดี หรือโดยประการอื่นใดก็ดีไม่กระทำให้เกิดเอกสิทธิ์อย่างใดเลย”

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2492, พ.ศ.2511, พ.ศ. 2517 และพ.ศ. 2521 ได้กล่าวไว้ใน 2 มาตรา สรุปคือ “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองเท่าเทียมกัน” และ “บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ” ทั้งนี้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2517 ได้กำหนดเพิ่มเติมว่า “การจำกัดสิทธิและเสรีภาพอันเป็นการฝ่าฝืนเจตนารมณ์ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญจะกระทำมิได้”

ต่อมารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ในมาตรา 4 “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง” และในหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ได้กล่าวไว้ในมาตรา 26 และ มาตรา 28 ในเรื่องของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มาตรา 29 บัญญัติว่า การจำกัดสิทธิและเสรีภาพจะกระทำมิได้ และมาตรา 30 บัญญัติในเรื่อง หลักความเสมอภาค

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ฉบับปัจจุบัน ได้กำหนดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และหลักความเสมอภาคเอาไว้ในมาตรา 4, มาตรา 5, มาตรา 30 และมาตรา 31

สรุปว่า หลักความเสมอภาคในประเทศไทยได้รับการยอมรับและบัญญัติในรัฐธรรมนูญมาตั้งแต่แรกหลังจากมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบประชาธิปไตย โดยได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. 2475 และได้บัญญัติเรื่องดังกล่าวเรื่อยมา จนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้มีการบัญญัติคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ขึ้นเป็นครั้งแรก อันถือเป็นการรับรองหลักความเสมอภาคที่แท้จริง ต่อมาเมื่อมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ซึ่งยังคงมีลักษณะคล้ายคลึงกับรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 แต่ได้กำหนดหลักความเสมอภาคไว้ชัดเจนขึ้นเป็นครั้งแรก โดยกำหนดไว้เป็นส่วนที่ 2 ความเสมอภาค ในหมวดสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยด้วย

3.4 การคุ้มครองหลักความเสมอภาคเกี่ยวกับสิทธิการเข้ารับการศึกษาและการทำงานในต่างประเทศ

ในการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้ศึกษาเฉพาะสิทธิของผู้พำนัโทษที่ได้รับการปฏิบัติอย่างไม่เท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป อันมีลักษณะขัดกับหลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย ซึ่งใน

กฎหมายต่างประเทศได้ให้ความสำคัญและบัญญัติการห้ามจำกัดสิทธิของผู้พื้นโทษดังกล่าวไว้ อย่างชัดเจนทั้งในรัฐธรรมนูญและในกฎหมายลำดับรองอื่นๆ อันมีด้วยกันหลายประเทศ จึงขอ ยกตัวอย่างไว้พอสังเขป ดังนี้

3.4.1 การคุ้มครองหลักความเสมอภาคเกี่ยวกับสิทธิการเข้ารับการศึกษาและการทำงานใน ประเทศออสเตรเลีย

3.4.1.1 Human Rights and Equal Opportunity Commission Act 1986 (commonwealth)

กำหนดว่าห้ามเลือกปฏิบัติต่อบุคคลในการทำงานที่มีเหตุมาจาก เชื้อชาติ สีผิว เพศ ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง ชาติพันธุ์ สถานะทางสังคม อายุ ประวัติทางการแพทย์ ประวัติอาชญากรรม สถานภาพการสมรส คนพิการ เชื้อชาติ รสนิยมทางเพศ การเคลื่อนไหวของ สภาพแรงงาน รวมถึงการคุกคามเนื่องมาจากเหตุดังกล่าวด้วย

3.4.1.2 Racial Discrimination Act 1975 (commonwealth)

กำหนดการห้ามเลือกปฏิบัติเพราะเหตุที่บุคคลนั้นแตกต่างด้านต่างๆ คือ

- เชื้อชาติ
- ศาสนา
- สีผิว
- รวมถึงการคุกคามเนื่องมาจากเหตุดังกล่าวด้วย

3.4.1.3 Northern Territory Anti-Discrimination Act 1992

กำหนดการห้ามเลือกปฏิบัติต่อบุคคลเนื่องจากความแตกต่าง ดังนี้

- เชื้อชาติ
- เพศ
- ศาสนา
- อายุ
- สถานภาพการสมรส
- การตั้งครรภ์
- ความพิการ
- ประวัติอาชญากรรม
- การเคลื่อนไหวของสภาพแรงงาน
- ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับบุคคลดังกล่าว

โดยกำหนดขอบเขตเรื่องการศึกษา การทำงาน การอยู่อาศัย การให้บริการด้าน
สินค้าและบริการ การเป็นสมาชิกสโมสร การได้รับบำเหน็จบำนาญ

3.4.1.4 Western Australia Equal Opportunity Act 1984

กำหนดการห้ามเลือกปฏิบัติต่อบุคคลเนื่องจากความแตกต่าง ดังนี้

- เชื้อชาติ
- เพศ
- ศาสนา
- อายุ
- สถานภาพการสมรส
- การตั้งครรภ์
- ความพิการ
- ประวัติอาชญากรรม
- ความเห็นทางการเมือง
- สถานภาพครอบครัว
- การคุกคามด้านเชื้อชาติ
- การคุกคามทางเพศ

ขอบเขตในกฎหมายนี้ กำหนดเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ เช่น การทำงาน การเข้าเป็น
หุ้นส่วน การทำงานในหน่วยงานราชการ การสมัครเข้าทำงานและลูกจ้างในหน่วยงานของคณะ
กรรมการ ข้อความรายละเอียดในใบสมัครงาน การศึกษา ที่อยู่อาศัย เป็นต้น

กฎหมายแต่ละฉบับในประเทศออสเตรเลียต่างมีลักษณะของการห้ามเลือก
ปฏิบัติในเรื่องต่างๆ ที่มีต่อบุคคล โดยจะเป็นการวางหลักเกณฑ์ไว้อย่างกว้างๆ แต่มีลักษณะ
ครอบคลุม โดยจะเปิดช่องให้อำนาจศาลใช้ดุลพินิจในการสร้างกฎหมายเพื่อคุ้มครองให้ถึงความ
เสมอภาค ความเท่าเทียมและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยกฎหมายบางฉบับจะกำหนดในเรื่องการ
ห้ามเลือกปฏิบัติต่อบุคคลที่เคยมีประวัติอาชญากรรม หรือการจำกัดสิทธิผู้พันโทฯ ไร่อย่างชัดเจน
ทั้งนี้ ยังมี

3.4.1.5 พระราชบัญญัติที่กำหนดมิให้มีการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลในการทำงาน โดยใช้
หลักการตามอนุสัญญา ILO 111 คือ Human Rights and Equal Opportunity Commission Act 1986-
schedule 1: Convention Concerning Discrimination In Respect of Employment and Occupation
นอกจากนี้พระราชบัญญัตินี้ยังกำหนดในเรื่องการเลือกปฏิบัติบนพื้นฐานเรื่องต่างๆ ไร่ เช่น

- อายุ
- ประวัติทางการแพทย์
- ประวัติทางอาชญากรรม
- สถานภาพการสมรส
- สถานภาพครอบครัว
- อาการป่วยทางสมอง
- สัญชาติ
- ความพิการ
- รสนิยมทางเพศ
- การเคลื่อนไหวด้านสภาพแรงงาน
- ผู้ที่คบหากับบุคคลข้างต้น

3.4.1.6 Northern Territory of Australia Anti-discrimination Act 1999 มีวัตถุประสงค์
ดังนี้

(1) เพื่อส่งเสริมให้เข้าใจและยอมรับในหลักการแห่งความเสมอภาคเท่าเทียมกันของบุคคลโดยไม่คำนึงถึงคุณลักษณะใดๆ

(2) เพื่อจัดการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลอันเนื่องมาจากเหตุเพราะความแตกต่างของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล

(3) เพื่อจัดกษัตริย์รายใดๆ อันเป็นภัยคุกคามทางเพศ

นอกจากนี้พระราชบัญญัตินี้ยังกำหนดช่วยเหลือให้ผู้ที่ถูกกระทำการใดๆ อันเป็นความผิดทางกฎหมายตามพระราชบัญญัตินี้จะได้รับค่าสินไหมทดแทนจากการถูกเลือกปฏิบัติด้วย โดยพระราชบัญญัตินี้ให้ความหมายของผู้ที่มีประวัติอาชญากรรมไว้ว่า ให้รวมถึงบุคคลดังต่อไปนี้ เช่น ผู้ที่มีประวัติอาชญากรรมตามความหมายของ The Criminal Record (Spent Convictions) Act. หรือผู้ที่มีสถิติบันทึกเกี่ยวกับการถูกจับกุม หรือผู้ที่ถูกดำเนินคดีอาญาซึ่งรวมถึงกรณีมีสถิติเกี่ยวกับเรื่อง เช่น ขกฟ้อง ถอนฟ้อง ถูกปล่อย อกภัยโทษ เป็นต้น และห้ามเลือกปฏิบัติต่อบุคคลต่างๆ เนื่องมาจากเหตุต่างๆ ดังต่อไปนี้ เช่น เชื้อชาติ ศาสนา เพศ อายุ ความพิการ สถานภาพสมรส ประวัติทางการแพทย์ที่ไม่เกี่ยวข้อง ประวัติอาชญากรรมที่ไม่เกี่ยวข้อง เป็นต้น โดยห้ามเลือกปฏิบัติต่อบุคคลดังกล่าวในเรื่อง

- การศึกษา
- การทำงาน
- สถานที่อยู่อาศัย

- การได้รับความสะดวกในด้านสินค้าและบริการ
  - การเข้าเป็นสมาชิกสโมสร
  - เรื่องหลักประกันและเงินบำเหน็จบำนาญ
- โดยในเรื่องของการห้ามเลือกปฏิบัติในการทำงานนั้น ได้กำหนดข้อยกเว้น ดังนี้
- ถ้ามีเหตุผลอันสมควรต่อเงื่อนไขและสภาพและคุณลักษณะของบุคคลนั้นมีลักษณะเป็นการจำกัดซึ่งความสามารถในการเรียน
  - ถ้าการเลือกปฏิบัติอยู่บนพื้นฐานของคุณสมบัติที่แท้จริงของการทำงาน ซึ่งบุคคลอื่นมีอยู่เต็มตามความประสงค์แล้ว
  - ถ้าบุคคลนั้นไม่มีความสามารถอันเพียงพอตามความต้องการของงานที่ต้องอาศัยความชำนาญพิเศษ
  - การทำงานนั้นเป็นการทำงานอยู่ภายในบ้านพักหรือที่อยู่อาศัยของผู้ว่าจ้าง เช่น งานบ้าน หรืองานรับเลี้ยงเด็กตามบ้าน เป็นต้น

3.4.1.7 South Australia Anti – Discrimination Act 1998 (NO. 46 of 1998)

ตามพระราชบัญญัตินี้ได้มีการตั้งคณะกรรมการชุดหนึ่ง เรียกว่า “Anti-Discrimination Commission” โดยมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

- (1) แนะนำ เสนอแนะ ต่อรัฐมนตรีเกี่ยวกับสถานการณ์ที่เกี่ยวกับปัญหาการเลือกปฏิบัติและพฤติกรรมที่ต้องห้ามตามกฎหมาย
- (2) ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมเลือกปฏิบัติที่ต้องห้ามตามกฎหมาย
- (3) ให้คำปรึกษาและทำการสืบสวนกรณีปัญหาการเลือกปฏิบัติ
- (4) เผยแพร่ข้อมูลและเสนอผลที่เกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติและพฤติกรรมที่ต้องห้ามตามกฎหมาย
- (5) ดำเนินการศึกษาและวิจัยปัญหาเกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม
- (6) จัดทำเอกสารเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม
- (7) ตรวจสอบข้อบัญญัติกฎหมายทุกระดับและเสนอต่อรัฐมนตรีว่ามีกฎหมายใด ที่มีลักษณะเป็นการขัดต่อหลักความเสมอภาค
- (8) สอบสวนตามคำร้องทุกข์และดำเนินการไต่สวน
- (9) จำแนกข้อมูลต่างๆ ตามคำร้องและจัดวิเคราะห์ถึงปัญหา

โดยทั้งนี้ พระราชบัญญัติดังกล่าว ยังได้อธิบายความหมายของคำว่า การเลือกปฏิบัติไว้ใน 2 รูปแบบ คือ

(1) การเลือกปฏิบัติโดยตรง คือ การที่บุคคลหนึ่งปฏิบัติใดๆ ต่อบุคคลอื่นบนพื้นฐานตามคุณลักษณะที่ได้บัญญัติไว้ตามกฎหมาย

(2) การเลือกปฏิบัติโดยอ้อม คือ การที่บุคคลใดกำหนดเงื่อนไข ความต้องการ หรือการปฏิบัติที่ไม่มีเหตุผลในอันที่จะส่งผลทำให้บุคคลที่มีคุณลักษณะตามที่กฎหมายกำหนดได้รับความเสียเปรียบบุคคลอื่น

พระราชบัญญัตินี้ได้บัญญัติถึงการห้ามเลือกปฏิบัติต่อบุคคลอื่น อันเนื่องมาจากคุณลักษณะพื้นฐาน ดังต่อไปนี้

- (1) เชื้อชาติ
- (2) อายุ
- (3) ลักษณะทางเพศ
- (4) กิจกรรมทางเพศที่กฎหมายรับรอง
- (5) การกำเนิด
- (6) สถานภาพการสมรส
- (7) การตั้งครรภ์
- (8) สถานภาพทางครอบครัว
- (9) ความรับผิดชอบทางครอบครัว
- (10) ความพิการ
- (11) ความเชื่อหรือสมาชิกทางการเมือง
- (12) ศาสนา
- (13) ประวัติทางการแพทย์ที่ไม่เกี่ยวข้อง
- (14) ประวัติทางอาชญากรรมที่ไม่เกี่ยวข้อง
- (15) ผู้ที่คบหากับบุคคลดังกล่าวข้างต้น

โดยกำหนดขอบเขตในการคุ้มครองให้ครอบคลุมถึงกรณีต่างๆ ดังนี้

- การทำงาน
- การศึกษาและการฝึกอบรม
- การเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวก สินค้าและบริการ
- ที่อยู่อาศัย
- การเข้าร่วมเป็นสมาชิกหรือการทำกิจกรรมของสมาคมต่างๆ
- การพิจารณาให้รางวัลใดๆ

ทั้งนี้ยังให้ขยายขอบเขตของการเลือกปฏิบัติโดยให้รวมถึงการกระทำใดๆ ที่เป็นการยุยงส่งเสริมให้มีการเกลียดชังต่อกลุ่มบุคคลที่มีลักษณะดังกล่าวเอาไว้ด้วย

3.4.2 การคุ้มครองหลักความเสมอภาคเกี่ยวกับสิทธิการเข้ารับการศึกษาและการทำงานในประเทศญี่ปุ่น

ประเทศญี่ปุ่นเป็นอีกหนึ่งประเทศที่ให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิของผู้พื้นโทยเป็นอย่างมาก โดยหลักที่เห็นอย่างชัดเจนในกฎหมาย ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งประเทศญี่ปุ่นได้กำหนดเกี่ยวกับเรื่องการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในการเข้ารับการศึกษาและการเข้าทำงาน ดังนี้

มาตรา 22 “กำหนดให้ประชาชนทุกคนมีสิทธิเสรีภาพในการเลือกประกอบอาชีพทุกประเภท โดยต้องไม่ละเมิดประโยชน์สุขของประชาชนทั่วไป”

มาตรา 26 “กำหนดให้ประชาชนทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน โดยผู้ปกครองจะมีหน้าที่ส่งผู้เยาว์ที่อยู่ในความคุ้มครองของตนเข้ารับการศึกษาในภาคปกติตามที่กฎหมายกำหนด และไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น”

มาตรา 27 “กำหนดให้ประชาชนทุกคนมีสิทธิและหน้าที่ในการทำงาน และกำหนดมาตรฐานสำหรับค่าจ้าง ระยะเวลาในการทำงาน วันหยุดและเงื่อนไขในการทำงานอื่นๆ โดยจะกำหนดไว้อย่างชัดเจนในกฎหมาย”

นอกจากนี้ยังมีกฎหมายว่าด้วยการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด (The Offenders rehabilitation Law 2003) ซึ่งเป็นกฎหมายที่ดูแลเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้กระทำความผิดด้านต่างๆ ทั้งด้านการคุมประพฤติ การพักการลงโทษ การอภัยโทษและการสงเคราะห์ดูแลผู้พื้นโทย โดยจะมีคณะกรรมการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดแห่งชาติ (National Offender Rehabilitation Commission) ควบคุมดูแล หน้าที่ของคณะกรรมการ คือการส่งคำแนะนำดังกล่าวไปยังกระทรวงยุติธรรมเพื่อให้มีการบังคับใช้กฎหมาย กรณีการให้อภัยโทษพิเศษ การลดโทษ หรือการให้สิทธิพิเศษกลับคืนสู่บุคคลบางคน ทั้งนี้กฎหมายฉบับดังกล่าวยังระบุไว้ถึงวัตถุประสงค์ในการป้องกันสังคมและส่งเสริมสวัสดิภาพของประชาชนและปัจเจกบุคคลโดยการช่วยเหลือฟื้นฟูผู้กระทำความผิด และยังได้กำหนดให้ประชาชนทุกคนมีหน้าที่ช่วยเหลือตามกำลังความสามารถของตน เพื่อให้การป้องกันสังคมบรรลุผล

ในส่วนของการให้ความช่วยเหลือในการช่วยเหลือการประกอบอาชีพของผู้พื้นโทยนั้น ประเทศญี่ปุ่นได้รับความร่วมมือจากบริษัท ห้างร้านหลายพันแห่ง จัดทำทะเบียนผู้กระทำความผิดที่ต้องการหางานทำ เพื่อให้พนักงานคุมประพฤติดำเนินการจัดหางานให้ทำตามความเหมาะสม⁹

⁹ มงคล วีระศิริ. (2547). บทบาทของบ้านกึ่งวิถีในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด. หน้า 76.

เนื่องจากการจัดการด้านการลงโทษ การพักการลงโทษ และการมีบ้านอุปถัมภ์ซึ่งเป็นการดูแลเบื้องต้นให้กับผู้พ้นโทษ อันเป็นการจัดระบบการดูแลนักโทษอย่างมีประสิทธิภาพ ประเทศญี่ปุ่นจึงเป็นประเทศที่มีอัตราการจำคุกที่ต่ำมาก นักโทษจะได้รับการแก้ไขฟื้นฟูโดยไม่ทำให้รู้สึกว่าคุณถูกลงโทษเป็นจำเลยในชุมชน หรือทำให้รู้สึกว่าคุณกีดกันออกจากสังคม แต่การฟื้นฟูนักโทษเป็นระบบของการปรับปรุงแก้ไข และยกระดับความรู้สึกของพวกเขาให้เกิดความภาคภูมิใจในการเป็นมนุษย์ เป็นทรัพยากรที่มีค่าของสังคมนั่นเอง

3.5 ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และหลักความเสมอภาคของผู้พ้นโทษในการศึกษาและการทำงาน

3.5.1 ความหมายของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หมายถึง คุณค่าที่ทุกคนติดตัวมาด้วยความเป็นมนุษย์ ดังนั้นทุกคนต้องเคารพกันและกันห้ามดูหมิ่นลบลบลู่ทำให้เสื่อมเสียความเป็นมนุษย์ การกำหนดความหมายของ “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” ในบริบททางความคิดเชิงปรัชญานั้น มีการให้ความหมายของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามทัศนะการแปลความหมายของแต่ละฝ่ายในแง่มุมต่างๆ เช่น

ฝ่ายสังคมนิยม ถือสารัตถะของชีวิตให้มีความเป็นอยู่ที่ดีทางวัตถุขั้นต่ำ แต่มิได้ถือเอาการมีสมบัติเป็นองค์ประกอบเดียวของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ปัจเจกชนจะมีศักดิ์ศรีต่อเมื่อเขาเป็นผู้กำหนดความเป็นตัวเขาเอง (self – determining) และมีชีวิตที่ปรารถนาการดำรงอยู่ร่วมกันอย่างมีลักษณะริเริ่มสร้างสรรค์

ฝ่ายเสรีนิยม ถือสารัตถะแห่งความเป็นมนุษย์อยู่ที่โลกภายใน มีอิสระเสรีภาพในความคิดเห็น สิทธิของความเสมอภาคเท่าเทียมกับสิทธิแห่งเสรีภาพดังกล่าวเป็นการให้ความหมายในเชิงสารัตถะทางด้านปรัชญา ส่วนการให้ความหมายในเชิงกฎหมายนั้นในคราวที่มีการร่างรัฐธรรมนูญ มีผู้ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับ “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” ว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นสิทธิอย่างหนึ่งที่ได้รับรองคุ้มครองให้แก่บุคคล มิให้ได้รับการปฏิบัติที่ไม่สมกับความเป็นมนุษย์ของบุคคลนั้น โดยพิจารณาเชิงภาวะวิสัยว่า การกระทำใดที่เห็นกันทั่วไปว่าละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งมีใช้การพิจารณาในลักษณะอัตตะวิสัยตามความคิดเห็นของแต่ละบุคคล บทบัญญัติดังกล่าวเป็นการพัฒนาการแห่งการรับรองคุ้มครองสิทธิบุคคล และเป็นที่ยอมรับในต่างประเทศ เช่น รัฐธรรมนูญประเทศเยอรมัน เป็นต้น ส่วนการใช้สิทธิทางศาลนั้น บุคคลที่ถูกกระทำละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์สามารถนำคดีมาฟ้องได้ ตามลักษณะการกระทำละเมิดว่าเป็นประการใด เช่น ข้อพิพาทระหว่างเอกชนกับเอกชนก็ฟ้องศาลยุติธรรม ฝ่ายปกครองกับเอกชนก็ฟ้องศาลปกครอง เป็นต้น ซึ่ง

การดำเนินคดีในชั้นศาลจะเป็นการสร้างบรรทัดฐานต่อไปว่า การกระทำใดเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์¹⁰

Prof. Dr. Klaus Stern นักวิชาการทางกฎหมายได้ให้ความหมายไว้ว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หมายถึง คุณค่าอันมีลักษณะเฉพาะและเป็นคุณค่าที่มีความผูกพันอยู่กับความเป็นมนุษย์ ซึ่งบุคคลในฐานะที่เป็นมนุษย์ทุกคนจะได้รับคุณค่าดังกล่าว โดยไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงเพศ เชื้อชาติ ศาสนา วัยหรือคุณสมบัติอื่นๆ ของบุคคลนั้นและโดยที่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้นเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิมนุษยชน (Human Right) หรือกล่าวอีกนัยว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นรากฐานแห่งสิทธิมนุษยชน จึงต้องมีการให้ความหมายของสิทธิมนุษยชนว่าหมายถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคที่ได้รับการรับรองคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หรือตามกฎหมายไทย หรือตามสนธิสัญญาที่ประเทศไทยมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตาม ใดๆก็ตาม ขอบเขตความหมายของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ยังไม่มีความหมายชัดเจน

ศาสตราจารย์ ดร.สมคิด เลิศไพฑูรย์ ได้ให้ข้อมูลในเรื่องนี้ว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไม่ใช่เรื่องของความจนความรวย ไม่ใช่เรื่องสภาพของสังคม แต่เป็นเรื่องของสิ่งที่มีอยู่ติดตัวมนุษย์ทุกคนในส่วนของรัฐธรรมนูญต่างประเทศได้บัญญัติเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้เช่นกัน เช่น รัฐธรรมนูญของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน มาตรา 1 ความว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นที่มาของสิทธิและเสรีภาพ”

ดังนั้น จึงอาจสรุปความหมายของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ว่าหมายถึง สิทธิอย่างหนึ่งที่เป็นสาระสำคัญของความเป็นมนุษย์และทรงคุณค่าของมนุษย์ มนุษย์ทุกคนจะต้องได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมกับความเป็นมนุษย์ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ จึงเป็นสิทธิอย่างหนึ่งที่เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของทุกๆ คน¹¹

3.5.2 สถานะทางกฎหมายของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

เสรีภาพ เสมอภาค และภราดรภาพ เป็นเจตนารมณ์ที่ล้ำลึกที่มุ่งคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของปวงชน การยอมรับศักดิ์ศรีและสิทธิที่เสมอกัน และไม่อาจโอนแก่กันได้ของสมาชิกทั้งปวงแห่งครอบครัวมนุษย์ คือรากฐานของเสรีภาพ ความยุติธรรมและสันติภาพในพิภพด้วยกฎเกณฑ์เบื้องต้นในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน จึงอาจถือได้ว่า สิทธิมนุษยชนเป็นกฎหมายมหาชน และเนื่องจากศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของสิทธิมนุษยชน จึงกล่าวโดยสรุปได้ว่า

¹⁰ บรรเจิด สิงคะเนติ. (2543). หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540. หน้า 83-84.

¹¹ คลังปัญญาไทย. (2551). สถานะทางกฎหมายของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์. สืบค้นเมื่อ 22 มีนาคม 2553, จาก <http://www.panyathai.or.th/wiki/index.php/ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์>

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นกฎหมายมหาชนเช่นกัน และยังมีสถานะในทางกฎหมายที่รัฐธรรมนูญมุ่งให้ความสำคัญคุ้มครองอีกด้วย

การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ย่อมต้องมีการคุ้มครองภายในขอบเขต หากมีการล้ำขอบเขตแห่งการคุ้มครองจึงจะเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ดังนั้น การอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จึงอ้างได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลหนึ่งย่อมมีขอบเขตอยู่ที่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลอื่น ดังนั้น จึงต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์เพื่อเป็นการวางแนวทางว่าการกระทำใดที่นอกขอบเขตแห่งการคุ้มครองเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หมายถึง สภาพความเป็นคน โดยไม่นึกถึงเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สถานภาพกาย หรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองการที่ผู้ใดไม่ได้รับ หรือทำให้ผู้ใดไม่มีสิทธิและเสรีภาพที่พึงมีพึงได้ตามปกติ เช่น การทำร้าย กักขัง ทรมาณ การซื้อขาย หรือการไม่ได้รับปัจจัยที่จำเป็นขั้นพื้นฐานในชีวิต อันได้แก่ งาน อาหาร ที่อยู่ อาศัย การดูแลสุขภาพ การศึกษา วัฒนธรรม พึงถือว่าเป็นการทำลายสภาพความเป็นคน หรือทำลายศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์¹²

แนวความคิดเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในแถบตะวันตก เริ่มมาจากแนวความคิดที่พยายามเข้าใจถึงตัวตนของมนุษย์อันประกอบด้วยจิต วิญญาณ และร่างกายอันถือเป็นสิ่งพื้นฐานที่ทำให้มนุษย์มีความคิดและก่อให้เกิดเหตุผลที่พิจารณาถึงความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ จิตใจอันเป็นส่วนที่อยู่ในร่างกายของมนุษย์ที่เป็นที่มาของการเกิดการปฏิบัติของมนุษย์ในหลายเรื่อง รวมถึงจารีตประเพณีในสังคมในเรื่องของการมีพื้นฐานความคิดที่มีเหตุผลจนนำไปสู่ความคิดและการปฏิบัติในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจนมนุษย์สามารถพิจารณาได้ถึงสิ่งที่ดีและไม่ดี แนวความคิดเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์น่าจะเป็นความคิด จิตใจและการปฏิบัติในด้านดีต่อกัน และมีการนำเรื่องดังกล่าวมาคุ้มครองไว้เป็นลายลักษณ์อักษร อันเป็นการเริ่มยอมรับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้อย่างชัดเจน

ส่วนแนวคิดของนักคิดแถบตะวันออก ก่อตัวขึ้นที่ประเทศอินเดียและจีน

ประเทศอินเดีย ให้ความสำคัญถึงความมีเหตุผลของมนุษย์ ทำให้มนุษย์ต่างจากสัตว์ และถือเป็นคุณค่าของมนุษย์ สังคมมนุษย์เป็นไปตามกฎแห่งเหตุผล เป็นเรื่องของธรรมชาติอันมีวิวัฒนาการที่ปรับตัวให้เกิดความเหมาะสม ธรรมชาติของมนุษย์มีความเท่าเทียมกัน ไม่มีชั้นวรรณะ

¹² คลังปัญญาไทย. (2551). เรื่องเดิม. สืบค้นเมื่อ 24 ตุลาคม 2551, จาก

มนุษย์มีความรู้สึกรักศรัทธาที่ขึ้นอยู่กับเหตุผลและปัญญา การแสดงออกต่อผู้อื่นต้องคำนึงถึงกาลเทศะ เน้นถึงความจริง ความถูกต้องและประโยชน์โดยไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน การประพฤติดี เกิดจากความคิดของมนุษย์ที่จะกระทำสิ่งต่างๆ ได้ด้วยตนเอง คุณค่าของมนุษย์มิได้อยู่ที่พระเจ้าแต่อยู่ที่การกระทำของมนุษย์ตลอดจนผลงานของชีวิตที่เป็นคุณค่าต่อมนุษย์ด้วยกัน โดยการประพฤติตนอย่างมีคุณธรรม

ประเทศจีน มีแนวคิดที่สำคัญ คือ การที่มนุษย์มีคุณธรรมอยู่ในจิตใจ ทำให้มนุษย์ต่างจากสัตว์ การนับถือวิญญาณบรรพบุรุษในแต่ละสกุลถือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ต้องเคารพ ก่อให้เกิดความกตัญญูและตระหนักถึงเกียรติและศักดิ์ศรีของบรรพบุรุษ ความเชื่อในเรื่องทุกสิ่งในโลกเป็นไปตามกฎธรรมชาติ มนุษย์ทุกคนเป็นครอบครัวเดียวกัน ไม่มีการแบ่งแยก ดังนั้นจึงควรมีจริยธรรมที่ควรปฏิบัติเพื่อตนเองและสังคมโดยมีความรัก เมตตาต่อทุกคน โดยทุกคนมีธรรมชาติและความสามารถที่ต่างกัน ดังนั้นการดำเนินชีวิตควรเป็นไปตามธรรมชาติ ไม่เบียดเบียนกัน

ประเทศไทยตระหนักถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มานานแล้วทั้งจารีตประเพณี ศาสนาส่งผลให้วิถีคิดและการปฏิบัติตนของคนไทยสอดคล้องกันคือ มีคุณธรรมและจริยธรรม¹³

แนวคิดเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แทรกอยู่ในกฎหมายตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน ในระยะแรกจะนำหลักคำสอนทางศาสนามาปฏิบัติ ต่อมาเมื่อมีการติดต่อกับชาติตะวันตกมากขึ้นหลักดังกล่าวที่ปฏิบัติต่อๆ กันมานั้นจึงถูกทำให้ชัดเจนโดยการบัญญัติไว้อย่างเป็นทางการเป็นระบบมากขึ้น

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 เป็นกฎหมายฉบับแรกที่นำแนวคิดเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มาบัญญัติไว้ในส่วนบททั่วไปและส่วนสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย และยังคงบัญญัติต่อเนื่องมาจนถึงรัฐธรรมนูญปัจจุบัน

3.6 กรณีปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการบัญญัติกฎหมายอันอาจเป็นการขัดกับหลักความเสมอภาค

ต่อหน้ากฎหมายของผู้พันโท

เนื่องจากผู้พันโท ถือเป็นบุคคลผู้ได้รับโทษทางกฎหมายแล้ว การที่สังคมจำกัดสิทธิของบุคคลดังกล่าวอีก ถือเป็น การลงโทษซ้ำแล้วซ้ำเล่า ไม่มีที่สิ้นสุด อันส่งผลต่อสภาพร่างกายและจิตใจของบุคคลดังกล่าว ถือเป็น การปิดกั้นสิทธิและย้ายศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และหลักความเสมอภาคที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ โดยเมื่อพิจารณาแล้วปัญหาที่ผู้พันโท ถูกจำกัดสิทธิมีมากมาย เช่น

¹³ ฉันทนา ไกรสถิตย์. เล่มเดิม. หน้า 18-19.

3.6.1 กรณีการจำกัดสิทธิอันเป็นการขัดกับหลักความเสมอภาคจากการเข้าทำงานทั้งภาครัฐและเอกชน

3.6.2 กรณีการจำกัดสิทธิอันเป็นการขัดกับหลักความเสมอภาคจากการเข้ารับการศึกษาในสถาบัน การศึกษาต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน

3.6.3 กรณีการถูกจำกัดสิทธิต่างๆ อันเป็นการขัดกับหลักความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญ เช่น การสมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือวุฒิสภา

จากกรณีการจำกัดสิทธิผู้พ้นโทษดังกล่าว สิ่งที่เห็นได้ชัดเจน คือ มีกฎหมายบัญญัติจำกัดสิทธิผู้พ้นโทษเป็นลายลักษณ์อักษร มีลักษณะกว้าง จนถือเป็นการปิดกั้นสิทธิผู้พ้นโทษโดยไม่พิจารณาถึงความสามารถและระดับคุณภาพของบุคคลดังกล่าว แม้ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 มาตรา 22-30 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการให้นักโทษได้ทำงาน ได้รับการศึกษาอบรม และได้รับการรักษาพยาบาล ไม่ว่าจะได้รับการฝึกวิชาชีพ เช่น ช่างฝีมือ ช่างทำผม ช่างปั้น ช่างเขียน หรือศึกษาในระดับต่างๆ รวมถึงมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชก็ได้เข้าไปเปิดสอนระดับปริญญาตรีก็ตาม แต่ความรู้ต่างๆ เหล่านี้ไม่ได้ถูกนำมาใช้หลังจากพ้นโทษออกมาเนื่องจากมีกฎหมายบัญญัติจำกัดสิทธิของผู้พ้นโทษไว้ ดังนี้

3.6.1 กรณีการสมัครงานของทั้งภาครัฐและเอกชน

3.6.1.1 การสมัครงานในภาครัฐ มีกฎหมายจำกัดคุณสมบัติอย่างชัดเจน เช่น

1) พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ.2528

มาตรา 35 “ผู้ขอจดทะเบียนและรับใบอนุญาตต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

(6) ไม่เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกในคดีที่คณะกรรมการเห็นว่าจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ”

2) พระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ พ.ศ. 2542

มาตรา 32 “ผู้ขอขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบโรคศิลปะต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

(3) ไม่เป็นผู้มีความประพฤติเสียหายซึ่งคณะกรรมการวิชาชีพเห็นว่าจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ

(4) ไม่เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดในคดีที่คณะกรรมการวิชาชีพเห็นว่าอาจจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ”

3) พระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ

พ.ศ. 2518

มาตรา 9 “พนักงานของรัฐวิสาหกิจ นอกจากต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กำหนดไว้สำหรับรัฐวิสาหกิจนั้นๆ แล้ว ยังต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้ด้วย

(5) ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก ไม่ว่าจะได้รับโทษจำคุกจริงหรือไม่ เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ หรือพ้นโทษหรือพ้นระยะเวลาการรอการลงโทษหรือรอการกำหนดโทษ แล้วแต่กรณีเกินห้าปี”

4) พระราชบัญญัติผู้สอบบัญชี พ.ศ. 2505

มาตรา 15 “ผู้ซึ่งจะขึ้นทะเบียนเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตได้ ต้อง

(5) ไม่เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสียหรือบกพร่องในศีลธรรมอันดี

(6) ไม่เคยต้องโทษจำคุกในคดีที่ ก.บข. เห็นว่าอาจนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ”

5) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551

มาตรา 36 “ผู้ที่จะเข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนต้องมีคุณสมบัติทั่วไป และไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้

ข. ลักษณะต้องห้าม

(7) เป็นผู้เคยต้องรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกเพราะกระทำความผิดทางอาญา เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ”

6) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547

มาตรา 30 “ภายใต้บังคับกฎหมายว่าด้วยสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา สำหรับการเป็นผู้ประกอบวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้ซึ่งจะเข้ารับราชการเป็นข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้ต้องมีคุณสมบัติทั่วไป ดังต่อไปนี้

(10) ไม่เป็นผู้เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ”

7) ข้อบังคับสภาวิศวกร พ.ศ. 2542

ข้อ 4 “ผู้สมัครเป็นสมาชิกสามัญ ต้องเป็นผู้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้

(5) ไม่เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกในคดีที่เป็นการประพฤติดิจรรมอันจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพตามที่กำหนดในข้อบังคับสภาวิศวกร”

3.6.1.2 การสมัครงานในภาคเอกชน

การสมัครงานในภาคเอกชน แม้จะเป็นสิทธิของนายจ้างที่จะเลือกจ้างลูกจ้าง แต่โดยส่วนใหญ่ก็มักจะกำหนดคุณสมบัติไว้ชัดเจน คือ ไม่เคยเป็นผู้ต้องโทษจำคุกหรือมีประวัติอาชญากรรม ซึ่งเท่ากับเป็นการคาดการณ์ในอนาคตว่าเป็นบุคคลผู้กระทำผิดที่ไม่สามารถปรับปรุงแก้ไขตัวเองได้ เป็นการตีตราบุคคลดังกล่าว แม้จะได้รับการลงโทษทางกฎหมายมาจนเพียงพอแล้วก็ตาม

รัฐและเอกชนมักจะช่วยเหลือกลุ่มคนที่เห็นชัดเจนว่าต้องเข้าไปดูแลอย่างเร่งด่วน เช่น กลุ่มเด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุหรือคนพิการ แต่ลืมมองกลุ่มคนบางกลุ่มซึ่งก็ถือว่าเป็นกลุ่มบุคคลผู้ด้อยโอกาสเช่นกัน นั่นก็คือ ผู้พ้นโทษ ดังนั้นจึงควรปรับเปลี่ยนทัศนคติของบุคคลในสังคมให้ได้ว่าบุคคลผู้พ้นโทษ คือ หนึ่งในกลุ่มบุคคลผู้ด้อยโอกาส และเป็นบุคคลผู้กระทำผิดและได้รับการลงโทษจากกฎหมายแล้ว โดยกลุ่มบุคคลกลุ่มนี้ยังได้รับการฝึกอบรม และพัฒนาฝีมือทั้งด้านวิชาชีพและการศึกษามาก่อนจะพ้นโทษ จึงอาจเป็นบุคคลผู้มีคุณภาพคนหนึ่ง ดังนั้นคนในสังคมควรร่วมมือกันช่วยเหลือ อย่าตั้งข้อรังเกียจ เพื่อให้บุคคลดังกล่าวเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาสังคมและไม่กลับไปประพฤติดีก

3.6.2 การเข้ารับการศึกษาในสถาบันต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน

ก่อนที่บุคคลต้องโทษจะได้รับการปลดปล่อย กรมราชทัณฑ์ได้มีนโยบายให้ฟื้นฟูหรือพัฒนาบุคคลดังกล่าวเพื่อเตรียมพร้อมก่อนออกมาสู่สังคม ทั้งด้านการฝึกอาชีพ และด้านการศึกษา

ในส่วนของการศึกษานอกจากจะมีการให้การศึกษาทั้งในสายสามัญ สายอาชีพ และระดับอุดมศึกษา โดยในส่วนของอุดมศึกษาราชทัณฑ์ได้มีแนวทางปฏิบัติการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของผู้ต้องขังกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช¹⁴ แต่เมื่อได้รับการปลดปล่อยออกมาแล้วจะศึกษาต่อ มักจะถูกปิดกั้นจากสถาบันการศึกษาอื่นๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน โดยจะมีการกำหนดคุณสมบัติห้ามบุคคลผู้พ้นโทษมีสิทธิสมัครเข้ารับการศึกษาไว้อย่างชัดเจน เช่น

1) ข้อบังคับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ว่าด้วยการศึกษาชั้นปริญญาตรี พ.ศ. 2540 “ข้อ 7 คุณสมบัติของผู้สมัครเข้าเป็นนักศึกษา ในข้อ 7.2 ต้องไม่เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสียอย่างร้ายแรง”¹⁵

¹⁴ กรมราชทัณฑ์. ที่ ขธ 0704 / 2199 13 ตุลาคม 2547 เรื่อง แนวทางปฏิบัติการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา (มศธ.) ของผู้ต้องขัง.

¹⁵ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2540). ข้อบังคับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ว่าด้วยการศึกษาชั้นปริญญาตรี. สืบค้นเมื่อ 22 สิงหาคม 2552, จาก http://www.reg3.tu.ac.th/registrar/_link/_8_knowledge/pdf/role_2540_add7d1f.pdf

2) ข้อกำหนดของมหาวิทยาลัยพายัพ หลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต ผู้มีความประสงค์ จะเข้าศึกษาในหลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต ใน “ข้อ 3 กำหนดว่า ต้องเป็นผู้มีความประพฤติดี ไม่เคย ต้องโทษตามคำพิพากษาของศาลถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ในกรณีความผิดอันได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดอันเป็นลหุโทษ”¹⁶

3) มหาวิทยาลัยนเรศวร เปิดรับสมัครคัดเลือกนักศึกษาระดับปริญญาตรี ภาคพิเศษ ปีการศึกษา 2551 คุณสมบัติผู้สมัครใน “ข้อ 5 คือ ไม่เคยต้องโทษตามคำพิพากษาของศาลถึงที่สุด ให้จำคุก เว้นแต่ในกรณีความผิดอันได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ”¹⁷

4) มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา คุณสมบัติผู้สมัครในระดับปริญญาตรี ต้องไม่เป็น ผู้เคยต้องโทษ โดยคำพิพากษาสูงสุดให้จำคุก เว้นแต่ความผิดที่เป็นลหุโทษหรือความผิดอันได้ทำ โดยประมาท¹⁸

5) มหาวิทยาลัยรังสิต การรับนักศึกษาในระดับปริญญาโทโดยมีคุณสมบัติทั่วไป ดังนี้

“1) ไม่เคยเป็นผู้มีความประพฤติเสียหาย

2) ไม่เคยต้องโทษตามคำพิพากษาของศาล เว้นแต่ความผิดอันได้กระทำโดย ประมาท หรือความผิดอันเป็นลหุโทษ”¹⁹

3.6.3 การจำกัดสิทธิต่างๆ เช่น สิทธิในการสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือ สิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือได้รับการเสนอชื่อเพื่อเข้ารับการสรรหาเป็นสมาชิกวุฒิสภาตาม รัฐธรรมนูญฉบับนี้

มาตรา 102 ที่ว่า “บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัคร รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

(5) เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกโดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึงห้าปีในวันเลือกตั้ง เว้นแต่ ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ”

¹⁶ มหาวิทยาลัยพายัพ. (2554). กำหนดการรับสมัครนักศึกษาใหม่ระดับปริญญาโท ประจำปีการศึกษา 2554. สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2554, จาก http://pradmission.payap.ac.th/html_pyu/macc54.html

¹⁷ มหาวิทยาลัยนเรศวร. (2551). คุณสมบัติผู้สมัครคัดเลือกนักศึกษาปริญญาตรีภาคพิเศษ ปีการศึกษา 2551. สืบค้นเมื่อ 8 ตุลาคม 2551, จาก <http://www.thaigoodview.com/node/814>

¹⁸ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. (2550). คุณสมบัติผู้สมัครสอบระดับปริญญาตรี. สืบค้นเมื่อ 8 ตุลาคม 2551, จาก <http://www.ssudar.com/edu2550.htm>

¹⁹ มหาวิทยาลัยรังสิต. (2552). รับสมัครนักศึกษาปริญญาโท ปีการศึกษา 2552 เทอม 1. สืบค้นเมื่อ 22 สิงหาคม 2552, จาก <http://www2.rsu.ac.th/gradadmission/detailmaster.html>

มาตรา 115 ที่ว่า “บุคคลผู้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้เป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือได้รับการเสนอชื่อเพื่อเข้ารับการสรรหาเป็นสมาชิกวุฒิสภา

(8) เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งตามมาตรา 102 (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (11) (12) (13) หรือ (14)”

3.7 การสัมภาษณ์ประกอบแบบสอบถามเกี่ยวกับสิทธิในความเสมอภาคของบุคลากรในสาขาวิชาชีพต่างๆ

ในการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้มีการสัมภาษณ์ประกอบการทำแบบสอบถาม²⁰ กรณีที่เกี่ยวกับสิทธิในความเสมอภาคของผู้พื้นโทษในการศึกษาและการทำงาน โดยได้สัมภาษณ์บุคลากรในสาขาวิชาชีพต่างๆ ได้แก่ บุคลากรหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน บุคลากรจากสถานศึกษา และนักวิชาการ รวมทั้งได้สัมภาษณ์ผู้พื้นโทษด้วย โดยแบบสอบถามดังกล่าวเป็นการวิจัยผสมผสานวิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเชิงปริมาณจะกำหนดข้อมูลไว้เพื่อสรุปสถิติชัดเจน และในส่วนของ การวิจัยเชิงคุณภาพจะเป็นการวิจัยในลักษณะของการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เป็นการวิจัยที่ใช้กับประชากรที่มีลักษณะพิเศษโดยเฉพาะ และมักเป็นประชากรกลุ่มเล็ก เช่น ผู้นำทางการเมือง ผู้บริหาร ผู้ป่วยโรคเอดส์ นักโทษคดีข่มขืน ในกรณีนี้ สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องในการเข้าทำงานหรือเข้าศึกษาของผู้พื้นโทษ โดยจะทำการซักถามประเด็นหลักไม่กี่ข้อ ซึ่งจะกำหนดประเด็นไว้ล่วงหน้าและบันทึกความเห็นและข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ไว้ เพื่อให้ได้สาระสำคัญที่ผู้วิจัยจะนำมาประมวล สรุป เสนอในวิทยานิพนธ์ว่าผู้ให้สัมภาษณ์มีความคิดเห็นอย่างไรในเรื่องที่ศึกษาโดยผลสรุปที่ได้รับจากการสัมภาษณ์มี ดังนี้

คำถามข้อ 1 ท่านเห็นว่าการปฏิบัติการกิจของกรมราชทัณฑ์ที่มีการให้โอกาสทางการศึกษาและการฝึกวิชาชีพให้แก่ผู้ต้องโทษจะก่อให้เกิดผลดีต่อผู้ต้องโทษหรือไม่อย่างไร

จากการสัมภาษณ์ สรุปได้ว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคน เห็นว่าการที่กรมราชทัณฑ์ได้ดำเนินการฝึกวิชาชีพ และให้โอกาสทางการศึกษาแก่ผู้ต้องโทษเพื่อนำมาใช้ในชีวิตหลังพ้นโทษนั้นเป็นผลดี เนื่องจากเป็นการสร้างศักยภาพให้แก่ผู้พื้นโทษในการประกอบอาชีพหลังจากพ้นโทษออกมาแล้ว และยังเป็นการขัดเกลาคิดใจ รวมถึงอาจช่วยลดการกลับไปกระทำผิดซ้ำได้อีกด้วย

คำถามข้อ 2 ท่านเห็นว่าการกำหนดบทบัญญัติทางกฎหมายบางฉบับอันมีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติต่อผู้พื้นโทษในการเข้ารับการศึกษาหรือการรับเข้าทำงาน เป็นการขัดหรือแย้งกับความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญหรือไม่ เพราะเหตุใด

²⁰ ภาคผนวก ก

สรุปได้ว่า มีทั้งเห็นว่ายัดและไม่ขัดกับหลักความเสมอภาค ดังนี้

ในส่วนที่เห็นว่าขัดกับหลักความเสมอภาค เพราะเห็นว่าในรัฐธรรมนูญกำหนดไว้อย่างชัดเจนเรื่องความเสมอภาคและการห้ามเลือกปฏิบัติ ดังนั้นจึงไม่ควรมีความหมายที่ขัดกับรัฐธรรมนูญ และยังเห็นว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนเนื่องจากการเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม อันเป็นการซ้ำเติมผู้กระทำความผิดที่ต้องการกลับตัวกลับใจ

ในส่วนที่เห็นว่าไม่ขัดกับหลักความเสมอภาค มีเหตุผล ดังนี้

1) เนื่องจากสถานประกอบการอาจไม่ไว้วางใจผู้พ้นโทษว่าจะสำนึกผิดได้จริงหรือไม่ หากไม่สำนึกผิดก็อาจส่งผลกระทบต่อกิจการของตน

2) เป็นสิทธิของนายจ้างและสถานศึกษาที่จะพิจารณาตามความเหมาะสมในการรับบุคคลเข้าทำงานหรือเข้าศึกษา

3) ต้องพิจารณาการทำความผิดและพฤติกรรมของผู้พ้นโทษเป็นกรณีๆ ไปอาจจำเป็นต้องจำกัดในบางลักษณะความผิดได้ เช่น หากต้องโทษในความผิดเกี่ยวกับความทุจริต ก็ไม่ควรรับเข้าทำงานด้านการเงิน การบัญชี เป็นต้น

คำถามข้อ 3 หากบุคคลผู้มีประวัติอาชญากรรมหรือผู้พ้นโทษมาสมัครงานหรือสมัครเรียนในหน่วยงานหรือสถานศึกษาของท่าน ท่านจะรับบุคคลดังกล่าวเข้ารับการศึกษหรือไม่ อย่างไร (เป็นคำถามที่สอบถามกลุ่มผู้ปฏิบัติ)

สรุปว่า ส่วนใหญ่มักจะตอบว่าอาจจะรับ โดยมีเหตุผลและองค์ประกอบหลายประการ ดังนี้

1) สถานศึกษา ให้เหตุผลว่า อาจจะพิจารณารับเข้าศึกษา แต่ต้องขึ้นอยู่กับผลการสอบและการสัมภาษณ์ ทั้งนี้ต้องเป็นไปตามคุณสมบัติที่สถานศึกษากำหนด โดยเมื่อรับเข้ามาศึกษาในสถานศึกษาแล้วจะดูแลเอาใจใส่เป็นพิเศษ เพื่อไม่ให้บุคคลดังกล่าวรู้สึกแตกต่างจากบุคคลอื่น และมีข้อเสนอแนะว่า ควรจัดการศึกษาที่เน้นด้านวิชาชีพอิสระที่ไม่ต้องพึ่งสถานประกอบการมากนัก จะเป็นผลดีต่อผู้พ้นโทษ

2) หน่วยงานราชการ และสถานประกอบการเอกชน ให้เหตุผลว่าอาจจะพิจารณารับเข้าทำงาน แต่ต้องขึ้นอยู่กับเหตุผลหลายประการ ดังนี้

- มีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่กำหนดและผ่านการทดสอบ รวมถึงต้องผ่านการพิจารณาเรื่องสภาพทางจิตใจด้วย

- จะพิจารณาเฉพาะในความผิดโทษ โดยจะต้องตรวจสอบให้แน่ชัดถึงเจตนาและสาเหตุในการทำความผิด และตรวจสอบว่าหลังจากพ้นโทษมาแล้วมีพฤติกรรมอย่างไร

- หากจะพิจารณาบุคคลดังกล่าว อาจจะมีข้อสอบเฉพาะเพื่อให้แน่ใจว่าได้รับการบำบัดฟื้นฟูมาอย่างดีแล้ว หรืออาจมีการทดลองงานก่อนการตัดสินใจ

ส่วนเหตุผลที่จะไม่พิจารณารับเข้าทำงาน คือ กรณีเป็นความผิดที่ได้รับโทษหนัก หรือความผิดที่เกี่ยวข้องกับตำแหน่งของงานที่รับสมัคร เช่น ความผิดเกี่ยวกับการทุจริตก็ควรถือว่าขาดคุณสมบัติในตำแหน่งที่เกี่ยวกับการเงินและการบัญชี เป็นต้น ทั้งนี้ในส่วนของหน่วยงานราชการจะให้เหตุผลว่า ไม่สามารถรับบุคคลดังกล่าวได้ เนื่องจากมีกฎเกณฑ์ ระเบียบข้อบังคับ กำหนดไว้อย่างชัดเจน เช่น พระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2518 เป็นต้น

คำถามข้อ 3 ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับการไม่ได้รับสิทธิคัดเลือกในการเข้ารับการศึกษารับเข้าทำงานในสถานประกอบการ โดยอ้างว่าไม่เป็นไปตามคุณสมบัติที่กำหนด เนื่องจากมีประวัติอาชญากรรมหรือเป็นผู้พ้นโทษ (เป็นคำถามที่สอบถามนักวิชาการ)

สรุปว่า นักวิชาการส่วนใหญ่ เห็นว่าเป็นการกีดกันและไม่เป็นธรรมต่อบุคคลผู้พ้นโทษอันเป็นการขัดกับหลักความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญ แต่นักวิชาการบางส่วนเห็นว่าสมควรพิจารณาผู้พ้นโทษแต่ละรายเป็นกรณีไป

คำถามข้อ 4 หากมีกฎหมายเฉพาะกำหนดการห้ามเลือกปฏิบัติต่อบุคคลหรือให้ปฏิบัติต่อบุคคลอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน ท่านคิดว่าจะเป็นประโยชน์ต่อผู้พ้นโทษหรือไม่ อย่างไร

สรุปได้ว่า ส่วนใหญ่เห็นว่าเกิดผลดี โดยมีข้อเสนอแนะ เช่น อาจกำหนดประเภทผู้พ้นโทษให้ได้รับสิทธิตามความเหมาะสมของพฤติกรรมที่เกิดหลังจากการพ้นโทษแล้ว และพิจารณาตามประเภทงาน โดยคำนึงถึงความปลอดภัยและความสงบสุขของสังคมด้วย มีเพียงไม่กี่ท่านที่เห็นว่าไม่เกิดผลดี เนื่องจากว่า หากมีกฎหมายบัญญัติออกมาแต่ไม่สามารถที่จะเปลี่ยนแปลงทัศนคติของคนในสังคมได้ก็ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ อย่างไรก็ตาม สถานศึกษาและสถานประกอบการก็ยังคงหาทางหลีกเลี่ยงกฎหมายอยู่ดี

ผู้ที่สนใจบทสัมภาษณ์ในการศึกษาคั้งนี้ โปรดศึกษาเพิ่มเติมได้ ในภาคผนวก ง

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาหลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมายของผู้พันโทษ

ตามแนวคิด ปรัชญาและหลักการพื้นฐานของหลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย (ดังที่กล่าวไว้ในบทที่ 2) และหลักการคุ้มครองความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย (ดังที่กล่าวไว้ในบทที่ 3) ทำให้สามารถวิเคราะห์ปัญหาการบัญญัติกฎหมายที่ขัดกับหลักความเสมอภาคและค้นพบมาตรการที่เหมาะสมในการคุ้มครองความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมายของผู้พันโทษ ซึ่งแยกพิจารณาได้ ดังนี้

4.1 หลักกฎหมายที่ส่งผลให้ผู้พันโทษยังคงถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพในการประกอบอาชีพและการศึกษา ดังนี้

4.1.1 หลักความเสมอภาค เป็นหลักทั่วไปที่รัฐธรรมนูญทุกประเทศให้การรับรองไว้ ทั้งยังได้แบ่งหลักการดังกล่าว เป็น 3 ลักษณะ คือ

4.1.1.1 ความเสมอภาคด้านปัจจัยพื้นฐาน ได้แก่ ความเสมอภาคในสิทธิ ความเสมอภาคในผลประโยชน์อันพึงมีพึงได้ ความเสมอภาคในหน้าที่การงาน หรือความรับผิดชอบอย่างเท่าเทียมกัน เป็นต้น

4.1.1.2 ความเสมอภาคด้านโอกาส คือ โอกาสที่จะได้รับประโยชน์อันพึงได้รับจากรัฐ ทั้งทางกฎหมายและการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน

4.1.1.3 ความเสมอภาคด้านการคุ้มครองกฎหมาย ต้องได้รับการคุ้มครองอย่างเท่าเทียมกันในสิทธิของตน

เมื่อมีการละเมิดสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ ย่อมทำให้หลักความเสมอภาคเสียไป ผู้ถูกละเมิดสามารถยกบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญมาเรียกร้องเพื่อใช้สิทธิทางศาล หรือเป็นข้อต่อสู้ในศาลได้

หลักความเสมอภาคของไทย มี 2 ประเภท คือ

- หลักความเสมอภาคทั่วไป คือ หลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย
- หลักความเสมอภาคเฉพาะเรื่อง เช่น ความเสมอภาคในกระบวนการยุติธรรม ความเสมอภาคในการเข้าทำงานในภาครัฐ ความเสมอภาคในการรับบริการสาธารณะ เช่น สิทธิในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือสิทธิในการได้รับการรักษาพยาบาล เป็นต้น

หลักการพื้นฐานของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ต้องคุ้มครอง “หลักความเสมอภาค” เสมอ คือ กฎหมายจะไม่ยอมรับความแตกต่างทางสังคมและเศรษฐกิจ แต่ยึดถือความเสมอภาคของบุคคลตามกฎหมายมากกว่าเสรีภาพของบุคคล

หลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย คือ การบัญญัติกฎหมายต้องมีลักษณะทั่วไปจะขัดหรือแย้งกับหลักความเสมอภาคไม่ได้ บุคคลทุกคนต้องเสมอกันภายใต้กฎหมาย ทั้งนี้ หลักความเสมอภาคก็ไม่ได้เรียกร้องให้ทุกคนต้องเท่าเทียมกันในทุกกรณี แต่กำหนดว่ารัฐต้องกระทำการโดยเคารพต่อหลักความเสมอภาค ปฏิบัติต่อสิ่งที่มีสาระสำคัญเหมือนกันให้เหมือนกัน และปฏิบัติต่อสิ่งที่มีสาระสำคัญต่างกันให้ต่างกันออกไปตามสภาพ หากไม่เป็นตามนี้ ถือว่าขัดต่อหลักความเสมอภาค

กฎหมายบ้านเมืองจะกำหนดให้ทุกคนเสมอภาคกัน ไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติ ยกเว้นได้ในบางกรณีเท่านั้น ซึ่งจะต้องมีเหตุผลเหมาะสมด้วย โดยหลักความเสมอภาคจะปรากฏอยู่ในลักษณะต่างๆ ของในแต่ละประเทศ อาทิเช่น

หลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมายของฝรั่งเศส เป็นแรงกระตุ้นในการปฏิรูปกฎหมายฝรั่งเศสให้มีความเป็นสากล

หลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมายของเยอรมัน แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

- หลักความเสมอภาคทั่วไปตามรัฐธรรมนูญเยอรมัน ถือว่าหลักความเสมอภาค เป็นพื้นฐานของหลักความยุติธรรม เป็นข้อห้ามเพื่อมิให้รัฐใช้อำนาจตามอำเภอใจ และมุ่งหมายมิให้ปฏิบัติต่อสิ่งที่เหมือนกันในสาระสำคัญให้แตกต่างกัน ตามอำเภอใจ

- หลักความเสมอภาคเฉพาะเรื่องในรัฐธรรมนูญเยอรมัน เช่น ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน ข้อห้ามมิให้เลือกปฏิบัติเรื่องเพศ เชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ห้ามมิให้จำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานเพื่อบังคับใช้กับกรณีใดกรณีหนึ่งหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเฉพาะ หรือความเสมอภาคของชาวเยอรมันในการเข้ารับราชการ

- หลักการห้ามเลือกปฏิบัติ การที่รัฐให้ประโยชน์อย่างไม่เท่าเทียมกันและก่อให้เกิดภาระโดยไม่เท่าเทียมกัน ผลที่ออกมา คือ กรณีดังกล่าวถือเป็นโมฆะทั้งหมดหรือบางส่วน

หลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมายของอิตาลี ศาลรัฐธรรมนูญมีหลักว่า ในสถานการณ์เดียวกันจะต้องถูกปฏิบัติด้วยวิธีการเหมือนกัน และในสถานการณ์ต่างกันก็ต้องถูกปฏิบัติด้วยวิธีการต่างกัน

หลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมายของออสเตรเลีย ถือว่าความยุติธรรมทางกฎหมาย ขึ้นกับการเลือกใช้กฎหมายให้เหมาะสมกับข้อเท็จจริงทางสังคม

หลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมายของเบลเยียม ศาลอนุญาโตตุลาการกำหนดว่า การบังคับใช้กฎหมายของเบลเยียม คือ สามารถนำกฎหมายไปใช้ได้ต้องมีเหตุผลและยุติธรรม

สังคมไทยได้ให้ความสำคัญกับหลักความเสมอภาคของประชาชนมาโดยตลอดตั้งแต่มีรัฐธรรมนูญฉบับแรกจนถึงปัจจุบันและมีการพัฒนาศักยภาพของกฎหมายให้สามารถคุ้มครองบุคคลต่างๆ ได้อย่างเท่าเทียมและทั่วถึง โดยเฉพาะผู้อ่อนแอในสังคมหรือผู้ด้อยโอกาส ไม่ว่าจะเป็นเด็ก สตรี คนชรา คนพิการ ซึ่งโดยธรรมชาติของรัฐและคนทั่วไปมักจะช่วยเหลือบุคคลดังกล่าว เนื่องจากเป็นกลุ่มคนที่เห็นได้ชัดเจนว่าต้องเข้าไปดูแล คุ้มครองโดยเร่งด่วน

ผู้พันโทษเป็นบุคคลที่อาจถูกสังคมหลงลืมไป เนื่องด้วยสาเหตุหลายๆ ประการ ไม่ว่าจะเป็นเพราะบุคคลดังกล่าวเคยกระทำผิดหรือเพราะทัศนคติที่สืบทอดกันมาแต่เดิมว่าบุคคลดังกล่าวเป็นคนไม่ดี ไม่สมควรสนใจดูแล ซึ่งสังคมอาจหลงลืมไปว่าบุคคลดังกล่าวก็คือ กลุ่มผู้ด้อยโอกาส ไร้ที่พึ่งทางสังคมกลุ่มหนึ่งเช่นกัน หากได้รับการดูแล ส่งเสริมพัฒนา กลุ่มคนกลุ่มนี้ย่อมจะเป็นอีกหนึ่งกำลังที่พัฒนาประเทศได้ จึงควรปรับทัศนคติของคนในสังคม ให้เข้าใจใหม่ว่า บุคคลผู้พันโทษเป็นผู้ที่ถูกกลโกงทางกฎหมายจนถึงที่สุดแล้ว เขาได้ชดใช้ความผิดแล้ว และบุคคลดังกล่าวเชื่อว่าผู้พันโทษออกมาเพื่อกระทำความผิดซ้ำเสมอไป เขาย่อมต้องการการยอมรับจากสังคม ถ้าสังคมไม่ยอมรับเขา เขาก็ไม่มีทางเลือก เนื่องจากชีวิตต้องดำรงอยู่ต่อไปให้รอด ก็ต้องกระทำการบางอย่าง แม้จะเป็นการกระทำผิดซ้ำอีกก็ตาม

หลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมายที่อยู่บนความไม่เสมอภาคและไม่มีเสรีภาพในความเป็นจริง ทำให้คนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมดี เป็นผู้ได้รับประโยชน์จากกฎหมายมากกว่าคนที่มีฐานะด้อยกว่า ดังนั้น คนที่มีฐานะด้อยกว่า จึงมักถูกเอารัดเอาเปรียบ และถูกกดขี่จากสังคมในรูปแบบต่างๆ โดยผู้กระทำจะอ้างว่ามีกฎหมายให้สิทธิกระทำได้ ดังนั้น ในข้อเท็จจริงทางสังคม หลักความเสมอภาค หลักเสรีภาพและหลักกรรมสิทธิ์ของคนที่ยด้อยโอกาสทางสังคมจึงเป็นเพียงแต่รูปธรรมทางกฎหมายเท่านั้นไม่สามารถนำมาใช้ได้จริง

แม้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันจะให้ความสำคัญกับหลักความเสมอภาคของประชาชนมาก มีหลายมาตราที่แสดงให้เห็นถึงการรับรองโดยกฎหมายว่าบุคคลทุกคนมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน โดยรัฐต้องให้ความคุ้มครองบุคคลทุกคนในรัฐ โดยเสมอภาคและไม่เลือกปฏิบัติ ทั้งยังกำหนดชัดเจนถึงหลักความเป็นกฎหมายสูงสุดไว้ใน มาตรา 6 ที่ว่า “รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้” ดังนั้น การที่มีกฎหมายอื่นบัญญัติขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ ย่อมจะทำให้กฎหมายดังกล่าวไม่สามารถนำมาบังคับใช้ได้ และหากมีกฎหมายออกมาจำกัดสิทธิเสรีภาพหรือเป็นไปโดยไม่เสมอภาค ย่อมถือว่าขัดกับหลักการตามรัฐธรรมนูญ กฎหมายดังกล่าวย่อมไม่สามารถนำมาบังคับใช้ได้อาจจะทั้งหมดหรือบางส่วน

4.1.2 หลักนิติรัฐ การปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะต้องปกครองโดยยึดถือหลักนิติรัฐ และมีการถ่วงดุลอำนาจกัน เพื่อให้การรับรองสิทธิและการจำกัดสิทธิไม่เกิดขึ้นตามอำเภอใจ เพราะ การรับรองสิทธิ ถือเป็นหลักทั่วไป ส่วนการจำกัดสิทธิเป็นข้อยกเว้นที่ใช้ได้กรณีจำเป็นจริงๆ เท่านั้น ซึ่งการจำกัดสิทธิเสรีภาพ จะกระทำได้อต่อเมื่อ มีกฎหมายกำหนดเอาไว้ชัดเจน มีความจำเป็น เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายในการปกครอง คือ เพื่อบำรุงอยู่ร่วมกันของบุคคลในสังคม ไม่ใช่เพื่อ ประโยชน์ของกลุ่มบุคคล หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง โดยจะต้องเป็นที่ยอมรับในสังคมนั้นๆ ด้วย ทั้ง ยังต้องมีความสมเหตุสมผลต่อวัตถุประสงค์ และแม้จะมีการจำกัดสิทธิแต่ก็ต้องไม่ละเมิดสิทธิของ บุคคลอื่นจนเกินความจำเป็นอีกด้วย ดังนั้นการที่มีการบัญญัติกฎหมายจำกัดสิทธิเสรีภาพและความ เสมอภาค กรณีการกำหนดคุณสมบัติของผู้พันโทฯ ทั้งด้านการประกอบอาชีพและการศึกษา ก็ สมควรได้รับการแก้ไขปรับปรุงหรือไม่มีสภาพบังคับเช่นกัน

4.1.3 หลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ คือ สภาพความเป็นคน อันไม่คำนึงถึงความแตกต่างเรื่อง กำเนิด เชื้อชาติ เพศ ภาษา อายุ สถานภาพหรือสถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม การศึกษาหรือความคิดเห็นทางการเมือง ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นรากฐานของเสรีภาพ ความ ยุติธรรมและสันติภาพ เป็นการยอมรับศักดิ์ศรีและสิทธิที่เสมอกัน ไม่อาจถ่ายโอนให้แก่กันได้ การ ค้ำครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ต้องมีขอบเขต การอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จึงอ้างได้เท่าที่จำเป็น และไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น (ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลหนึ่งย่อมมีขอบเขตอยู่ ที่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลอื่น) การที่ผู้ใดไม่ได้รับหรือทำให้ผู้ใดไม่มีสิทธิและเสรีภาพอัน พึงมีพึงได้ตามปกติ หรือการไม่ได้รับปัจจัยจำเป็นขั้นพื้นฐานในชีวิต ถือเป็นการทำลายสภาพความ เป็นคน ทำลายศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การจำกัดหรือกำหนดคุณสมบัติที่ไม่ให้บุคคลผู้มีประวัติ อาชญากรรมเข้ารับการคัดเลือกในการประกอบอาชีพและการเข้ารับการศึกษ เป็นการทำกรกระทำ การกีดกันบุคคลโดยอ้างสถานะของบุคคล อันเป็นการขัดกับหลักความเสมอภาคและขัดต่อหลักศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์

4.1.4 หลักการไม่เลือกปฏิบัติ แบ่งเป็น 2 หลัก คือ

4.1.4.1 หลักความเท่าเทียมกัน คือ การให้ประโยชน์ใด ๆ แก่บุคคลทั่วไปของรัฐ ต้อง กระทำโดยเท่าเทียมกัน ไม่มีการเลือกปฏิบัติหรือให้สิทธิพิเศษ

4.1.4.2 โอกาสเท่าเทียมกัน คือ รัฐต้องมีมาตรการพิเศษแก่บุคคลที่มีโอกาสใช้สิทธิ ด้อยกว่าคนอื่น เพื่อให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิเท่าเทียมคนอื่น กฎหมายจะถือว่าเป็นธรรมก็ต่อเมื่อ ยินยอมให้รัฐปฏิบัติแตกต่างต่อบุคคลที่มีสภาพแตกต่าง เช่น คนพิการ เด็ก ผู้ด้อยโอกาส เพื่อให้ บุคคลดังกล่าวสามารถใช้สิทธิของตนเองอย่างเต็มความสามารถเพื่อให้ทัดเทียมบุคคลอื่น

การเลือกปฏิบัติในการประกอบอาชีพ หมายถึง การปฏิบัติต่อบุคคลอย่างแตกต่างกัน และด้อยกว่ากัน อันเนื่องมาจากลักษณะที่ไม่สัมพันธ์กับหลักคุณธรรมหรือเงื่อนไขของลักษณะงาน อันเนื่องมาจากชาติพันธุ์ เพศ ศาสนา ความเห็นทางการเมือง การกีดกันทางเชื้อชาติ หรือทัศนคติ ความเชื่อ

การเลือกปฏิบัติในการประกอบอาชีพจึงเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนซึ่งทำให้เสียความสามารถพิเศษของมนุษย์ไปโดยเปล่าประโยชน์ และเป็นผลร้ายต่อความสามารถในการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ และทำให้เกิดความไม่เสมอภาคทางสังคมและเศรษฐกิจอันเป็นการขัดกับรัฐธรรมนูญอีกด้วย

กรณีกฎหมายที่จำกัดสิทธิของผู้พื้น ไทยและยังมีผลใช้บังคับอยู่จนถึงปัจจุบันอันมีลักษณะขัดต่อหลักความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มีอยู่ด้วยกันมากมาย ทั้งการจำกัดสิทธิในการเข้ารับการศึกษา โดยมีการกำหนดคุณสมบัติของผู้สมัคร ไว้ในข้อกำหนดการรับสมัคร กรณีจะเข้ารับการศึกษาทั้งจากสถาบันรัฐหรือเอกชนและทั้งในระดับปริญญาตรีหรือปริญญาโท และการจำกัดสิทธิในการสมัครเข้าทำงานทั้งภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ องค์กรอิสระและหน่วยงานเอกชน เช่น พระราชบัญญัตินายความ พ.ศ. 2528 พระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2518 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ฯลฯ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 2 ซึ่งทำให้เห็นชัดเจนว่า แม้สังคมไทยจะเปิดกว้างในเรื่องหลักความเสมอภาค แต่ก็ยังไม่ทั่วถึง ยังมีบุคคลในสังคมอยู่กลุ่มหนึ่งที่ยังไม่ได้รับความเป็นธรรม จึงเห็นได้ว่าแม้ผู้พื้น ไทยจะได้รับการเยียวยา พัฒนาศักยภาพหรือการเตรียมตัวมากมายจากทัศนสถานไม่ว่าจะเป็นการฝึกวิชาชีพ หรือการศึกษาทุกระดับเพื่อให้พร้อมที่จะพื้น ไทยออกมาดำรงชีวิตอย่างปกติในสังคมได้ แต่ศักยภาพดังกล่าวเหล่านี้จะไม่มีทางได้ถูกนำมาใช้ หากสังคมยังปิดกั้น และที่สำคัญกฎหมายต่างๆ ก็ยังคงกำหนดไว้อย่างชัดเจนให้เห็นถึงการปิดกั้นบุคคลผู้พื้น ไทยนั้น ส่งผลให้คนในสังคมเชื่อว่าบุคคลดังกล่าวไม่สมควรได้รับการดูแล เอาใจใส่จากสังคมอีกต่อไป

แม้กรมราชทัณฑ์จะมีมาตรการฟื้นฟูผู้ต้อง ไทยเพื่อให้ผู้พื้น ไทยสามารถดำรงชีวิตได้อย่างเป็นปกติเมื่อพื้น ไทยออกมา แต่ในความเป็นจริงแล้ว เมื่อบุคคลดังกล่าวพื้น ไทยออกมามักจะไม่ได้รับการยอมรับและถูกปิดกั้นจากสังคม โดยถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพมากมายอันขัดต่อหลักความเสมอภาคและเกิดปัญหาต่างๆ ที่จะสรุปเป็นข้อๆ ได้ ดังนี้

1) การถูกจำกัดสิทธิในความเสมอภาคจากการประกอบอาชีพ โดยการบัญญัติกฎหมายจำกัดสิทธิดังกล่าว ทำให้ผู้พื้น ไทยไม่สามารถประกอบอาชีพได้เช่นคนปกติ กฎหมายมักจะกำหนดคุณสมบัติของการสมัครงานทั้งภาครัฐและรัฐวิสาหกิจในลักษณะของการจำกัดสิทธิเสรีภาพอย่างชัดเจน เช่น พระราชบัญญัตินายความ พ.ศ. 2528 มาตรา 35 (6) พระราชบัญญัติการประกอบโรค

ศิลปะ พ.ศ. 2542 มาตรา 32 (3) และ (4) พระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2518 มาตรา 9 (5) พระราชบัญญัติผู้สอบบัญชี พ.ศ. 2505 มาตรา 15 (5) และ (6) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 มาตรา 36 ข. (7) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 มาตรา 30 (10) ข้อบังคับสภาวิศวกร พ.ศ. 2542 ข้อ 4 (5) บทบัญญัติดังกล่าวเป็นการขัดกับหลักความเสมอภาคในการประกอบอาชีพตามรัฐธรรมนูญอย่างเห็นได้ชัด

นอกจากนี้ในภาคเอกชนก็ยังมี การจำกัดสิทธิในความเสมอภาคในการประกอบอาชีพ โดยการไม่รับบุคคลผู้เคยต้องโทษเข้าทำงานอย่างแพร่หลาย ดังนั้นทั้งภาครัฐและเอกชนยังคงจำกัดสิทธิในความเสมอภาคในการประกอบอาชีพของผู้พ้นโทษอย่างชัดเจน

2) การถูกจำกัดสิทธิในความเสมอภาคจากการศึกษา บุคคลผู้พ้นโทษแม้จะได้รับการศึกษาทั้งสายวิชาชีพ หรือสายสามัญมาอย่างดีจากในทัณฑสถาน แต่เมื่อพ้นโทษแล้ว การจะศึกษาต่อหรือสมัครเข้ารับการศึกษเพิ่มเติมทั้งภาครัฐและเอกชนจะถูกจำกัดสิทธิไว้ในระเบียบข้อบังคับของสถาบันการศึกษาอย่างชัดเจน ว่าบุคคลผู้เคยมีประวัติอาชญากรรมถือเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติไม่เหมาะสมหรือเป็นข้อจำกัดที่จะไม่รับบุคคลดังกล่าวเข้ารับการศึกษ อันขัดกับหลักความเสมอภาคทางการศึกษาตามรัฐธรรมนูญ

3) การถูกจำกัดสิทธิต่าง ๆ เช่น สิทธิในการสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มาตรา 102 (5) หรือสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือได้รับการเสนอชื่อเพื่อเข้ารับการสรรหาเป็นสมาชิกวุฒิสภา ตามรัฐธรรมนูญมาตรา 115 (8)

จะเห็นได้ว่า ในส่วนของภาครัฐเองให้ความสำคัญและรณรงค์ในเรื่องความเสมอภาค ความเท่าเทียมกันมาโดยตลอด และมีลักษณะที่ชัดเจนขึ้น โดยจะเห็นจากในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันที่กำหนดหลักการดังกล่าวไว้อย่างชัดเจน แต่เมื่อพิจารณาตามความเป็นจริง รัฐเองก็ยังคงจำกัดสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคในหลายๆ รูปแบบอย่างชัดเจนเช่นกัน โดยเฉพาะกับผู้พ้นโทษ การที่รัฐผู้บัญญัติกฎหมาย อันถือว่าเป็นผู้สร้างบรรทัดฐานเรื่องความเสมอภาค แต่กลับปฏิบัติขัดแย้งกับหลักการเอง ย่อมเป็นตัวอย่างให้ภาคเอกชนปฏิบัติขัดแย้งกับหลักการ โดยอ้างการกระทำของรัฐ ทั้งรัฐก็ไม่อาจโต้แย้งได้ ดังนั้น หากจะต้องปรับเปลี่ยนควรจะเริ่มจากภาครัฐเป็นอันดับแรก เห็นตัวอย่างได้จากกฎหมายของประเทศเยอรมันที่เคยกล่าวมาแล้วข้างต้น กำหนดชัดเจนเรื่องหลักความเสมอภาคในการเข้ารับราชการ เป็นต้น

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็น ออสเตรเลีย หรือญี่ปุ่น เห็นได้ว่ามีกฎหมายกำหนดคุ้มครองสิทธิในความเสมอภาคของผู้พ้นโทษไว้อย่างชัดเจน ซึ่ง

จุดประสงค์หลักของเขาก็คือ ไม่ต้องการให้บุคคลดังกล่าว หันกลับไปสู่การก่อปัญหาอาชญากรรมให้กับสังคมอีก ดังนี้

1) กฎหมายต่างๆ ของประเทศออสเตรเลีย เช่น Northern Territory Anti-Discrimination Act 1992 กำหนดห้ามเลือกปฏิบัติต่อบุคคลผู้มีประวัติอาชญากรรมในการเข้ารับการศึกษา ทำงาน การอยู่อาศัย การรับบริการต่างๆ รวมทั้งการได้รับบำเหน็จบำนาญ หรือ Human Right and Equal Opportunity Commission Act 1986 ใน ส่วน schedule 1: Convention Concerning iscrimination In Respect of Employment and Occupation เป็นพระราชบัญญัติที่กำหนดให้มีการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลในการทำงาน โดยอาศัยหลักการตามอนุสัญญา ILO111 โดยห้ามเลือกปฏิบัติต่อบุคคลในเรื่องต่างๆ รวมถึงการมีประวัติอาชญากรรมด้วย นอกจากนี้ ยังมี Northern Territory of Australia Anti-Discrimination Act 1999 จุดประสงค์หลักของพระราชบัญญัตินี้ คือ การจัดการเลือกปฏิบัติ โดยมีจุดเด่น คือ ให้ผู้ถูกเลือกปฏิบัติร้องเรียนและใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้ ทั้งยังกำหนดความหมายของผู้มีประวัติอาชญากรรมไว้อย่างชัดเจนอีกด้วย

2) ในส่วนของประเทศญี่ปุ่น จะใช้วิธีการปรับทัศนคติของคน และปลูกจิตสำนึก อันเป็นการกระทำที่ส่งผลกระทบยาว สร้างความมั่นคงทางความคิด ส่งผลให้ผู้ต้องโทษส่วนใหญ่ได้รับโอกาสทางสังคมและไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำอีก โดยจะเห็นได้ว่าในทุกปีอัตราผู้ต้องโทษของญี่ปุ่นจะลดลงเรื่อยๆ และมีการกำหนดการห้ามเลือกปฏิบัติไว้อย่างชัดเจนในรัฐธรรมนูญและกฎหมายอื่นๆ

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบการตรากฎหมายที่บัญญัติคุ้มครองสิทธิในความเสมอภาคของผู้พ้นโทษในต่างประเทศดังกล่าวแล้ว ย่อมเห็นได้ชัดว่าสิทธิในความเสมอภาคของผู้พ้นโทษได้รับการคุ้มครองโดยบัญญัติอย่างชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อไม่ให้ถูกผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่าใช้อำนาจกดขี่หรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมกับบุคคลผู้พ้นโทษ ทำให้สังคมของต่างประเทศมีลักษณะเปิดกว้างและให้สิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคแก่บุคคลผู้พ้นโทษอย่างแท้จริง คนในสังคมมีทัศนคติที่ดีต่อผู้พ้นโทษเพราะถือว่าบุคคลดังกล่าวได้รับโทษทางกฎหมายมาจนจบสิ้นแล้ว สังคมจึงไม่ดูถูกหรือตีตราว่าบุคคลดังกล่าวเป็นคนผิดไปตลอดชีวิต

3) ในส่วนของสังคมไทยนั้นแม้ปัจจุบันรัฐจะให้การสนับสนุนการดำเนินการของกรมราชทัณฑ์มากขึ้น คือ มีการจัดเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้ต้องโทษก่อนจะออกมาสู่สังคมภายนอก มีการฝึกอบรม การฟื้นฟูสภาพจิตใจ การให้การศึกษาระดับ หรือแม้กระทั่งมีบ้านกึ่งวิถี ซึ่งเป็นบ้านพักผู้พ้นโทษในช่วงแรก ก่อนจะออกไปสู่สังคม อันเป็นการเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้พ้นโทษไม่ให้กระทำผิดซ้ำอีก การกระทำดังกล่าวของกรมราชทัณฑ์จะไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ใดๆ ทั้งสิ้น หากสังคมหรือแม้แต่กฎหมายยังไม่ยอมรับให้บุคคลผู้พ้นโทษกลับคืนสู่สังคมและใช้ชีวิตได้อย่าง

ปกติชนทั่วไป จะเห็นได้จากแบบสัมภาษณ์ที่ผู้ทำวิทยานิพนธ์ได้ไปสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ทั้งในส่วน
ของภาครัฐ ภาคเอกชน สถานศึกษา นักวิชาการ รวมทั้งตัวผู้พ้นโทษเอง สรุปได้ ดังนี้

3.1 เจ้าหน้าที่จากสถานศึกษา ให้ข้อมูลว่า อาจจะพิจารณารับผู้พ้นโทษหรือผู้ที่มี
ประวัติอาชญากรรมเข้าศึกษา แต่ต้องขึ้นอยู่กับผลการสอบและการสัมภาษณ์ ทั้งนี้ต้องเป็นไปตาม
คุณสมบัติที่สถานศึกษากำหนด ดังนั้น หากมีการจำกัดสิทธิของผู้พ้นโทษหรือผู้ที่มีประวัติอาชญากรรม
ไว้ในคุณสมบัติการรับสมัคร ผู้พ้นโทษย่อมไม่มีสิทธิเข้ารับการคัดเลือกในการเข้ารับการศึกษาเลย

3.2 เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานรัฐ ให้ข้อมูลว่า อาจจะพิจารณารับ แต่ต้องขึ้นอยู่กับ
ปัจจัยหลายประการ เช่น คุณสมบัติครบตามที่กำหนด และผ่านการทดสอบและตรวจสอบสภาพทาง
จิตใจผ่าน อาจรับเฉพาะความผิดลหุโทษ ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับว่าหน่วยงานรัฐนั้นต้องไม่มีกฎหมายที่
กำหนดคุณสมบัติ และจำกัดไม่ให้รับบุคคลผู้ที่มีประวัติอาชญากรรมไว้ ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะมี
กฎหมายกำหนดคุณสมบัติไว้ โดยอาจจะระบุไว้อย่างชัดเจน คือ ต้องเป็นบุคคลที่ไม่มีประวัติอาชญา
กรรม หรือไม่เคยเป็นผู้ต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุด หรืออาจกำหนดในลักษณะเปิดเอาไว้
เช่น ต้องเป็นบุคคลที่มีความประพฤติดี มีคุณสมบัติเหมาะสม ไม่มีความประพฤติเสียหาย หรือ
เสื่อมเสีย เป็นต้น

3.3 เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานเอกชน ให้ข้อมูลว่า อาจจะรับแต่ต้องพิจารณาเป็นกรณี
ไป โดยภาคเอกชน จะถือว่าเป็นสิทธิเสรีภาพของตนที่จะเลือกบุคคลเข้าทำงาน

3.4 นักวิชาการ เห็นว่า การมีกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับที่กำหนดคุณสมบัติบุคคล
ดังกล่าวนี้ เป็นการกีดกันและเป็นการเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมต่อผู้พ้นโทษ ทั้งยังขัดต่อหลัก
ความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญ อีกด้วย

3.5 ผู้พ้นโทษ เห็นว่า กฎหมายดังกล่าวเป็นการจำกัดสิทธิและไม่เป็นไปตามรัฐ
ธรรมนูญที่บัญญัติให้ทุกคนเท่าเทียมกัน จึงส่งผลให้สิทธิในการเลือกประกอบอาชีพและการเข้ารับ
การศึกษาของตนอย่างจำกัด

4) มิติการมองปัญหาและแก้ปัญหาไม่ได้อยู่ที่สิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคของ
มนุษย์แต่ละคนตามรูปแบบที่กฎหมายรับรองไว้เพียงอย่างเดียว แต่รัฐต้องลงไปสร้างสิทธิ เสรีภาพ
ความเสมอภาคและความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นจริงในสังคม อันเป็นกระบวนการคุ้มครองสิทธิของ
คนที่ด้อยกว่าในสังคมให้เกิดขึ้น กล่าวคือ รัฐต้องเชื่อมโยงบุคคลที่ด้อยโอกาสในสังคมให้เข้ามา
มีส่วนร่วมในสังคมมากขึ้น โดยเริ่มจากการปรับกฎหมายที่บัญญัติจำกัดสิทธิของบุคคลดังกล่าวไว้
โดยไม่มีเหตุผลก่อน แล้วจึงพิจารณาทบทวนที่จะบัญญัติกฎหมายคุ้มครองสิทธิของผู้พ้นโทษ
เป็นการเฉพาะ แต่กฎหมายเพียงอย่างเดียวก็ยังไม่น่าเพียงพอ ควรมีการบังคับใช้กฎหมายที่มี
ประสิทธิภาพ การดำเนินการในทางสร้างสรรค์ การศึกษาที่ปราศจากอคติ การบริการฝึกอบรมและ

การจัดหางาน ทั้งนี้ข้อมูลในการตรวจสอบความก้าวหน้าก็เป็นสิ่งจำเป็นที่ควรผนวกเข้ากับนโยบาย และเครื่องมือในการปฏิบัติงานของรัฐด้วย เมื่อมีการกระทำการดังกล่าวแล้วย่อมส่งผลให้ทัศนคติ ของคนในสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี สังคมเปิดโอกาสให้บุคคลผู้พ้นโทษสามารถ ดำรงชีวิตได้อย่างเป็นปกติและก่อประโยชน์มากมายให้แก่ประเทศชาติมากยิ่งขึ้น

4.2 การบัญญัติกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่ขัดต่อหลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมายของผู้พ้นโทษ

จากการศึกษาหลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมายของผู้พ้นโทษ ทำให้พบปัญหาต่างๆ ที่ผู้พ้นโทษได้รับ ทั้งความเสมอภาคในการทำงาน และความเสมอภาคในการศึกษา ดังเห็นชัดเจนใน บทบัญญัติต่างๆ ผู้เขียนจึงขอยกพระราชบัญญัติ ระเบียบ ข้อบังคับ ที่ขัดต่อหลักความเสมอภาค และขอ วิจารณ์ปรับปรุงแก้ไข ดังนี้

4.2.1 บทบัญญัติที่ขัดต่อหลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมายของผู้พ้นโทษในการทำงาน

4.2.1.1 พระราชบัญญัตินายความ พ.ศ.2528

มาตรา 35 “ผู้ขอจดทะเบียนและรับใบอนุญาตต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

(6) ไม่เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกในคดีที่คณะกรรมการ เห็นว่าจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ”

อาชีพนายความต้องการบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถและต้องการคน ซื่อสัตย์สุจริต เป็นหลัก ดังนั้นจึงควรกำหนดลักษณะของความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพให้ ชัดเจน และควรแก้ไขบทบัญญัติดังกล่าวโดยการระบุนฐานความผิดในการไม่อนุญาตให้จดทะเบียน และรับใบอนุญาตให้ชัดเจน เช่น ไม่เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดในฐานความผิด เกี่ยวกับความทุจริต ยักยอก นื้อโกง หรือความผิดเกี่ยวกับความมั่นคง เป็นต้น

4.2.1.2 พระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ พ.ศ. 2542

มาตรา 32 “ผู้ขอขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบโรคศิลปะต้องมี คุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

(3) ไม่เป็นผู้มีความประพฤติเสียหายซึ่งคณะกรรมการวิชาชีพเห็นว่าจะนำมา ซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ

(4) ไม่เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดในคดีที่คณะกรรมการวิชาชีพ เห็นว่าอาจจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ”

บทบัญญัติดังกล่าวเป็นการกำหนดที่มีลักษณะค่อนข้างกว้าง จึงควรกำหนด ความหมายและฐานความผิดให้ชัดเจน โดยควรอธิบายคำว่า “พฤติกรรมอันอาจจะนำมาซึ่งความ เสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ” คืออะไร เช่น เคยมีพฤติกรรมที่นำวิชาชีพไปแอบอ้างในทางธุรกิจ

โดยไม่มีใบอนุญาตให้ประกอบวิชาชีพ เป็นต้น หรือเคยกระทำความผิดฐานทำให้แท้งลูก หรือฐานฆ่าคนตายโดยเจตนา เป็นต้น

4.2.1.3 พระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ พ.ศ.2518

มาตรา 9 “พนักงานของรัฐวิสาหกิจ นอกจากต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กำหนดไว้สำหรับรัฐวิสาหกิจนั้นๆ แล้ว ยังต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้ด้วย

(5) ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก ไม่ว่าจะได้รับโทษจำคุกจริงหรือไม่ เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ หรือพ้นโทษหรือพ้นระยะเวลาการรอการลงโทษหรือรอการกำหนดโทษ แล้วแต่กรณีเกินห้าปี”

4.2.1.4 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551

มาตรา 36 “ผู้ที่จะเข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนต้องมีคุณสมบัติทั่วไป และไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้

ข. ลักษณะต้องห้าม

(7) เป็นผู้เคยต้องรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกเพราะกระทำความผิดทางอาญา เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ”

จากข้อ 4.2.1.3 และ 4.2.1.4 เห็นควรดำเนินการแก้ไข ดังนี้ ในข้อ 4.2.1.3 ควรตัดคำว่า “ไม่ว่าจะได้รับโทษจำคุกจริงหรือไม่” ออกไป เพราะเป็นการปิดกั้นอย่างชัดเจน อันขัดต่อหลักความเสมอภาคและในข้อ 4.2.1.3 และ 4.2.1.4 ควรกำหนดเป็นฐานความผิดหลักไว้ และอาจไปกำหนดเพิ่มเติมในระเบียบของแต่ละส่วนงานอีกทีหนึ่งเป็นการเฉพาะ เช่น เป็นผู้เคยต้องรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกเพราะกระทำความผิดทางอาญาเกี่ยวกับความมั่นคง เป็นต้น แล้วจึงระบุฐานความผิดในแต่ละส่วนงานที่รับสมัครให้เหมาะสมกับลักษณะของงานอีกครั้ง เช่น หากเป็นการรับสมัครงานในส่วนงานเกี่ยวกับงบประมาณ การเงิน การบัญชี ควรระบุฐานความผิดที่มีลักษณะต้องห้าม เช่น ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ หรือความผิดเกี่ยวกับเอกสาร เป็นต้น

4.2.1.5 พระราชบัญญัติผู้สอบบัญชี พ.ศ. 2505

มาตรา 15 “ผู้ซึ่งจะขึ้นทะเบียนเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตได้ ต้อง

(5) ไม่เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสียหรือบกพร่องในศีลธรรมอันดี

(6) ไม่เคยต้องโทษจำคุกในคดีที่ ก.บข. เห็นว่าอาจนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ”

เนื่องจากวิชาชีพผู้สอบบัญชี ต้องเป็นบุคคลที่ต้องยึดถือหลักความสุจริตเป็นที่ตั้ง ดังนั้นการกำหนดตามข้อ (5) และ (6) จึงมีลักษณะค่อนข้างกว้าง ควรอธิบายอย่างชัดเจนถึงพฤติกรรมเสื่อมเสียหรือบกพร่องในศีลธรรมอันดี หรือลักษณะของโทษจำคุกอันนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์ เช่น พฤติกรรมเสื่อมเสียหรือบกพร่องในศีลธรรมอันดี คือ การกระทำอันเกิดจากการคดโกง นี้อาจไม่ตรงไปตรงมา เช่น มีประวัติเคยนำความลับของหน่วยงานไปเปิดเผยเผยแพร่ให้คู่แข่งหรือบุคคลภายนอกได้รับทราบอันนำมาซึ่งความเสื่อมเสียประโยชน์แห่งหน่วยงาน เคยรับสินบนหรือกระทำการอันมีลักษณะทุจริต เป็นต้น

ส่วนโทษจำคุกอันนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์ ควรกำหนดฐานความผิดให้ชัดเจน เช่น ฐานความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ยักยอก นี้อาจ หรือความผิดเกี่ยวกับเอกสาร เป็นต้น

4.2.1.6 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2547

มาตรา 30 “ภายใต้บังคับกฎหมายว่าด้วยสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา สำหรับการเป็นผู้ประกอบวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้ซึ่งจะเข้ารับราชการเป็นข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้ต้องมีคุณสมบัติทั่วไป ดังต่อไปนี้

(10) ไม่เป็นผู้เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ”

ควรกำหนดฐานความผิดให้ชัดเจน เช่น ไม่เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกในความผิดต่อชีวิต ร่างกาย เป็นต้น

4.2.1.7 ข้อบังคับสภาวิศวกร พ.ศ. 2542

ข้อ 4 “ผู้สมัครเป็นสมาชิกสามัญ ต้องเป็นผู้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้

(5) ไม่เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกในคดีที่เป็นการประทุพติผิดจรรยาบรรณ อันจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพตามที่กำหนดในข้อบังคับสภาวิศวกร”

ควรอธิบายความหมายของ “โทษจำคุกในคดีที่เป็นการประทุพติผิดจรรยาบรรณ อันนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ” ให้ชัดเจน และควรระบุฐานความผิดให้สอดคล้องกับลักษณะของงานนั้นๆ เช่น ไม่เคยต้องโทษจำคุกในฐานความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ เพราะในความผิดฐานอื่นๆ อาจไม่เกี่ยวข้องกับสายวิชาชีพดังกล่าว อันจะมีลักษณะปิดกั้นบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพและพัฒนาประเทศมากจนเกินไป

จากการวิเคราะห์ปัญหาและเสนอแนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่มีอยู่โดยให้มีการกำหนดลักษณะเฉพาะของฐานความผิดที่อาจส่งผลกระทบต่อลักษณะงานหรือตำแหน่งที่รับ

สมัครนั้น เนื่องมาจากในบางฐานความผิดของประมวลกฎหมายอาญา หากไม่เป็นไปใน ทางที่เกี่ยวกับลักษณะของงาน ก็น่าจะได้รับการพิจารณา เช่น มาตรา 295 “ผู้ใดทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กาย หรือจิตใจของผู้อื่นนั้น ผู้นั้นกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” มาตรา 326 “ผู้ใดใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชัง ผู้นั้นกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือ ปรับไม่เกินสองหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ” หรือมาตรา 362 “ผู้ใดเข้าไปในอสังหาริมทรัพย์ของผู้อื่นเพื่อถือการครอบครองอสังหาริมทรัพย์นั้นทั้งหมดหรือแต่บางส่วน หรือเข้าไป กระทำการใดๆ อันเป็นการรบกวนการครอบครองอสังหาริมทรัพย์ ของเขาโดยปกติสุข ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับ ไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” โดยในความผิดดังกล่าว ผู้รับสมัครอาจพิจารณาถึงลักษณะของการกระทำ สาเหตุและปัจจัยอื่นร่วมไปด้วย เพื่อไม่ให้ผู้สมัครเสียสิทธิที่ควรจะได้รับ ไม่ใช่เพียงแต่เห็นว่าบุคคลดังกล่าวเคยต้องโทษ กระทำความผิดแล้วก็ไม่พิจารณารับเข้าทำงานหรือเข้าศึกษาโดยทันที อันเป็นการตัดสิทธิและขัดกับหลักความเสมอภาคมากเกินไป

4.2.2 บทบัญญัติที่ขัดต่อหลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมายของผู้พ้นโทษในการศึกษา

4.2.2.1 ข้อบังคับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ว่าด้วยการศึกษาชั้นปริญญาตรี พ.ศ. 2540 “ข้อ 7 คุณสมบัติของผู้สมัครเข้าเป็นนักศึกษาในข้อ 7.2 ต้องไม่เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสียอย่างร้ายแรง”

4.2.2.2 ข้อกำหนดของมหาวิทยาลัยพายัพ หลักสูตรบัญญัติหีบบัณฑิต ผู้มีความประสงค์จะเข้าศึกษาในหลักสูตรบัญญัติหีบบัณฑิต ใน “ข้อ 3 กำหนดว่า ต้องเป็นผู้มีความประพฤติดี ไม่เคยต้องโทษตามคำพิพากษาของศาลถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ในกรณีความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดอันเป็นลหุโทษ”

4.2.2.3 มหาวิทยาลัยนเรศวร เปิดรับสมัครคัดเลือกนักศึกษาระดับปริญญาตรี ภาคพิเศษ ปีการศึกษา 2551 คุณสมบัติผู้สมัครใน “ข้อ 5 คือ ไม่เคยต้องโทษตามคำพิพากษาของศาลถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ในกรณีความผิดอันได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ”

4.2.2.4 มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา คุณสมบัติผู้สมัครในระดับปริญญาตรี ต้องไม่เป็นผู้เคยต้องโทษ โดยคำพิพากษาสูงสุดให้จำคุก เว้นแต่ความผิดที่เป็นลหุโทษหรือความผิดอันได้ทำโดยประมาท

4.2.2.5 มหาวิทยาลัยรังสิต การรับนักศึกษาในระดับปริญญาโท โดยมีคุณสมบัติทั่วไป ดังนี้

“1) ไม่เคยเป็นผู้มีความประพฤติเสียหาย

2) ไม่เคยต้องโทษตามคำพิพากษาของศาล เว้นแต่ความผิดอันได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดอันเป็นลหุโทษ”

จากข้อบังคับหรือการกำหนดคุณสมบัติของผู้สมัครเข้าเป็นนักศึกษาทั้งระดับปริญญาตรีและปริญญาโทข้างต้น มีลักษณะขัดต่อหลักความเสมอภาคทางการศึกษา และขัดต่อรัฐธรรมนูญ จึงควรแก้ไขข้อบังคับโดยตัดข้อจำกัดดังกล่าวออกจากข้อบังคับหรือข้อกำหนดนั้นๆ

4.3 มาตรการที่เหมาะสมในการคุ้มครองหลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมายของผู้พันโท

การแก้ไขปรับปรุง พระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ตามข้อ 4.2 อาจเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งในการคุ้มครองหลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมายของผู้พันโทได้ในระดับหนึ่ง แต่เพื่อให้การคุ้มครองดังกล่าวมีความชัดเจนและมีประสิทธิภาพ รัฐควรดำเนินการเพิ่มเติม ดังนี้

4.3.1 ควรตราพระราชบัญญัติที่มีลักษณะเป็นการห้ามเลือกปฏิบัติต่อผู้พันโทเป็นการเฉพาะ อันมีหลักการขั้นต่าดังนี้

4.3.1.1 ควรให้หลักการในการตราพระราชบัญญัติ คือ ให้มีกฎหมายห้ามมิให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลผู้พันโทในการศึกษาและการทำงาน

4.3.1.2 เหตุผลของการตราพระราชบัญญัติ คือ เพื่อให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่รับรองให้ห้ามมิให้มีการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล เนื่องจากเหตุแห่งความแตกต่างในด้านถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางร่างกาย หรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ซึ่งในทางปฏิบัติแล้วยังมีการเลือกปฏิบัติในลักษณะต่างๆ อยู่ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

4.3.1.3 อธิบายความหมายของการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมให้ชัดเจน คือ “การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม” หมายถึง การกระทำการหรืองดเว้นกระทำการหรือกำหนดแผนปฏิบัติการที่แม้จะมีได้มุ่งหมายให้เป็นการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลโดยตรง แต่ผลของการกระทำนั้นทำให้ต้องเสียสิทธิประโยชน์ที่ควรจะได้รับ หรือมีผลกระทบต่อสิทธิหรือประโยชน์อันชอบด้วยกฎหมายของบุคคลใดในลักษณะที่แตกต่างไปจากผู้อื่น รวมถึงการปฏิบัติไม่ให้ความช่วยเหลือต่อบุคคลตามเหตุอันสมควรทั้งที่อยู่ในวิสัยที่จะกระทำได้ เพราะเหตุที่บุคคลนั้นมีความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจ หรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรมหรือความคิดเห็นทางการเมือง

อัน ไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และให้หมายความรวมถึงการก่อกวน คุกคาม หรือชี้้นำให้เกิดการเลือกปฏิบัติด้วย

4.3.1.4 การเลือกปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ ได้แก่ การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลผู้พ้นโทษในการศึกษาและการทำงาน ให้แตกต่างไปจากบุคคลผู้ไม่เคยได้รับโทษหรือไม่เคยมีประวัติอาชญากรรม

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมด้านการทำงาน ได้แก่ การเลือกปฏิบัติของนายจ้าง องค์กรลูกจ้าง องค์กรอาชีพ องค์กรวิชาชีพ เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจในการออกใบอนุญาต ต่ออายุใบอนุญาต ขยายอายุใบอนุญาตในการประกอบวิชาชีพ หรือนายจ้างผู้จัดหางาน ได้ดำเนินการคัดเลือกบุคคลเข้าทำงาน โดยปฏิเสธหรือจงใจละเว้นการจ้างงาน การรับสมัครสมาชิก การพิจารณาอนุญาต ต่อหรือขยายใบอนุญาตในการประกอบวิชาชีพ

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมด้านการศึกษา ได้แก่ การปฏิเสธหรือจงใจละเว้นในการคัดเลือกบุคคลเข้ารับการศึกษาบรมโดยเหตุเพราะเป็นผู้พ้นโทษ หรือการไล่ออกหรือบังคับให้ออกในบุคคลดังกล่าว

4.3.1.5 ผู้เสียหายมีสิทธิร้องขอต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเพื่อให้วินิจฉัยไต่ถามถ้อยคำ ชี้ขาด สั่งให้กระทำหรือไม่กระทำการ หรือดำเนินการฟ้องร้องต่อศาลแทนผู้เสียหาย หรือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีสิทธิดำเนินการดังกล่าวได้เอง โดยไม่ต้องมีการร้องขอจากผู้เสียหายก็ได้

4.3.1.6 ผู้เสียหายจากการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมด้านการศึกษาและทำงานของหน่วยงานรัฐ มีสิทธิเสนอคดีต่อศาลปกครอง ส่วนผู้เสียหายจากการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมด้านการศึกษาและทำงานของหน่วยงานเอกชน มีสิทธิเสนอคดีต่อศาลยุติธรรมได้

4.3.1.7 เพื่อให้มีทางเลือกแก่ผู้เสียหาย จึงเห็นควรให้พระราชบัญญัติที่จะตราขึ้นในข้อเสนอข้างต้น ได้เสนอต่อคณะกรรมการที่แต่งตั้งขึ้นตามอำนาจในพระราชบัญญัติ กล่าวคือให้มีคณะกรรมการส่งเสริมและวินิจฉัยโอกาสและความเท่าเทียมกันระหว่างบุคคลของผู้พ้นโทษ โดยให้คณะกรรมการดังกล่าวได้รับการแต่งตั้งจากคณะรัฐมนตรี โดยมีประธานกรรมการ กรรมการ และเลขานุการ ดังนี้

ประธานกรรมการซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญด้านนิติศาสตร์ เช่น ประธานศาลฎีกา ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ตุลาการศาลทหาร หรือนักวิชาการแขนงต่าง ๆ ทั้งด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ นิติศาสตร์ เป็นต้น

โครงสร้างคณะกรรมการ แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ คณะกรรมการโดยตำแหน่ง จำนวน 7 คน คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน กรรมการและเลขานุการ จำนวน 1 คน

คณะกรรมการโดยตำแหน่ง 7 คน ได้แก่ ปลัดกระทรวงกลาโหม ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ปลัดกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปลัดกระทรวงวัฒนธรรม ปลัดกระทรวงยุติธรรม และปลัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน ต้องได้รับการสรรหา โดยบุคคลดังกล่าวต้องมีคุณสมบัติ มีความรู้และความเชี่ยวชาญด้านนิติศาสตร์และเป็นที่ยอมรับจากสังคมว่า เป็นผู้ที่มี การปฏิบัติในการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ซึ่งอาจเป็นบุคคลที่มาจากองค์กรพัฒนาเอกชนก็ได้

ส่วนกรรมการและเลขานุการ เห็นสมควรให้เลขาธิการคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนดำรงตำแหน่งดังกล่าว

4.3.1.8 อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการส่งเสริมและวินิจฉัยโอกาสและความเท่าเทียมกันระหว่างบุคคลของผู้พันไทย มีดังนี้

กำหนดนโยบาย มาตรการ กลไก แผนปฏิบัติงาน และประสานการดำเนินงาน เพื่อให้มีการส่งเสริมโอกาสและความเท่าเทียมระหว่างบุคคลในทุกหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน และทั้งในระดับภูมิภาค ระดับจังหวัด และระดับท้องถิ่น

กำหนดนโยบาย มาตรการ กลไก แผนปฏิบัติงาน และประสานการดำเนินงาน เพื่อให้ความคุ้มครองและป้องกันมิให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างบุคคลทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศ

กำหนดนโยบาย มาตรการ กลไก แผนปฏิบัติงาน และประสานการดำเนินงาน เพื่อให้มีการเยียวยาหรือบรรเทาทุกข์แก่บุคคลที่ตกเป็นผู้เสียหายจากการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามพระราชบัญญัติ

กำหนดนโยบาย มาตรการ กลไก แผนปฏิบัติงาน และประสานการดำเนินงาน เพื่อให้มีงบประมาณสนับสนุนการส่งเสริมโอกาสและความเท่าเทียมระหว่างบุคคลในทุกระดับชั้น

ตรวจสอบกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของหน่วยงานราชการที่อาจเข้าข่ายการเลือกปฏิบัติ เพื่อแจ้งให้ปรับปรุงแก้ไขให้เป็นไปตามกฎหมาย ส่วนภาคเอกชนหากตรวจสอบและพบเห็นการเลือกปฏิบัติ สามารถตักเตือนได้ว่าเป็นการปฏิบัติอันอาจผิดกฎหมาย และได้รับโทษทางอาญาตามข้อ 4.3.1.11 ได้

สอดส่องดูแลและให้คำแนะนำหรือคำปรึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐและหน่วยงานของรัฐในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติ

ส่งเสริมการศึกษา วิจัย และเผยแพร่ความรู้ด้านการไม่เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

มีอำนาจพิจารณาถ่วงดุลการร้องที่ไต่ยื่นต่อสำนักส่งเสริมโอกาสและความเท่าเทียมกันระหว่างบุคคลของผู้พื้นโทษ และมีอำนาจทำคำสั่งไม่รับคำร้อง หากเห็นว่าไม่ใช่การเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมเพราะสาเหตุจากการพื้นโทษ

4.3.1.9 ควรตั้งสำนักงานส่งเสริมโอกาสและความเท่าเทียมกันระหว่างบุคคลของผู้พื้นโทษ เพื่อเป็นหน่วยงานทางธุรการ และรับเรื่องราวร้องเรียนร้องทุกข์อันเกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม ก่อนดำเนินการเสนอต่อคณะกรรมการส่งเสริมและวินิจฉัยโอกาสและความเท่าเทียมกันระหว่างบุคคลของผู้พื้นโทษ รวมทั้งประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในด้านการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

4.3.1.10 เมื่อมีคำวินิจฉัยของคณะกรรมการส่งเสริมและวินิจฉัยโอกาสและความเท่าเทียมกันระหว่างบุคคลของผู้พื้นโทษ ว่ามีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมในการศึกษาและทำงาน ให้ผู้เสียหายมีสิทธิขอรับค่าทดแทน ได้แก่ ค่าขาดประโยชน์ ค่าเสียโอกาสจากการไม่สามารถประกอบอาชีพและการศึกษาได้ โดยคณะกรรมการจะเป็นผู้พิจารณาตามความเหมาะสมต่อไป

4.3.1.11 ผู้กระทำความผิดฐานเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลผู้พื้นโทษในการศึกษาและทำงาน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี ปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

เจ้าพนักงาน ข้าราชการ พนักงานองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น การกระทำความผิดดังกล่าว ต้องระวางโทษเป็นสองเท่าของโทษที่กำหนดไว้และถือเป็นความผิดวินัยร้ายแรง กรณีผู้กระทำผิดเป็นนิติบุคคล ให้ระวางโทษเป็นห้าเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

4.3.1.12 เพื่อป้องกันและส่งเสริมมิให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม ให้รัฐมนตรีกำหนดมาตรการที่เป็นการป้องกันและส่งเสริมให้บุคคลผู้พื้นโทษมีโอกาสและความเท่าเทียมกันในการศึกษาและทำงาน โดยกำหนดเป็นกฎกระทรวง

4.3.2 รัฐควรดำเนินนโยบายปรับทัศนคติแก่บุคคลในสังคมให้เห็นคุณค่าของผู้พื้นโทษว่าบุคคลดังกล่าวมีความสามารถในการพัฒนาสังคมได้เทียบเท่าบุคคลทั่วไป เพื่อให้สังคมเปิดโอกาสให้บุคคลดังกล่าวได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ เช่น จัดทำสารคดีหรือใช้สื่อต่างๆ ในการประชาสัมพันธ์ หรืออาจให้บุคคลผู้พื้นโทษและมีความสามารถโดดเด่น โดยนำผลงานที่บุคคลดังกล่าวได้ปฏิบัติและได้รับความชื่นชมหรือวิจารณ์ในทางที่ดีจากผู้มีคุณวุฒิหรือที่ได้รับการยอมรับในสายงานนั้นออกมาเผยแพร่ให้ประชาชนทั่วไปทราบ เพื่อให้ประชาชนเห็นว่าบุคคลดังกล่าว คืออีกหนึ่งกำลังในการพัฒนาประเทศ เป็นต้น

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสิทธิในความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย ของผู้พันโท

5.1 บทสรุป

รัฐธรรมนูญของประเทศไทยมีบทบัญญัติที่รับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคของประชาชนไว้เช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญของนานาประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย หลักความคุ้มครองของรัฐธรรมนูญไทย จะคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของชนชาวไทย โดยถือว่าประชาชนมีสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ทั้งนี้ การตรากฎหมาย การบริหารราชการแผ่นดิน และการพิจารณาพิพากษาคดี ต้องคำนึงถึงความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญเสมอ

ดังนั้น การบัญญัติกฎหมายของฝ่ายนิติบัญญัติเพื่อให้ฝ่ายบริหารและตุลาการสามารถนำกฎหมายไปใช้อย่างเสมอภาคต่อไปนั้นจะถูกผูกมัดด้วยหลักความเสมอภาคเสมอ คือ ห้ามฝ่ายนิติบัญญัติตรากฎหมายให้มีผลทางปฏิบัติไม่เสมอภาคแก่บุคคลที่เหมือนกัน และต้องตรากฎหมายให้มีผลบังคับที่ไม่เหมือนกันแก่บุคคลที่ต่างกันด้วย

รัฐธรรมนูญมีหลักว่า การจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลจะกระทำไม่ได้ แต่มีข้อยกเว้น ดังเกิด คือ มีข้อยกเว้นในหลักดังกล่าวว่า เว้นแต่อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เท่ากับว่า รัฐสามารถละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้ โดยอาศัยบทบัญญัติทางกฎหมาย เพราะฉะนั้นเมื่อกฎหมายใดต้องกระทบต่อสิทธิเสรีภาพหรือความเสมอภาคของประชาชน ก็มักจะมีการกำหนดในบทบัญญัติของกฎหมายฉบับนั้นๆ ว่า “เนื่องจากกฎหมายฉบับนี้มีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคของประชาชน ซึ่งมาตรา 29 แห่งรัฐธรรมนูญบัญญัติว่าต้องอาศัยอำนาจตามกฎหมายจึงตราเป็นพระราชบัญญัติฉบับนี้ขึ้น” และในปัจจุบันมีกฎหมายที่อ้างเหตุผลดังกล่าวอยู่จำนวนมาก เป็นการแสดงให้เห็นว่า รัฐไม่คำนึงถึงผลกระทบสิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคตามหลักรัฐธรรมนูญ รัฐเพียงเข้าใจว่าเมื่อใส่มาตราดังกล่าวลงไปก็จะสามารถละเมิดสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคได้ โดยไม่พิจารณาถึงหลักความจำเป็นหรือความสมเหตุสมผลเลย

รัฐธรรมนูญของไทยซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศได้กำหนดไว้ชัดเจนว่าหากกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับใดขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญย่อมใช้บังคับไม่ได้ (ตามมาตรา 6) อันเป็นรัฐธรรมนูญที่ค่อนข้างให้ความสำคัญกับสิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคของประชาชนเสมอมา

การบัญญัติกฎหมายเพื่อป้องกันการเลือกปฏิบัติหรือการจำกัดสิทธิ กรณีสิทธิผู้พันโทษ มีหลายประเทศที่กำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษร มีผลให้บุคคลดังกล่าวไม่ถูกปิดกั้นจากสังคม ทำให้สังคมเห็นว่าบุคคลผู้พันโทษ คือ บุคคลที่ได้รับการลงโทษและได้ชดใช้โทษที่ตนเองได้กระทำโดยการเป็นผู้ต้องขังตามคำพิพากษาศาลแล้ว เมื่อได้รับการปลดปล่อยออกมาสังคมจึงไม่ควรลงโทษพวกเขาซ้ำอีก เพราะจะเป็นการลงโทษโดยไม่มีวันจบสิ้น นอกจากนี้บุคคลดังกล่าว เมื่อได้รับโอกาสจากสังคมย่อมจะเป็นอีกหนึ่งกำลังที่จะสร้างสรรค์สังคมให้ดีขึ้นได้อีกด้วย

ในกรณีของผู้ต้องขัง ถือว่าเป็นบุคคลที่กฎหมายให้อำนาจจำกัดสิทธิเสรีภาพได้มากกว่าบุคคลทั่วไป เช่น สิทธิส่วนตัว สิทธิในการเคลื่อนไหว เสรีภาพในการติดต่อสื่อสาร เนื่องจากเป็นบุคคลผู้กระทำผิดกฎหมาย จึงต้องถูกลงโทษและควบคุมสิทธิเสรีภาพ แต่ต้องเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด และไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม จึงไม่ขัดต่อหลักความเสมอภาค แต่หากเมื่อพ้นโทษแล้ว จะต้องถือเสมือนเป็นบุคคลทั่วไป การจำกัดสิทธิเสรีภาพต้องถูกยกเลิกและได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมเสมอบุคคลทั่วไป

วัตถุประสงค์ของการลงโทษผู้กระทำผิดตามกฎหมาย คือ การมุ่งที่จะใช้การลงโทษเพื่อแก้แค้นตอบแทนการกระทำผิด แต่ปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นการลงโทษ โดยการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดควบคู่ไปด้วย โดยผู้ต้องโทษประเภทที่ถูกจำกัดอิสรภาพนั้น กรมราชทัณฑ์มีมาตรการให้ทุกเรือนจำต้องดูแลเอาใจใส่ทั้งในด้านสุขภาพ ความเป็นอยู่ รวมถึงให้การศึกษอบรม และฝึกอาชีพแก่ผู้ต้องโทษ เพื่อว่าบุคคลเหล่านี้เมื่อได้รับการปล่อยตัวไปแล้ว จะได้รับการอภัยจากสังคมและสามารถใช้ชีวิตอย่างเป็นประโยชน์ในฐานะมนุษย์ในสังคมได้ ซึ่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2479 มาตรา 22-30 นั้นเป็นการนำเอาหลักเกณฑ์ขององค์การสหประชาชาติหลายฉบับที่กำหนดมาตรการดูแลและเยียวยาตลอดจนส่งเสริมคุณภาพชีวิตของนักโทษมาปรับใช้ เช่น กฎมาตรฐานขั้นต่ำของการปฏิบัติต่อนักโทษ (Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners 1955) ข้อ 15-44, 71-81 ได้กำหนดหลักเกณฑ์สำคัญหลายประการในรายละเอียดเพื่อส่งเสริมให้นักโทษได้รับการดูแลคุณภาพชีวิตทั้งในด้านสุขอนามัย เสื้อผ้าและที่นอน อาหาร การออกกำลังกาย กีฬาและกิจกรรมสันทนาการ บริการด้านการแพทย์ โอกาสในการติดต่อกับสังคมภายนอกรวมทั้งการได้รับความสะดวกในการติดต่อกับครอบครัวญาติมิตร การอ่านหนังสือ การศึกษอบรม การฝึกอาชีพ การประกอบกิจกรรมทางศาสนา และการบำบัดฟื้นฟูเพื่อพัฒนาทัศนคติและพฤติกรรม ตลอดจนการเตรียมความพร้อมเพื่อให้สามารถกลับไปใช้ชีวิตในสังคมได้

วัตถุประสงค์ของโทษจำคุก ก็คือเพื่อคุ้มครองสังคมให้ปลอดภัยที่สุดจากอาชญากรรม ซึ่งวัตถุประสงค์นี้จะบรรลุก็ต่อเมื่อโทษจำคุกนั้นสามารถจะทำให้ผู้กระทำความผิดได้รับการฟื้นฟูทัศนคติใหม่มากที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ เพื่อให้เป็นผู้มีความตั้งใจและสามารถที่จะดำรงชีวิตในทาง

ที่เคารพต่อกฎหมายบ้านเมืองและช่วยเหลือตนเองได้เมื่อกลับคืนสู่สังคมแล้ว การที่จะทำให้บรรลุผลดังกล่าว เรือนจำจึงนำเอาการดำเนินการและรูปแบบของการช่วยเหลือทุกอย่างที่เหมาะสมและมีอยู่ทั้งในด้านการแก้ไขเยียวยา การศึกษา การอบรมทางคุณธรรมและทางจิตวิญญาณมาใช้ตลอดจนจัดให้มีการช่วยเหลือเชิงแก้ไขเยียวยานักโทษให้เหมาะสมกับความต้องการของนักโทษรายบุคคลด้วยและก่อนที่จะถึงกำหนดเวลาพ้นโทษจำคุก ทางเรือนจำจะต้องจัดมาตรการที่จำเป็นรองรับเพื่อให้พ้นโทษผู้นั้นได้กลับคืนสู่สังคม เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายนี้

ด้วยเหตุนี้ จึงเห็นได้ว่ารัฐและองค์กรระหว่างประเทศให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธินักโทษค่อนข้างมาก โดยการสนับสนุนให้ดูแลเรื่องสุขภาพอนามัย จัดการอบรมศึกษา รวมถึงฝึกงานวิชาชีพต่างๆ เพื่อหวังจะให้ผู้ต้องโทษมีความพร้อมที่จะสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้เมื่อพ้นโทษออกมาแล้ว นอกจากนี้ยังมีบ้านกึ่งวิถี ซึ่งเป็นบ้านพักผู้พ้นโทษในช่วงแรก ก่อนจะออกไปสู่สังคม อันเป็นการเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้พ้นโทษไม่ให้กระทำผิดซ้ำอีก ซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมให้ผู้ต้องโทษเพื่อให้สามารถพ้นโทษออกไปอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นๆ ในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ และเป็นอีกหนึ่งกำลังสำคัญอันจะสร้างประโยชน์ให้สังคมได้อีกด้วย ดังนั้นในปัจจุบันอัตราของกลุ่มผู้พ้นโทษที่กลับคืนสู่สังคมนับวันจะมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นตามการขยายตัวทางสังคม โดยเหตุดังกล่าวมาจากปัจจัยหลายประการ เช่น แนวนโยบายจากภาครัฐที่เน้นกระบวนการลงโทษโดยหลีกเลี่ยงการเข้าสู่ระบบเรือนจำ กลุ่มผู้พ้นโทษจากศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดหรือความพยายามระบายนักโทษออกจากเรือนจำในวาระพิเศษต่างๆ เช่น วันเฉลิมพระชนมพรรษา ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น เป็นต้น

เมื่อพิจารณาตามความเป็นจริงผู้ต้องโทษเมื่อพ้นโทษออกมา แม้จะมีความพร้อมทั้งความรู้ความสามารถเพียงใดก็ตาม ถ้าสังคมและกฎหมายยังปิดกั้นไม่ยอมรับบุคคลดังกล่าว ผู้พ้นโทษก็คงไม่สามารถดำรงชีวิตอย่างปกติได้ เนื่องจาก เมื่อพ้นโทษออกมาแล้ว ยังมีกฎหมายต่างๆ จำกัดสิทธิผู้พ้นโทษไว้ โดยจำกัดคุณสมบัติ ไม่ให้สามารถสมัครงานในหน่วยงานต่างๆ ได้ ทั้งทางภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือองค์กรอิสระของรัฐ หรือในหน่วยงานเอกชน โดยเหตุผลจากการบัญญัติกฎหมายจำกัดสิทธิผู้พ้นโทษ หรือการไม่รับบุคคลผู้พ้นโทษเข้าทำงานนั้นอาจเป็นเพราะทัศนคติที่สั่งสมมาแต่อดีตที่ว่า บุคคลดังกล่าวเป็นผู้กระทำความผิด และคาดว่าจะไม่สามารถกลับตัวได้ ถือเป็นบุคคลอันตราย สังคมไม่ควรไว้วางใจหรือยอมรับ ความหวังของรัฐ (ในส่วนของกรมราชทัณฑ์) ที่ต้องการให้ผู้พ้นโทษใช้ชีวิตในสังคมโดยปกติสุข โดยพยายามเตรียมความพร้อมให้บุคคลดังกล่าวก่อนพ้นโทษ จึงเป็นแค่ความหวังเท่านั้น ไม่มีผลของการปฏิบัติ

การคุ้มครองหลักความเสมอภาคในการประกอบอาชีพและเข้ารับการศึกษาของผู้พ้นโทษ มีการกำหนดไว้อย่างชัดเจนในหลายๆ ประเทศ เช่น ประเทศออสเตรเลีย มีการกำหนดไว้ใน

Northern Territory Anti – Discrimination Act 1992 กำหนดห้ามเลือกปฏิบัติต่อบุคคลผู้มีประวัติอาชญากรรมในการเข้ารับการศึกษา ทำงาน การอยู่อาศัย การรับบริการต่างๆ รวมทั้งการได้รับ บำเหน็จ บำนาญ หรือ Human Right and Equal Opportunity Commission Act 1986 ใน ส่วน schedule 1: Convention Concerning discrimination In Respect of Employment and Occupation เป็นพระราชบัญญัติที่กำหนดให้มีการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลในการทำงาน โดยอาศัยหลักการตามอนุสัญญา ILO111 โดยห้ามเลือกปฏิบัติต่อบุคคลในเรื่องต่างๆ รวมถึงการมีประวัติอาชญากรรมด้วย นอกจากนี้ยังมี Northern Territory of Australia Anti-Discrimination Act 1999 จุดประสงค์หลักของพระราชบัญญัตินี้ คือ การจัดการเลือกปฏิบัติ โดยมีจุดเด่น คือ ให้ผู้ถูกเลือกปฏิบัติร้องเรียนและใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้ ทั้งยังกำหนดความหมายของผู้มีประวัติอาชญากรรมไว้อย่างชัดเจน และยังมี South Australia Anti-Discrimination Act 1998 กำหนดให้มีการตั้งคณะกรรมการ Anti – Discrimination Commission เป็นคณะกรรมการส่งเสริมและดูแลไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติอีกด้วย

ประเทศญี่ปุ่น เป็นประเทศในภูมิภาคเอเชียที่มีความเจริญก้าวหน้า ทั้งยังมีการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมดั้งเดิมกับวัฒนธรรมสมัยใหม่ของตะวันตกอย่างลงตัว และมีข้อน่าสังเกตว่า ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่ค่อนข้างปลอดภัยและมีจำนวนผู้ต้องโทษลดลงทุกปี โดยรัฐบาลจะมีมาตรการเพื่อไม่ให้ผู้ต้องโทษกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก มาตรการที่สำคัญคือ ทำให้ผู้ต้องโทษและบุคคลทั่วไปในสังคมมีทัศนคติที่ดีต่อกัน ผลที่ได้รับจึงออกมาคุ้มค่ามาก เห็นได้จาก รัฐได้รับความร่วมมือจากบริษัท ห้างร้านจำนวนมาก จัดทำทะเบียนให้ผู้พ้นโทษได้เข้าทำงานในสถานประกอบการของตน จึงเห็นได้ว่าญี่ปุ่นใช้วิธีปรับจากภายในจิตสำนึกและทัศนคติ อันเป็นการสร้างรากฐานที่มั่นคงและยั่งยืนกว่าการบัญญัติกฎหมายแล้ว ไม่สามารถบังคับใช้ได้

ตามที่กล่าวมาและจากการวิเคราะห์ในบทที่ 5 เห็นได้ว่า ในความเป็นจริงของสังคมปัจจุบัน ยังมีบุคคลบางประเภทโดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลผู้พ้นโทษได้รับการเลือกปฏิบัติจากผู้คนในสังคมทั้งในด้านการทำงานเพื่อยังชีพของตนเองและครอบครัวและในการศึกษาต่อเพื่อแสวงหาความรู้ที่เป็นการพัฒนาศักยภาพของตนเอง ดังนั้น เพื่อให้ประชาชนชาวไทยทั้งหลายโดยเฉพาะผู้พ้นโทษมีสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคเท่าเทียมกันตามที่รัฐธรรมนูญรับรองและคุ้มครองไว้ ผู้เขียนจึงเห็นสมควรที่จะมีการออกกฎหมายเพื่อคุ้มครองบุคคลผู้พ้นโทษ ทั้งนี้เพื่อมิให้มีการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลดังกล่าว และแก้ไขกฎหมายเดิมที่มีการเลือกปฏิบัติ นอกจากนี้รัฐควรมีนโยบายที่ชัดเจนในการดำเนินการเพื่อให้ความคุ้มครองบุคคลผู้พ้นโทษและส่งเสริมศักยภาพของบุคคลดังกล่าว

5.2 ข้อเสนอแนะ

5.2.1 เห็นควรให้มีการบัญญัติกฎหมาย โดยเฉพาะที่มีหลักการและเนื้อหาเป็นข้อกำหนดที่คุ้มครองและส่งเสริมความเสมอภาคของผู้พิการ เช่นเดียวกับกฎหมายคุ้มครองผู้พิการ (พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550) กฎหมายคุ้มครองเด็ก (พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546) กฎหมายคุ้มครองผู้ด้อยโอกาสอื่นๆ เป็นต้น ทั้งนี้ กฎหมายที่จะบัญญัติขึ้นนั้นควรมีหลักการและเนื้อหาเกี่ยวกับการคุ้มครองและส่งเสริมความเสมอภาคของผู้พิการ อย่างน้อยที่สุด ดังนี้

5.2.1.1 หลักการในเหตุผลของการตราพระราชบัญญัติ ได้แก่ การคุ้มครองและส่งเสริมความเสมอภาคของผู้พิการ เกี่ยวกับการทำงานและการศึกษา ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่รับรองให้ห้ามมิให้มีการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล เนื่องจากเหตุแห่งความแตกต่างในถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางร่างกาย หรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

5.2.1.2 อธิบายความหมายของการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมให้ชัดเจน คือ “การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม” หมายถึง การกระทำการหรืองดเว้นกระทำการหรือการกำหนดแผนปฏิบัติการที่แม้จะมีได้มุ่งหมายให้เป็นการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลโดยตรง แต่ผลของการกระทำนั้นทำให้บุคคลใดต้องเสียสิทธิประโยชน์ที่ควรจะได้รับ หรือมีผลกระทบต่สิทธิหรือประโยชน์อันชอบด้วยกฎหมายของบุคคลใด โดยรวมถึงการก่อกวน คุกคามหรือชี้้นำให้มีการเลือกปฏิบัติด้วย โดยเฉพาะในเรื่องการศึกษาและการทำงานในลักษณะที่แตกต่างไปจากผู้อื่น รวมถึงการปฏิบัติไม่ให้ความช่วยเหลือต่อบุคคลตามเหตุอันสมควรทั้งที่อยู่ในวิสัยที่จะกระทำได้ เพราะเหตุที่บุคคลนั้นมีความแตกต่างในเรื่องการมีประวัติอาชญากรรมเนื่องจากเป็นผู้พิการจากการกระทำผิดในทางอาญา

5.2.1.3 การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมด้านการทำงาน ได้แก่ การเลือกปฏิบัติของนายจ้าง องค์กรลูกจ้าง องค์กรอาชีพ องค์กรวิชาชีพ เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจในการออกใบอนุญาต ต่ออายุใบอนุญาต ขยายอายุใบอนุญาตในการประกอบวิชาชีพ หรือนายจ้างผู้จัดหางาน ได้ดำเนินการคัดเลือกบุคคลเข้าทำงาน โดยปฏิเสธหรือจงใจละเว้นการจ้างงาน การรับสมัครสมาชิก การพิจารณาอนุญาต ต่อหรือขยายใบอนุญาตในการประกอบวิชาชีพ

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมด้านการศึกษา ได้แก่ การปฏิเสธหรือจงใจละเว้นในการคัดเลือกบุคคลเข้ารับการศึกษาบรมโดยเหตุเพราะเป็นผู้พัน โทษ หรือการไล่ออกหรือบังคับให้ออกในบุคคลดังกล่าว

5.2.1.4 ผู้เสียหายมีสิทธิร้องขอต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเพื่อให้อำนาจไปไกล่เกลี่ย ชี้ขาด สั่งให้กระทำหรือไม่กระทำการ หรือดำเนินการฟ้องร้องต่อศาลแทนผู้เสียหาย หรือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีสิทธิดำเนินการดังกล่าวได้เอง โดยไม่ต้องมีการร้องขอจากผู้เสียหายก็ได้

5.2.1.5 ผู้เสียหายจากการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมด้านการศึกษาและทำงานของหน่วยงานรัฐ มีสิทธิเสนอคดีต่อศาลปกครอง ส่วนผู้เสียหายจากการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมด้านการศึกษาและทำงานของหน่วยงานเอกชน มีสิทธิเสนอคดีต่อศาลยุติธรรมได้

5.2.1.6 เพื่อให้มีการคุ้มครอง ป้องกันและส่งเสริมให้มีการเลือกปฏิบัติตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติที่ตราขึ้น จึงเห็นควรให้มีการตั้งคณะกรรมการขึ้นเพื่อส่งเสริมและวินิจฉัยโอกาสและความเท่าเทียมกันระหว่างบุคคลของผู้พัน โทษและบุคคลทั่วไป โดยให้คณะกรรมการดังกล่าวได้รับการแต่งตั้งจากคณะรัฐมนตรี และให้คณะกรรมการมีโครงสร้าง ดังนี้

- ประธานกรรมการซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญด้านนิติศาสตร์ เช่น อดีตประธานศาลฎีกา อดีตประธานศาลรัฐธรรมนูญ อดีตประธานศาลปกครองสูงสุด หรือนักวิชาการแขนงต่างๆ ทั้งด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ รัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ เป็นต้น

- คณะกรรมการ แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ คณะกรรมการโดยตำแหน่ง จำนวน 7 คน คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน กรรมการและเลขานุการ จำนวน 1 คน

- คณะกรรมการโดยตำแหน่ง 7 คน ได้แก่ ปลัดกระทรวงกลาโหมหรือผู้แทน ปลัดกระทรวงมหาดไทยหรือผู้แทน ปลัดกระทรวงศึกษาธิการหรือผู้แทน ปลัดกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์หรือผู้แทน ปลัดกระทรวงวัฒนธรรมหรือผู้แทน ปลัดกระทรวงยุติธรรมหรือผู้แทน และปลัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมหรือผู้แทน

- คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คนต้องได้รับการสรรหาจากคณะกรรมการสรรหาที่ได้รับการแต่งตั้งจากคณะรัฐมนตรี โดยบุคคลดังกล่าวต้องมีคุณสมบัติ มีความรู้และความเชี่ยวชาญด้านนิติศาสตร์และเป็นที่ยอมรับจากสังคมว่า เป็นผู้ที่มีการปฏิบัติในการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ซึ่งอาจเป็นบุคคลที่มาจากองค์กรพัฒนาเอกชนก็ได้

- กรรมการและเลขานุการให้เลขาธิการคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนดำรงตำแหน่งดังกล่าว

5.2.1.7 อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการส่งเสริมและวินิจฉัยโอกาสและความเท่าเทียมกันระหว่างบุคคลของผู้พันโทฯ มีดังนี้

กำหนดนโยบาย มาตรการ กลไก แผนปฏิบัติงาน และประสานการดำเนินงาน เพื่อให้มีการส่งเสริมโอกาสและความเท่าเทียมระหว่างบุคคลในทุกหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน และทั้งในระดับภูมิภาค ระดับจังหวัด และระดับท้องถิ่น

กำหนดนโยบาย มาตรการ กลไก แผนปฏิบัติงาน และประสานการดำเนินงาน เพื่อให้ความคุ้มครองและป้องกันมิให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างบุคคลทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศ

กำหนดนโยบาย มาตรการ กลไก แผนปฏิบัติงาน และประสานการดำเนินงาน เพื่อให้มีการเยียวยาหรือบรรเทาทุกข์แก่บุคคลที่ตกเป็นผู้เสียหายจากการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามพระราชบัญญัติ

กำหนดนโยบาย มาตรการ กลไก แผนปฏิบัติงาน และประสานการดำเนินงาน เพื่อให้มีงบประมาณสนับสนุนการส่งเสริมโอกาสและความเท่าเทียมระหว่างบุคคลในทุกระดับชั้น

ตรวจสอบกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของหน่วยงานราชการที่อาจเข้าข่ายการเลือกปฏิบัติ เพื่อแจ้งให้ปรับปรุงแก้ไขให้เป็นไปตามกฎหมาย ส่วนภาคเอกชนหากตรวจสอบและพบเห็นการเลือกปฏิบัติ สามารถตักเตือนได้ว่าเป็นการปฏิบัติอันอาจผิดกฎหมาย และได้รับโทษทางอาญาได้

สอดส่องดูแลและให้คำแนะนำหรือคำปรึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐและหน่วยงานของรัฐในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติ

ส่งเสริมการศึกษา วิจัย และเผยแพร่ความรู้ด้านการไม่เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

มีอำนาจพิจารณาค้นกรองคำร้องที่ได้ยื่นต่อสำนักส่งเสริมโอกาสและความเท่าเทียมกันระหว่างบุคคลของผู้พันโทฯ และมีอำนาจทำคำสั่งไม่รับคำร้อง หากเห็นว่าไม่ใช่การเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมเพราะสาเหตุจากการพันโทฯ

5.2.1.8 ให้มีสำนักงานส่งเสริมโอกาสและความเท่าเทียมกันระหว่างบุคคลของผู้พันโทฯ เพื่อเป็นหน่วยงานทางธุรการ และรับเรื่องราวร้องเรียนร้องทุกข์อันเกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม ก่อนดำเนินการเสนอต่อคณะกรรมการส่งเสริมและวินิจฉัยโอกาสและความเท่าเทียมกันระหว่างบุคคลของผู้พันโทฯ รวมทั้งประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในด้านการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

5.2.1.9 เมื่อมีคำวินิจฉัยของคณะกรรมการส่งเสริมและวินิจฉัยโอกาสและความเท่าเทียมกันระหว่างบุคคลของผู้พ้นโทษ ว่ามีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมในการศึกษาและทำงาน ให้ผู้เสียหายมีสิทธิขอรับค่าทดแทน ได้แก่ ค่าขาดประโยชน์ ค่าเสียโอกาสจากการไม่สามารถประกอบอาชีพและการศึกษาได้ โดยคณะกรรมการจะเป็นผู้พิจารณาตามความเหมาะสมต่อไป

5.2.1.10 ผู้กระทำความผิดฐานเลือกปฏิบัติ โดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลผู้พ้นโทษในการศึกษาและทำงาน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี ปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

เจ้าพนักงาน ข้าราชการ พนักงานองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น การกระทำความผิดดังกล่าว ต้องระวางโทษเป็นสองเท่าของโทษที่กำหนดไว้และถือเป็นความผิดวินัยร้ายแรง กรณีผู้กระทำผิดเป็นนิติบุคคล ให้คณะกรรมการของนิติบุคคลเป็นผู้รับผิดชอบแทนนิติบุคคลและต้องระวางโทษเป็นสองเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

5.2.1.11 เพื่อป้องกันและส่งเสริมให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม ให้รัฐมนตรีผู้บังคับการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติ อันได้แก่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กำหนดมาตรการที่เป็นการป้องกันและส่งเสริมให้บุคคลผู้พ้นโทษมีโอกาสและความเท่าเทียมกันในการศึกษาและทำงาน โดยกำหนดเป็นกฎกระทรวง

5.2.2 ควรปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่มีลักษณะจำกัดสิทธิในความเสมอภาคของผู้พ้นโทษต่างๆ ให้มีความเหมาะสมและสมเหตุสมผลมากขึ้น เช่น การบัญญัติกฎหมายที่จำกัดสิทธิในความเสมอภาคของผู้พ้นโทษโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ในกรณีการรับสมัครงาน ดังเช่นที่ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 มาตรา 36 ข. ก็ควรบัญญัติลักษณะฐานความผิดไว้ให้ชัดเจน เช่น หากเป็นการรับสมัครงานเกี่ยวกับตำแหน่งที่เกี่ยวข้องกับการเงิน การบัญชี ก็อาจบัญญัติว่าต้องไม่เป็นบุคคลที่มีประวัติอาชญากรรมหรือเคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดในความผิดเกี่ยวกับการทุจริต เป็นต้น

5.2.3 พระราชบัญญัติที่จำกัดสิทธิในความเสมอภาค โดยกำหนดคุณสมบัติไว้อย่างชัดเจนว่าต้องไม่เป็นบุคคลที่มีประวัติอาชญากรรมหรือเคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดนั้น ควรกำหนดลักษณะความผิดให้แคบลง เพราะความผิดในทางอาญาบางฐานความผิดก็ไม่ควรจะถูกกีดกันไม่ให้พิจารณาเข้างาน เช่น ความผิดฐานบุกรุกในบางกรณี เป็นต้น ตัวอย่างพระราชบัญญัติที่กำหนดคุณสมบัติไว้อย่างชัดเจน เช่น

5.2.3.1 พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 ในมาตรา 35 ที่ว่า “ผู้ขอจดทะเบียนและรับใบอนุญาตต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้”

(6) ไม่เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกในคดีที่คณะกรรมการเห็นว่าจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ”

ควรกำหนดลักษณะของความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพให้ชัดเจน และควรแก้ไขบทบัญญัติดังกล่าวโดยการระบุนานความผิดในการไม่อนุญาตให้จดทะเบียนและรับใบอนุญาตให้ชัดเจน เช่น ไม่เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดในฐานความผิดเกี่ยวกับความทุจริต ชักยอก นื้อ โกง หรือความผิดเกี่ยวกับความมั่นคง

5.2.3.2 พระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2518 ในมาตรา 9 ที่ว่า “พนักงานของรัฐวิสาหกิจ นอกจากต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กำหนดไว้สำหรับรัฐวิสาหกิจนั้นๆ แล้ว ยังต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้ด้วย

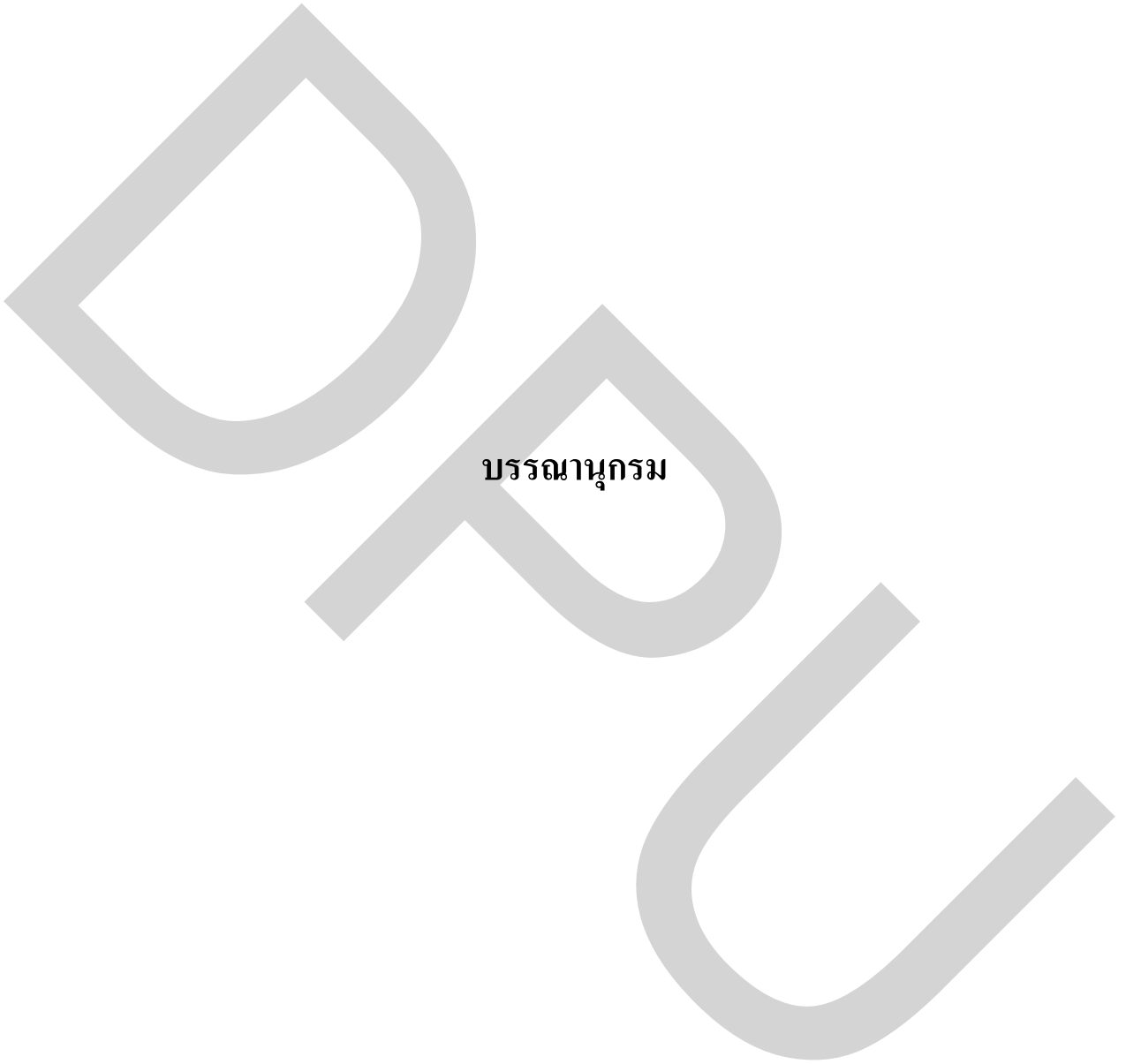
(5) ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก ไม่ว่าจะได้รับโทษจำคุกจริงหรือไม่ เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ หรือพ้นโทษหรือพ้นระยะเวลาการรอการลงโทษหรือรอการกำหนดโทษ แล้วแต่กรณีเกินห้าปี”

ควรตัดคำว่า “ไม่ว่าจะได้รับโทษจำคุกจริงหรือไม่” ออกไป เพราะเป็นการปิดกั้นอย่างชัดเจนอันขัดต่อหลักความเสมอภาค และควรกำหนดฐานความผิดหลักไว้ และอาจไปกำหนดเพิ่มเติมในระเบียบของแต่ละส่วนงานอีกทีหนึ่งเป็นการเฉพาะ เช่น เป็นผู้เคยต้องรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกเพราะกระทำความผิดทางอาญาเกี่ยวกับความมั่นคง เป็นต้น แล้วจึงระบุนานความผิดในแต่ละส่วนงานที่รับสมัครให้เหมาะสมกับลักษณะของงานอีกครั้ง เช่น หากเป็นการรับสมัครงานในส่วนงานเกี่ยวกับงบประมาณ การเงิน การบัญชี ควรระบุนานความผิดที่มีลักษณะต้องห้าม เช่น ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน หรือความผิดเกี่ยวกับเอกสาร เป็นต้น

5.2.4 ในส่วนของกฎหมายที่กำหนดคุณสมบัติในการรับสมัครเข้าศึกษาในสถาบันการศึกษา ทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น ข้อบังคับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ว่าด้วยการศึกษาชั้นปริญญาตรี พ.ศ. 2540 ในข้อ 7 ที่ว่า “คุณสมบัติของผู้สมัครเข้าเป็นนักศึกษา ในข้อ 7.2 ต้องไม่เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสียอย่างร้ายแรง” มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ ที่เปิดรับสมัครคัดเลือกนักศึกษาระดับปริญญาตรี ภาคพิเศษ ปีการศึกษา 2551 โดยกำหนดคุณสมบัติผู้สมัครในข้อ 5 ที่ว่า “ไม่เคยต้องโทษตามคำพิพากษาของศาลถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ในกรณีความผิดอันได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ” หรือ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา โดยกำหนดคุณสมบัติผู้สมัครในระดับปริญญาตรีว่า “ต้องไม่เป็นผู้เคยต้องโทษโดยคำพิพากษาสูงสุดให้จำคุก เว้นแต่ความผิดที่เป็นลหุโทษหรือความผิดอันได้ทำโดยประมาท” เป็นต้น ทั้งนี้ ไม่สมควรมีข้อกำหนดที่ห้ามบุคคลมีประวัติอาชญากรรมเข้าศึกษา เนื่องจาก

จะขัดต่อบทบัญญัติที่ให้บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิเสมอกันในการเข้ารับการศึกษา ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 49

5.2.5 รัฐควรดำเนินนโยบายปรับทัศนคติแก่บุคคลในสังคมให้เห็นคุณค่าของผู้พิการ โทษว่า บุคคลดังกล่าวมีความสามารถในการพัฒนาสังคมได้เทียบเท่าบุคคลทั่วไป เพื่อให้สังคมเปิดโอกาส ให้บุคคลดังกล่าวได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ ทั้งนี้อาจทำในรูปแบบการตั้งคณะกรรมการหรือหน่วยงานพิเศษขึ้นมาเพื่อดำเนินการดังกล่าว

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- กมล สมวิเชียร. (2520). **ประชาธิปไตยกับสังคมไทย**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- กลุ่มงานบรรณาธิการและเทคโนโลยีการจัดพิมพ์. (2550). **รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ 1/2550-03/2550**. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- กุลพล พลวัน. (2547). **สิทธิมนุษยชนในสังคมโลก**. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. (2550). **หลักพื้นฐานกฎหมายมหาชน ว่าด้วยรัฐ รัฐธรรมนูญ และกฎหมาย**. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- คณะกรรมการวิสามัญบันทึกเจตนารมณ์ จดหมายเหตุ และตรวจรายงานการประชุมสภา
ร่างรัฐธรรมนูญ. (2550). **เจตนารมณ์รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช
2550**. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- คณิต ณ นคร. (2547). **กฎหมายอาญาภาคทั่วไป**. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- จรัญ โฆษณานันท์. (2537). **นิติปรัชญา**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จิตร ภูมิศักดิ์. (2548). **โฉมหน้าศักดินาไทย**. กรุงเทพฯ: ศรีปัญญา.
- จตุกิจ รัตนมาศทิพย์. (2552). **วิถีกฎหมายมหาชน ว่าทศวรรษว่าด้วยสังคม, กฎหมายและความยุติธรรม
ในประเทศไทย เล่ม 3 หลักการสำคัญแห่งกฎหมาย**. กรุงเทพฯ: ล้านคำจำกัด.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2550). **ลัทธิเศรษฐกิจการเมือง**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2516). **รัฐธรรมนูญสำหรับชาวบ้าน**. กรุงเทพฯ: พิงแณศ.
- ทิพาภรณ์ โพธิ์ถวิล และ ระพีพรรณ คำหอม. (2549). **องค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาคุ้มครองและ
พิทักษ์สิทธิผู้ด้อยโอกาส**. กรุงเทพฯ: สำนักส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็กเยาวชน
ผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของ
มนุษย์.
- ทัชชมัย ฤกษ์สุก. (2548). **ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกฎหมาย**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพัฒนา
สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.
- ธานินทร์ กรัยวิเชียร. (2547). **กฎหมายกับความยุติธรรม**. กรุงเทพฯ: ชวนพิมพ์.

- นันทนา กปิตกาญจน์. (2542). **ประวัติศาสตร์และอารยธรรมโลก ฉบับปรับปรุง**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- นันทวัฒน์ บรมานันท์. (2553). **รวมบทความกฎหมายมหาชน จากเว็บไซต์**. กรุงเทพฯ: พี.เพรส.
- บรรเจิด สิงคะเนติ. (2543). **หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540**. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- บวรศักดิ์ อูวรรณโณ. (2548). **กฎหมายมหาชนเล่ม 2 การแบ่งแยกกฎหมายมหาชน-เอกชน และพัฒนาการกฎหมายมหาชนในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2538). **กฎหมายมหาชนเล่ม 3 ที่มาและนิติวิธี**. กรุงเทพฯ: นิติบรรณาการ.
- ปรีดี เกษมทรัพย์. (2531). **นิติปรัชญา**. กรุงเทพฯ: นิติบรรณาการ.
- ป๋วย อึ๊งภากรณ์. (2523). **อุดมคติเพื่อสังคม รวมปาฐกถาโกมล คิมทอง 2517-2522**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2548). **กฎหมายสิทธิมนุษยชน หน่วยที่ 1-4**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- _____. (2548). **กฎหมายสิทธิมนุษยชน หน่วยที่ 5-12**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- _____. (2551). **เอกสารการสอนชุดวิชาการบริหารงานยุติธรรม หน่วยที่ 8-15**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- มานิตย์ จุมปา. (2548). **ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกฎหมาย**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. (2540). **ข้อความคิดและหลักการพื้นฐานในกฎหมายมหาชน**. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- วรเจตน์ ภาคีรัตน์. (2553). **รวมบทความกฎหมายมหาชนจากเว็บไซต์ www.pub-law.net**. กรุงเทพฯ: พี.เพรส.
- วิชา มหาคุณ. (2534). **การใช้เหตุผลทางกฎหมาย**. กรุงเทพฯ: นิติบรรณาการ.
- วิญญู เครื่องงาม. (2541). **พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2541 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพัฒนาสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.

- วีระ โลจายะ. (2526). เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายมหาชน หน่วยที่ 8-15. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สถิตย์ เล็งไธสง. (2537). การแก้กฎหมายวิธีสบัญญัติที่ไม่เป็นธรรมเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชน. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- สมยศ เชื้อไทย. (2535). คำอธิบายหลักรัฐธรรมนูญทั่วไป. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.
- _____. (2551). คำอธิบายวิชากฎหมายแพ่ง: หลักทั่วไป. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- เสน่ห์ จามริก. (2545). พุทธศาสนากับสิทธิมนุษยชน. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และ กรรณิการ์ สุขเกษม. (2547). วิธีวิทยาการวิจัยคุณภาพ: การวิจัยปัญหาปัจจุบันและการวิจัยอนาคตกาล. กรุงเทพฯ: เฟื่องฟ้า พรินต์ติ้ง จำกัด
- หยุด แสงอุทัย. (2530). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์. (2548). สิทธิมนุษยชน. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- อมร จันทรสมบูรณ์, สมยศ เชื้อไทย, วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, กิตติศักดิ์ ปรกติ และ บรรเจิด สิงคะเนติ. (2546). นิติรัฐกับอำนาจในการตรา พ.ร.ก. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

บทความ

- จรัญ โฆษณานันท์. (2546). “ความพิการของกฎหมายและผู้บังคับใช้กฎหมายกรณีสอง
 หมายควมโปลิโอ.” วารสารนิติสังคมศาสตร์, 1, 1. หน้า 33.
- บรรเจิด สิงคะเนติ และ สมศักดิ์ นวตระกูลพิสุทธิ์. (2542, พฤษภาคม-สิงหาคม). “หลักความได้
 สัดส่วนตามหลักกฎหมายของเยอรมันและฝรั่งเศส.” วารสารศาลรัฐธรรมนูญ, 1, 2.
 หน้า 40-70.
- ลม เปลี่ยนทิศ. (2548). “กฎหมายกับความยุติธรรม.” ไทยรัฐ, ฉบับที่ 178. หน้า 5.

วิทยานิพนธ์

- กิตติบดี ไยพูล. (2544). ปัญหาละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย : ศึกษาเฉพาะกรณีการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้พันโทษในการเข้าทำงาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทสาขานิติศาสตร์ สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ฉันทนา ไกรสถิตย์. (2543). การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนภายใต้กติการะหว่างประเทศ.

วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เอกสารอื่นๆ

ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธุ์ และคณะ. (2551). การศึกษารูปแบบการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิผู้ด้อยโอกาส

เฉพาะกลุ่มผู้พิการ (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้ด้อยโอกาส.

(สำเนา) กรมราชทัณฑ์. ที่ ขธ 0704 / 2199 13 ตุลาคม 2547 เรื่อง แนวทางปฏิบัติการจัดการศึกษา ระดับอุดมศึกษา (มสธ.) ของผู้ต้องขัง.

สารสนเทศจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์

กรมราชทัณฑ์. (2552). สถิติผู้ต้องหาราชทัณฑ์. สืบค้นเมื่อ 1 สิงหาคม 2552, จาก

<http://www.correct.go.th>.

กิตติศักดิ์ ปรกติ. (2552). นิติปรัชญาสมัยใหม่. สืบค้นเมื่อ 3 มกราคม 2554, จาก

<http://law.tu.ac.th/outline/2552/1/400/Kittisak/ModernNL.pdf>

เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. (2553). วัฒนธรรมทางการเมือง อำนวยการเมืองและรัฐธรรมนูญ.

สืบค้นเมื่อ 21 ธันวาคม 2553, จาก www.pub-law.net

คณะอนุกรรมการสิทธิมนุษยชน. (2553). กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง. สืบค้นเมื่อ 6 ตุลาคม 2553, จาก

<http://www.statelessperson.com/www/?q=node/1371>

คลังปัญญาไทย. (2551). สถานะทางกฎหมายของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์. สืบค้นเมื่อ 24 ตุลาคม

2551, จาก <http://www.panyathai.or.th/wiki/index.php/ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์>

เดลินิวส์. (2552). คณะกรรมาธิการระหว่างรัฐบาลอาเซียนว่าด้วยเรื่องสิทธิมนุษยชน.

สืบค้นเมื่อ 22 กรกฎาคม 2552, จาก <http://www.dailynews.co.th/newstartpage/printmode.cfm?categoryid=425&contentid=9634>

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ. (2545). คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 16/2545. สืบค้นเมื่อ 20 กันยายน 2553,

จาก <http://www.law-db.com/16-2545.pdf>

- พัชร นิยมศิลป์. (2553). ความยุติธรรมกับการปฏิวัติรัฐประหาร: เมื่อแนวคิดสำนักกฎหมาย บ้านเมืองกำลังถูกท้าทาย. สืบค้นเมื่อ 12 มีนาคม 2554, จาก <http://www.pub-law.net/publaw/view.aspx?id=1420>
- ภูริชญา วัฒนรุ่ง. (2551). ศาสตร์รัฐธรรมนูญ กฎหมายและความยุติธรรม. สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2554, จาก http://www.archanpoo.net/index.php?option=com_content&view=article&id=29:2008-12-01-17-02-55&catid=1:article&Itemid=3
- มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2540). ข้อบังคับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ว่าด้วยการศึกษาชั้นปริญญาตรี. สืบค้นเมื่อ 22 สิงหาคม 2552, จาก http://www.reg3.tu.ac.th/registrar/_link/_8_knowledge/pdf/role_2540_add7d1f.pdf
- มหาวิทยาลัยนเรศวร. (2551). คุณสมบัติผู้สมัครคัดเลือกนักศึกษาปริญญาตรีภาคพิเศษ ปีการศึกษา 2551. สืบค้นเมื่อ 8 ตุลาคม 2551, จาก <http://www.thaigoodview.com/node/814>
- มหาวิทยาลัยพายัพ. (2554). กำหนดการรับสมัครนักศึกษาใหม่ระดับปริญญาโท ประจำปี การศึกษา 2554. สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2554, จาก http://pradmission.payap.ac.th/html_pyu/macc54.html
- มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง. (2550). สิทธิและเสรีภาพ. สืบค้นเมื่อ 25 ตุลาคม 2551, จาก <http://e-learning.mfu.ac.th/mflu/1604101/index.htm>
- มหาวิทยาลัยรังสิต. (2552). รับสมัครนักศึกษาปริญญาโท ปีการศึกษา 2552 เทอม 1. สืบค้นเมื่อ 22 สิงหาคม 2552, จาก <http://www2.rsu.ac.th/gradadmission/detailmaster.html>
- มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. (2550). คุณสมบัติผู้สมัครสอบระดับปริญญาตรี. สืบค้นเมื่อ 8 ตุลาคม 2551, จาก <http://www.ssudar.com/edu2550.htm>
- วรเจตน์ ภาคีรัตน์. (2552). นิติรัฐกับความยุติธรรมทางสังคม. สืบค้นเมื่อ 15 ตุลาคม 2553, จาก http://www.enlightened-jurists.com/directory/106/ajan_vorrajet.html
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2554). มหากฎบัตร. สืบค้นเมื่อ 28 มีนาคม 2554, จาก <http://th.wikipedia.org/wiki/มหากฎบัตร>
- _____. (2552). สิทธิ. สืบค้นเมื่อ 31 กรกฎาคม 2552, จาก <http://th.wikipedia.org/wiki/สิทธิ>
- ศูนย์ศึกษากฎหมายและนโยบายสื่อมวลชน. (2554). ปริญญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชน. สืบค้นเมื่อ 6 ตุลาคม 2553, จาก <http://www.thaimedialaw.org/images/stories/documents/udhr.pdf>
- สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2551). แนวทางการตรากฎหมายที่มีโทษทางอาญาที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน. สืบค้นเมื่อ 22 ตุลาคม 2551, จาก <http://www2.nesac.go.th/document/images06/06110008b.doc>

ภาษาต่างประเทศ

LAW

The Human Right Act 1993 Section 21.

ภาคผนวก

ผนวก ก

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

คำปรารภ

โดยที่การยอมรับนับถือเกียรติศักดิ์ประจำตัวและสิทธิเท่าเทียมกันและโอนมิได้ของบรรดาสมาชิกทั้งหลายแห่งครอบครัวมนุษยย์เป็นหลักมูลเหตุแห่งอิสรภาพ และความยุติธรรม และสันติภาพในโลก

โดยไม่นำพาและเหยียดหยามต่อมนุษยชน ยังผลให้มีการกระทำอย่างป่าเถื่อนซึ่งเป็นการละเมิดมโนธรรมของมนุษยชาติอย่างร้ายแรง และได้มีการประกาศว่า ปฏิญญาสูงสุดของสามัญชนได้แก่ความต้องการให้มนุษยย์มีชีวิตอยู่ในโลกด้วยอิสรภาพในการพูดและความเชื่อถือ ซึ่งอิสรภาพพ้นจากความหวาดกลัวและความต้องการ

โดยที่เป็นการจำเป็นอย่างที่สุดที่สิทธิมนุษยชนควรได้รับความคุ้มครองโดยหลักบังคับของกฎหมาย ถ้าไม่ประสงค์จะให้คนตกอยู่ในบังคับให้หันเข้าหาขบถขัดขืนต่อพระราชและการกดขี่เป็นวิถีทางสุดท้าย

โดยที่เป็นการจำเป็นอย่างยิ่งที่จะส่งเสริมวิวัฒนาการแห่ง สัมพันธไมตรีระหว่างนานาชาติ

โดยที่ประชาชนแห่งสหประชาชาติได้ยืนยันไว้ในกฎบัตรถึงความเชื่อมั่นในสิทธิมนุษยชนอันเป็นหลักมูล ในเกียรติศักดิ์และคุณค่าของมนุษยย์และสิทธิในความเท่าเทียมกันของบรรดาชายและหญิง และได้ตกลงใจที่จะส่งเสริมความก้าวหน้าทางสังคมและมาตรฐานแห่งชีวิตที่ดีขึ้นด้วยในอิสรภาพอันกว้างขวางยิ่งขึ้น

โดยที่รัฐสมาชิกต่างปฏิญาณจะให้บรรลุถึงซึ่งการส่งเสริมการเคารพและปฏิบัติตามทั่วสากลต่อสิทธิมนุษยชนและอิสรภาพหลักมูล โดยร่วมมือกับสหประชาชาติ

โดยที่ความเข้าใจร่วมกันในสิทธิ และอิสรภาพเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เพื่อให้ปฏิญญานี้สำเร็จผลเต็มบริบูรณ์

ฉะนั้น บัดนี้ สมัชชาจึงประกาศว่า

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนี้ เป็นมาตรฐานร่วมกันแห่งความสำเร็จสำหรับบรรดาประชากรและประชาชาติทั้งหลาย เพื่อจุดหมายปลายทางที่ว่า เอกชนทุกคนและองค์การสังคมทุกองค์การ โดยการรำลึกถึงปฏิญญานี้เป็นเนืองนิจ จะบากบั่นพยายามด้วยการสอนและศึกษา ในอันที่ส่งเสริมการเคารพสิทธิและอิสรภาพเหล่านี้ และด้วยมาตรการอันก้าวหน้าทั้งในและระหว่างประเทศ ในอันที่จะส่งเสริมการเคารพสิทธิและอิสรภาพเหล่านี้ และด้วยมาตรการอันก้าวหน้าทั้งในและระหว่างประเทศ ในอันที่จะให้มีการยอมรับนับถือ และการปฏิบัติตามโดยสากลและอย่างเป็นผลจริงจัง ทั้งในบรรดาประชาชนของรัฐสมาชิกด้วยกันเอง และในบรรดาประชาชนของดินแดนที่อยู่ใต้อำนาจของรัฐนั้นๆ

ข้อ 1 มนุษย์ทั้งหลายเกิดมามีอิสระและเสมอภาคกันในเกียรติศักดิ์และสิทธิ ต่างมีเหตุผลและมโนธรรม และควรปฏิบัติต่อกันด้วยเจตนารมณ์แห่งภราดรภาพ

ข้อ 2 (1) ทุกคนย่อมมีสิทธิและอิสรภาพบรรดาที่กำหนดไว้ในปฏิญญานี้ โดยปราศจากความแตกต่างไม่ว่าชนิดใด ๆ ดังเช่น เชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา การคิดเห็นทางการเมืองหรือทางอื่น เผ่าพันธุ์แห่งชาติ หรือสังคม ทรัพย์สิน กำเนิด หรือสถานะอื่นๆ

(2) อนึ่ง จะไม่มีความแตกต่างใดๆ ตามมูลฐานแห่งสถานะทางการเมือง ทางการศึกษา หรือทางการระหว่างประเทศของประเทศหรือดินแดนของบุคคลสังกัด ไม่ว่าดินแดนนี้เป็นเอกราช อยู่ในความพิทักษ์ไม่ได้ปกครองตนเอง หรืออยู่ภายใต้การจำกัดอธิปไตยใดๆ ทั้งสิ้น

ข้อ 3 คนทุกคนมีสิทธิในการดำรงชีวิตเสรีภาพ และความมั่นคงแห่งตัวตน

ข้อ 4 บุคคลใดๆ จะถูกยึดเป็นทาส หรือต้องภาวะความจำยอมไม่ได้ ความเป็นทาส และการค้าทาส เป็นห้ามขาดทุกรูป

ข้อ 5 บุคคลใดๆ จะถูกทรมาน หรือได้รับผลปฏิบัติ หรือการลงโทษที่โหดร้ายผิดมนุษยธรรมหรือต่ำช้าไม่ได้

ข้อ 6 ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการยอมรับนับถือว่าเป็นบุคคลตามกฎหมายทุกแห่งทุกหน

ข้อ 7 ทุกคนเสมอภาคตามกฎหมายและมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองของกฎหมายเท่าเทียมกัน โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใดๆ ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองเท่าเทียมกันจากการเลือกปฏิบัติใดๆ อันเป็นการล่วงละเมิดปฏิญญา และจากการขยงให้เลือกปฏิบัติดังกล่าว

ข้อ 8 ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับบำนาญอันเป็นผลจริงจังกจากศาลที่มีอำนาจแห่งชาติต่อการกระทำอันละเมิดสิทธิหลักมูล ซึ่งตนได้รับตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย

ข้อ 9 บุคคลใดจะถูกจับกุม กักขัง หรือเนรเทศไปต่างถิ่นโดยพลการไม่ได้

ข้อ 10 ทุกคนมีสิทธิโดยเสมอภาคเต็มที่ในอันที่จะได้รับการพิจารณาที่เป็นธรรมและเปิดเผยจากศาลที่อิสระและเที่ยงธรรมในการกำหนดสิทธิและหน้าที่ของตนและการกระทำผิดอาญาใดๆ ที่ตนถูกกล่าวหา

ข้อ 11 (1) ทุกคนที่ถูกกล่าวหาว่าทำผิดทางอาญา มีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ามีผิดตามกฎหมายในการพิจารณาเปิดเผย ซึ่งตนได้รับหลักประกันบรรดาที่จำเป็นสำหรับการต่อสู้คดี

(2) จะถือบุคคลใดๆ ว่ามีความผิดทางอาญาเนื่องด้วยการกระทำหรือละเว้นใดๆ อันมิได้จัดเป็นความผิดทางอาญาตามกฎหมายแห่งชาติหรือกฎหมายระหว่างประเทศในขณะที่ได้กระทำการนั้นขึ้นไม่ได้ และจะลงโทษอันหนักกว่าที่ใช้อยู่ในขณะที่ได้กระทำความผิดทางอาญานั้นไม่ได้

ข้อ 12 บุคคลใด ๆ จะถูกแทรกสอดโดยผลการในความเป็นอยู่ส่วนตัวในครอบครัว ในสถาน หรือในการสื่อสาร หรือจะถูกหลอในเกียรติยศและชื่อเสียงไม่ได้ ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองของกฎหมายต่อการแทรกสอด หรือการหลอดังกล่าวนี้

ข้อ 13 (1) ทุกคนมีสิทธิในอิสรภาพแห่งการเคลื่อนไหวและสถานที่อยู่ภายในเขตของแต่ละรัฐ

(2) ทุกคนมีสิทธิที่จะออกจากประเทศใด ๆ ไป รวมทั้งประเทศของตนเองด้วย และที่จะกลับยังประเทศตน

ข้อ 14 (1) ทุกคนมีสิทธิที่จะแสวงหา และที่จะได้อาศัยพำนักในประเทศอื่นเพื่อลี้ภัยจากการประหาร

(2) จะอ้างสิทธินี้ไม่ได้ ในกรณีที่มีการดำเนินคดีสืบเนื่องอย่างแท้จริงมาจากความผิดที่ไม่ใช่ทางการเมือง หรือจากการกระทำอันขัดต่อวัตถุประสงค์และหลักการของสหประชาชาติ

ข้อ 15 (1) ทุกคนมีสิทธิในการถือสัญชาติหนึ่ง

(2) บุคคลใดๆ จะถูกตัดสัญชาติของตนโดยผลการ หรือถูกปฏิเสธสิทธิที่จะเปลี่ยนสัญชาติไม่ได้

ข้อ 16 (1) ชายและหญิงที่มีอายุเต็มบริบูรณ์ มีสิทธิที่จะทำการสมรส และจะก่อตั้งครอบครัวโดยปราศจากการจำกัดใดๆ อันเนื่องมาจากเชื้อชาติ สัญชาติหรือ ศาสนา ต่างมีสิทธิเท่าเทียมกันในเรื่องการสมรส ระหว่างการสมรสและการขาดจากสมรส

(2) การสมรสจะกระทำกันก็แต่ด้วยความยินยอมโดยอิสระและเต็มใจของผู้ที่เจตนาจะเป็นคู่สมรส

(3) ครอบครัวเป็นหน่วยธรรมชาติ และหลักมูลของสังคมและมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองจากสังคมและรัฐ

ข้อ 17 (1) ทุกคนมีสิทธิที่จะเป็นเจ้าของทรัพย์สินโดยลำพังตนเองเช่นเดียวกัน โดยร่วมกับผู้อื่น

(2) บุคคลใดๆ ที่จะถูกริบทรัพย์สินโดยผลการไม่ได้

ข้อ 18 ทุกคนมีสิทธิในอิสรภาพแห่งความคิด มโนธรรม และศาสนา สิทธินี้รวมถึงอิสรภาพในการที่จะประกาศ ศาสนา หรือความเชื่อของตน โดยการสอน การปฏิบัติสักการบูชาและการประกอบพิธีกรรม ไม่ว่าจะโดยลำพังตนเองหรือประชามร่วมกับผู้อื่น และเป็นการสาธารณะหรือส่วนบุคคล

ข้อ 19 ทุกคนมีสิทธิในอิสรภาพแห่งความเห็นและการแสดงออกสิทธินี้รวมถึงอิสรภาพในการที่จะถือเอาความคิด โดยปราศจากความแทรกสอด และที่จะแสวงหา รับและแจกจ่ายข่าวสาร และความคิดเห็นไม่ว่าโดยวิธีใดๆ และโดยไม่คำนึงถึงเขตแดน

ข้อ 20 (1) ทุกคนมีสิทธิในอิสรภาพแห่งการร่วมประชุมและการตั้งสมาคมโดยสันติ

(2) บุคคลใด ๆ จะถูกบังคับให้สังกัดสมาคมใดสมาคมหนึ่งไม่ได้

ข้อ 21 (1) ทุกคนมีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในรัฐบาลของประเทศตน จะเป็นโดยตรงหรือโดยผ่านทางผู้แทนซึ่งได้เลือกตั้งโดยอิสระ

(2) บุคคลมีสิทธิที่เข้าถึงบริการสาธารณะในประเทศของตนโดยเสมอภาค

(3) เจตจำนงของประชาชนจะต้องเป็นมูลฐานแห่งอำนาจของรัฐบาล เจตจำนงนี้จะต้องแสดงออกทางการเลือกตั้งตามกำหนดเวลา และอย่างแท้จริง ซึ่งอาศัยการออกเสียงกันอย่างทั่วไปและเสมอภาค และการลงคะแนนลับ หรือวิธีการลงคะแนนโดยอิสระอย่างอื่นทำนองเดียวกัน

ข้อ 22 ทุกคนในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม มีสิทธิในทางมั่นคงของสังคม และมีสิทธิในการบรรลุถึงซึ่งสิทธิทางเศรษฐกิจ ทางสังคม และทางวัฒนธรรม อันจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับเกียรติศักดิ์ของตน และการพัฒนาบุคลิกภาพของตนอย่างอิสระ ทั้งนี้ โดยความเพียรพยายามแห่งชาติและความร่วมมือระหว่างประเทศ และตามระบอบการและทรัพยากรของแต่ละรัฐ

ข้อ 23 (1) ทุกคนมีสิทธิในการงาน ในการเลือกงานโดยอิสระในเงื่อนไขอันยุติธรรม และเป็นประโยชน์แห่งการงาน และการคุ้มครองแห่งการว่างงาน

(2) ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับเงินค่าจ้างเท่าเทียมกันสำหรับงานเท่าเทียมกัน โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใดๆ

(3) ทุกคนที่ทำงานมีสิทธิที่จะได้รับค่าจ้างที่ยุติธรรมและเป็นประโยชน์ ที่จะให้ประกันแก่ตนเองและครอบครัวแห่งตน ซึ่งความเป็นอยู่อันควรแก่เกียรติศักดิ์ของมนุษย์ และถ้าจำเป็นก็จะต้องได้รับวิถีทางคุ้มครองทางสังคมอื่นๆ เพิ่มเติมด้วย

(4) ทุกคนมีสิทธิที่จะจัดตั้ง และที่จะเข้าร่วมสหพันธกรรมกรเพื่อความคุ้มครองแห่งประโยชน์ของตน

ข้อ 24 ทุกคนมีสิทธิในการพักผ่อนและเวลาว่าง รวมทั้งจำกัดเวลาการทำงานตามสมควร และวันหยุดงานเป็นครั้งคราวโดยได้รับสินจ้าง

ข้อ 25 (1) ทุกคนมีสิทธิในมาตรฐานการครองชีพอันเพียงพอสำหรับสุขภาพและความเป็นอยู่ดีของตนและครอบครัว รวมทั้งอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และการดูแลรักษาทางการแพทย์และบริการสังคมที่จำเป็น และมีสิทธิในความมั่นคงในยามว่างงาน เจ็บป่วยพิการ เป็นหม้าย วยชรา หรือขาดอาชีพอื่นในเหตุการณ์ที่นอกเหนืออำนาจของตน

(2) มารดาและเด็กมีสิทธิที่จะรับการดูแลรักษาและช่วยเหลือเป็นพิเศษ เด็กทั้งปวงไม่ว่าจะเกิดในหรือนอกสมรส จะต้องได้รับการคุ้มครองทางสังคมเช่นเดียวกัน

ข้อ 26 (1) ทุกคนมีสิทธิในการศึกษา การศึกษาจะต้องให้เปล่าอย่างน้อยในชั้นประถมศึกษาและการศึกษาขั้นหลักรวม การประถมศึกษาจะต้องเป็นการบังคับ การศึกษาทางเทคนิคและวิชาชีพ จะต้องเป็นอันเปิดโดยทั่วไป และการศึกษาขั้นสูงสุดขึ้นไป จะต้องเป็นอันเปิดสำหรับทุกคน เข้าถึงได้โดยเสมอภาคตามมูลฐานแห่งคุณวุฒิ

(2) การศึกษาจะได้จัดไปในทางพัฒนาบุคลิกภาพของมนุษย์อย่างเต็มที่และยังความเคารพต่อสิทธิมนุษยชน และอิสรภาพหลักมูลให้มั่นคงแข็งแรงจะต้องส่งเสริมความเข้าใจ ขั้นตอนธรรม และมิตรภาพแห่งบรรดาประชาชาติ กลุ่มเชื้อชาติ หรือศาสนา และจะต้องส่งเสริมกิจกรรมของสหประชาชาติ เพื่อธำรงไว้ซึ่งสันติภาพ

(3) บิดามารดา มีสิทธิเบื้องต้นที่จะเลือกชนิดของการศึกษาอันจะให้แก่บุตรหลานของตน

ข้อ 27 (1) ทุกคนมีสิทธิที่เข้าร่วมในชีวิตทางวัฒนธรรมของประชาชน โดยอิสระที่จะบันเทิงใจในศิลปะและที่มีส่วนในความรุดหน้า และคุณประโยชน์ทางวิทยาศาสตร์

(2) ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองผลประโยชน์ทางศิลปกรรมและทางวัตถุอันเป็นผลจากการประดิษฐ์กรรมใดๆ ทางวิทยาศาสตร์ วรรณกรรมและทางศิลปกรรม ซึ่งตนเป็นผู้สร้าง

ข้อ 28 ทุกคนมีสิทธิในระเบียบทางสังคมและระหว่างประเทศ ซึ่งจะเป็นทางให้สำเร็จผลเต็มที่ตามสิทธิและอิสรภาพดังกล่าวไว้ในปฏิญญานี้

ข้อ 29 (1) ทุกคนมีหน้าที่ต่อประชาคม ด้วยการพัฒนาต่อบุคลิกภาพของตนโดยอิสรภาพเต็มที่ จะกระทำได้ก็แค่ประชาคมนั้น

(2) ในการใช้สิทธิและอิสรภาพแห่งตน ทุกคนตกอยู่ในบังคับของข้อจำกัดเพียงเท่าที่ได้กำหนดลงโดยกฎหมายเท่านั้น เพื่อประโยชน์ที่ได้มาซึ่งการนับถือ และเคารพสิทธิและอิสรภาพของผู้อื่นตามสมควรและที่จะเผชิญกับความเรียกร้องต้องการอันเที่ยงธรรมของศิลปกรรม ความสงบเรียบร้อยของประชาชน และสวัสดิการทั่วไปในสังคมประชาธิปไตย

(3) สิทธิและอิสรภาพเหล่านี้ จะใช้ขัดต่อวัตถุประสงค์และหลักการของสหประชาชาติไม่ได้ว่าในกรณีใดๆ

ข้อ 30 ไม่มีบทใด ในปฏิญญานี้ที่จะอนุমানว่าให้สิทธิใดๆ แก่รัฐ หมู่คน หรือบุคคล ในอันที่จะดำเนินกิจกรรมใดๆ หรือปฏิบัติการใดๆ อันมุ่งต่อการทำลายสิทธิและอิสรภาพ ดังกำหนดไว้ ณ ที่นี้¹

¹ ศูนย์ศึกษากฎหมายและนโยบายสื่อมวลชน. (2554). ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน. สืบค้นเมื่อ 6 ตุลาคม 2553, จาก <http://www.thaimedialaw.org/images/stories/documents/udhr.pdf>.

ผนวก ข

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง
คำปรารภ

รัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้

โดยพิจารณาว่า ตามหลักการซึ่งได้ประกาศไว้ในกฎบัตรสหประชาชาติ การยอมรับศักดิ์ศรีประจำตัวและสิทธิซึ่งเสมอกัน และไม่อาจโอนแก่กันได้ของสมาชิกทั้งปวง แห่งครอบครัวมนุษย์ เป็นรากฐานของเสรีภาพ ความยุติธรรม และสันติภาพในพิภพ

โดยรับรองว่าสิทธิเหล่านั้นมาจากศักดิ์ศรีประจำตัวของบุคคล

โดยรับรองว่า ตามปรัชญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน อุดมการณ์ที่ว่าเสรีชนมีเสรีภาพจากความกลัวและความยากไร้ขาดแคลน สามารถสัมฤทธิ์ผลได้ก็ต่อเมื่อมีการสร้างสภาพ ซึ่งทุกคนจะมีสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม รวมทั้งพลเมืองและสิทธิทางการเมืองด้วย

โดยพิจารณาถึงพันธกรณีแห่งรัฐภายใต้กฎบัตรสหประชาชาติที่จะส่งเสริมความเคารพโดยสากลและการปฏิบัติตามสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพ

โดยสำนึกว่า ปัจเจบุคคล ซึ่งมีหน้าที่ต่อปัจเจกชนอื่น ๆ และต่อประชาคมซึ่งเป็นของตน มีความรับผิดชอบที่จะต่อสู้เพื่อการส่งเสริมและการปฏิบัติตามสิทธิรับรองไว้ในกติกา ปัจจุบันตกลงกันในข้อต่อไปนี้

ภาค 1

ข้อ 1

1. ประชาชนทั้งปวงมีสิทธิในการกำหนดเจตจำนงของตนเองโดยอาศัยสิทธินั้น ประชาชนกำหนดสถานะทางการเมืองของตนอย่างเสรีรวมทั้งแสวงหาอย่างอิสระเสรีซึ่งการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม
2. ประชาชนทั้งปวง เพื่อจุดมุ่งหมายปลายทางของตน อาจจัดการเกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ และทรัพยากรของตนอย่างเสรี โดยไม่จำเป็นที่เสื่อมเสียต่อพันธกรณีใดๆ ซึ่งเกิดจากความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ อันตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการแห่งประโยชน์ซึ่งกันและกัน และกฎหมายระหว่างประเทศ ไม่ว่ากรณีใดๆ ประชาชนคนใดไม่อาจถูกไล่ออกจากวิถีทางแห่งการยังชีพของตน

3. รัฐสภาแห่งกติกาลฉบับนี้ รวมทั้งผู้ซึ่งมีความรับผิดชอบต่อการบริหารของอาณาเขตใน ภาวะทรัสตี และมีได้ปกครองตนเอง จะส่งเสริมให้สิทธิแห่งการกำหนดเจตจำนงของตนเอง บรรลุผลเป็นความจริง และจะเคารพสิทธินั้น ตามบทบัญญัติแห่งกฎบัตรสหประชาชาติ

ภาค 2

ข้อ 2

1. รัฐสภาแห่งกติกาลฉบับนี้แต่ละรัฐรับที่จะเคารพและให้ความมั่นใจแก่บรรดาบุคคลทั้ง ปวงภายในอาณาเขตของตน และภายใต้อำนาจของตนในสิทธิทั้งหลายที่ยอมรับแล้วในกติกาลฉบับ นี้ โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ ไม่ว่าชนิดใดๆ เช่น เชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็น ทางการเมือง หรืออื่นใด เผ่าพันธุ์แห่งชาติหรือสังคม ทรัพย์สิน กำเนิด หรือสถานะอื่นๆ

2. ในกรณีที่ยังไม่มีมาตรการทางนิติบัญญัติหรืออื่นใดในขณะนี้ รัฐสภาแห่งกติกาลฉบับนี้ แต่ละรัฐรับที่จะดำเนินการเป็นขั้นตอนอย่างสอดคล้องกับกระบวนการทางรัฐธรรมนูญ และบทบัญญัติ แห่งกติกาลฉบับนี้ เพื่อให้มีมาตรการทางนิติบัญญัติหรืออื่นใดอันจำเป็นแก่การให้ได้สมดังสิทธิ ตามที่ยอมรับไว้ในกติกาลฉบับนี้

3. ภาครัฐแห่งกติกาลฉบับนี้แต่ละรัฐรับที่จะ

(ก) ให้ความมั่นใจว่า บุคคลใดก็ตามที่สิทธิหรือเสรีภาพของตนอันยอมรับแล้ว ณ ที่นี้ ถูกล่วงละเมิด ย่อมมีทางบำบัดแก้ไขอย่างเป็นผลจริงจัง แม้ถึงว่าการล่วงละเมิด จะเกิดจากบุคคลผู้ ปฏิบัติการตามหน้าที่ก็ตาม

(ข) ให้ความมั่นใจว่าบุคคลใดก็ตามที่แสวงหาทางบำบัดแก้ไขดังกล่าว ย่อมมีสิทธิ ได้รับการพิจารณาจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายตุลาการ ฝ่ายปกครอง หรือฝ่ายนิติบัญญัติที่มีอำนาจ หรือจาก หน้าที่ฝ่ายอื่นที่มีอำนาจตามที่กำหนด ไว้ในระบบกฎหมายของรัฐ และจักต้องดำเนินการให้การ บำบัดแก้ไขทางศาลบังเกิดผลเป็นไปได้

(ค) ให้ความมั่นใจว่า เมื่อได้ยอมรับจะบำบัดแก้ไขให้แล้ว เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจจะบังคับ การให้เกิดผลจริงจังตามนั้น

ข้อ 3

บรรดารัฐสภาแห่งกติกาลฉบับนี้รับที่จะประกันสิทธิเท่าเทียมกันระหว่างชายหญิงให้มีสิทธิ ทั้งปวงทางพลเมืองและทางการเมืองดังที่ได้ระบุไว้ในกติกาลฉบับนี้

ข้อ 4

1. ในยามที่เกิดภาวะการณ์ฉุกเฉินอันมีมาเป็นสาธารณะซึ่งคุกคามความอยู่รอดปลอดภัย ของชาติ ดังได้ประกาศแล้วอย่างเป็นทางการ บรรดารัฐสภาแห่งกติกาลฉบับนี้อาจดำเนินการ หลีกเลียงพันธะของตน ที่มีอยู่ตามกติกาลฉบับนี้ได้เพียงเท่าที่จำเป็นอย่างแท้จริงต่อสถานการณ์ ฉุกเฉิน ทั้งนี้ภายใต้เงื่อนไขว่ามาตรการเช่นนี้นั้น ไม่ขัดแย้งต่อพันธะอื่นๆ ของตน อันมีอยู่ตาม

กฎหมายระหว่างประเทศ และไม่ก่อให้เกิดการเลือกปฏิบัติโดยอาศัยเหตุเพียงเนื่องมาจากเชื้อชาติ ศิว เพศ ภาษา ศาสนา หรือเผ่าพันธุ์ทางสังคม

2. การหลีกเลี่ยงพันธกรณีตามข้อ 6, 7, 8 (วรรค 1 และ 2) 11, 15, 16 และ 18 ไม่อาจกระทำได้ภายใต้บทบัญญัติข้อนี้

3. รัฐภาคีใดแห่งกติกาฉบับนี้ใช้สิทธิหลีกเลี่ยงจากบัญญัติในกติกา จะต้องแจ้งแก่รัฐภาคีอื่น แห่งกติกาฉบับนี้โดยพลัน เพื่อให้ทราบถึงบทบัญญัติซึ่งตนได้หลีกเลี่ยง และเหตุผลอันก่อให้เกิดเหตุดังกล่าว โดยอาศัยเลขานุการแห่งสหประชาชาติเป็นสื่อกลาง ในวันที่ได้ยุติการหลีกเลี่ยงดังกล่าวแล้ว ให้ติดต่อสืบไปโดยผ่านสื่อกลาง เดิมดังว่ามาแล้ว

ข้อ 5

1. บทบัญญัติในกติกาฉบับนี้ไม่อาจตีความในทางให้รัฐ กลุ่มบุคคลหรือบุคคลใดอนุมานเอาได้ว่าก่อให้เกิดสิทธิในอันที่จะกระทำการกิจกรรม หรือปฏิบัติการใดอันมุ่งประสงค์ต่อการทำลายสิทธิหรือเสรีภาพประการใด ดังที่ยอมรับไว้แล้ว ณ ที่นี้ หรือเป็นการจำกัดตัดสิทธิยิ่งไปกว่าเท่าที่ได้บัญญัติไว้แล้วในกติกาฉบับนี้

2. ต้องไม่มีการจำกัดตัดทอนหรือทำให้เกิดความเสียหายแก่สิทธิมนุษยชนขั้นมูลฐานใดๆ อันเป็นที่ยอมรับหรือปรากฏตามกฎหมาย อนุสัญญา ระเบียบหรือธรรมเนียมในรัฐภาคีใดแห่งกติกาฉบับนี้ โดยอ้างว่ากติกาฉบับนี้ไม่ได้ยอมรับสิทธิเช่นนั้น หรือยอมรับย่อหย่อนกว่านั้น

ภาค 3

ข้อ 6

1. มนุษย์ทุกคนมีสิทธิมาแต่กำเนิดในการดำรงชีวิต สิทธินี้ย่อมได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย ไม่มีบุคคลสามารถก้าวล่วงชีวิตของใครได้ตามอำเภอใจ

2. ในประเทศซึ่งยังมีได้ยกเลิกโทษประหารชีวิต การลงโทษประหารชีวิตย่อมกระทำได้เฉพาะคดีอุกฉกรรจ์ที่สุด ตามกฎหมายที่ใช้ขณะกระทำผิดและต้องไม่ขัดต่อบทบัญญัติในกติกาฉบับนี้ และอนุสัญญาว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทำลายล้างเผ่าพันธุ์

3. เมื่อมีการฆ่าผู้อื่นอันเป็นอาชญากรรมทำลายล้างเผ่าพันธุ์ ย่อมเป็นที่เข้าใจว่าข้อนี้มีได้ให้อำนาจรัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้ในอันที่จะหลีกเลี่ยงจากพันธะใดๆ อันพึงมีต่อบทบัญญัติแห่งอนุสัญญาว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทำลายล้างเผ่าพันธุ์

4. บุคคลใดที่ต้องคำพิพากษาประหารชีวิต ย่อมมีสิทธิขอภัยโทษหรือลดหย่อนผ่อนโทษตามคำพิพากษา การนิรโทษกรรม การอภัยโทษ หรือการลดหย่อนผ่อนโทษ จากคำพิพากษาให้ประหารชีวิต พึงมีได้ในทุกกรณี

5. จะไม่มีการพิพากษาให้ประหารชีวิตในคดีอาชญากรรมที่กระทำโดยบุคคล ผู้มีอายุต่ำกว่า 18 ปี และจะลงโทษประหารชีวิตต่อหญิงมีครรภ์มิได้

6. จะยกข้อนี้ขึ้นเป็นเหตุประวิงเวลา หรือขัดขวางการยกเลิกโทษประหารชีวิตในรัฐ

ข้อ 7

บุคคลใดจะถูกกระทำทารุณกรรมหรือได้รับผลปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้ายผิดมนุษยธรรมหรือต่ำช้ามิได้ กล่าว โดยเฉพาะบุคคลใดจะถูกทดลองทางแพทย์ หรือทางวิทยาศาสตร์ โดยปราศจาก ความยินยอมพร้อมใจอย่างอิสระหาได้ไม่

ข้อ 8

1. บุคคลใดจะถูกเอาตัวลงเป็นทาสมิได้ ห้ามการเอาคนลงเป็นทาส และการค้าทาสทุกรูปแบบ

2. บุคคลจะถูกบังคับให้อยู่ในภาวะจำยอมมิได้

3. (ก) บุคคลใดจะถูกเกณฑ์แรงงานหรือบังคับให้ใช้แรงงานมิได้

(ข) บทบัญญัติในวรรค 3 (ก) มิได้ห้ามการทำงานหนักตามคำพิพากษาของศาลที่มีอำนาจอันเป็นการลงโทษ ในประเทศที่ถือว่าการจำคุกและการทำงานหนัก เป็นโทษทางอาญาชนิดหนึ่ง

(ค) เพื่อวัตถุประสงค์ของบทบัญญัติในวรรคนี้ คำว่า “เกณฑ์แรงงานหรือบังคับให้ใช้แรงงาน” ไม่หมายรวมถึง

(1) การทำงานหรือการปฏิบัติงาน ซึ่งมีได้กล่าวถึงในวรรค (ข) อันบุคคลผู้ถูกควบคุมตามคำสั่งอันชอบด้วยกฎหมายหรือบุคคลผู้อยู่ระหว่างการปล่อยตัว จากการถูกควบคุมอย่างมีเงื่อนไขจะพึงกระทำ

(2) การรับราชการทหารแบบใดแบบหนึ่ง และในประเทศที่ยอมรับการไม่เห็นด้วยกับการเป็นทหารเพราะขัดกับมโนธรรม จึงให้มีการรับใช้ชาติแบบอื่นใดแทนตามกฎหมายว่าด้วยการคัดค้านต่อการเป็นทหาร เพราะขัดกับมโนธรรม

(3) การปฏิบัติงานใดๆ ในยามฉุกเฉิน หรือหายนภัยที่คุกคามความอยู่รอดหรือสวัสดิภาพของชุมชน

(4) การทำงานหรือการปฏิบัติงานใดๆ อันเป็นส่วนหนึ่งของหน้าที่พลเมืองตามปกติ

ข้อ 9

1. บุคคลทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพและความมั่นคงของตน บุคคลใดจะถูกจับกุมหรือคุมขังโดยพลการมิได้ บุคคลใดจะถูกลดทอนเสรีภาพของตนมิได้ ยกเว้น โดยเหตุและอาศัยกระบวนการตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย

2. บุคคลที่ถูกจับกุมข่มขู่ได้รับการแจ้งถึงสาเหตุในการจับกุม และการแจ้งข้อหาอันเป็นปฏิปักษ์ต่อตน โดยพลันในเวลาที่มีการจับกุม

3. บุคคลใดที่ถูกจับกุมหรือควบคุมตัวในข้อหาทางอาญา ข่มขู่ต้องถูกนำตัวไปศาลหรือเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตามกฎหมายโดยพลัน เพื่อที่จะใช้อำนาจทางตุลาการ และได้รับการพิจารณาคดีภายในเวลาอันสมควร หรือมีการปล่อยตัว มิให้ถือเป็นหลักทั่วไปว่าจะต้องคุมขังบุคคลผู้อยู่ระหว่างพิจารณาคดี แต่จะปล่อยชั่วคราวโดยมีหลักประกันว่าจะกลับมาปรากฏตัวในการพิจารณาคดีหรือในกรณีจำเป็นตามโอกาส จะกลับมารับการบังคับคดีให้เป็นไปตามคำพิพากษาในระหว่างกระบวนการพิจารณาคดีขึ้นใดก็ได้

4. บุคคลใดที่ถูกลิดรอนเสรีภาพโดยการจับกุมหรือควบคุมตัว ข่มขู่มีสิทธิร้องเรียนต่อศาลเพื่อให้ศาลพิจารณาโดยมิชักช้าได้ถึงความชอบด้วยกฎหมายของการควบคุมตัวผู้นั้น และหากมีการควบคุมตัว โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายก็อาจมีคำสั่งให้ปล่อยตัวได้

5. บุคคลใดที่ตกเป็นผู้จับหรือควบคุมตัวโดยไม่ชอบกฎหมาย ข่มขู่มีสิทธิเรียกร้องให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน

ข้อ 10

1. บุคคลทั้งหลายที่ถูกลิดรอนเสรีภาพ ต้องได้รับการปฏิบัติอย่างมีมนุษยธรรมและได้รับการเคารพในศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์

2. (ก) เว้นแต่ในสถานการณ์พิเศษ ผู้ต้องหาว่ากระทำผิดต้องได้รับการจำแนกออกจากผู้ต้องโทษ และพึงได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างตามความเหมาะสมแก่สถานะ อันมิใช่ผู้ต้องโทษ

(ข) พึงแยกตัวผู้ต้องหาว่ากระทำผิดที่เป็นเยาวชนออกจากผู้ใหญ่ และให้นำตัวขึ้นพิจารณาพิพากษาคดีให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้

3. ระบบการราชทัณฑ์พึงประกอบด้วยการปฏิบัติต่อนักโทษ ด้วยความมุ่งหมายสำคัญที่จะให้มีการกลับเนื้อกลับตัวและการฟื้นฟูทางสังคม พึงจำแนกผู้กระทำผิด ที่เป็นเด็กหรือเยาวชนจากผู้ใหญ่หรือได้รับการปฏิบัติตามความเหมาะสมแก่วัยและสถานะทางกฎหมาย

ข้อ 11

บุคคลจะรับโทษจำคุกเพียงเพราะเหตุว่าไม่อาจปฏิบัติตามภาระหน้าที่ตามสัญญาหาได้ไม่

ข้อ 12

1. บุคคลทุกคนที่อยู่ในดินแดนของรัฐใด โดยชอบด้วยกฎหมายย่อมมีเสรีภาพในการเคลื่อนย้ายและเสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ภายในอาณาเขตของรัฐนั้น

2. บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิที่จะออกจากประเทศใดรวมทั้งประเทศของตนโดยเสรี

3. สิทธิดังกล่าวข้างต้นไม่อาจถูกจำกัดตัดทอนอย่างใดอย่างหนึ่ง เว้นแต่เป็นไปตามกฎหมายอันจำเป็นต้องมีเพื่อรักษาความมั่นคงของชาติ ความสงบเรียบร้อย การสาธารณสุขหรือ

ศีลธรรม หรือสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น และสอดคล้องกับสิทธิอื่น อันรับรองไว้แล้วในกติกาฉบับนี้

4. บุคคลจะถูกกลั่นแกล้งสิทธิในการเดินทางเข้าประเทศของตนโดยพลการหาได้ไม่

ข้อ 13

คนต่างด้าวผู้อยู่ในดินแดนของรัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้โดยชอบด้วยกฎหมายจะถูกเนรเทศได้ก็โดยคำวินิจฉัยอันเป็นไปตามกฎหมายและข้อมมีสิทธิที่จะชี้แจงแสดงเหตุผลคัดค้านคำสั่งเนรเทศ และมีสิทธิที่จะนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหรือบุคคลหรือคณะบุคคลที่ตั้งขึ้นเฉพาะเพื่อการนี้โดยเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจและมีสิทธิที่จะมีทนาย เว้นแต่ในกรณีมีเหตุผลจำเป็นเพื่อความมั่นคงของชาติเป็นประการอื่น

ข้อ 14

1. บุคคลทุกคนย่อมเสมอภาคในการพิจารณาของศาลและตุลาการ ในการพิจารณาคดีอาญาอันบุคคลต้องหาว่ากระทำหรือการพิจารณาข้อพิพาททางสิทธิและหน้าที่ของตน ทุกคนย่อมมีสิทธิได้รับการพิจารณา อย่างเป็นธรรมและเปิดเผยในศาล ที่มีอำนาจ มีอิสระ และเป็นกลาง ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย หนังสือพิมพ์หรือสาธารณชนอาจถูกห้าม รั้งฟังการพิจารณาคดีทั้งหมดหรือบางส่วนได้ก็ด้วยเหตุผลทางศีลธรรม ความสงบเรียบร้อยหรือความมั่นคงของชาติในสังคมประชาธิปไตย หรือด้วยเหตุผลด้านความเป็นอยู่ ส่วนตัวของคู่กรณี หรือในกรณีศาลเห็นเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งว่าเป็นพฤติการณ์พิเศษ ซึ่งการเป็นข่าวอาจทำให้กระทบต่อความยุติธรรม แต่คำพิพากษาในคดีอาญา หรือข้อพิพาททางแพ่งย่อมเป็นที่เปิดเผย เว้นแต่จำเป็นเพื่อผลประโยชน์ของเด็กและเยาวชน หรือเป็นกระบวนการพิจารณาคดีเกี่ยวกับ ข้อพิพาทเรื่องทรัพย์สินของคู่สมรส หรือการเป็นผู้ปกครองเด็ก

2. บุคคลทุกคนผู้ถูกหาว่ากระทำผิดสัญญา ย่อมมีสิทธิได้รับการสันนิษฐานเป็นผู้บริสุทธิ์ จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ากระทำผิดตามกฎหมาย

3. ในการพิจารณาคดีอาญาซึ่งบุคคลถูกหาว่ากระทำผิด บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิที่จะได้รับหลักประกันขั้นต่ำอย่างเสมอภาคเต็มที่ดังต่อไปนี้

(ก) สิทธิที่จะได้รับแจ้งสภาพและข้อหาแห่งความผิดที่ถูกกล่าวหาโดยพลันและละเอียดในภาษาซึ่งบุคคลนั้นเข้าใจได้

(ข) สิทธิที่จะมีเวลาและได้รับความสะดวกเพียงพอแก่การเตรียมการเพื่อสู้คดีและติดต่อกับทนายความได้ตามความประสงค์ของตน

(ค) สิทธิที่ได้รับการพิจารณาโดยปราศจากการชักจูงอย่างไม่เป็นธรรม

(ง) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้าและสิทธิที่จะต่อสู้คดีด้วยตนเองหรือผ่านทางผู้ช่วยเหลือทางกฎหมายตามที่เลือกหาเอง สิทธิที่จะได้รับการแจ้งให้ทราบถึงสิทธิในการมีผู้ช่วย

เหลือทางกฎหมาย ถ้าไม่มีผู้ช่วยเหลือทางกฎหมายและสิทธิที่จะมีการช่วยเหลือทางกฎหมายซึ่งมีการแต่งตั้งให้โดยไม่มีคิดมูลค่า ถ้าบุคคลนั้นไม่อาจรับภาระ จัดการได้เอง หากจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

(จ) สิทธิที่จะถามพยานซึ่งเป็นปรปักษ์ต่อตน และขอให้หมายเรียกพยานฝ่ายตนมาซักถามภายใต้เงื่อนไขเดียวกับพยานฝ่ายตรงข้ามของตน

(ฉ) สิทธิที่จะขอความช่วยเหลือให้มีล่ามโดยไม่มีคิดมูลค่า หากไม่อาจเข้าใจหรือพูดภาษาที่ใช้ในศาลได้

(ช) สิทธิที่จะไม่ถูกบังคับให้ให้การปรักปรำตนเองหรือรับสารภาพผิด

4. ในกรณีผู้ที่กระทำผิดเป็นเด็กหรือเยาวชน วิธีพิจารณาความเป็นไปให้คำนึงถึงอายุและด้วยความประสงค์จะส่งเสริมการแก้ไขความประพฤติของบุคคลนั้น

5. บุคคลทุกคนที่ถูกลงโทษในความผิดอาญา ย่อมมีสิทธิที่จะอุทธรณ์การลงโทษ และคำพิพากษาต่อศาลสูงให้พิจารณาทบทวนอีกครั้งตามกฎหมาย

6. เมื่อบุคคลใดถูกลงโทษตามคำพิพากษาถึงที่สุดในความผิดอาญาและภายหลังจากนั้นคำพิพากษาได้ถูกกลับหรือได้รับอภัยโทษ โดยเหตุได้ปรากฏข้อเท็จจริงที่เพิ่งค้นพบใหม่ ว่ามีการปฏิบัติขัดต่อความยุติธรรม บุคคลผู้ได้รับโทษอันเป็นผลมาจากการลงโทษดังกล่าวย่อมได้รับการชดใช้ตามกฎหมาย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการไม่เปิดเผยข้อเท็จจริงในขณะนั้น เป็นผลมาจากบุคคลนั้นทั้งหมดหรือบางส่วน

7. บุคคลย่อมไม่อาจถูกพิจารณา หรือลงโทษซ้ำในการกระทำผิดกรรมเดียวกัน ซึ่งได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษหรือปล่อยตัวแล้วตามกฎหมาย และวิธีพิจารณา ความอาญาของแต่ละประเทศ

ข้อ 15

1. บุคคลจะไม่ต้องรับผิดชอบทางอาญา เพราะกระทำหรืองดเว้นกระทำการใด ถ้าไม่ถึงกับเป็นความผิดทางอาญาตามกฎหมายภายในหรือกฎหมายระหว่างประเทศ ในขณะที่กระทำการนั้น โทษที่จะลงก็ไม่อาจหนักกว่าโทษที่มีอยู่ในขณะทำการอันเป็นความผิด หากภายหลังการกระทำความผิดนั้น ได้มีบทบัญญัติกฎหมายกำหนดโทษน้อยลง ผู้กระทำย่อมได้รับประโยชน์จากการนั้น

2. ความข้อนี้นี้ไม่กระทบต่อการพิจารณาคดีและการลงโทษบุคคล ซึ่งได้กระทำการหรืองดเว้นกระทำการอันเป็นความผิดอาญาตามหลักกฎหมายทั่วไป อันรับรอง กันในประชาคมนานาชาติ ในขณะที่มีการกระทำนั้น

ข้อ 16

บุคคลทุกคนมีสิทธิจะได้รับการยอมรับนับถือว่าเป็นบุคคลตามกฎหมายในทุกสถานที่

ข้อ 17

1. บุคคลจะถูกแทรกสอดในความเป็นอยู่ส่วนตัว ครอบครัว เกษสถานหรือการติดต่อสื่อสารโดยพลการ หรือมิชอบด้วยกฎหมายหาได้ไม่ และจะถูกกลบหลู่เกียรติยศ และชื่อเสียงเกียรติโดยมิชอบ ด้วยกฎหมายหาได้ไม่เช่นกัน
2. บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายจากการแทรกแซงหรือการกลบหลู่เช่นว่านั้น

ข้อ 18

1. บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิในเสรีภาพทางความคิด มโนธรรมและศาสนา สิทธินี้รวมถึงเสรีภาพในการเลือกนับถือศาสนาหรือความเชื่อถือและเสรีภาพในการประกาศศาสนา หรือความเชื่อถือของตน ในการสักการบูชา การปฏิบัติการประกอบพิธีกรรมและการเผยแพร่ศาสนาไม่ว่าจะโดยลำพังตนเอง หรือในประชาคมร่วมกับผู้อื่น และไม่ว่าในที่สาธารณะหรือเป็นการส่วนตัวก็ตาม
2. บุคคลจะถูกบังคับการใดให้เป็นที่เสื่อมเสียแก่เสรีภาพในการนับถือ หรือเลือกศาสนา หรือความเชื่อตามคตินิยมของตนหาได้ไม่
3. เสรีภาพในการประกาศศาสนาหรือความเชื่อของบุคคลจะถูกจำกัดก็แต่โดยกฎหมายอันจำเป็นต้องมีเพื่อรักษาความปลอดภัยสาธารณะ ความสงบเรียบร้อยอนามัย หรือศีลธรรมหรือสิทธิมูลฐานและเสรีภาพของบุคคลอื่นเท่านั้น
4. รัฐบาลทั้งหลายแห่งกติกาฉบับนี้ รับที่จะเคารพเสรีภาพของบิดามารดาและผู้ปกครองตามกฎหมายในกรณีที่มีในอันที่จะให้การศึกษาทางศาสนา และศีลธรรมแก่เด็กให้เป็นไปตามความเชื่อของตน

ข้อ 19

1. บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะถือเอาความเห็นใดก็ได้โดยปราศจากการแทรกแซง
2. บุคคลทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพแห่งการแสดงออก สิทธินี้รวมถึงเสรีภาพที่จะแสวงหา รับและกระจายข่าวและความคิดเห็นทุกรูปแบบโดยไม่คำนึงถึงพรมแดน ทั้งนี้ไม่ว่าด้วยวาจาเป็นลายลักษณ์อักษร หรือการตีพิมพ์ ในรูปของศิลปะหรือโดยอาศัยสื่อประการอื่นตามที่ประสงค์
3. การใช้สิทธิตามที่บัญญัติในวรรค 2 ของข้อนี้ ต้องเป็นไปโดยมีหน้าที่และความรับผิดชอบเป็นพิเศษ ดังนั้นจึงอาจตกอยู่ใต้ข้อจำกัดตัดทอนบางเรื่องแต่ทั้งนี้ต้องบัญญัติไว้ในกฎหมายและเป็นเรื่องจำเป็นแก่
  - (ก) การเคารพในสิทธิหรือชื่อเสียงของบุคคลอื่น
  - (ข) การรักษาความมั่นคงของชาติ หรือความสงบเรียบร้อย หรือการสาธารณสุขหรือศีลธรรม

ข้อ 20

1. การโฆษณาชวนเชื่อเพื่อการสงครามใดๆ เป็นสิ่งพึงต้องห้ามตามกฎหมาย
2. การสนับสนุนความเกลียดชังในชาติ เผ่าพันธุ์ หรือศาสนา ซึ่งนำไปสู่การยั่วยุให้เกิดการเลือกปฏิบัติ การจงเกลียดจงชัง หรือความโหดเหี้ยมเป็นสิ่งพึงต้องห้ามตามกฎหมาย

ข้อ 21

สิทธิในการร่วมประชุม โดยสงบย่อมเป็นที่ยอมรับ การจำกัดตัดทอนการใช้สิทธินี้ นอกเหนือจากที่เป็นไปตามกฎหมายและจำเป็นแก่สังคมประชาธิปไตยเพื่อผลประโยชน์ทางความมั่นคงของชาติ หรือความปลอดภัย สาธารณะ ความสงบเรียบร้อย การสาธารณสุข หรือศีลธรรม หรือการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น จะมีไม่ได้

ข้อ 22

1. บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิในเสรีภาพแห่งการสมาคมกับผู้อื่น รวมทั้งสิทธิที่จะก่อตั้งหรือเข้าร่วมสหภาพแรงงานเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตน
2. การจำกัดตัดทอนการใช้สิทธินี้ นอกเหนือจากที่บัญญัติไว้ในกฎหมายและจำเป็นแก่สังคมประชาธิปไตย เพื่อผลประโยชน์ทางความมั่นคงของชาติหรือความปลอดภัย สาธารณะ ความสงบเรียบร้อย การคุ้มครองสาธารณสุขหรือศีลธรรมหรือการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ข้อนี้ย่อมไม่ห้ามการวางข้อจำกัดตัดทอนอันชอบธรรม ด้วยกฎหมายแก่เจ้าหน้าที่ในกองทัพและตำรวจในการใช้สิทธินี้ของบุคคลเหล่านั้น
3. ความในข้อนี้ย่อมไม่ให้อำนาจอัยภาคีแห่งอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ ค.ศ. 1948 ว่าด้วยเสรีภาพในการสมาคมและว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิในการจัดตั้งองค์กรในอันที่จะมีมาตรการทางนิติบัญญัติหรือการใช้กฎหมายในทางที่จะกระทบต่อหลักประกันอนุสัญญานั้นได้ให้ไว้แล้ว

ข้อ 23

1. ครอบครัวเป็นหน่วยธรรมชาติ และหลักมูลของสังคมและมีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากสังคมและรัฐ
2. สิทธิของชายและหญิงในวัยที่อาจสมรสได้ในการที่จะสมรส และมีครอบครัวพึงได้รับการยอมรับ
3. การสมรสจะกระทำโดยปราศจากความยินยอมโดยเสรี เพื่อรับรองความเสมอภาคแห่งสิทธิและความรับผิดชอบของกลุ่มสมรสในการที่จะสมรส การอยู่กินระหว่างสมรสและการสิ้นสุดของการสมรส ในกรณีเกี่ยวกับการสิ้นสุดของการสมรสย่อมต้องมีบทบัญญัติเพื่อการคุ้มครองบุตรเท่าที่จำเป็น

ข้อ 24

1. เด็กทุกคนย่อมมีสิทธิในมาตรการต่างๆ เพื่อการคุ้มครองเท่าที่จำเป็นแก่สถานะแห่งผู้เยาว์ในส่วนของครอบครัวของตน สังคมและรัฐ โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ อันเนื่องจากเชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา เผ่าพันธุ์แห่งชาติหรือสังคม ทรัพย์สิน หรือกำเนิด
2. เด็กทุกคนย่อมมีหลักฐานทางทะเบียนทันทีที่ถือกำเนิดและย่อมได้รับการตั้งชื่อ
3. เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับสัญชาติ

ข้อ 25

พลเมืองทุกคนย่อมมีสิทธิและโอกาสโดยปราศจากความแตกต่างดังกล่าวไว้ในข้อ 2 และปราศจากข้อจำกัดตัดทอนอันไม่สมเหตุสมผล

- (ก) ในอันที่จะมีส่วนในรัฐกิจโดยตรงหรือผ่านทางผู้แทนซึ่งได้รับเลือกอย่างเสรี
- (ข) ในอันที่จะออกเสียงหรือได้รับเลือกตั้งในการเลือกตั้งตามโอกาสอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นการเลือกตั้งทั่วไป และเสมอภาค และโดยการออกเสียงลงคะแนนลับ ซึ่งรองรับหลักการแสดงเจตนา อย่างเสรีของผู้ใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง
- (ค) ในอันที่จะเข้าถึงบริการสาธารณะในประเทศของตนบนรากฐานทั่วไปว่าด้วยความเสมอภาค

ข้อ 26

บุคคลทั้งปวงย่อมเสมอภาคกันตามกฎหมายและมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองเท่าเทียมกัน โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใดๆ ในกรณีนี้พึงมีกฎหมายห้ามการเลือกปฏิบัติใด ๆ และให้หลักประกันคุ้มครองบุคคลทุกคนอย่างเสมอภาคและมีผลจริงจังเพื่อให้ปลอดจากการเลือกปฏิบัติ อันเนื่องมาจากเชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ความคิดเห็น ทางการเมืองหรืออื่น ๆ เผ่าพันธุ์แห่งชาติหรือสังคม ทรัพย์สิน กำเนิดหรือสถานะอื่นใด

ข้อ 27

ในรัฐทั้งหลายซึ่งมีชนกลุ่มน้อยทางเผ่าพันธุ์ ศาสนาหรือภาษา บุคคลผู้เป็นชนกลุ่มน้อยดังกล่าวจะไม่ถูกปฏิเสธสิทธิในอันที่จะมีวัฒนธรรมของตนเอง ในอันที่จะนับถือและปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนา หรือใช้ภาษาของตนเองภายในชุมชนร่วมกับสมาชิกอื่น ๆ ของชนกลุ่มน้อยด้วยกัน

ภาค 4

ข้อ 28

1. ให้จัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนขึ้นคณะหนึ่ง (ซึ่งต่อไปจะเรียกในคดีกลาบบนี้ว่า คณะกรรมการ) ประกอบด้วย กรรมการ 18 คน และปฏิบัติหน้าที่ตามจะกล่าวถึงต่อไปนี้

2. คณะกรรมการประกอบด้วยผู้มีสัญชาติของรัฐสมาชิกแห่งกติกาฉบับนี้ เป็นผู้มีความประพฤติดี และมีความสามารถเป็นที่ยอมรับในทางสิทธิมนุษยชน ทั้งนี้ให้คำนึงถึง ประโยชน์ของการมีกรรมการ มีบางคนผู้มีประสบการณ์ทางกฎหมายในการเข้าร่วมประชุมด้วย

3. กรรมการมาจากการเลือกตั้งและปฏิบัติหน้าที่เป็นการเฉพาะตัว

ข้อ 29

1. ให้เลือกกรรมการ โดยวิธีลงคะแนนลับจากบัญชีรายชื่อบุคคลผู้มีคุณสมบัติดังกล่าวในข้อ 28 และรัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้ได้เสนอ

2. รัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้แต่ละรัฐ อาจเสนอชื่อได้ไม่เกิน 2 ชื่อ บุคคลเหล่านี้ต้องเป็นผู้มีสัญชาติของรัฐที่เสนอ

3. บุคคลอาจได้รับการเสนอชื่อซ้ำอีกก็ได้ คณะแนบจากบัญชีรายชื่อบุคคลผู้มีคุณสมบัติดังกล่าวในข้อ 28 และรัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้ได้เสนอ

ข้อ 30

1. การเลือกตั้งให้กระทำไม่ช้ากว่าหกเดือนนับแต่วันที่กติกาฉบับนี้เริ่มมีผลบังคับใช้

2. อย่างน้อยที่สุดในเวลาสี่เดือนนับแต่วันที่มีการเลือกตั้งกรรมการ โดยไม่นับการเลือกตั้งซ่อมเพื่อแทนตำแหน่งที่ว่างตามมาตรา 34 เลขานุการสหประชาชาติ จะส่งคำเชิญชวนเป็นลายลักษณ์อักษร ไปยังรัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้ให้เสนอรายชื่อผู้ควรดำรงตำแหน่งกรรมการภายในสามเดือน

3. เลขานุการสหประชาชาติจะเตรียมบัญชีรายชื่อบุคคลที่ได้รับการเสนอชื่อตามลำดับอักษร โดยกำกับรัฐภาคีที่เสนอด้วยและจะจัดส่งบัญชีไปให้รัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้ไม่ช้ากว่าหนึ่งเดือนก่อนวันเลือกตั้งแต่ละครั้ง

4. การเลือกตั้งกรรมการให้กระทำในที่ประชุมรัฐภาคีทั้งหลายแห่งกติกาฉบับนี้ ตามที่เลขานุการสหประชาชาติเรียกประชุม ณ ที่ทำการสหประชาชาติ ในการประชุมนั้น สองในสามของรัฐภาคีแห่งกติกา ฉบับนี้เป็นองค์ประชุม บุคคลได้รับเลือกเป็นกรรมการคือ ผู้ได้รับการเสนอชื่อซึ่งได้คะแนนเสียงสูงสุดและเกินกึ่งหนึ่งของคะแนนเสียง จากผู้แทนรัฐภาคีที่เข้าประชุมและลงคะแนนเสียง

ข้อ 31

1. คณะกรรมการย่อมไม่ประกอบด้วยผู้มีสัญชาติจากรัฐเดียวกันเกินกว่าหนึ่งคน

2. ในการเลือกตั้งคณะกรรมการให้คำนึงถึงการแบ่งส่วนกระจายสมาชิกภาพตามสภาพทางภูมิศาสตร์อย่างทัดเทียมกันและคำนึงถึงการเป็นตัวแทนของอารยธรรม และระบบกฎหมายหลัก ๆ ที่มีรูปแบบแตกต่างกัน

ข้อ 32

1. กรรมการจะได้รับเลือกให้อยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปี ถ้าได้รับการเสนอชื่อซ้ำอีกก็อาจได้รับเลือกใหม่ได้ อย่างไรก็ตามวาระของกรรมการ 9 คน ซึ่งได้รับเลือกในการเลือกตั้ง ครั้งแรกจะสิ้นสุดเมื่อครบกำหนดสองปี รายชื่อของกรรมการทั้ง 9 นี้ ประธานในที่ประชุมจะจับสลากตามที่กล่าวถึงในข้อ 30 วรค 4 ทันที ภายหลังจากเลือกตั้งครั้งแรก

2. การเลือกตั้งภายหลังการครบวาระจะมีขึ้นตามข้อก่อนๆ ในภาคนี้แห่งกติกาลฉบับนี้
3. บุคคลอาจได้รับการเสนอชื่อซ้ำอีกก็ได้

ข้อ 33

ในกรณีที่กรรมการอื่นๆ มีมติเอกฉันท์ว่ากรรมการผู้ใดได้งดการปฏิบัติหน้าที่โดยเหตุอื่นนอกจากงดปฏิบัติหน้าที่ชั่วคราว ประธานกรรมการจะแจ้งให้เลขาธิการ สหประชาชาติทราบ ซึ่งจะได้ออกประกาศให้ตำแหน่งกรรมการของผู้นั้นว่างลง เป็นผู้มีสัญชาติของรัฐที่เสนอ

ข้อ 34

1. เมื่อมีการประกาศให้ตำแหน่งว่างลงตามข้อ 33 และวาระของกรรมการผู้นั้นเหลืออยู่เกินกว่า 6 เดือน หลังจากการประกาศ เลขาธิการสหประชาชาติจะแจ้งไปยังรัฐภาคีแห่งกติกาลฉบับนี้ แต่ละรัฐให้เสนอรายชื่อเข้ามาภายในสองเดือนตามข้อ 29 เพื่อดำเนินการเลือกตั้งซ่อมต่อไป

2. เลขาธิการสหประชาชาติจะจัดเตรียมรายชื่อบุคคลผู้ได้รับการเสนอชื่อตามลำดับตัวอักษร และส่งชื่อเหล่านั้นไปยังรัฐภาคีกติกาลฉบับนี้ การเลือกตั้งซ่อมแทนตำแหน่งที่ว่าง จะมีขึ้นตามบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องในภาคนี้ของกติกาลฉบับนี้

3. กรรมการที่ได้รับการเลือกแทนตำแหน่งที่ว่างตามที่ประกาศในข้อ 33 จะอยู่ในตำแหน่งเพียงเท่าวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการที่ตำแหน่งสิ้นสุดลงตามบทบัญญัติในข้อนั้น

ข้อ 35

เมื่อได้รับความเห็นชอบจากสมัชชาสหประชาชาติแล้ว กรรมการย่อมได้รับค่าตอบแทนจากงบประมาณของสหประชาชาติตามข้อความและเงื่อนไข ซึ่งสมัชชา จะกำหนดโดยคำนึงถึงความสำคัญ ในการรับผิดชอบของคณะกรรมการ

ข้อ 36

เลขาธิการสหประชาชาติจะจัดเจ้าหน้าที่ที่จำเป็นและอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้ เพื่อการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการตามกติกาลฉบับนี้ จะได้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อ 37

1. เลขาธิการสหประชาชาติ จะเรียกประชุมคณะกรรมการเป็นครั้งแรก ณ สำนักงานใหญ่สหประชาชาติ

2. ภายหลังการประชุมครั้งแรก คณะกรรมการจะมีการประชุมตามเวลาที่กำหนดในข้อบังคับการประชุม

3. คณะกรรมการจะประชุมกันตามปกติ ณ สำนักงานใหญ่สหประชาชาติ หรือสำนักงานสหประชาชาติในกรุงเจนีวา

ข้อ 38

ก่อนเริ่มการปฏิบัติหน้าที่ กรรมการทุกคนจะปฏิญาณตนในที่ประชุมคณะกรรมการว่าตนจะปฏิบัติหน้าที่อย่างไม่ลำเอียงและอย่างมีมโนธรรม

ข้อ 39

1. คณะกรรมการจะเลือกตั้งเจ้าหน้าที่ของตนทุกสองปี เจ้าหน้าที่เหล่านี้อาจได้รับเลือกใหม่ก็ได้

2. คณะกรรมการจะเป็นผู้กำหนดข้อบังคับการประชุมของตน แต่ข้อบังคับการประชุมจะต้องมีข้อความอย่างน้อยต่อไปนี้

(ก) กรรมการ 12 คน เป็นองค์ประชุม

(ข) การลงมติของคณะกรรมการให้เป็นไปตามเสียงข้างมากของกรรมการที่เข้าประชุม

ข้อ 40

1. รัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้รับที่จะเสนอรายงานว่าด้วยมาตรการต่างๆ ซึ่งตนใช้ในอันที่จะทำให้สิทธิอันได้รับรองไว้ ณ ที่นี้เป็นผลอันจริงจังและว่าด้วยความคืบหน้า ในการใช้สิทธิเช่นนั้น

(ก) ภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่กติกาฉบับนี้มีผลใช้บังคับสำหรับรัฐภาคีที่เกี่ยวข้อง

(ข) ภายหลังจากนั้น ตามที่คณะกรรมการร้องขอ

2. ให้ส่งรายงานทั้งปวงต่อเลขาธิการสหประชาชาติ ผู้ซึ่งจะจัดส่งต่อไปให้คณะกรรมการพิจารณา รายงานนั้นให้แจ้งถึงปัจจัยและอุปสรรคต่างๆ อันกระทบต่อการปฏิบัติตามกติกาฉบับนี้ ถ้าหากว่าพึงมี

3. ภายหลังจากที่ได้หารือกับกรรมการแล้ว เลขาธิการสหประชาชาติ อาจจัดส่งรายงานบางส่วนเท่าที่อยู่ในขอบอำนาจของทบวงการชำนัญพิเศษใดไปยังทบวง การชำนัญพิเศษนั้นก็ได้

4. คณะกรรมการจะศึกษารายงานที่รัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้ได้เสนอ โดยจัดทำรายงานของตนและความเห็นทั่วไปตามที่เห็นสมควรแล้วส่งให้รัฐภาคีนั้นๆ คณะกรรมการ อาจส่งความเห็นดังกล่าวพร้อมด้วยสำเนารายงาน ที่ได้รับจากรัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้ ไปยังคณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคมด้วยก็ได้

5. รัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้อาจเสนอข้อสังเกตความเห็นที่ได้รับตามวรรค 4 แห่ง ข้อนี้ต่อคณะกรรมการก็ได้

ข้อ 41

1. รัฐภาคีใดแห่งกติกาฉบับนี้ อาจประกาศตามบทบัญญัติในข้อนี้ในเวลาใดก็ได้ว่าตนยอมรับอำนาจของคณะกรรมการในอันที่จะรับและพิจารณาคำกล่าวโทษ เพื่อพิจารณาตามข้ออ้างของรัฐภาคีนั้นว่า รัฐภาคีอื่นไม่ได้ปฏิบัติตามพันธะที่มีกติกากฉบับนี้ การกล่าวโทษตามข้อนี้ อาจได้รับและมีการพิจารณาได้ก็ต่อเมื่อรัฐภาคีซึ่งได้ประกาศยอมรับอำนาจของคณะกรรมการแล้ว เป็นผู้เสนอคณะกรรมการอาจจะไม่รับคำกล่าวโทษใดๆ หากว่าเกี่ยวข้องกับรัฐภาคีซึ่งมิได้ประกาศเช่นนั้น การพิจารณาคำกล่าวโทษตามข้อนี้ให้เป็นไปตามกระบวนการต่อไปนี้

(ก) ถ้ารัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้พิจารณาเห็นว่ารัฐภาคีอื่นมิได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติในกติกาฉบับนี้ก็อาจจัดทำเอกสารกล่าวโทษขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษรและเสนอให้รัฐภาคีที่ถูกกล่าวโทษพิจารณาก็ได้ ภายในเวลาสามเดือนนับแต่วันที่ได้รับคำกล่าวโทษ ให้รัฐที่ถูกกล่าวโทษตอบไปยังรัฐที่ส่งคำกล่าวโทษ โดยมีคำอธิบายหรือเอกสารรายงานที่ให้ความกระจ่างเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นพร้อมทั้งแสดงให้เห็นถึงกระบวนการภายในประเทศ และวิธีการแก้ไขที่ทำไปแล้วหรือรออยู่เท่าที่เป็นไปได้ในกรณีนั้นๆ

(ข) ถ้ากระบวนการเช่นนี้ ยังไม่เป็นที่พอใจแก่รัฐภาคีทั้งสองฝ่ายภายในหกเดือน นับแต่วันที่ได้รับคำกล่าวโทษ แต่ละรัฐอาจส่งเรื่องให้คณะกรรมการพิจารณา โดยบอกกล่าวให้คณะกรรมการและรัฐอีกฝ่ายหนึ่งทราบ

(ค) คณะกรรมการจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับปัญหาที่มาสู่การพิจารณาของตนได้ก็ต่อเมื่อแน่ใจแล้วว่าหนทางแก้ไขปัญหานั้นๆ ภายในประเทศได้ถูกยกขึ้นอ้างแล้ว ตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป แต่หลักนี้มีให้ใช้ในเมื่อวิถีทางเยียวยาได้ถูกยึดออกไปอย่างไม่มีเหตุผลสมควร

(ง) ให้คณะกรรมการจัดประชุมลับเมื่อมีการพิจารณาคำกล่าวโทษตามข้อนี้

(จ) ภายใต้แห่งข้อ (ค) คณะกรรมการจะแนะนำหนทางที่เหมาะสมและถ้อยที่ถ้อยอาศัยในปัญหาที่เกิดขึ้นแก่รัฐภาคีที่เกี่ยวข้อง โดยยึดหลักการเคารพต่อสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นมูลฐาน ตามที่รับรองไว้ในกติกาฉบับนี้

(ฉ) ในกรณีมีปัญหาอ้างอิงถึงคณะกรรมการอาจขอให้รัฐภาคีที่เกี่ยวข้องตามที่กล่าวไว้ในข้อ (ข) เสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องเนื่องกันก็ได้

(ช) รัฐภาคีที่เกี่ยวข้องตามข้อ (ข) ย่อมมีสิทธิจะมีผู้แทนเข้าชี้แจงเมื่อปัญหาเข้าสู่การพิจารณาของคณะกรรมการ และมีสิทธิที่จะแถลงชี้แจงด้วยวาจาและหรือเป็นลายลักษณ์อักษร

(ซ) คณะกรรมการจะเสนอรายงานภายในสิบสองเดือน นับแต่วันที่ได้รับคำบอกกล่าวตามข้อ (ข) : (1) ถ้าสามารถสรุปได้ตามข้อ (จ) คณะกรรมการจะจัดทำรายงานสรุปข้อเท็จจริงที่

เกิดขึ้นและบทสรุป (2) ถ้าไม่สามารถสรุปได้ตามข้อ (จ) คณะกรรมการจะจัดทำเพียงรายงานสรุปข้อเท็จจริง ทั้งนี้ให้แนบคำแถลงเป็นลายลักษณ์อักษร และรายงานคำแถลงด้วยวาจาของสมาชิกที่เกี่ยวข้องไปกับรายงานฉบับย่อด้วยในทุกกรณี ให้ส่งรายงานดังกล่าวไปยังรัฐสภาที่เกี่ยวข้อง

2. บทบัญญัติในข้อนี้มีผลใช้บังคับเมื่อรัฐสภาสืบรัฐแห่งกติกาลฉบับนี้ได้ทำคำประกาศตามวรรคหนึ่งของข้อนี้ ให้เก็บรักษาคำประกาศของรัฐสภาไว้ที่เลขธิการสหประชาชาติซึ่งจะส่งสำเนาประกาศนั้นๆ ไปยังรัฐสภาอื่นๆ คำประกาศจะถอนเมื่อใดก็ได้ โดยบอกกล่าวให้เลขธิการทราบ การถอนคำประกาศย่อมไม่กระทบกระเทือน การพิจารณาปัญหาตามคำกล่าวโทษซึ่งส่งไปแล้วตามข้อนี้ คำกล่าวโทษของรัฐสภาใดจะส่งไปภายหลัง การถอนคำประกาศซึ่งเลขธิการได้รับไว้แล้วไม่ได้ เว้นแต่รัฐสภาที่เกี่ยวข้องจะทำคำประกาศใหม่

ข้อ 42

1. (ก) ในกรณีที่ปัญหาซึ่งเสนอให้คณะกรรมการพิจารณาตามข้อ 41 ยุติลงไม่เป็นที่พอใจแก่รัฐสภาที่เกี่ยวข้อง คณะกรรมการอาจแต่งตั้งคณะกรรมการประนีประนอมเฉพาะกิจขึ้น (ต่อไปนี้จะเรียกว่า คณะกรรมการ) โดยได้รับความยินยอมจากรัฐสภาที่เกี่ยวข้องแล้วคณะกรรมการจะให้คำแนะนำในปัญหาที่เกิดขึ้นแก่รัฐสภาที่เกี่ยวข้องฉันมิตร โดยยึดหลักการเคารพต่อกติกาลฉบับนี้

(ข) คณะกรรมการประกอบด้วยบุคคล 5 คน ซึ่งเป็นที่ยอมรับของบรรดารัฐสภาที่เกี่ยวข้อง ถ้ารัฐสภาที่เกี่ยวข้องไม่อาจตกลงเรื่ององค์ประกอบของคณะกรรมการได้ภายในสามเดือน ให้เลือกตั้งกรรมการที่ไม่อาจตกลงกันได้นั้นเป็นการลับ โดยอาศัยคะแนนเสียงสองในสามของคณะกรรมการ

2. กรรมการดำรงตำแหน่งเป็นการเฉพาะตัว กรรมการย่อมไม่ประกอบด้วยผู้มีสัญชาติของรัฐสภาที่เกี่ยวข้องหรือที่มีได้เป็นภาคีแห่งกติกาลฉบับนี้หรือรัฐสภาที่มีได้ประกาศตามข้อ 41

3. ให้คณะกรรมการเลือกกันเองเป็นประธานคนหนึ่ง และกำหนดข้อบังคับการประชุมของตนเอง

4. การประชุมของคณะกรรมการนั้น โดยปกติแล้วให้กระทำที่สำนักงานสหประชาชาติหรือสำนักงานสหประชาชาติในกรุงเจนีวา อย่างไรก็ตาม อาจจัดขึ้น ณ สถานที่อันเหมาะสมตามที่คณะกรรมการจะกำหนดโดยปรึกษากับเลขธิการสหประชาชาติและรัฐสภาที่เกี่ยวข้องก็ได้

5. สำนักงานเลขธิการมาตรา 36 จะเป็นฝ่ายอำนวยความสะดวกแก่คณะกรรมการที่ตั้งขึ้นตามข้อนี้

6. บรรดาข้อมูลข่าวสารที่คณะกรรมการการได้รับจะจัดให้แก่คณะกรรมการด้วย และคณะกรรมการอาจขอให้รัฐภาคีที่เกี่ยวข้องเสนอข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกันก็ได้

7. เมื่อคณะกรรมการได้พิจารณาปัญหาที่เกิดขึ้นแล้ว ให้เสนอรายงานต่อประธานคณะกรรมการเพื่อส่งต่อไปยังรัฐภาคีที่เกี่ยวข้อง แต่ทั้งนี้ต้องไม่ช้ากว่าสิบสองเดือนนับแต่วันที่ได้รับเรื่องไว้ :

(ก) ถ้าคณะกรรมการไม่อาจยุติการพิจารณาปัญหาได้ภายในสิบสองเดือนให้ทำรายงานสรุปสถานการณ์ตามที่ได้พิจารณา

(ข) ถ้าสามารถยุติได้โดยคำแนะนำในปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างฉันทมิตร โดยยึดหลักการเคารพสิทธิมนุษยชนตามที่รับรองไว้ในกติกาฉบับนี้ ให้คณะกรรมการจัดทำรายงานสรุปข้อเท็จจริงและข้อยุติ

(ค) ถ้าไม่อาจหาข้อยุติตามข้อ (ข) ได้ รายงานของคณะกรรมการให้ระบุถึงผลการพิจารณาในปัญหาข้อเท็จจริงทั้งปวงที่เกี่ยวกับประเด็นระหว่างรัฐภาคีที่เกี่ยวข้อง และความเห็นของคณะกรรมการว่าควรจะเสนอแนะข้อยุติที่เป็นไปได้ได้อย่างไร รายงานนี้ควรจะระบุค่าแถลงเป็นลายลักษณ์อักษร และรายงานการแถลงด้วยวาจา ของรัฐภาคีที่เกี่ยวข้องด้วย

(ง) ถ้ารายงานของคณะกรรมการเสนอไปตามข้อ (ค) รัฐภาคีที่เกี่ยวข้องอาจแจ้งให้ประธานคณะกรรมการทราบว่า ตนยอมรับสาระตามรายงานของคณะกรรมการหรือไม่ ทั้งนี้ต้องกระทำภายในสามเดือนนับแต่ได้รับรายงานดังกล่าว

8. บทบัญญัติในข้อนี้ไม่กระทบต่อความรับผิดชอบของคณะกรรมการตามข้อ 41

9. รัฐภาคีที่เกี่ยวข้องจะรับผิดชอบค่าใช้จ่ายของคณะกรรมการตามที่เลขาธิการสหประชาชาติประมาณการอย่างเท่าเทียมกัน

10. เลขาธิการสหประชาชาติมีอำนาจจ่ายทดลองค่าใช้จ่ายแก่คณะกรรมการไปก่อนได้ ถ้าหากจำเป็น ก่อนที่จะได้خذใช้คืนจากรัฐภาคีที่เกี่ยวข้องตามวรรค 9 ของข้อนี้

ข้อ 43

กรรมการและคณะกรรมการประนีประนอมเฉพาะกิจที่ตั้งขึ้นตามข้อ 42 ย่อมมีอำนาจใช้ประโยชน์ มีเอกสิทธิ์ และมีความคุ้มกันในฐานะผู้เชี่ยวชาญที่ปฏิบัติหน้าที่ของสหประชาชาติตามที่กำหนด ในบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิและความคุ้มกันของสหประชาชาติ

ข้อ 44

บทบัญญัติในการปฏิบัติตามกติกาฉบับนี้ย่อมใช้ได้โดยไม่กระทบต่อกระบวนการในทางสิทธิมนุษยชนดังที่กำหนดในเอกสารและอนุสัญญาต่างๆ ของสหประชาชาติ และทบวงการชำนัญพิเศษ และไม่ตัดสิทธิรัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้ในอันที่จะแสวงหาทางแก้ไขตามกระบวนการอื่นๆ

เพื่อระงับข้อพิพาทตามข้อตกลงระหว่างประเทศที่ทำขึ้นในระหว่างกันเป็นการเฉพาะหรือเป็นการทั่วไป

ข้อ 45

คณะกรรมการเสนอรายงานประจำปีว่าด้วยกิจกรรมของตนไปยังสมัชชาสหประชาชาติ โดยผ่านทางคณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคม

ภาค 5

ข้อ 46

จะตีความข้อความใดในกติกาฉบับนี้ในทางที่ขัดต่อทบัญญัติในกฎบัตรสหประชาชาติ และธรรมนูญของทบวงการชำนัญพิเศษ ซึ่งกำหนดความรับผิดชอบขององค์การต่าง ๆ ของสหประชาชาติ และของทบวงการชำนัญพิเศษในเรื่องที่กติกาฉบับนี้พาดพิงไปถึงหาได้ไม่

ข้อ 47

จะตีความข้อความใดในกติกาฉบับนี้ในทางที่ขัดต่อสิทธิอันมีมาแต่กำเนิดของปวงชนในอันที่จะใช้สอยและรับประโยชน์จากความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติของตนอย่างเต็มภาคภูมิและอิสระหาได้ไม่

ภาค 6

ข้อ 48

1. กติกาฉบับนี้เปิดให้รัฐซึ่งเป็นสมาชิกของสหประชาชาติหรือสมาชิกทบวงการชำนัญพิเศษรัฐภาคีแห่งธรรมนูญศาลยุติธรรมระหว่างประเทศและรัฐอื่นๆ ซึ่งสมัชชาแห่งสหประชาชาติได้เชิญให้เข้าร่วมเป็นภาคีกติกาฉบับนี้ลงนามได้

2. กติกาฉบับนี้ต้องมีการให้สัตยาบัน สัตยาบันสารจะต้องเก็บรักษาไว้ที่เลขาธิการสหประชาชาติ

3. กติกาฉบับนี้จะเปิดให้รัฐซึ่งกล่าวถึงในวรรค 1 ของข้อนี้เข้าภาคยานุวัติได้

4. ภาคยานุวัติจะมีผลเมื่อมีการมอบภาคยานุวัติสารให้เก็บรักษาไว้ที่เลขาธิการสหประชาชาติ

5. เลขาธิการสหประชาชาติจะเป็นผู้แจ้งไปให้รัฐทั้งหลายซึ่งได้ลงนาม หรือเข้าภาคยานุวัติ กติกาแล้ว ได้ทราบถึงการที่มีการมอบสัตยาบันสารหรือภาคยานุวัติเก็บรักษาไว้ที่ตน

ข้อ 49

1. กติกาฉบับนี้จะมีผลบังคับใช้เมื่อครบกำหนดสามเดือนนับแต่วันที่ได้รับมอบสัตยาบันสารหรือภาคยานุวัติสารฉบับที่ 35 ต่อเลขาธิการสหประชาชาติแล้ว

2. สำหรับแต่ละรัฐซึ่งได้ให้สัตยาบันกติกาฉบับนี้หรือได้เข้าภาคยานุวัติ ภายหลังจากที่ได้มอบสัตยาบันสารหรือภาคยานุวัติฉบับที่ 35 แล้ว กติกาฉบับนี้จะมีผลใช้บังคับ เมื่อครบกำหนดสามเดือนนับแต่ที่ได้มอบสัตยาบันสาร หรือภาคยานุวัติสารของรัฐนั้น ๆ

ข้อ 50

บทบัญญัติในกติกาฉบับนี้จะมีผลบังคับใช้ตลอดทั่วทุกภาคของรัฐที่เป็นรัฐรวมโดยปราศจากข้อจำกัดหรือข้อยกเว้นใดๆ

ข้อ 51

1. รัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้รัฐหนึ่งอาจเสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมและยื่นเรื่องราวต่อเลขาธิการสหประชาชาติได้ ต่อจากนั้นเลขาธิการสหประชาชาติจะติดต่อส่งบทแก้ไขเพิ่มเติม ที่เสนอไปยังบรรดารัฐภาคีทั้งหลายแห่งกติกาฉบับนี้ พร้อมทั้งร้องขอให้แจ้งไปยังตนว่า เห็นควรให้มีการประชุมบรรดารัฐภาคีทั้งหลายเพื่อพิจารณาและลงมติในข้อเสนอนั้นหรือไม่ ในกรณีปรากฏว่าอย่างน้อยหนึ่งในสาม ของบรรดารัฐภาคีเห็นควรให้มีการประชุม เลขาธิการจะเรียกประชุมโดยความอนุเคราะห์ของสหประชาชาติ บทแก้ไขเพิ่มเติมซึ่งบรรดารัฐภาคีฝ่ายข้างมากที่เข้าร่วมประชุมได้รับรองและลงมติเห็นชอบในการประชุมแล้วให้นำเสนอต่อสมัชชาสหประชาชาติเพื่อรับความเห็นชอบ

2. บทแก้ไขเพิ่มเติมจะมีผลบังคับใช้เมื่อได้รับความเห็นชอบแล้วจากสมัชชาสหประชาชาติ และเสียงข้างมากสองในสามของรัฐภาคีแห่งกติกานี้ได้ยอมรับ ตามกระบวนการทางรัฐธรรมนูญของรัฐนั้นๆ

3. บทแก้ไขเพิ่มเติมที่มีผลบังคับใช้ย่อมมีผลผูกพันบรรดารัฐภาคีทั้งหลาย ซึ่งได้ยอมรับแล้ว ส่วนบรรดารัฐภาคีอื่นยังคงผูกพันตามบทบัญญัติในกติกาฉบับนี้ และบทแก้ไข เพิ่มเติมก่อนๆ ซึ่งได้เคยรับรองแล้ว

ข้อ 52

นอกเหนือจากที่ต้องดำเนินการแจ้งข้อ 48 วรรค 5 เลขาธิการสหประชาชาติจะแจ้งไปยังบรรดารัฐทั้งหลายที่กล่าวถึงในวรรค 1 ของข้อเดียวกันในเรื่องต่อไปนี้:

(ก) การลงนาม การให้สัตยาบัน และการเข้าภาคยานุวัติตามข้อ 48

(ข) วันที่กติกาฉบับนี้มีผลบังคับใช้ตามข้อ 49 และวันที่บทแก้ไขเพิ่มเติมมีผลใช้บังคับตาม

ข้อ 51

ข้อ 53

1. กติกาฉบับนี้ซึ่งด้วยภาษาจีน อังกฤษ ฝรั่งเศส รัสเซีย และสเปน เป็นต้นฉบับแท้จริงเท่าเทียมกัน ให้เก็บรักษาไว้ ณ หอเอกสารของสหประชาชาติ
2. เลขานุการสหประชาชาติ จะส่งสำเนากติกาฉบับนี้อันได้รับรองแล้วไปให้บรรดารัฐทั้งหลายตามที่กล่าวถึงไว้ในข้อ 48²

---

² คณะอนุกรรมการสิทธิมนุษยชน. (2553). กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง. สืบค้นเมื่อ 6 ตุลาคม 2553, จาก <http://www.statelessperson.com/www/?q=node/1371>.

ผนวก ค
แบบสอบถามและสัมภาษณ์

แบบสอบถามในส่วนของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และสถานศึกษา

แบบสอบถามเพื่อประกอบการเขียนวิทยานิพนธ์

เรื่อง ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิในความเสมอภาค : ศึกษาเฉพาะกรณี
สิทธิในความเสมอภาคของผู้พันโทษในการศึกษาและทำงาน

คำชี้แจง : แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต โดยผลที่ได้จะนำไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์ในการทำวิทยานิพนธ์ สำหรับแบบสอบถามจะมีทั้งหมด 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 : ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม และความคิดเห็นทั่วไปเกี่ยวกับผู้พันโทษ

ส่วนที่ 2 : ข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิและความเสมอภาคของผู้พันโทษในการเข้ารับการศึกษา หรือการเข้าทำงาน

ส่วนที่ 1: ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม และความคิดเห็นทั่วไปเกี่ยวกับผู้พันโทษคำชี้แจง
กรุณาเลือกตอบในช่องที่ตรงกับท่านมากที่สุด

1. เพศ
  - ชาย
  - หญิง
2. อายุ
  - ต่ำกว่า 25 ปี
  - 25 – 30 ปี
  - 31 – 35 ปี
  - 36 – 40 ปี
  - 40 – 45 ปี

- 46 – 50 ปี
  - มากกว่า 50 ปีขึ้นไป
3. ระดับการศึกษา
- อนุปริญญา
  - ปริญญาตรี
  - ปริญญาโท
  - ปริญญาเอก
4. อาชีพ .....
- แผนกงาน .....
5. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่าผู้พ้นโทษจากทัณฑสถานมักจะไม่ได้รับโอกาสจากสังคม
- เห็นด้วย
  - ไม่เห็นด้วย
6. ท่านเห็นว่าผู้พ้นโทษจะได้รับการบำบัดฟื้นฟูทั้งสภาพร่างกายและจิตใจจนสามารถใช้ชีวิตร่วมกับคนในสังคมได้อย่างปกติสุขหรือไม่
- ได้
  - ไม่ได้ อย่างไร .....
  - ไม่แน่ใจ
7. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่าสังคมควรปรับทัศนคติให้เป็นไปในทางที่ดีแก่ผู้พ้นโทษ
- เห็นด้วย
  - ไม่เห็นด้วย อย่างไร .....

ส่วนที่ 2: ข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิและความเสมอภาคของผู้พันโทษในการเข้ารับการศึกษาหรือการทำงาน

คำชี้แจง กรุณาตอบทุกข้อ

1. ท่านเห็นว่าการปฏิบัติภารกิจของกรมราชทัณฑ์ที่มีการให้โอกาสทางการศึกษาและการฝึกวิชาชีพให้แก่ผู้ต้องโทษจะก่อให้เกิดผลดีต่อผู้ต้องโทษหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

2. ท่านเห็นว่าการกำหนดบทบัญญัติทางกฎหมายบางฉบับอันมีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติต่อผู้พันโทษในการเข้ารับการศึกษาหรือการรับเข้าทำงาน เป็นการขัดหรือแย้งกับความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญหรือไม่ เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

3. หากบุคคลผู้มีประวัติอาชญากรรมหรือผู้พันโทษมาสมัครงานหรือสมัครเรียนในหน่วยงานหรือสถานศึกษาของท่าน ท่านจะพิจารณารับบุคคลดังกล่าวเข้าทำงานหรือเข้ารับการศึกษาหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

4. หากมีกฎหมายเฉพาะกำหนดการห้ามเลือกปฏิบัติต่อบุคคลหรือให้ปฏิบัติต่อบุคคลอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน ท่านคิดว่าจะเป็นประโยชน์ต่อผู้พันโทษหรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

แบบสอบถามนักวิชาการ

แบบสอบถามเพื่อประกอบการเขียนวิทยานิพนธ์

เรื่อง ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิในความเสมอภาค : ศึกษาเฉพาะกรณี
สิทธิในความเสมอภาคของผู้พิการในการศึกษาและทำงาน

คำชี้แจง : แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ โดยผลที่ได้จะนำไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์ในการทำวิทยานิพนธ์ สำหรับแบบสอบถามจะมีทั้งหมด 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 : ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม และความคิดเห็นทั่วไปเกี่ยวกับผู้พิการ

ส่วนที่ 2 : ข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิและความเสมอภาคของผู้พิการในการเข้ารับการศึกษ
หรือการเข้าทำงาน

ส่วนที่ 1: ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม และความคิดเห็นทั่วไปเกี่ยวกับผู้พิการ

คำชี้แจง กรุณาเลือกตอบในช่องที่ตรงกับท่านมากที่สุด

1. เพศ
  - ชาย
  - หญิง
2. อายุ
  - ต่ำกว่า 25 ปี
  - 25 – 30 ปี
  - 31 – 35 ปี
  - 36 – 40 ปี
  - 40 – 45 ปี
  - 46 – 50 ปี
  - มากกว่า 50 ปีขึ้นไป

3. ระดับการศึกษา

- อนุปริญญา
- ปริญญาตรี
- ปริญญาโท
- ปริญญาเอก

4. อาชีพ .....

สถานประกอบการ .....

แผนกงาน .....

5. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่าผู้พ้นโทษจากทัณฑสถานมักจะไม่ได้รับโอกาสจากสังคม

- เห็นด้วย
- ไม่เห็นด้วย

6. ท่านเห็นว่าผู้พ้นโทษจะได้รับการบำบัดฟื้นฟูทั้งสภาพร่างกายและจิตใจจนสามารถใช้ชีวิตร่วมกับคนในสังคมได้อย่างปกติสุขหรือไม่

- ได้
- ไม่ได้ อย่างไร .....
- ไม่แน่ใจ

7. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่าสังคมควรปรับทัศนคติให้เป็นไปในทางที่ดีแก่ผู้พ้นโทษ

- เห็นด้วย
- ไม่เห็นด้วย อย่างไร .....

ส่วนที่ 2: ข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิและความเสมอภาคของผู้พ้นโทษในการเข้ารับการศึกษาหรือการทำงาน

คำชี้แจง กรุณาตอบทุกข้อ

1. ท่านเห็นว่าการปฏิบัติการกิจของกรมราชทัณฑ์ที่มีการให้โอกาสทางการศึกษาและการฝึกวิชาชีพให้แก่ผู้ต้องโทษจะก่อให้เกิดผลดีต่อผู้ต้องโทษหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

2. ท่านเห็นว่าการกำหนดบทบัญญัติทางกฎหมายฉบับอันมีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติ ต่อผู้พัน โทษในการเข้ารับการศึกษาหรือการรับเข้าทำงาน เป็นการขัดหรือแย้งกับความเสมอภาค ตามรัฐธรรมนูญหรือไม่ เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

3. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับการไม่ได้รับสิทธิคัดเลือกในการเข้ารับการศึกษาหรือ เข้าทำงานในสถานประกอบการ โดยอ้างว่าไม่เป็นไปตามคุณสมบัติที่กำหนดเนื่องจากมีประวัติ อาชญากรรมหรือเป็นผู้พัน โทษ

.....

.....

.....

4. หากมีกฎหมายเฉพาะกำหนดการห้ามเลือกปฏิบัติต่อบุคคลหรือให้ปฏิบัติต่อบุคคล อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน ท่านคิดว่าจะประโยชน์ต่อผู้พัน โทษหรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

แบบสอบถามผู้พันโทษ

แบบสอบถามเพื่อประกอบการเขียนวิทยานิพนธ์

เรื่อง ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิในความเสมอภาค : ศึกษาเฉพาะกรณี
สิทธิในความเสมอภาคของผู้พันโทษในการศึกษาและทำงาน

คำชี้แจง : แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ โดยผลที่ได้จะนำไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์ในการทำวิทยานิพนธ์ สำหรับแบบสอบถามจะมีทั้งหมด 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 : ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม และความคิดเห็นทั่วไปเกี่ยวกับผู้พันโทษ

ส่วนที่ 2 : ข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิและความเสมอภาคของผู้พันโทษในการเข้ารับการศึกษา หรือการเข้าทำงาน

ส่วนที่ 1: ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม และความคิดเห็นทั่วไปเกี่ยวกับผู้พันโทษ

คำชี้แจง กรุณาเลือกตอบในช่องที่ตรงกับท่านมากที่สุด

1. เพศ
  - ชาย
  - หญิง
2. อายุ
  - ต่ำกว่า 25 ปี
  - 25 – 30 ปี
  - 31 – 35 ปี
  - 36 – 40 ปี
  - 40 – 45 ปี
  - 46 – 50 ปี
  - มากกว่า 50 ปีขึ้นไป

3. ระดับการศึกษา
- อนุปริญญา
  - ปริญญาตรี
  - ปริญญาโท
  - ปริญญาเอก
4. ชื่อ .....
- อาชีพ .....
- แผนกงาน .....
- เคยมีประวัติอาชญากรรมในความผิดฐาน .....
- ได้รับโทษ .....
5. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่าผู้พ้นโทษจากทัณฑสถานมักจะไม่ได้รับโอกาสจากสังคม
- เห็นด้วย
  - ไม่เห็นด้วย
6. ท่านเห็นว่าผู้พ้นโทษจะได้รับการบำบัดฟื้นฟูทั้งสภาพร่างกายและจิตใจจนสามารถใช้ชีวิตร่วมกับคนในสังคมได้อย่างปกติสุขหรือไม่
- ได้
  - ไม่ได้ อย่างไร .....
  - ไม่แน่ใจ
7. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่าสังคมควรปรับทัศนคติให้เป็นที่ดีแก่ผู้พ้นโทษ
- เห็นด้วย
  - ไม่เห็นด้วย อย่างไร .....

ส่วนที่ 2: ข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิและความเสมอภาคของผู้พันโทในการเข้ารับการศึกษาหรือการทำงาน

คำชี้แจง กรุณาตอบทุกข้อ

1. ท่านเห็นว่าการปฏิบัติภารกิจของกรมราชทัณฑ์ที่มีการให้โอกาสทางการศึกษาและการฝึกวิชาชีพให้แก่ผู้ต้องโทษจะก่อให้เกิดผลดีต่อผู้ต้องโทษหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

2. เดิมก่อนกระทำความผิด ท่านได้ประกอบอาชีพอะไร และเมื่อพ้นโทษแล้ว ท่านประกอบอาชีพอะไรบ้าง

.....

.....

.....

3. ปัญหาและอุปสรรคจากการสมัครงานที่ท่านได้รับคืออะไร และเกิดผลกระทบต่อท่านหรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

4. หากมีกฎหมายเฉพาะกำหนดการห้ามเลือกปฏิบัติต่อบุคคลหรือให้ปฏิบัติต่อบุคคลอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน ท่านคิดว่าจะเป็นประโยชน์ต่อผู้พันโทหรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

ผนวก ง

ผลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์

ประเด็นและข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแรก คือ กลุ่มผู้ปฏิบัติ ได้แก่ กลุ่มบุคลากรภาครัฐ จำนวน 7 ท่าน บุคลากรภาคเอกชน จำนวน 9 ท่าน และบุคลากรจากสถานศึกษา จำนวน 4 ท่าน กลุ่มที่สอง คือ กลุ่มนักวิชาการ จำนวน 9 ท่าน กลุ่มที่สาม คือ ผู้พ่นโทษ จำนวน 2 ท่าน ดังนั้นจึงมีความแตกต่างกันบ้างในบางคำถาม และในส่วนของผู้พ่นโทษจะขอแยกไปสรุปเป็นอีกส่วนหนึ่ง

การสัมภาษณ์จะแบ่งคำถามออกเป็น 2 ส่วน คือ สัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของบุคคลผู้ให้สัมภาษณ์และความคิดเห็นทั่วไป อันมีลักษณะเป็นแบบสอบถามเชิงปริมาณ เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และแผนงาน ทั้งนี้ในส่วนแบบสอบถามความคิดเห็นทั่วไป เช่น เห็นด้วยหรือไม่ว่าผู้พ่นโทษจากทัณฑสถานมักจะไม่ได้รับโอกาสจากสังคม เห็นด้วยหรือไม่ว่าสังคมควรปรับทัศนคติให้เป็นไปในทางที่ดีแก่ผู้พ่นโทษ และเห็นด้วยหรือไม่ว่าผู้พ่นโทษที่ได้รับการบำบัดฟื้นฟูจะสามารถอยู่ร่วมกับคนในสังคมได้อย่างปกติสุข และสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับสิทธิและความเสมอภาคของผู้พ่นโทษในการเข้ารับการศึกษาหรือการทำงาน อันมีลักษณะเป็นแบบสอบถามเชิงคุณภาพ

1. สัมภาษณ์กลุ่มผู้ปฏิบัติ คือ กลุ่มบุคลากรภาครัฐ ภาคเอกชน และบุคลากรจากสถานศึกษาโดยการสัมภาษณ์แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น สำหรับส่วนที่สอง การสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับสิทธิและความเสมอภาค ในกลุ่มนี้ได้ตั้งคำถามหลักไว้ 4 ข้อ ดังนี้

คำถามที่ 1 ท่านเห็นว่าการปฏิบัติภารกิจของกรมราชทัณฑ์ที่มีการให้โอกาสทางการศึกษาและการฝึกวิชาชีพให้แก่ผู้พ่นโทษจะก่อให้เกิดผลดีต่อผู้ต้องโทษหรือไม่ อย่างไร

คำถามที่ 2 ท่านเห็นว่าการกำหนดบทบัญญัติทางกฎหมายบางฉบับอันมีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติต่อผู้พ่นโทษในการเข้ารับการศึกษาหรือการทำงาน เป็นการขัดหรือแย้งกับหลักความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญหรือไม่ เพราะเหตุใด

คำถามที่ 3 หากบุคคลผู้มีประวัติอาชญากรรมหรือผู้พ่นโทษมาสมัครงานหรือสมัครเรียนในหน่วยงานหรือสถานศึกษาของท่าน ท่านจะพิจารณารับบุคคลดังกล่าวเข้าทำงานหรือเข้ารับการศึกษาหรือไม่ อย่างไร

คำถามที่ 4 หากมีกฎหมายเฉพาะกำหนดการห้ามเลือกปฏิบัติต่อบุคคลหรือให้ปฏิบัติต่อบุคคลอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน ท่านคิดว่าจะเป็นประโยชน์ต่อผู้พ่นโทษหรือไม่อย่างไร

1.1 กลุ่มบุคลากรภาครัฐ จำนวน 7 ท่าน เป็นชาย จำนวน 5 ท่าน หญิง จำนวน 2 ท่าน โดยมีอายุตั้งแต่ 25 – 55 ปี และมีการศึกษาในระดับปริญญาตรีถึงปริญญาโท ดังมีรายละเอียด ดังนี้

(1) นางสาวสนทยา สิ้นธุนต์ ผู้ช่วยผู้ว่าการทรัพยากรบุคคล การประปานครหลวง ได้ให้สัมภาษณ์ สรุปได้ดังนี้

ในส่วนของความคิดเห็นทั่วไป สรุปได้ว่า ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นด้วยว่าผู้พ้นโทษจากทัณฑสถานมักจะไม่ได้รับโอกาสจากสังคมและควรมีการปรับทัศนคติของคนในสังคมให้เป็นไปในทางที่ดีกับผู้พ้นโทษ แต่ผู้ให้สัมภาษณ์คิดว่าผู้พ้นโทษที่ได้รับการบำบัดฟื้นฟูจากทัณฑสถานแล้วนั้น ไม่สามารถจะใช้ชีวิตร่วมกับคนในสังคมได้ เพราะเชื่อว่าสภาพแวดล้อมในทัณฑสถานไม่ใช่การบำบัดฟื้นฟูแต่เป็นการสร้างความแข็งแกร่งกระด้างแก่ผู้พ้นโทษ

ในส่วนของความคิดเห็นเกี่ยวกับสิทธิและความเสมอภาคของผู้พ้นโทษ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ตอบคำถาม ดังนี้

คำตอบข้อที่ 1 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากผู้ต้องโทษได้รับการฝึกวิชาชีพ หรือได้รับการศึกษาเพิ่มเติม จะเป็นการเปิดโลกทัศน์ของผู้ต้องโทษ ทำให้ผู้ต้องโทษกลับตัวกลับใจได้

คำตอบข้อที่ 2 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า การคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาหรือเข้าทำงาน อาจขัดกับหลักการของรัฐธรรมนุญ แต่ก็เป็นที่สิทธิของนายจ้างที่จะพิจารณาตามความเหมาะสม

คำตอบข้อที่ 3 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากบุคคลผู้มีประวัติอาชญากรรมมาสมัครงานในหน่วยงาน ผู้ให้สัมภาษณ์คงจะรับเข้าทำงานไม่ได้ เนื่องจากมีกฎเกณฑ์และระเบียบกำหนดเรื่องดังกล่าวไว้ชัดเจน

คำตอบข้อที่ 4 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากมีกฎหมายเฉพาะกำหนดการห้ามเลือกปฏิบัติ จะเกิดผลดีต่อทุกคน ไม่เฉพาะผู้พ้นโทษ เพราะทำให้ทุกคนใช้ความรู้ความสามารถของตนได้อย่างเท่าเทียมกัน

(2) นายแพทย์ สมศักดิ์ ภูงษ์ชัยฤทธิ์ ผู้อำนวยการฝ่ายบริหารทรัพยากรบุคคล การประปานครหลวง

ในส่วนของความคิดเห็นทั่วไป สรุปได้ว่า ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นด้วยว่าผู้พ้นโทษจากทัณฑสถานมักจะไม่ได้รับโอกาสจากสังคมและควรมีการปรับทัศนคติของคนในสังคมให้เป็นไปในทางที่ดีกับผู้พ้นโทษ แต่ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่แน่ใจว่าผู้พ้นโทษที่ได้รับการบำบัดฟื้นฟูจากทัณฑสถานแล้วนั้น จะสามารถใช้ชีวิตร่วมกับคนในสังคมได้

ในส่วนของการคิดเห็นเกี่ยวกับสิทธิและความเสมอภาคของผู้พ้นโทษ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ตอบคำถาม ดังนี้

คำตอบข้อที่ 1 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากผู้ต้องโทษได้รับการฝึกวิชาชีพ หรือได้รับการศึกษาเพิ่มเติมจะก่อให้เกิดผลดี เพราะเป็นการเพิ่มพูนความรู้ สร้างอาชีพและความมั่นคงให้แก่ชีวิตเมื่อพ้นโทษออกมา

คำตอบข้อที่ 2 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า การคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาหรือเข้าทำงานโดยเลือกปฏิบัติ เป็นการขัดต่อหลักความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 ที่บัญญัติว่า บุคคลย่อมเสมอภาคกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกันไม่ว่าจะชายหรือหญิง ดังนั้น การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล เพราะสถานะของบุคคล การศึกษาอบรม จึงกระทำไม่ได้

คำตอบข้อที่ 3 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากบุคคลผู้มีประวัติอาชญากรรมมาสมัครงานในหน่วยงาน ผู้ให้สัมภาษณ์คงจะรับเข้าทำงานไม่ได้ เนื่องจากมีกฎเกณฑ์และระเบียบกำหนดเรื่องดังกล่าวไว้อย่างชัดเจนในขั้นตอนการสรรหาบุคคลเข้าทำงานว่าจะต้องเป็นบุคคลที่ไม่มีประวัติอาชญากรรม ประกอบกับมีพระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการ พนักงาน รัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2518 ได้กำหนดเรื่องดังกล่าวไว้ชัดเจนอีกเช่นกัน

คำตอบข้อที่ 4 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากมีกฎหมายเฉพาะกำหนดการห้ามเลือกปฏิบัติ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้พ้นโทษ เป็นการให้โอกาสผู้กระทำผิดและมีความตระหนักรู้ในความผิดนั้นให้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างเท่าเทียมกับผู้อื่น และจะไม่กระทำผิดซ้ำอีก ซึ่งถือเป็นการเพิ่มคนดีสู่สังคมด้วย

(3) นายประทีป โกวิท ผู้อำนวยการฝ่ายสวัสดิการและกิจการสัมพันธ์ พนักงาน รัฐวิสาหกิจ

ในส่วนของการคิดเห็นทั่วไป สรุปได้ว่า ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นด้วยว่าผู้พ้นโทษจากทัณฑสถานมักจะไม่ได้รับโอกาสจากสังคมและควรมีการปรับทัศนคติของคนในสังคมให้ เป็นไปในทางที่ดีกับผู้พ้นโทษ และผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่าผู้พ้นโทษที่ได้รับการบำบัดฟื้นฟูจากทัณฑสถานแล้วนั้น จะสามารถใช้ชีวิตร่วมกับคนในสังคมได้

ในส่วนของการคิดเห็นเกี่ยวกับสิทธิและความเสมอภาคของผู้พ้นโทษ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ตอบคำถาม ดังนี้

คำตอบข้อที่ 1 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากผู้ต้องโทษได้รับการฝึกวิชาชีพ หรือได้รับการศึกษาเพิ่มเติม ก่อให้เกิดผลดี เป็นการเพิ่มพูนความรู้ และทักษะวิชาชีพไปใช้ชีวิตเมื่อพ้นโทษออกมา

คำตอบข้อที่ 2 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า การคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาหรือเข้าทำงาน โดยเลือกปฏิบัติ เป็นการขัดต่อหลักความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญ เพราะสิทธิในการประกอบอาชีพถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน จึงควรจะได้รับอย่างเท่าเทียมกัน การพ่นโทษออกมา ก็ถือได้ว่าได้รับโทษสาสมแล้ว ไม่ควรได้รับโทษจากกฎหมายอื่นๆ อีก

คำตอบข้อที่ 3 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากบุคคลผู้มีประวัติอาชญากรรมมาสมัครงานในหน่วยงาน ผู้ให้สัมภาษณ์จะพิจารณารับ เพื่อให้โอกาสผู้พ่นโทษ หากไม่มีข้อบ่งชี้หรือกฎหมายกำหนดห้ามไว้

คำตอบข้อที่ 4 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากมีกฎหมายเฉพาะกำหนดการห้ามเลือกปฏิบัติ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้พ่นโทษ เป็นการให้โอกาสผู้กระทำผิด และเป็นไปตามหลักความเสมอภาค

(4) พันเอก กฤษณะ บวรรัตนารักษ์ ผู้อำนวยการกองกฤษฎีกาทหารและการต่างประเทศ กรมพระธรรมนูญ กระทรวงกลาโหม

ในส่วนของความคิดเห็นทั่วไป สรุปได้ว่า ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นด้วยว่าผู้พ่นโทษจากทัศนสถานมักจะไม่ได้รับโอกาสจากสังคมและควรมีการปรับทัศนคติของคนในสังคมให้เป็นไปในทางที่ดีกับผู้พ่นโทษ แต่เน้นย้ำเฉพาะผู้พ่นโทษที่สำนึกผิดแล้วเท่านั้น และผู้ให้สัมภาษณ์ก็ไม่แน่ใจว่าผู้พ่นโทษที่ได้รับการบำบัดฟื้นฟูจากทัศนสถานแล้วนั้น จะสามารถใช้ชีวิตร่วมกับคนในสังคมได้อย่างปกติสุข

ในส่วนของความคิดเห็นเกี่ยวกับสิทธิและความเสมอภาคของผู้พ่นโทษ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ตอบคำถาม ดังนี้

คำตอบข้อที่ 1 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากผู้ต้องโทษได้รับการฝึกวิชาชีพ หรือได้รับการศึกษาเพิ่มเติม ก่อให้เกิดผลดี เนื่องจากการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และสร้างความรู้เพื่อนำไปใช้หลังจากพ้นโทษแล้ว

คำตอบข้อที่ 2 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า การคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาหรือเข้าทำงาน โดยเลือกปฏิบัติ ไม่เป็นการขัดต่อหลักความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญ เพราะไม่สามารถล่วงรู้ได้อย่างชัดเจนว่าผู้พ่นโทษคนใดสำนึกผิดแล้วจริง ๆ หากผู้พ่นโทษไม่สำนึกผิดก็พร้อมที่จะกระทำผิดได้อีก สังคมจึงไม่อาจไว้วางใจได้

คำตอบข้อที่ 3 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า ต้องมีใจเป็นกลาง และต้องเข้าใจสถานประกอบการและสถานศึกษาถึงข้อกังวลที่ได้ตอบไว้ในคำถามที่ ๒

คำตอบข้อที่ 4 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากมีกฎหมายเฉพาะกำหนดการห้ามเลือกปฏิบัติ จะไม่เป็นประโยชน์ต่อผู้พ้นโทษ เพราะถึงอย่างไร สถานประกอบการก็จะพยายามหาทางหลบเลี่ยงกฎหมายอย่างแน่นอน

(5) พันเอก ภาณุ พรหมศิริกร รองผู้อำนวยการกองนิติธรรมทหาร กรมพระธรรมนูญ กระทรวงกลาโหม

ในส่วนของความคิดเห็นทั่วไป สรุปได้ว่า ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นด้วยว่าผู้พ้นโทษจากทัณฑสถานมักจะไม่ได้รับโอกาสจากสังคมและควรมีการปรับทัศนคติของคนในสังคมให้เป็นไปในทางที่ดีกับผู้พ้นโทษ และผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่าผู้พ้นโทษที่ได้รับการบำบัดฟื้นฟูจากทัณฑสถานแล้วนั้น จะสามารถใช้ชีวิตร่วมกับคนในสังคมได้

ในส่วนของความคิดเห็นเกี่ยวกับสิทธิและความเสมอภาคของผู้พ้นโทษ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ตอบคำถาม ดังนี้

คำตอบข้อที่ 1 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากผู้ต้องโทษได้รับการฝึกวิชาชีพ หรือได้รับการศึกษาเพิ่มเติม จะก่อให้เกิดผลดีทั้งต่อผู้ต้องโทษและสังคม เพราะเมื่อผู้ต้องโทษได้มีโอกาสศึกษาต่อ หรือฝึกวิชาชีพตามที่ได้ศึกษามา ก็จะไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับอาชญากรรมและไม่เป็นปัญหาต่อสังคม

คำตอบข้อที่ 2 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า การคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาหรือเข้าทำงานโดยเลือกปฏิบัติ ไม่เป็นการขัดต่อหลักความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญ เพราะการจำกัดสิทธิดังกล่าวมีบทบัญญัติของกฎหมายรองรับ

คำตอบข้อที่ 3 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากบุคคลผู้มีประวัติอาชญากรรมมาสมัครงานในหน่วยงาน ผู้ให้สัมภาษณ์จะรับหรือไม่ ต้องพิจารณาในแต่ละตำแหน่งหน้าที่งานและฐานความผิด หากเป็นผู้พ้นโทษในฐานความผิด เช่น ทูจริต ก็อาจถือได้ว่าขาดคุณสมบัติในตำแหน่งที่เกี่ยวกับการเงินการบัญชี แต่หากเป็นตำแหน่งอื่นก็อาจพิจารณาเป็นกรณีไป ทั้งนี้ทั้งนั้นต้องอยู่ภายใต้กฎข้อบังคับที่กำหนดไว้ในหน่วยงานนั้น

คำตอบข้อที่ 4 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากมีกฎหมายเฉพาะกำหนดการห้ามเลือกปฏิบัติ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้พ้นโทษ

(6) ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม ข้าราชการกรมทรัพยากรน้ำ

ในส่วนของความคิดเห็นทั่วไป สรุปได้ว่า ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นด้วยว่าผู้พ้นโทษจากทัณฑสถานมักจะไม่ได้รับโอกาสจากสังคมและควรมีการปรับทัศนคติของคนในสังคมให้เป็นไปในทางที่ดีกับผู้พ้นโทษ แต่ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่แน่ใจว่าผู้พ้นโทษที่ได้รับการบำบัดฟื้นฟูจากทัณฑสถานแล้วนั้น จะสามารถใช้ชีวิตร่วมกับคนในสังคมได้

ในส่วนของการคิดเห็นเกี่ยวกับสิทธิและความเสมอภาคของผู้พิการ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ตอบคำถาม ดังนี้

คำตอบข้อที่ 1 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากผู้พิการได้รับการฝึกวิชาชีพ หรือได้รับการศึกษาเพิ่มเติม ก่อให้เกิดผลดี เป็นการเพิ่มพูนความรู้ และทักษะวิชาชีพไปใช้ชีวิตเมื่อผู้พิการ รวมทั้งยกระดับความคิดและปรับทัศนคติแก่ผู้พิการ

คำตอบข้อที่ 2 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า แม้ผู้พิการจะมีเอกสารประกอบการสมัครงานและคุณสมบัติพร้อมเหมือนบุคคลทั่วไปก็ตาม ก็มักจะไม่ได้รับการพิจารณา อันเป็นการคัดเลือกรับบุคคลเข้าศึกษาหรือเข้าทำงานโดยเลือกปฏิบัติ เป็นการขัดต่อหลักความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญ

คำตอบข้อที่ 3 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากบุคคลผู้มีประวัติอาชญากรรมมาสมัครงานในหน่วยงาน ผู้ให้สัมภาษณ์จะพิจารณารับ หากผ่านเกณฑ์การคัดเลือกเช่นเดียวกับผู้รับสมัครคนอื่น ๆ เช่น ผ่านการสอบข้อเขียน เป็นต้น

คำตอบข้อที่ 4 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากมีกฎหมายเฉพาะกำหนดการห้ามเลือกปฏิบัติ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้พิการพอสมควร แต่ต้องดูการบังคับใช้ เพราะปัจจุบันมีกฎหมายหลายฉบับที่ถูกกละเลยไม่นำมาบังคับใช้

(7) ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม ข้าราชการกรมชลประทาน

ในส่วนของการคิดเห็นทั่วไป สรุปได้ว่า ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นด้วยว่าผู้พิการจากทัศนสถานมักจะไม่ได้รับโอกาสจากสังคมและควรมีการปรับทัศนคติของคนในสังคมให้เป็นไปในทางที่ดีกับผู้พิการ แต่ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่แน่ใจว่าผู้พิการที่ได้รับการบำบัดฟื้นฟูจากทัศนสถานแล้วนั้น จะสามารถใช้ชีวิตร่วมกับคนในสังคมได้

ในส่วนของการคิดเห็นเกี่ยวกับสิทธิและความเสมอภาคของผู้พิการ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ตอบคำถาม ดังนี้

คำตอบข้อที่ 1 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากผู้พิการได้รับการฝึกวิชาชีพ หรือได้รับการศึกษาเพิ่มเติมจะก่อให้เกิดผลดี เพราะสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประกอบอาชีพได้ต่อไป

คำตอบข้อที่ 2 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า การคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาหรือเข้าทำงานโดยเลือกปฏิบัติ เป็นการขัดต่อหลักความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญ

คำตอบข้อที่ 3 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากบุคคลผู้มีประวัติอาชญากรรมมาสมัครงานในหน่วยงาน ผู้ให้สัมภาษณ์อาจจะพิจารณารับเป็นกรณีไป โดยจะต้องพิจารณาในเรื่อง

ของความคิดและจริยธรรมของผู้พ้นโทษอย่างเคร่งครัดกว่าบุคคลที่มาสมัครอื่นๆ หรืออาจจะให้โอกาสทดลองงานก่อนการตัดสินใจ

คำตอบข้อที่ 4 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากมีกฎหมายเฉพาะกำหนดการห้ามเลือกปฏิบัติ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้พ้นโทษ และควรสร้างแนวทางที่เหมาะสม ไม่ให้ผู้พ้นโทษรู้สึกแปลกแยก

1.2 กลุ่มบุคลากรภาคเอกชน จำนวน 9 ท่าน เป็นชาย จำนวน 5 ท่าน หญิง จำนวน 4 ท่าน โดยมีอายุตั้งแต่ 25 – 50 ปี และมีการศึกษาในระดับปริญญาตรีถึงปริญญาโท ดังมีรายละเอียด ดังนี้

(1) คุณศิริมาตรีเนตร พนักงานแผนกงานบุคคลบริษัท UTOC(THAILAND)Co.Ltd.

ในส่วนของความคิดเห็นทั่วไป สรุปได้ว่า ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นด้วยว่าผู้พ้นโทษจากทัณฑสถานมักจะไม่ได้รับโอกาสจากสังคมและควรมีการปรับทัศนคติของคนในสังคมให้เป็นไปในทางที่ดีกับผู้พ้นโทษ แต่ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่แน่ใจว่าผู้พ้นโทษที่ได้รับการบำบัดฟื้นฟูจากทัณฑสถานแล้วนั้น จะสามารถใช้ชีวิตร่วมกับคนในสังคมได้

ในส่วนของความคิดเห็นเกี่ยวกับสิทธิและความเสมอภาคของผู้พ้นโทษ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ตอบคำถาม ดังนี้

คำตอบข้อที่ 1 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากผู้ต้องโทษได้รับการฝึกวิชาชีพ หรือได้รับการศึกษาเพิ่มเติม จะก่อให้เกิดผลดี เพราะจะส่งผลให้ผู้ต้องโทษได้มีโอกาสในการดำเนินชีวิตเหมือนคนทั่วไปในสังคม นอกจากนี้ยังเป็นการปลูกจิตสำนึกที่ดีและบำบัดจิตใจของผู้ต้องโทษอีกด้วย

คำตอบข้อที่ 2 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า การคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาหรือเข้าทำงานโดยเลือกปฏิบัติ เป็นการขัดต่อหลักความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญ

คำตอบข้อที่ 3 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากบุคคลผู้มีประวัติอาชญากรรมมาสมัครงานในหน่วยงาน ผู้ให้สัมภาษณ์อาจจะพิจารณาว่าเป็นกรณีไป ขึ้นอยู่กับพฤติกรรม รวมทั้งอาจมีข้อสอบเฉพาะสำหรับบุคคลดังกล่าว เพื่อให้แน่ใจว่าบุคคลเหล่านั้นได้รับการบำบัดอย่างถูกต้องก่อนพ้นโทษ

คำตอบข้อที่ 4 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากมีกฎหมายเฉพาะกำหนดการห้ามเลือกปฏิบัติ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้พ้นโทษอย่างแน่นอน

(2) นายวิศักดิ์ บุญะนันท์ ผู้จัดการแผนกงานบุคคล บริษัทไทยแมคคานิคัลคอนสตรัคชัน จำกัด

ในส่วนของการคิดเห็นทั่วไป สรุปได้ว่า ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นด้วยว่าผู้พ้นโทษจากทัณฑสถานมักจะไม่ได้มีโอกาสจากสังคมและควรมีการปรับทัศนคติของคนในสังคมให้เป็นไปในทางที่ดีกับผู้พ้นโทษ แต่ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่แน่ใจว่าผู้พ้นโทษที่ได้รับการบำบัดฟื้นฟูจากทัณฑสถานแล้วนั้น จะสามารถใช้ชีวิตร่วมกับคนในสังคมได้

ในส่วนของการคิดเห็นเกี่ยวกับสิทธิและความเสมอภาคของผู้พ้นโทษ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ตอบคำถาม ดังนี้

คำตอบข้อที่ 1 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากผู้ต้องโทษได้รับการฝึกวิชาชีพ หรือได้รับการศึกษาเพิ่มเติมจะก่อให้เกิดผลดี เพราะจะได้รับความรู้เพิ่มเติมเพื่อนำไปประกอบอาชีพหลังจากพ้นโทษได้

คำตอบข้อที่ 2 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า การคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาหรือเข้าทำงานโดยเลือกปฏิบัติ ไม่ขัดต่อหลักความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญ เพราะไม่สามารถตรวจสอบได้ว่าผู้พ้นโทษคนใดกลับตัวกลับใจแล้วจริง ๆ บางคนอาจติดนิสัยและอาการทำผิดซ้ำอีกได้

คำตอบข้อที่ 3 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากบุคคลผู้มีประวัติอาชญากรรมมาสมัครงานในหน่วยงาน ผู้ให้สัมภาษณ์อาจจะพิจารณารับหรือไม่ นั้น จะต้องพิจารณาว่าฐานความผิดที่ผู้พ้นโทษได้กระทำความร้ายแรงเพียงใด ประกอบกับมีความสามารถเพียงพอในตำแหน่งที่รับสมัครหรือไม่

คำตอบข้อที่ 4 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากมีกฎหมายเฉพาะกำหนดการห้ามเลือกปฏิบัติ ก็ไม่ได้เป็นประโยชน์ต่อผู้พ้นโทษหากผู้พ้นโทษยังประพฤติตัวไม่ถูกต้องเหมาะสม

(3) นายเกษม วิทิตสุนทร เจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการ บริษัทกรุงธน เมคานิคัล เซอร์วิส

ในส่วนของการคิดเห็นทั่วไป สรุปได้ว่า ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นด้วยว่าผู้พ้นโทษจากทัณฑสถานมักจะไม่ได้มีโอกาสจากสังคมและควรมีการปรับทัศนคติของคนในสังคมให้เป็นไปในทางที่ดีกับผู้พ้นโทษ และผู้ให้สัมภาษณ์ยังเห็นว่าผู้พ้นโทษที่ได้รับการบำบัดฟื้นฟูจากทัณฑสถานแล้วนั้น จะสามารถใช้ชีวิตร่วมกับคนในสังคมได้

ในส่วนของการคิดเห็นเกี่ยวกับสิทธิและความเสมอภาคของผู้พ้นโทษ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ตอบคำถาม ดังนี้

คำตอบข้อที่ 1 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากผู้ต้องโทษได้รับการฝึกวิชาชีพ หรือได้รับการศึกษาเพิ่มเติม จะก่อให้เกิดผลดี เพราะสามารถสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้พ้นโทษให้สามารถใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นและทำประโยชน์ให้สังคมได้ ทั้งยังทำให้ผู้พ้นโทษรู้สำนึกในสิ่งที่ตนกระทำ และสร้างทักษะความรู้ในการประกอบอาชีพอีกด้วย

คำตอบข้อที่ 2 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า การคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาหรือเข้าทำงานโดยเลือกปฏิบัติ ไม่เป็นการขัดต่อหลักความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญ เนื่องจากกฎหมายควรให้โอกาสกับผู้ประพฤตินี้ มีศีลธรรมอันดี และมีระเบียบวินัยที่ดีก่อนเสมอ

คำตอบข้อที่ 3 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากบุคคลผู้มีประวัติอาชญากรรมมาสมัครงานในหน่วยงาน ผู้ให้สัมภาษณ์อาจจะพิจารณารับหรือไม่ นั่น จะต้องตรวจสอบอย่างละเอียดว่าผู้มีประวัติอาชญากรรม ได้กระทำความผิดข้อหาอะไร มีความประพฤติอย่างไรหลังพ้นโทษแล้ว

คำตอบข้อที่ 4 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากมีกฎหมายเฉพาะกำหนดการห้ามเลือกปฏิบัติ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้พ้นโทษอย่างมาก เนื่องจากปัจจุบันผู้พ้นโทษไม่ได้รับความเสมอภาคอย่างชัดเจน การมีกฎหมายดังกล่าวจะเป็นการเปิดโอกาสทางสังคมให้กับผู้พ้นโทษ

(4) ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม เลขานุการ แผนกทรัพยากรบุคคล บริษัท อายิโนะโมะโต๊ะ จำกัด

ในส่วนของความคิดเห็นทั่วไป สรุปได้ว่า ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นด้วยว่าผู้พ้นโทษจากทัณฑสถานมักจะไม่ได้รับโอกาสจากสังคมและควรมีการปรับทัศนคติของคนในสังคมให้เป็นไปในทางที่ดีกับผู้พ้นโทษ และผู้ให้สัมภาษณ์ยังเห็นว่าผู้พ้นโทษที่ได้รับการบำบัดฟื้นฟูจากทัณฑสถานแล้วนั้น จะสามารถใช้ชีวิตร่วมกับคนในสังคมได้

ในส่วนของความคิดเห็นเกี่ยวกับสิทธิและความเสมอภาคของผู้พ้นโทษ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ตอบคำถาม ดังนี้

คำตอบข้อที่ 1 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากผู้ต้องโทษได้รับการฝึกวิชาชีพหรือได้รับการศึกษาเพิ่มเติมจะก่อให้เกิดผลดี แต่ในการฝึกวิชาชีพควรเป็นการฝึกที่สามารถนำไปใช้ได้จริงและลงทุนไม่สูงเพราะทำให้ผู้ต้องโทษมีความสามารถติดตัวเพื่อนำไปเลี้ยงชีพตนเองได้ในอนาคต

คำตอบข้อที่ 2 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า การคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาหรือเข้าทำงานโดยเลือกปฏิบัติ เป็นการขัดต่อหลักความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญ เนื่องจากวัตถุประสงค์ของกฎหมายต้องการให้ทุกคนได้รับสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน

คำตอบข้อที่ 3 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากบุคคลผู้มีประวัติอาชญากรรมมาสมัครงานในหน่วยงาน ผู้ให้สัมภาษณ์อาจจะพิจารณารับหรือไม่ นั่น จะต้องตรวจสอบผู้มีประวัติอย่างละเอียดว่าได้ปฏิบัติตนอย่างไรหลังจากพ้นโทษ

คำตอบข้อที่ 4 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากมีกฎหมายเฉพาะกำหนดการห้ามเลือกปฏิบัติ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้พ้นโทษอย่างมาก เนื่องจากปัจจุบันผู้พ้นโทษไม่ได้รับความเสมอภาคอย่างชัดเจน การมีกฎหมายดังกล่าวจะเป็นการเปิดโอกาสทางสังคมให้กับผู้พ้นโทษ

(5) ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม เจ้าหน้าที่แผนกงานบุคคล บริษัท เบทาโกร สเปเชียลตี้ ฟู้ดส์ จำกัด

ในส่วนของความคิดเห็นทั่วไป สรุปได้ว่า ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นด้วยว่าผู้พ้นโทษจากทัณฑสถานมักจะไม่ได้รับโอกาสจากสังคม แต่ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่เห็นด้วยว่าผู้พ้นโทษที่ได้รับการบำบัดฟื้นฟูจากทัณฑสถานแล้วนั้น จะสามารถใช้ชีวิตร่วมกับคนในสังคมได้ เพราะคิดว่าการเยียวยาอาจจะทำได้ไม่ทั่วถึง และไม่จริงจัง และไม่เห็นด้วยที่สังคมจะต้องปรับทัศนคติให้เข้าไปในทางที่ดีแก่ผู้พ้นโทษ เพราะโทษบางอย่างไม่สมควรได้รับการอภัย

ในส่วนของความคิดเห็นเกี่ยวกับสิทธิและความเสมอภาคของผู้พ้นโทษ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ตอบคำถาม ดังนี้

คำตอบข้อที่ 1 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากผู้ต้องโทษได้รับการฝึกวิชาชีพ หรือได้รับการศึกษาเพิ่มเติม จะก่อให้เกิดผลดี เพราะสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประกอบอาชีพเมื่อพ้นโทษได้

คำตอบข้อที่ 2 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า การคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาหรือเข้าทำงานโดยเลือกปฏิบัติ เป็นการขัดต่อหลักความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญ เพราะเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน

คำตอบข้อที่ 3 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากบุคคลผู้มีประวัติอาชญากรรมมาสมัครงานในหน่วยงาน ผู้ให้สัมภาษณ์อาจจะพิจารณารับหากเป็นความผิดพลาดโทษ แต่ถ้าโทษอื่นนอกจากนี้ ไม่สามารถพิจารณารับได้

คำตอบข้อที่ 4 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า ไม่แน่ใจว่าหากมีกฎหมายเฉพาะกำหนดการห้ามเลือกปฏิบัติ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้พ้นโทษ

(6) ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม พนักงานวิเคราะห์ข้อมูล บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)

ในส่วนของความคิดเห็นทั่วไป สรุปได้ว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่เห็นด้วยว่าผู้พ้นโทษจากทัณฑสถานมักจะไม่ได้รับโอกาสจากสังคมแต่เห็นว่าสังคมควรมีการปรับทัศนคติให้เข้าไปในทางที่ดีกับผู้พ้นโทษ และผู้ให้สัมภาษณ์ไม่แน่ใจว่าผู้พ้นโทษที่ได้รับการบำบัดฟื้นฟูจากทัณฑสถานแล้วนั้น จะสามารถใช้ชีวิตร่วมกับคนในสังคมได้

ในส่วนของความคิดเห็นเกี่ยวกับสิทธิและความเสมอภาคของผู้พ้นโทษ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ตอบคำถาม ดังนี้

คำตอบข้อที่ 1 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากผู้ต้องโทษได้รับการฝึกวิชาชีพ หรือได้รับการศึกษาเพิ่มเติมจะก่อให้เกิดผลดี เพราะสามารถนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ หลังจากพ้นโทษแล้ว

คำตอบข้อที่ 2 ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่แน่ใจว่าการคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาหรือเข้าทำงานโดยเลือกปฏิบัติ จะเป็นการขัดต่อหลักความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญหรือไม่

คำตอบข้อที่ 3 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากบุคคลผู้มีประวัติอาชญากรรมมาสมัครงานในหน่วยงาน ผู้ให้สัมภาษณ์อาจจะพิจารณารับหรือไม่รับนั้น จะต้องตรวจสอบจากองค์ประกอบหลายประการ

คำตอบข้อที่ 4 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากมีกฎหมายเฉพาะกำหนดการห้ามเลือกปฏิบัติ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้พ้นโทษ เพราะทำให้ทุกคนได้รับความเสมอภาคอย่างเท่าเทียมกันชัดเจนขึ้นและยังเปิดโอกาสแก่ผู้พ้นโทษอีกด้วย

(7) ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม พนักงานบริษัทเอกชน

ในส่วนของความคิดเห็นทั่วไป สรุปได้ว่า ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นด้วยว่าผู้พ้นโทษจากทัณฑสถานมักจะไม่ได้รับโอกาสจากสังคมและควรมีการปรับทัศนคติของคนในสังคมให้เป็นไปในทางที่ดีกับผู้พ้นโทษ แต่ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่แน่ใจว่าผู้พ้นโทษที่ได้รับการบำบัดฟื้นฟูจากทัณฑสถานแล้วนั้น จะสามารถใช้ชีวิตร่วมกับคนในสังคมได้

ในส่วนของความคิดเห็นเกี่ยวกับสิทธิและความเสมอภาคของผู้พ้นโทษ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ตอบคำถาม ดังนี้

คำตอบข้อที่ 1 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากผู้ต้องโทษได้รับการฝึกวิชาชีพ หรือได้รับการศึกษาเพิ่มเติมจะก่อให้เกิดผลดี เพราะผู้ต้องโทษสามารถนำความรู้ไปเลี้ยงชีพตนเองได้

คำตอบข้อที่ 2 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า การคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาหรือเข้าทำงานโดยเลือกปฏิบัติ ไม่เป็นการขัดต่อหลักความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญ เพราะต้องเห็นใจผู้ประกอบการด้วยที่ต้องการพนักงานที่มีความสามารถและซื่อสัตย์สุจริต การที่จะรับผู้ต้องโทษมาทำงานก็ยากที่จะเสี่ยง

คำตอบข้อที่ 3 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากบุคคลผู้มีประวัติอาชญากรรมมาสมัครงานในหน่วยงาน ผู้ให้สัมภาษณ์อาจจะพิจารณารับหรือไม่รับนั้น ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ข้อมูลไว้แล้วในคำถามที่ 2

คำตอบข้อที่ 4 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่าหากมีกฎหมายเฉพาะกำหนดการห้ามเลือกปฏิบัติต่อบุคคลออกมา ก็ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์อย่างใด เพราะไม่สามารถเปลี่ยนความคิดของแต่ละคนได้ ก็อาจจะหาทางเลี่ยงไป

(8) ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม พนักงานโรงงานผลิตสินค้าสาธารณูปโภค

ในส่วนของความคิดเห็นทั่วไป สรุปได้ว่า ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นด้วยว่าผู้พ้นโทษจากทัณฑสถานมักจะไม่ได้รับโอกาสจากสังคมและควรมีการปรับทัศนคติของคนในสังคมให้เป็นไปในทางที่ดีกับผู้พ้นโทษ แต่ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่แน่ใจว่าผู้พ้นโทษที่ได้รับการบำบัดฟื้นฟูจากทัณฑสถานแล้วนั้น จะสามารถใช้ชีวิตร่วมกับคนในสังคมได้

ในส่วนของความคิดเห็นเกี่ยวกับสิทธิและความเสมอภาคของผู้พ้นโทษ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ตอบคำถาม ดังนี้

คำตอบข้อที่ 1 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากผู้ต้องโทษได้รับการฝึกวิชาชีพหรือได้รับการศึกษาเพิ่มเติมจะก่อให้เกิดผลดี เพราะเป็นการให้โอกาสในการประกอบอาชีพอย่างสุจริตเมื่อพ้นโทษออกมาแล้ว

คำตอบข้อที่ 2 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า การคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาหรือเข้าทำงานโดยเลือกปฏิบัติ เป็นการขัดต่อหลักความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญและขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชนด้วย

คำตอบข้อที่ 3 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากบุคคลผู้มีประวัติอาชญากรรมมาสมัครงานในหน่วยงาน ผู้ให้สัมภาษณ์อาจจะพิจารณารับหรือไม่รับนั้น จะต้องขึ้นอยู่กับโทษที่ได้รับลักษณะของความผิด ถ้าเป็นลหุโทษก็อาจรับไว้พิจารณา แต่หากเป็นความผิดรุนแรงก็อาจพิจารณาไม่รับ

คำตอบข้อที่ 4 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากมีกฎหมายเฉพาะกำหนดการห้ามเลือกปฏิบัติ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้พ้นโทษอย่างมาก เนื่องจากการเปิดโอกาสในการประกอบอาชีพแก่ผู้พ้นโทษและลดปัญหาสังคมได้อีกทางหนึ่งด้วย

(9) ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม พนักงานบริษัทเคมีภัณฑ์

ในส่วนของความคิดเห็นทั่วไป สรุปได้ว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่เห็นด้วยว่าผู้พ้นโทษจากทัณฑสถานมักจะไม่ได้รับโอกาสจากสังคมแต่เห็นว่าควรมีการปรับทัศนคติของคนในสังคมให้เป็นไปในทางที่ดีกับผู้พ้นโทษ และผู้ให้สัมภาษณ์ยังเห็นว่าผู้พ้นโทษที่ได้รับการบำบัดฟื้นฟูจากทัณฑสถานแล้วนั้น จะสามารถใช้ชีวิตร่วมกับคนในสังคมได้

ในส่วนของความคิดเห็นเกี่ยวกับสิทธิและความเสมอภาคของผู้พ้นโทษ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ตอบคำถาม ดังนี้

คำตอบข้อที่ 1 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากผู้ต้องโทษได้รับการฝึกวิชาชีพ หรือได้รับการศึกษาเพิ่มเติมจะก่อให้เกิดผลดี เพราะเป็นการให้โอกาสในการเพิ่มอาชีพหลังจากพ้นโทษแล้ว

คำตอบข้อที่ 2 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า การคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาหรือเข้าทำงานโดยเลือกปฏิบัติ เป็นการขัดต่อหลักความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญ

คำตอบข้อที่ 3 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากบุคคลผู้มีประวัติอาชญากรรมมาสมัครงานในหน่วยงาน ผู้ให้สัมภาษณ์อาจจะพิจารณาตามความเหมาะสม

คำตอบข้อที่ 4 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากมีกฎหมายเฉพาะกำหนดการห้ามเลือกปฏิบัติ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้พ้นโทษอย่างแน่นอน เพราะเป็นการเปิดโอกาสที่ดี

1.3 กลุ่มบุคลากรจากสถานศึกษา จำนวน 4 ท่าน เป็นชาย จำนวน 1 ท่าน หญิง จำนวน 3 ท่าน โดยมีอายุตั้งแต่ 25 – 55 ปี และมีการศึกษาในระดับปริญญาตรีถึงปริญญาโท ดังมีรายละเอียด ดังนี้

(1) นางสาวนิลเนตร ประคองสันต์ หัวหน้างานสื่อและภาพลักษณ์องค์กร ฝ่ายรับสมัครนักเรียนและนักศึกษา เกริกวิทยาลัย

ในส่วนของความคิดเห็นทั่วไป สรุปได้ว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่เห็นด้วยว่าผู้พ้นโทษจากทัณฑสถานมักจะไม่ได้รับโอกาสจากสังคมแต่เห็นควรมีการปรับทัศนคติของคนในสังคมให้เป็นไปในทางที่ดีกับผู้พ้นโทษ และเห็นว่าผู้พ้นโทษที่ได้รับการบำบัดฟื้นฟูจากทัณฑสถานแล้วนั้น จะสามารถใช้ชีวิตร่วมกับคนในสังคมได้

ในส่วนของความคิดเห็นเกี่ยวกับสิทธิและความเสมอภาคของผู้พ้นโทษ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ตอบคำถาม ดังนี้

คำตอบข้อที่ 1 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากผู้ต้องโทษได้รับการฝึกวิชาชีพ หรือได้รับการศึกษาเพิ่มเติมจะก่อให้เกิดผลดี เนื่องจากผู้กระทำผิดพลาดไปแล้วน่าจะได้รับการโอกาสในการแก้ตัว และหากจัดกิจกรรมที่ดีให้แก่พวกเขา จะทำให้พวกเขาสามารถปรับตัวและพัฒนาทักษะเพื่อกลับไปใช้ชีวิตในสังคมได้อีกครั้ง

คำตอบข้อที่ 2 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า การคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาหรือเข้าทำงานโดยเลือกปฏิบัติ เป็นการขัดต่อหลักความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญ สังคมควรให้อภัยผู้กระทำความผิดหากบุคคลดังกล่าวสามารถปรับตัวให้กลับมาใช้ชีวิตในสังคมได้

คำตอบข้อที่ 3 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากบุคคลผู้มีประวัติอาชญากรรมมาสมัครเรียนในสถานศึกษา ผู้ให้สัมภาษณ์อาจจะพิจารณารับ แต่จะดูแลเป็นพิเศษ เพื่อให้บุคคลดังกล่าวรู้สึกแตกต่างไปจากคนอื่น

คำตอบข้อที่ 4 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากมีกฎหมายเฉพาะกำหนดการห้ามเลือกปฏิบัติ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้พันโทษ แต่กฎหมายก็ไม่ควรหละหลวมจนเปิดโอกาสให้กลับไปกระทำความผิดได้อีก

(2) นางสาวพิมพ์อักษร รอดอยู่ อาจารย์คณะครุศาสตร์ และฝ่ายงานบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

ในส่วนของความคิดเห็นทั่วไป สรุปได้ว่า ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นด้วยว่าผู้พันโทษจากทัณฑสถานมักจะไม่ได้รับโอกาสจากสังคมและควรมีการปรับทัศนคติของคนในสังคมให้เป็นไปในทางที่ดีกับผู้พันโทษ และผู้ให้สัมภาษณ์ยังเห็นว่าผู้พันโทษที่ได้รับการบำบัดฟื้นฟูจากทัณฑสถานแล้วนั้น จะสามารถใช้ชีวิตร่วมกับคนในสังคมได้

ในส่วนของความคิดเห็นเกี่ยวกับสิทธิและความเสมอภาคของผู้พันโทษ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ตอบคำถาม ดังนี้

คำตอบข้อที่ 1 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากผู้ต้องโทษได้รับการศึกษาหรือได้รับการศึกษาเพิ่มเติมจะก่อให้เกิดผลดี เพราะเป็นการเปิดโอกาสที่ดีของผู้ต้องโทษ เมื่อผู้พันโทษออกมาแล้วจะทำให้มีโอกาสประกอบอาชีพที่ดีได้

คำตอบข้อที่ 2 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า การคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาหรือเข้าทำงานโดยเลือกปฏิบัติ น่าจะขัดต่อหลักความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญ

คำตอบข้อที่ 3 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากบุคคลผู้มีประวัติอาชญากรรมมาสมัครเรียนในสถานศึกษา ผู้ให้สัมภาษณ์อาจจะพิจารณารับหรือไม่รับ ในขั้นตอนการสมัครอาจจะอนุญาตให้สมัครได้แต่ในขั้นตอนของการคัดเลือกจะต้องขึ้นอยู่กับผลการสอบและการสัมภาษณ์

คำตอบข้อที่ 4 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากมีกฎหมายเฉพาะกำหนดการห้ามเลือกปฏิบัติ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้พันโทษอย่างมาก เนื่องจากเป็นการเปิดโอกาสและสร้างคนดีให้กลับสู่สังคม และไม่กลับไปประพฤติชั่วไม่ได้อีก

(3) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สมชาย บุญญบาล ฝ่ายบุคคล มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

ในส่วนของความคิดเห็นทั่วไป สรุปได้ว่า ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นด้วยว่าผู้พันโทษจากทัณฑสถานมักจะไม่ได้รับโอกาสจากสังคมและควรมีการปรับทัศนคติของคนในสังคมให้เป็นไปในทางที่ดีกับผู้พันโทษ แต่ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่แน่ใจว่าผู้พันโทษที่ได้รับการบำบัดฟื้นฟูจากทัณฑสถานแล้วนั้น จะสามารถใช้ชีวิตร่วมกับคนในสังคมได้

ในส่วนของความคิดเห็นเกี่ยวกับสิทธิและความเสมอภาคของผู้พันโทษ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ตอบคำถาม ดังนี้

คำตอบข้อที่ 1 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากผู้ต้องโทษได้รับการฝึกวิชาชีพ หรือได้รับการศึกษาเพิ่มเติมจะก่อให้เกิดผลดี เพราะจะได้นำความรู้ไปใช้ประกอบอาชีพได้

คำตอบข้อที่ 2 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า การคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาหรือเข้าทำงาน โดยเลือกปฏิบัติ เป็นการขัดต่อหลักความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญ

คำตอบข้อที่ 3 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากบุคคลผู้มีประวัติอาชญากรรมมาสมัครเรียนในสถานศึกษา ผู้ให้สัมภาษณ์จะพิจารณารับ โดยให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมว่า สถานศึกษา ควรจัดการศึกษาในสาขาวิชาที่เน้นให้ผู้รับการศึกษาสามารถประกอบอาชีพอิสระได้โดยไม่ต้องพึ่งสถานประกอบการมากนัก

คำตอบข้อที่ 4 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากมีกฎหมายเฉพาะกำหนดการห้ามเลือกปฏิบัติ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้พ้นโทษอย่างมาก เนื่องจากการให้โอกาสแก่ผู้พ้นโทษที่จะสามารถประกอบอาชีพในหน่วยงานต่างๆ ได้เหมือนบุคคลทั่วไป และยังเป็นการลดปัญหาสังคมในอีกทางหนึ่งด้วย

(4) ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม เจ้าหน้าที่แผนกทะเบียนและประมวลผล มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ในส่วนของความคิดเห็นทั่วไป สรุปได้ว่า ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นด้วยว่าผู้พ้นโทษจากทัณฑสถานมักจะไม่ได้รับโอกาสจากสังคมและควรมีการปรับทัศนคติของคนในสังคมให้ เป็นไปในทางที่ดีกับผู้พ้นโทษ และผู้ให้สัมภาษณ์ยังเห็นว่าผู้พ้นโทษที่ได้รับการบำบัดฟื้นฟู จากทัณฑสถานแล้วนั้น จะสามารถใช้ชีวิตร่วมกับคนในสังคมได้ด้วย

ในส่วนของความคิดเห็นเกี่ยวกับสิทธิและความเสมอภาคของผู้พ้นโทษ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ตอบคำถาม ดังนี้

คำตอบข้อที่ 1 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากผู้ต้องโทษได้รับการฝึกวิชาชีพ หรือได้รับการศึกษาเพิ่มเติมจะก่อให้เกิดผลดี เพราะสามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพ และยังมี ความรู้ในทางหลักวิชาการอีกด้วย

คำตอบข้อที่ 2 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า การคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาโดยเลือกปฏิบัติ ไม่เป็นการขัดต่อหลักความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญเพราะวิชาชีพบางอย่างต้องการ บุคลากรที่มีคุณสมบัติเฉพาะ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพกับงานในอนาคตและเพื่อให้เกิดความ น่าเชื่อถือ ทั้งนี้ยังมีกฎระเบียบกำหนดไว้อย่างชัดเจน

คำตอบข้อที่ 3 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากบุคคลผู้มีประวัติอาชญากรรมมาสมัครงานหรือสมัครเรียนในหน่วยงานหรือสถานศึกษา ผู้ให้สัมภาษณ์อาจจะพิจารณารับหรือไม่ นั้น จะต้องขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของคุณสมบัติ และไม่มีกฎระเบียบกำหนดไว้

คำตอบข้อที่ 4 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากมีกฎหมายเฉพาะกำหนดการห้ามเลือกปฏิบัติ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้พ้นโทษเฉพาะการเปิดโอกาสให้สมัครเข้าคัดเลือกเท่านั้น ส่วนระบบการคัดเลือกและการพิจารณา ก็ขึ้นอยู่กับสถานศึกษาและสถานประกอบการอยู่นั่นเอง

2. สัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาการและผู้ปฏิบัติ จำนวน 9 ท่าน เป็นชาย จำนวน 6 ท่าน หญิง จำนวน 3 ท่าน โดยมีอายุตั้งแต่ 36-60 ปี และมีการศึกษาในระดับปริญญาตรีถึงปริญญาเอก ดังมีรายละเอียด ดังนี้

(1) ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.อมรา พงศาพิชญ์ ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ในส่วนของการคิดเห็นทั่วไป สรุปได้ว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่เห็นด้วยว่าผู้พ้นโทษจากทัณฑสถานมักจะไม่ได้รับโอกาสจากสังคมแต่ควรมีการปรับทัศนคติของคนในสังคมให้เป็นไปในทางที่ดีกับผู้พ้นโทษ และผู้ให้สัมภาษณ์ยังแน่ใจว่าผู้พ้นโทษที่ได้รับการบำบัดฟื้นฟูจากทัณฑสถานแล้วนั้น จะสามารถใช้ชีวิตร่วมกับคนในสังคมได้อีกด้วย

ในส่วนของการคิดเห็นเกี่ยวกับสิทธิและความเสมอภาคของผู้พ้นโทษ ได้มีการปรับเปลี่ยนคำถามในข้อ 3 เล็กน้อย เป็น “ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับการไม่ได้รับสิทธิคัดเลือกในการเข้ารับการศึกษาหรือเข้าทำงานในสถานประกอบการ โดยอ้างว่าไม่เป็นไปตามคุณสมบัติที่กำหนด เนื่องจากมีประวัติอาชญากรรมหรือเป็นผู้พ้นโทษ” โดยผู้ให้สัมภาษณ์ได้ตอบคำถาม ดังนี้

คำตอบข้อที่ 1 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากผู้ต้องโทษได้รับการฝึกวิชาชีพหรือได้รับการศึกษาเพิ่มเติมจะก่อให้เกิดผลดี เพราะเป็นการพัฒนาศักยภาพของตนเองให้ดีขึ้น

คำตอบข้อที่ 2 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า การคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาหรือเข้าทำงานโดยเลือกปฏิบัติ จะเป็นการขัดต่อหลักความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญหรือไม่นั้น กฎหมายทั่วไปไม่ควรจะกำหนดให้มีการเลือกปฏิบัติ แต่ในงานบางลักษณะก็อาจมีข้อจำกัดได้ โดยต้องระบุถึงข้อจำกัดให้ชัดเจนเฉพาะเจาะจง

คำตอบข้อที่ 3 การไม่ได้รับสิทธิคัดเลือกในการเข้าทำงานหรือเข้าศึกษาโดยอ้างการมีประวัติอาชญากรรมจะกระทำได้หรือไม่นั้น ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า การระบุอย่างชัดเจนไว้ในประกาศ เรื่องคุณสมบัติจนไม่สามารถยื่นใบสมัครได้เลย ถือเป็น การปิดกั้นจนเกินไป แต่หากให้สมัครได้ แล้วในขั้นตอนการคัดเลือก ผู้คัดเลือกสามารถตรวจสอบประวัติอย่างละเอียดนั้น เป็นอีกกรณีหนึ่งที่ผู้รับสมัครมีสิทธิกระทำได้

คำตอบข้อที่ 4 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากมีกฎหมายเฉพาะกำหนดการห้ามเลือกปฏิบัติ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้พ้นโทษอย่างมาก

(2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มาตาลักษณ์ ออรุ่งโรจน์ อาจารย์คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ในส่วนของความคิดเห็นทั่วไป สรุปได้ว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่เห็นด้วยว่าผู้พ้นโทษจากทัณฑสถานมักจะไม่ได้รับโอกาสจากสังคมแต่ควรมีการปรับทัศนคติของคนในสังคมให้เป็นไปในทางที่ดีกับผู้พ้นโทษ ทั้งนี้ผู้ให้สัมภาษณ์ยังไม่แน่ใจว่าผู้พ้นโทษที่ได้รับการบำบัดฟื้นฟูจากทัณฑสถานแล้วนั้น จะสามารถใช้ชีวิตร่วมกับคนในสังคมได้

ในส่วนของความคิดเห็นเกี่ยวกับสิทธิและความเสมอภาคของผู้พ้นโทษ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ตอบคำถาม ดังนี้

คำตอบข้อที่ 1 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากผู้ต้องโทษได้รับการฝึกวิชาชีพหรือได้รับการศึกษาเพิ่มเติมจะก่อให้เกิดผลดี เพราะเป็นการเปิดโลกทัศน์และเปิดโอกาสที่ดีให้ผู้ต้องโทษเมื่อพ้นโทษแล้ว

คำตอบข้อที่ 2 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า การคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาหรือเข้าทำงานโดยเลือกปฏิบัติ จะเป็นการขัดต่อหลักความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญหรือไม่ ขึ้นอยู่กับหน่วยงาน เหตุผลและความจำเป็น

คำตอบข้อที่ 3 การไม่ได้รับสิทธิคัดเลือกในการเข้าทำงานหรือเข้าศึกษาโดยอ้างการมีประวัติอาชญากรรมจะกระทำได้หรือไม่ ขึ้นอยู่กับประเภทอาชญากรรมที่ได้กระทำและประวัติอาชญากรรม

คำตอบข้อที่ 4 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากมีกฎหมายเฉพาะกำหนดการห้ามเลือกปฏิบัติอย่างชัดเจนอาจเป็นภัยแก่ผู้บริสุทธิ์ในสังคม การเลือกปฏิบัติอันเป็นธรรมย่อมมิได้เสมอในสังคม

(3) พันเอก รังสรรค์ รัตโนทยานนท์ ตุลาการพระธรรมนูญ ศาลทหารสูงสุด

ในส่วนของความคิดเห็นทั่วไป สรุปได้ว่า ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นด้วยว่าผู้พ้นโทษจากทัณฑสถานมักจะไม่ได้รับโอกาสจากสังคมและควรมีการปรับทัศนคติของคนในสังคมให้เป็นไปในทางที่ดีกับผู้พ้นโทษ และผู้ให้สัมภาษณ์ยังเห็นว่าผู้พ้นโทษที่ได้รับการบำบัดฟื้นฟูจากทัณฑสถานแล้วนั้น จะสามารถใช้ชีวิตร่วมกับคนในสังคมได้

ในส่วนของความคิดเห็นเกี่ยวกับสิทธิและความเสมอภาคของผู้พ้นโทษ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ตอบคำถาม ดังนี้

คำตอบข้อที่ 1 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากผู้ต้องโทษได้รับการฝึกวิชาชีพหรือได้รับการศึกษาเพิ่มเติมจะก่อให้เกิดผลดี เพราะเป็นการเปิดโอกาสและสร้างความหวังที่ดีให้ผู้

ต้องโทษ และยังทำให้ผู้ต้องโทษมีความสามารถที่จะเลือกประกอบอาชีพที่สุจริตในอนาคตเพื่อดำรงชีพในสังคมเมื่อพ้นโทษแล้วได้เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป และไม่หันกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก

คำตอบข้อที่ 2 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า การคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาหรือเข้าทำงาน โดยเลือกปฏิบัติ จะเป็นการขัดต่อหลักความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญเพราะทุกคนที่เฝ้าดีควรมีสิทธิเท่าเทียมกันในการประกอบอาชีพที่สุจริต แม้จะเคยพลาดพลั้งกระทำความผิดมาที่ตามสังคมก็ควรให้โอกาสกลับตัวเป็นพลเมืองดีที่มีอาชีพสุจริตเช่นเดียวกับบุคคลอื่น

คำตอบข้อที่ 3 การไม่ได้รับสิทธิคัดเลือกในการเข้าทำงานหรือเข้าศึกษาโดยอ้างการมีประวัติอาชญากรรมเป็นสิ่งที่ไม่เป็นธรรมแก่ผู้ที่เคยพลาดพลั้งไปแล้ว แต่กลับตัวกลับใจและเฝ้าดีที่ต้องการจะเป็นคนดีของสังคม บุคคลเหล่านี้ควรได้รับโอกาสจากสังคมให้กลับตัวเป็นพลเมืองดีอีกครั้งหนึ่ง

คำตอบข้อที่ 4 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากมีกฎหมายเฉพาะกำหนดการห้ามเลือกปฏิบัติ จะเป็นการประโยชน์ต่อผู้พ้นโทษอย่างมาก โดยอาจกำหนดประเภทของบุคคลผู้พ้นโทษให้ได้รับสิทธิตามสัดส่วนที่เหมาะสมของพฤติกรรมที่ปรากฏภายหลังจากรับโทษแล้ว และต้องคำนึงถึงความสงบสุขของสังคมด้วย

(4) พันโท วิจิตร สุขสำเร็จ ข้าราชการสำนักตุลาการทหาร กระทรวงกลาโหม

ในส่วนของความคิดเห็นทั่วไป สรุปได้ว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่เห็นด้วยว่าผู้พ้นโทษจากทัณฑสถานมักจะไม่ได้รับโอกาสจากสังคมแต่ควรมีการปรับทัศนคติของคนในสังคมให้เป็นไปในทางที่ดีกับผู้พ้นโทษ และผู้ให้สัมภาษณ์ยังเห็นว่าผู้พ้นโทษที่ได้รับการบำบัดฟื้นฟูจากทัณฑสถานแล้วนั้น จะสามารถใช้ชีวิตร่วมกับคนในสังคมได้อีกด้วย

ในส่วนของความคิดเห็นเกี่ยวกับสิทธิและความเสมอภาคของผู้พ้นโทษ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ตอบคำถาม ดังนี้

คำตอบข้อที่ 1 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากผู้ต้องโทษได้รับการฝึกวิชาชีพหรือได้รับการศึกษาเพิ่มเติมจะก่อให้เกิดผลดี เพราะการศึกษาเป็นการยกระดับความรู้ของตนเอง และการฝึกอาชีพเป็นการให้โอกาสผู้ต้องโทษให้สามารถเลือกอาชีพที่ตนถนัดเพื่อไปประกอบอาชีพเมื่อพ้นโทษ

คำตอบข้อที่ 2 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า การคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาหรือเข้าทำงาน โดยเลือกปฏิบัติ จะเป็นการขัดต่อหลักความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญเห็นได้จากกฎหมายเกี่ยวกับการรับราชการหรือการสมัครผู้แทนราษฎร ที่ยังห้ามบุคคลที่ต้องโทษเข้าสมัครในตำแหน่งดังกล่าวอยู่ ซึ่งในทางข้อเท็จจริงก็ควรรับบุคคลดังกล่าวบรรจุเข้ารับราชการได้ อาจจะยกเว้นเพียงบางตำแหน่ง เช่น ตำแหน่งที่ต้องอำนวยความสะดวกพิเศษ เป็นต้น

คำตอบข้อที่ 3 ผู้ให้สัมภาษณ์ ไม่เห็นด้วยกับการไม่ได้รับสิทธิคัดเลือกในการเข้าทำงานหรือเข้าศึกษาโดยอ้างการมีประวัติอาชญากรรม ตามเหตุผลในคำถามที่ ๒

คำตอบข้อที่ 4 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากมีกฎหมายเฉพาะกำหนดการห้ามเลือกปฏิบัติ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้พ้นโทษอันถือเป็นการรับรองสิทธิให้แก่บุคคลเหล่านี้อย่างชัดเจน

(5) ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม เคยรับราชการศาลรัฐธรรมนูญ ปัจจุบันรับราชการที่ศาลฎีกา

ในส่วนของความคิดเห็นทั่วไป สรุปได้ว่า ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นด้วยว่าผู้พ้นโทษจากทัณฑสถานมักจะไม่ได้รับโอกาสจากสังคมและควรมีการปรับทัศนคติของคนในสังคมให้เป็นไปในทางที่ดีกับผู้พ้นโทษ และผู้ให้สัมภาษณ์ยังเห็นว่าผู้พ้นโทษที่ได้รับการบำบัดฟื้นฟูจากทัณฑสถานแล้วนั้น จะสามารถใช้ชีวิตร่วมกับคนในสังคมได้อีกด้วย

ในส่วนของความคิดเห็นเกี่ยวกับสิทธิและความเสมอภาคของผู้พ้นโทษ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ตอบคำถาม ดังนี้

คำตอบข้อที่ 1 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากผู้ต้องโทษได้รับการฝึกวิชาชีพหรือได้รับการศึกษาเพิ่มเติมจะก่อให้เกิดผลดีอย่างมาก โดยเป็นการให้โอกาสแก่บุคคลผู้ต้องโทษเช่นเดียวกับบุคคลอื่น และให้ข้อเสนอแนะว่า ควรมีการให้การศึกษาอบรมทางธรรมะ ที่เป็นการพัฒนาจิตใจเพื่อให้ควบคุมความประพฤติทางกายอีกทีหนึ่ง จะก่อให้เกิดผลดียิ่ง (โดยผู้ให้สัมภาษณ์เคยทราบว่า ผู้ต้องโทษจำนวนมากที่ได้ศึกษาและฝึกฝนทางจิตภาวนาจนได้ติดตัวมาเป็นพฤติกรรมที่ดีและเป็นประโยชน์ต่อสังคม)

คำตอบข้อที่ 2 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า การคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาหรือเข้าทำงานโดยเลือกปฏิบัติ จะเป็นการขัดต่อหลักความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญ แต่สำหรับบางวิชาชีพก็ควรมีการจำกัดไว้บ้าง โดยกำหนดลักษณะความผิดไว้ให้ชัดเจน ทั้งนี้ การจำกัดดังกล่าวจะต้องไม่ได้กำหนดเฉพาะเจาะจงลงไปในตัวบุคคลใดบุคคลหนึ่ง

คำตอบข้อที่ 3 การไม่ได้รับสิทธิคัดเลือกในการเข้าทำงานหรือเข้าศึกษาโดยอ้างการมีประวัติอาชญากรรมจะกระทำได้หรือไม่ ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นตามเหตุผลในคำถามที่ ๒

คำตอบข้อที่ 4 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากมีกฎหมายเฉพาะกำหนดการห้ามเลือกปฏิบัติ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้พ้นโทษ แต่ให้ข้อคิดว่าการกระทำความผิดเกิดจากหลายปัจจัยต่าง ๆ กัน สำหรับบุคคลที่ไม่ใช่ผู้กระทำผิดคดีฉับยี่ยังสามารรถแก้ไขฟื้นฟูให้ได้ดี กฎหมายดังกล่าวก็จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อทั้งสังคมและตัวผู้พ้นโทษ แต่หากเป็นความผิดที่กระทำผิดเป็น

นิสัย ในห้วงเวลาที่ยังแก้ไขไม่ได้ก็ยากจะให้สังคมวางใจและยอมรับ กฎหมายดังกล่าวก็จะเป็นประโยชน์ต่อผู้พ้นโทษฝ่ายเดียวเท่านั้น

(6) ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม รัับราชการศาลฎีกา

ในส่วนของความคิดเห็นทั่วไป สรุปได้ว่า ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นด้วยว่าผู้พ้นโทษจากทัณฑสถานมักจะไม่ได้รับโอกาสจากสังคมและควรมีการปรับทัศนคติของคนในสังคมให้เป็นไปในทางที่ดีกับผู้พ้นโทษ และผู้ให้สัมภาษณ์ยังเห็นว่าผู้พ้นโทษที่ได้รับการบำบัดฟื้นฟูจากทัณฑสถานแล้วนั้น จะสามารถใช้ชีวิตร่วมกับคนในสังคมได้อีกด้วย

ในส่วนของความคิดเห็นเกี่ยวกับสิทธิและความเสมอภาคของผู้พ้นโทษ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ตอบคำถาม ดังนี้

คำตอบข้อที่ 1 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากผู้ต้องโทษได้รับการฝึกวิชาชีพหรือได้รับการศึกษาเพิ่มเติมจะก่อให้เกิดผลดีอย่างยิ่ง เพราะการศึกษาทำให้คนรู้สำนึกในหน้าที่ มีปัญญาที่จะไม่คิดทำชั่ว ยังมีการฝึกวิชาชีพยังเป็นเรื่องที่ดีมาก เพราะเมื่อพ้นโทษออกมาแล้วจะได้มีอาชีพการที่กรมราชทัณฑ์ให้โอกาสดังกล่าว จึงถือเป็นการพัฒนาประชากรของประเทศให้มีความรู้และเป็นการสร้างชาติให้เจริญ และช่วยลดอาชญากรรมได้อีกด้วย

คำตอบข้อที่ 2 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า การคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาหรือเข้าทำงานโดยเลือกปฏิบัติ จะเป็นการขัดต่อหลักความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญ เพราะมาตรา 30 มีหลักว่า บุคคลย่อมเสมอภาคกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน มาตรา 43 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบอาชีพ และมาตรา 49 บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการเข้ารับการศึกษา ดังนั้น เราควรแยกการกำหนดบทบัญญัติทางกฎหมายว่า โทษความผิดฐานใดที่เมื่อพ้นโทษออกมาแล้วจะไม่รับเข้าศึกษาหรือเข้าทำงาน แต่ต้องไม่ลืมพิจารณาถึงหลักความเสมอภาคควบคู่ไปด้วย

คำตอบข้อที่ 3 การไม่ได้รับสิทธิคัดเลือกในการเข้าทำงานหรือเข้าศึกษาโดยอ้างว่ามีประวัติอาชญากรรมจะกระทำได้หรือไม่ ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า ต้องยอมรับตามความจริงว่า สถานศึกษาหรือสถานประกอบการเอกชน มีสิทธิคัดเลือกบุคคลได้อย่างเต็มที่ แต่ในส่วนของภาครัฐทั้งสถานศึกษาและสถานประกอบการเกือบทุกหน่วยจะมีกฎหมายกำหนดห้ามไว้ชัดเจน จึงถือได้ว่ารัฐเป็นผู้กระทำขัดกับหลักความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญ ฉะนั้นเราควรเรียกร้องให้รัฐเปิดกว้างต่อผู้พ้นโทษให้มากกว่านี้

คำตอบข้อที่ 4 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากมีกฎหมายเฉพาะกำหนดการห้ามเลือกปฏิบัติ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้พ้นโทษ หรือไม่นั้น จะต้องดูรายละเอียดของกฎหมายเฉพาะดังกล่าวว่ากำหนดไว้เป็นประโยชน์มากน้อยแค่ไหน อย่างไร

(7) ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม รัฐบาลการศึกษา

ในส่วนของความคิดเห็นทั่วไป สรุปได้ว่า ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นด้วยว่าผู้พ้นโทษจากทัณฑสถานมักจะไม่ได้รับโอกาสจากสังคมและควรมีการปรับทัศนคติของคนในสังคมให้เป็นไปในทางที่ดีกับผู้พ้นโทษ และผู้ให้สัมภาษณ์ยังเห็นว่าผู้พ้นโทษที่ได้รับการบำบัดฟื้นฟูจากทัณฑสถานแล้วนั้น จะสามารถใช้ชีวิตร่วมกับคนในสังคมได้อีกด้วย

ในส่วนของความคิดเห็นเกี่ยวกับสิทธิและความเสมอภาคของผู้พ้นโทษ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ตอบคำถาม ดังนี้

คำตอบข้อที่ 1 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากผู้ต้องโทษได้รับการฝึกวิชาชีพหรือได้รับการศึกษาเพิ่มเติมจะก่อให้เกิดผลดีอย่างยิ่ง เป็นการช่วยแก้ไขข้อบกพร่องในอดีตและช่วยให้ผู้ต้องโทษเลือกทางเดินของตนเองหลังพ้นโทษได้ รวมทั้งสร้างความเชื่อมั่นในตนเองแก่ผู้ต้องโทษที่จะทำประโยชน์ต่อสังคม

คำตอบข้อที่ 2 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า การเลือกปฏิบัติโดยการคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาเป็นการขัดต่อหลักความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญ ส่วนการเลือกปฏิบัติในการเข้าทำงานของภาคเอกชนคงต้องขึ้นอยู่กับวิจรรย์ญาณและความรู้สำนึกรับผิดชอบกับคนในสังคมว่าจะให้โอกาสบุคคลเข้าทำงานหรือไม่

คำตอบข้อที่ 3 การไม่ได้รับสิทธิคัดเลือกในการเข้าทำงานหรือเข้าศึกษาโดยอ้างกรณีประวัติอาชญากรรมจะกระทำได้อีกหรือไม่ ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่าเป็นการกีดกันผู้พ้นโทษให้ไม่สามารถอยู่ร่วมกับคนในสังคมได้ และเมื่อผู้พ้นโทษขาดโอกาสจากสังคมก็อาจหันหลังกลับไปหาโอกาสกระทำผิดซ้ำอีก

คำตอบข้อที่ 4 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากมีกฎหมายเฉพาะกำหนดการห้ามเลือกปฏิบัติ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้พ้นโทษ ช่วยทำให้ผู้พ้นโทษมีความเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป ส่วนในเรื่องความรู้สึกของคนในสังคมยังคงต้องปลูกฝังและปรับทัศนคติของคนในสังคมว่าทุกคนย่อมมีโอกาสกระทำผิดได้ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้พ้นโทษกลับเข้าสังคมได้อย่างปกติสุข

(8) ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม รัฐบาลการศึกษา

ในส่วนของความคิดเห็นทั่วไป สรุปได้ว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่เห็นด้วยว่าผู้พ้นโทษจากทัณฑสถานมักจะไม่ได้รับโอกาสจากสังคมแต่ควรมีการปรับทัศนคติของคนในสังคมให้เป็นไปในทางที่ดีกับผู้พ้นโทษ และผู้ให้สัมภาษณ์ยังเห็นว่าผู้พ้นโทษที่ได้รับการบำบัดฟื้นฟูจากทัณฑสถานแล้วนั้น จะสามารถใช้ชีวิตร่วมกับคนในสังคมได้

ในส่วนของความคิดเห็นเกี่ยวกับสิทธิและความเสมอภาคของผู้พ้นโทษ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ตอบคำถาม ดังนี้

คำตอบข้อที่ 1 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากผู้ต้องโทษได้รับการฝึกวิชาชีพหรือได้รับการศึกษาเพิ่มเติมจะก่อให้เกิดผลดี ทำให้ผู้ต้องโทษมีโอกาสและทางเลือกในการประกอบอาชีพเมื่อพ้นโทษแล้ว

คำตอบข้อที่ 2 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า การคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาหรือเข้าทำงานโดยเลือกปฏิบัติ ไม่เป็นการขัดต่อหลักความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญ เพราะเป็นกรณีของความเหมาะสมในแต่ละเรื่องไป

คำตอบข้อที่ 3 การไม่ได้รับสิทธิคัดเลือกในการเข้าทำงานหรือเข้าศึกษาโดยอ้างการมีประวัติอาชญากรรมจะกระทำได้หรือไม่นั้น ต้องพิจารณาเป็นกรณี ๆ ไป

คำตอบข้อที่ 4 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากมีกฎหมายเฉพาะกำหนดการห้ามเลือกปฏิบัติ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้พ้นโทษ อันเป็นการเปิดโอกาสแก่ผู้พ้นโทษในอนาคต

(9) ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม รัฐบาลแผนงานกฎหมาย

ในส่วนของความคิดเห็นทั่วไป สรุปได้ว่า ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นด้วยว่าผู้พ้นโทษจากทัณฑสถานมักจะไม่ได้มีโอกาสจากสังคมและควรมีการปรับทัศนคติของคนในสังคมให้เป็นไปในทางที่ดีกับผู้พ้นโทษ และผู้ให้สัมภาษณ์ยังเห็นว่าผู้พ้นโทษที่ได้รับการบำบัดฟื้นฟูจากทัณฑสถานแล้วนั้น จะสามารถใช้ชีวิตร่วมกับคนในสังคมได้อีกด้วย

ในส่วนของความคิดเห็นเกี่ยวกับสิทธิและความเสมอภาคของผู้พ้นโทษ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ตอบคำถาม ดังนี้

คำตอบข้อที่ 1 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากผู้ต้องโทษได้รับการฝึกวิชาชีพหรือได้รับการศึกษาเพิ่มเติมจะก่อให้เกิดผลดีอย่างมาก โดยเฉพาะความผิดที่ไม่ร้ายแรงมาก เช่น ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ หากสามารถให้การศึกษาและวิชาชีพ เพื่อนำไปประกอบอาชีพที่สุจริต ย่อมเป็นประโยชน์แก่สังคมด้วย

คำตอบข้อที่ 2 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า การเลือกปฏิบัติโดยการคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาเป็นการขัดต่อหลักความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญ ส่วนการเลือกปฏิบัติในการเข้าทำงานของภาคเอกชนจะขัดต่อหลักความเสมอภาคหรือไม่ คงต้องพิจารณาเป็นกรณีไป โดยต้องขึ้นอยู่กับลักษณะของงาน เช่น งานที่มีความสำคัญและต้องอาศัยความไว้วางใจ อาจจะต้องพิจารณาเป็นพิเศษ

คำตอบข้อที่ 3 การไม่ได้รับสิทธิคัดเลือกในการเข้าทำงานหรือเข้าศึกษาโดยอ้างการมีประวัติอาชญากรรมจะกระทำได้หรือไม่นั้น ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า ในส่วนของ การคัดเลือกเข้ารับการศึกษ การกำหนดคุณสมบัติดังกล่าวย่อมขัดต่อรัฐธรรมนูญ ส่วนการเข้าทำงานต้องพิจารณาเป็นกรณี ๆ ไปจะเอาข้อกำหนดคุณสมบัติมาใช้ในทุกเรื่องย่อมไม่ได้

คำตอบข้อที่ 4 ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า หากมีกฎหมายเฉพาะกำหนดการห้ามเลือกปฏิบัติ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้พันโทษ แต่ก็อาจมีข้อยกเว้นในบางเรื่องที่สำคัญจริงๆ ได้

3. สัมภาษณ์ผู้พันโทษ จำนวน 2 ท่าน เป็นชาย คือ นายไพโรจน์ โพธิ์งาม อายุ 46 ปี จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาปีที่ 6 และนายสุรณ ตรีเพชร อายุ 65 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี

ในการสัมภาษณ์บุคคลผู้พันโทษ อาจมีบางคำถามที่แตกต่างจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ปฏิบัติและกลุ่มนักวิชาการ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องแยกประเด็นคำถามออกมาอีกส่วนหนึ่ง โดยการสัมภาษณ์ได้แบ่งคำถามออกเป็น 2 ส่วน คือ สัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของบุคคลผู้ให้สัมภาษณ์และความคิดเห็นทั่วไป อันมีลักษณะเป็นแบบสอบถามเชิงปริมาณ และสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับสิทธิและความเสมอภาคของผู้พันโทษในการเข้ารับการศึกษาหรือการเข้าทำงาน อันมีลักษณะเป็นแบบสอบถามเชิงคุณภาพ

ในส่วนแรกเป็นข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของบุคคลผู้ให้สัมภาษณ์ และความคิดเห็นทั่วไป เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ แผนกงาน ลักษณะความผิดที่ได้กระทำและบทลงโทษ ทั้งนี้ในส่วนแบบสอบถามความคิดเห็นทั่วไป เช่น เห็นด้วยหรือไม่ว่าผู้พันโทษจากพัฒนาสถานมักจะไม่ได้รับโอกาสจากสังคม เห็นด้วยหรือไม่ว่าสังคมควรปรับทัศนคติให้เป็นไปในทางที่ดีแก่ผู้พันโทษ และเห็นด้วยหรือไม่ว่าผู้พันโทษที่ได้รับการบำบัดฟื้นฟูจะสามารถอยู่ร่วมกับคนในสังคมได้อย่างปกติสุข

จากการตอบแบบสอบถามดังกล่าว สรุปได้ว่า ผู้พันโทษท่านแรกกระทำ ความผิดในข้อหา ครอบครองสารเสพติดไว้เพื่อเสพ (ยาบ้า) ได้รับโทษจำคุก 6 เดือน และอีกท่านกระทำผิดฐานเป็นเจ้าหน้าที่กระทำผิดเกี่ยวกับภาษีศุลกากร เปลี่ยนจากโทษปรับเป็นกักขัง 2 เดือน ทั้ง 2 ท่าน ให้ข้อมูลในเบื้องต้นว่ามักจะไม่ได้รับโอกาสจากสังคมและเห็นด้วยที่จะให้สังคมปรับทัศนคติให้เป็นไปในทางที่ดีแก่ผู้พันโทษ ในส่วนของความเห็นที่ว่าผู้พันโทษจะอยู่ร่วมกับคนในสังคมอย่างปกติสุขได้หรือไม่ นั้น ท่านหนึ่งเห็นว่าได้ ส่วนอีกท่านเห็นว่าไม่ได้ เพราะหากคนในสังคมรู้ว่าตนกระทำผิดหรือมีคดีความจำคุก มักจะแสดงท่าทางกลัวหรือระแวง

ในส่วนที่สองเป็นข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับสิทธิและความเสมอภาคของผู้พันโทษในการเข้ารับการศึกษาหรือการเข้าทำงาน ดังนี้

คำถามข้อ 1 ท่านเห็นว่าการปฏิบัติภารกิจของกรมราชทัณฑ์ที่มีการให้โอกาสทางการศึกษาและการฝึกวิชาชีพให้แก่ผู้ต้องโทษจะก่อให้เกิดผลดีต่อผู้ต้องโทษหรือไม่ อย่างไร

ท่านแรกตอบว่า เกิดผลดี ทำให้มีความรู้ โดยตนได้ฝึกวิชาชีพเกี่ยวกับการทำกระดาษเงิน กระดาษทอง เพื่อใช้ในการไหว้บรรพบุรุษของคนจีน ส่วนอีกท่าน เนื่องจากได้รับโทษกักขัง จึงให้ทำประโยชน์ เล็กๆ น้อยๆ เช่น พัฒนาพื้นที่โดยรอบสถานกักขัง

คำถามข้อ 2 เดิมก่อนกระทำความผิด ท่านได้ประกอบอาชีพอะไร และเมื่อพ้นโทษแล้วท่านประกอบอาชีพอะไรมาบ้าง

ท่านแรกตอบว่า เนื่องจากตนมีความรู้ระดับประถมศึกษา ก่อนกระทำความผิดตนประกอบอาชีพพนักงานเก็บค่าโดยสารรถประจำทาง และเมื่อพ้นโทษมาแล้วตนได้ประกอบอาชีพขับรถจักรยานยนต์รับจ้างทั่วไป

ท่านที่สอง ตอบว่าก่อนกระทำความผิด ตนได้เรียนภาคค่ำ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และได้ทำงานไปด้วย โดยเป็นเจ้าหน้าที่สุตการ ที่กรมสุตการ มีหน้าที่ตรวจสอบสิ่งของที่ขนส่งมาทางไปรษณีย์ โดยเครื่องบิน ว่าเป็นสินค้าต้องเสียภาษีหรือไม่ แต่ตนถูกหัวหน้าให้ดำเนินการนำของที่ต้องเสียภาษีมาทำให้เป็นสินค้าไม่ต้องเสียภาษี จึงถูกจับกุม ศาลพิพากษาปรับ แต่ตนไม่มีค่าปรับจึงเปลี่ยนจากโทษปรับเป็นกักขังแทน เมื่อพ้นโทษแล้วตนก็ถูกให้ออกจากราชการเพราะเป็นไปตามกฎระเบียบของหน่วยงาน เนื่องจากตนมีมลทินมัวหมองต่อหน่วยงาน และไม่ได้ไปสมัครงานราชการที่ใดอีก เนื่องจากมีบทกฎหมายห้ามไว้ชัดเจน ตนจึงไปเป็นที่ปรึกษาเกี่ยวกับภาษีให้บริษัทนำเข้า – ส่งออก และออกมาทำธุรกิจส่วนตัวด้านพลาสติกเอง

คำถามข้อ 3 ปัญหาและอุปสรรคจากการสมัครงานที่ท่านได้รับคืออะไร และเกิดผลกระทบต่อท่านหรือไม่ อย่างไร

ท่านแรก ตอบว่า หลังจากพ้นโทษ ตนยังกลับไปขอทำงานเป็นพนักงานเก็บค่าโดยสารรถประจำทางสายเดิมได้พักหนึ่ง เพราะรู้จักกับเจ้าของสายรถโดยสารซึ่งปกติถ้าเป็นบุคคลที่มีประวัติอาชญากรรมมาสมัครเข้าทำงานใหม่ เจ้าของสายรถโดยสารจะไม่รับเข้าทำงาน เพราะไม่แน่ใจในความปลอดภัยเรื่องทรัพย์สิน และเนื่องจากตนมีความรู้ น้อย เมื่อออกจากการทำงานเก็บเงินค่าโดยสารก็ได้ไปทำงานเล็กๆ น้อยๆ ที่ไม่มีการตรวจสอบประวัติอาชญากรรม เช่น เป็นกรรมกรก่อสร้าง แต่ปัจจุบันตนขับรถจักรยานยนต์รับจ้าง เป็นงานอิสระ ไม่ถูกดูถูก และไม่ต้องพึ่งพาใคร เมื่อพ้นโทษออกมาตนได้รับปัญหามากมาย โดยเฉพาะจากคนทั่วไปในสังคมที่นอกจากจะไม่ให้โอกาสในเรื่องต่างๆ แล้ว มักถูกดูหมิ่นเสมอมา

ท่านที่สอง ตอบว่า ตนได้ทำการอุทธรณ์ และถูกส่งตัวไปยังสถานกักขังกลาง ในช่วงเดือน พ.ย. – ธ.ค. และได้รับพระราชทานอภัยโทษออกมา หลังจากพ้นโทษ ตนก็ไม่สามารถกลับไปศึกษาต่อได้ จึงต้องลาออก และไม่สามารถทำงานที่กรมสุตการได้ เนื่องจากเป็นข้าราชการที่ทำให้หน่วยงานมีมลทินมัวหมอง และตนก็ไม่สามารถไปสมัครงานกับหน่วยงานราชการใดได้อีก แม้จะมีอายุราชการ มีความรู้ความสามารถมากพอก็ตาม

คำถามที่ 4 หากมีกฎหมายเฉพาะกำหนดการห้ามเลือกปฏิบัติต่อบุคคลหรือให้ปฏิบัติต่อบุคคลอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน ท่านคิดว่าจะเป็นประโยชน์ต่อผู้พ้นโทษหรือไม่ อย่างไร

ทั้งสองท่าน เห็นว่า เป็นประโยชน์ และอาจทำให้ตนมีทางเลือกในการประกอบอาชีพที่กว้างขึ้นได้

จากแบบสอบถามดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ส่วนใหญ่จะเห็นว่าผู้พันโทฯมักจะไม่ได้รับโอกาสจากสังคมและเห็นด้วยที่จะให้สังคมปรับทัศนคติให้เป็นไปในทางที่ดีแก่ผู้พันโทฯ ในส่วนของความเห็นที่ว่าผู้พันโทฯจะอยู่ร่วมกับคนในสังคมอย่างปกติสุขได้หรือไม่นั้น ส่วนใหญ่จะตอบว่าได้หรือไม่แน่ใจ มีเพียงส่วนน้อย ที่ตอบว่าไม่ได้ โดยมีเหตุผลว่า สภาพแวดล้อมในทัณฑสถาน ไม่ได้เป็นการบำบัด แต่เป็นการสร้างความแข็งแกร่งดั่งใจให้มากขึ้น

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล

ศรัณยา กลิ่นสุคนธ์

ประวัติการศึกษา

ปริญญาตรี นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปีการศึกษา 2546

ตำแหน่งและสถานที่ทำงานปัจจุบัน

นายทหารพระธรรมนูญ สำนักงานรัฐมนตรี
กระทรวงกลาโหม